GEORGE ORWELL

1984

Roman

Mari prozatori ai secolului

XX

Traducere de IGOR NAGACEVSCHI

Editura «Hyperion»
Chișinău
1991

CBB 84 4 Bl.-44
O-82

Colegiu de redacţie: V. Beşleagă
I. C. Ciobanu, V. Vasilache, M. Cimpoi

George Orwell
«1984»
Editiones Destino, México, 1984

O $\frac{4703010100—22}{M756(10)—91}$ 105—91

ISBN 5—368—01027—3

©Traducere de I. Nagacevschi, 1991.
©Colecţie copertei de I. Cîrmu, 1991.
©Prezentare grafică de V. Melnik, 1991.

PARTEA INTII

I

Era o zi luminoasă şi rece de aprilie şi orologiul bătuse treisprezece. Infruntînd un vînt hain, zgribulit şi cu bărbia lăsată în piept, Winston Smith se strecură prin uşa de sticlă a uneia din casele **Victoria,** nu însă destul de iute ca să nu scape înăuntru şi un val de praf sticlos, învîrtejit.

In vestibul mirosea a ciorbă de varză şi a preşuri vechi. Pe peretele din fund atîrna o enormă placardă în culori, peste măsură de mare pentru un asemenea interior. Infăţişa doar un chip uriaş, de peste un metru lăţime. Era faţa unui bărbat de vre-o patruzeci şi cinci de ani, destul de frumoasă, cu trăsături aspre şi cu nişte mustăţi negre, impunătoare.

Winston se îndreptă spre scări. Nu avea rost să încerce a sui cu ascensorul. Funcţiona din paşte în paşte şi în vremurile mai bune, iar acum curentul electric era de regulă întrerupt în orele după-amiezii. Era una din restricţiile impuse de pregătirile pentru Săptămîna Urii.

Trebuia să urce pînă la etajul şapte. La cei treizeci şi nouă de ani ai săi şi, pe deasupra, cu un ulcer varicos la maleola dreaptă, Winston urca greu, oprindu-se din cînd în cînd să-şi tragă sufletul. La fiece palier aceeaşi faţă imensă îl fixa de pe peretele dimpotriva uşii ascensorului. Portretul era executat astfel, încît ochii bărbatului te urmăreau oriîncotro ai fi mers. MARELE FRATE TE VEDE, zicea inscripţia dedesubt.

In apartament, un glas monoton, plin, citea lista unor cifre ilustrînd creşterea producţiei de lingouri de fontă. Venea dinspre o placă alungită de metal asemănătoare cu o oglindă aburită, fixată pe peretele din dreapta. Winston întoarse butonul volumului şi vocea scăzu din intensitate, deşi cuvintele se auzeau limpede. Puteai reduce volumul teleecranului, însă nicidecum nu puteai să-l în-

chizi. Winston zăbovi puţin la geam. Silueta-i scundă şi fragilă se proiectă în cadrul ferestrei. Subţirimea sa era subliniată şi mai mult de salopeta albastră ce-o purta — uniforma Partidului. Era un blond cu faţa sanguină şi cu pielea cojită de săpunul prost, de lamele de ras tocite şi de gerurile unei ierni care, pare-se, era de acum pe ducă.

Afară era frig pătrunzător ce se făcea simţit chiar şi prin ferestrele bine închise. Jos, în stradă, se stîrneau mici vîrteje de vînt, învolburînd praful şi hîrtiile aruncate, şi cu toate că strălucea soarele şi cerul era luminos, totul părea lipsit de culoare, în afara placardelor atîrnate pretutindeni. Acelaşi chip mustăcios te urmărea de la fiece colţ de stradă. O placardă era fixată şi pe pereţii casei de vizavi. MARELE FRATE TE VEDE, avertiza inscripţia de sub portret, în timp ce ochii săi neguroşi păreau să-l pătrundă pe Winston pînă în adîncurile sufletului. Ceva mai departe, chiar în intersecţie, se vedea o altă placardă, cu un colţ desprins fîlfîind în bătaia vîntului, care ba descoperea, ba acoperea un singur cuvînt — **INGSOC**[1]. In zare, printre acoperişuri, cobora un autogir. Aparatul, semănînd cu o sticlă albastră, rămase pentru un moment atîrnat în aer, după care se lansă din nou într-un zbor pieziş, curbiliniu. Era o patrulă de poliţie însărcinată cu supravegherea populaţiei prin ferestrele locuinţelor şi de la balcoane. Totuşi nu patrulele erau cele de care să te temi. Cu adevărat de temut era doar Poliţia Gîndirii.

In spatele lui Winston vocea din teleecran tot mai cuvînta în surdină despre lingouri de fontă şi despre supraîmplinirea celui de-al nouălea Plan Trienal. Teleecranul recepţiona şi emitea simultan. Prindea orice şoaptă mai tare; în afară de aceasta, atît timp cît se afla în raza de vizibilitate a plăcii de metal, Winston era nu numai auzit, ci şi văzut. Nu aveai cum şti cine şi de unde te urmăreşte, precum rămînea pentru toţi o taină periodicitatea cu care Poliţia Gîndirii se cupla la ecranul tău. Erai nevoit să trăieşti — şi o asemenea viaţă se transformase într-un instinct — cu gîndul că orice cuvînt al tău e ascultat, iar orice mişcare (atît cît era lumină), observată.

Winston rămase cu spatele la teleecran. Era mai sigur aşa, deşi îşi dădea prea bine seama că pînă şi spatele îl poate trăda. La vreun kilometru depărtare se înălţa uriaşa clădire albă a Ministerului Adevărului, unde lucra

---

[1] INGSOC (engl.) — Socialismul englez — n. red.

Winston. Imensul edificiu domina peisajul mărunt, cenuşiu. «Uite-o, Londra», se gîndi el cu o senzaţie nelămurită de dezgust. Londra, principalul oraş-aerodrom din Fişia Aeriană numărul 1, după populaţie, cea de-a treia provincie din Oceania. Incercă să-şi recheme în minte vre-o imagine din copilărie, să-şi reamintească oraşul de odinioară. Să fi existat oare dintotdeauna privelişte a acestor case dărăpănate, construite în secolul XIX, astăzi cu pereţii proptiţi în druci, cu ferestrele astupate cu placaj şi cu acoperişurile cîrpite cu foi de zinc canelat? Intotdeauna cochetele grădini de altădată au fost împrejmuite cu bucăţi de grilaj? Să fi existat oare şi mai înainte aceste întinderi virane, sfîrtecate de bombardamente, peste care numai vîntul poartă nori prăfoşi de moloz şi de ciment? Şi enormele gropi făcute de explozii, şi sordidele colonii de magherniţe ce de sus par nişte coteţe de găini? Zadarnică strădanie, nu-şi putea aminti nimic! Din copilărie i se întipărise în minte doar un şir de cadre pline de lumină şi de strălucire, însă fără nici un fond şi rămînînd în bună parte neinteligibile.

Ministerul Adevărului, căruia în **neolimbă**[1] i se zicea **Miniad**, se deosebea uimitor de totul ce se vedea în jur. Era o enormă construcţie piramidală din beton armat, alb şi strălucitor, ce se ridica — terasă după terasă — la vre-o trei sute de metri înălţime. Din fereastra sa Winston putea citi — scrise cu litere elegante şi cuprinzînd întreaga faţadă a clădirii — cele trei lozinci ale Partidului:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE ROBIE
IGNORANŢA ESTE FORŢĂ

Se spunea că la suprafaţă Ministerul Adevărului avea trei mii de cabinete, precum şi ramificaţii corespunzătoare la subsol. In Londra mai erau doar trei edificii cu acelaşi aspect şi de aceeaşi mărime. Grandoarea lor covîrşea atît de mult arhitectura împrejurimilor, încît de pe acoperişul caselor Victoria se puteau vedea deodată numai cele patru clădiri. In ele erau instalate patru Ministere ce constituiau întregul sistem guvernamental al Oceaniei. Ministerul Adevărului concentra întreaga informaţie, controla distracţiile de masă, învăţămîntul şi artele frumoase. Ministerul Păcii se preocupa de război. Ministerul

[1] Neolimba este idiomul oficial din Oceania.

Iubirii era însărcinat cu respectarea legilor şi cu menţinerea ordinii. Iar Ministerul Belşugului se îngrijea de treburile economiei. In neolimbă ele erau numite **Miniad, Minipa, Miniiub** şi **Minibel.**

Cel ce inspira groază era Ministerul Iubirii. Nu avea nici măcar o singură fereastră. Winston nu-i trecuse pragul niciodată, nu se apropiase nicicînd de el mai mult de jumătate de kilometru. Cu neputinţă să pătrunzi acolo fără a avea o chestiune oficială, iar în acest caz urma să răzbaţi printr-un întreg labirint de sîrmă ghimpată, uşi de oţel şi locaşuri tăinuite de mitralieră. Erau închise de bariere chiar şi străzile ce duceau într-acolo, lîngă ele veghind zi şi noapte gardişti cu înfăţişare de gorilă, îmbrăcaţi în uniforme negre şi înarmaţi cu bastoane pliante.

Deodată Winston se întoarse. Nu, nu uitase să-şi arboreze pe chip un aer de nezdruncinat optimism; în faţa teleecranului era mai prudent să procedezi anume astfel. Străbătu apoi odaia şi intră în mica sa bucătărioară. Pentru a putea ieşi la această oră de la Minister, se lipsise de prînzul de la cantină, iar acasă nu avea nimic de-ale gurii, în afara unui cîrmoj de pîine neagră, pe care-l ţinea pentru dimineaţa zilei următoare. Luă de pe poliţă o sticlă cu un lichid incolor, pe a cărei modestă etichetă scria: **Gin Victoria.** Băutura aducea a doctorii, avea un iz ca de rachiu de orez. Winston îşi turnă o ceşcuţă, apoi îşi dădu curaj şi o trase pe nerăsuflate, de parcă ar fi băut vre-un medicament. I se înroşi pe dată faţa şi îi dădură lacrimile. Lichidul era ca acidul azotic; pe deasupra, dînd de duşcă un păhărel, aveai aceeaşi senzaţie ca şi cum cineva te-ar fi pocnit la ceafă cu un baston de cauciuc. Oricum, peste cîteva clipe focul ce-i ardea măruntaiele se potoli, iar lumea prinse a-i părea mai frumoasă. Scoase o ţigaretă dintr-un pachet boţit, pe care se putea citi — **Ţigarete Victoria.** Distrat, întoarse ţigara vertical şi tutunul se risipi pe podea. Cu cealaltă ţigară Winston fu mai atent şi nu împrăştie tutunul.

Reveni în odaie şi se aşeză la măsuţa din stînga ecranului. Trase sertarul şi scoase un toc, o călimară şi un caiet gros, format in-quatro, cu cotorul roşu şi cu scoarţe de carton imitînd marmora.

Nu se ştie de ce, însă teleecranul din încăpere se afla într-un loc neobişnuit. In loc să fie aşezat, după cum ar fi fost normal, în peretele din fund, de unde ar fi putut supraveghea întreaga odaie, fusese instalat pe peretele

mai lung dimpotriva ferestrei. Chiar alături era o nişă nu prea adîncă, în care se şi afla acum Winston. După cum se vede, cei ce construiseră casa lăsaseră adîncitura pentru o bibliotecă. Inghesuindu-se cît mai înăuntrul nişei, Winston era în afara cîmpului de vedere al teleecranului, deşi zgomotele pe care le producea puteau fi auzite. In parte, însăşi neobişnuita întocmire a odăii îl îndemnase la ceea ce, oricum, era acum hotărît să înfăptuiască.

La aceeaşi faptă îl îmboldea însă şi caietul pe care tocmai îl scosese din sertar. Era nespus de frumos. Avea filele suave şi lucioase, oleacă îngălbenite de vreme, dintr-o hîrtie ce nu se mai fabrica de cel puţin de patruzeci de ani. Totuşi Winston bănuia că era şi mai vechi. Il zărise în vitrina murdară a unei prăvălioare dintr-o mahala mizerabilă (nu-şi mai amintea în care anume) şi de îndată ce îl văzuse îl cuprinse o dorinţă neînfrînată de a-l avea. Deşi membrii de partid nu aveau dreptul să intre în magazinele obişnuite (un delict numit, în stilul drasticei cenzuri, «trafic pe piaţa liberă»), interdicţia nu era respectată întocmai, deoarece multe mărunţişuri, precum şireturile de ghete şi lamele de ras, era cu neputinţă să le găseşti în altă parte. Inainte de a trece pragul prăvăliei, Winston îşi aruncă ochii în părţi şi, încredinţîndu-se că nu-l vede nimeni, intră iute şi îşi cumpără caietul, cu doi dolari şi cincizeci de cenţi. Nu-şi dădea limpede seama atunci pentru ce şi-l dorise. Il aduse acasă ascuns în servietă, de parcă ar fi avut ceva de furat. Un caiet ca acela, chiar cu filele imaculate, îl compromitea pe posesorul său.

Aşadar, Winston îşi pusese acum în gînd să-şi înceapă Jurnalul. Nu era ceva oprit (în realitate, nimic nu era oprit, de vreme ce nu mai existau legi), însă numai simplul fapt de a ţine un jurnal îţi asigura condamnarea la moarte sau, în cel mai bun caz, douăzeci şi cinci de ani de ocnă.

Winston puse la condei o peniţă nouă, ştergînd-o mai întîi cu limba de unsoare. Un toc era acum un instrument arhaic. Nu se mai folosea aproape nimeni de ele, nici măcar pentru a semna. Winston îşi procurase totuşi unul — pe furiş şi cu mare dificultate — deoarece credea că o asemenea hîrtie lucioasă merită a fi scrisă cu o peniţă adevărată, nu zgîrîiată cu un stilou. Din păcate, nu era obişnuit să scrie de mînă. In afara unor informaţii mai scurte, îşi dicta de obicei toate textele la **logograf,**

care, în împrejurările date, era totalmente inadecvat. Muie fără grabă peniţa, în calimară şi, pentru o clipă, stătu în cumpănă. Simţi trecîndu-i prin măruntaie ceva asemeni unui ghiorăit, ce putea să-l şi dea de gol. Totuşi actul cel crucial, hotărîtor era să aştearnă măcar ceva pe hîrtie. Cu litere mici, stîngace, Winston scrise:

4 aprilie, 1984

Istovit, se lăsă pe speteaza scaunului. Era descumpănit cu desăvîrşire. Mai întîi că nici nu era sigur că **într-adevăr** este anul 1984. Data nu putea fi decît aproximativă, întrucît, după cum credea, se născuse în 1944 sau în 1945. «Nimeni nu ştie astăzi în ce an trăieşte!» îşi zise Winston.

«Şi pentru cine se scrie acest Jurnal?» îi trecu deodată prin minte. Pentru viitor, pentru cei care nici nu s-au născut. Un timp mai stărui cu gîndul asupra datei îndoielnice ce o notase în capul paginei, cînd deodată îi veni în minte, făcîndu-l să tresară îngrozit, cuvîntul din neolimbă — **dubla-gîndire.** Pentru întîia oară pătrundea gravitatea intenţiilor sale. Cum avea să comunice cu viitorul? Era o treabă moartă prin însăşi esenţa sa. Una din două: sau viitorul se va asemăna prezentului şi atunci Jurnalul nu va interesa pe nimeni, sau va fi atît de diferit, încît suferinţele lui Winston îşi vor pierde orice sens pentru viitorime.

Prostit, Winston rămase cu ochii la fila din faţă. Teleecranul transmitea acum muzică de fanfară. Ciudat, însă Winston părea să-şi fi pierdut pentru moment nu numai facultatea de a se exprima; părea chiar să fi uitat ce anume pornise a-şi nota. Atîtea săptămîni în şir se pregătise pentru această clipă, dar nici să-i treacă prin cap că pentru o asemenea îndeletnicire numai curajul nu e destul. Nimic mai uşor, socotea el, decît a te exprima în scris. Ceea ce dorea era doar să aştearnă pe hîrtie nesfîrşitul, răvăşitorul monolog care, asemeni unui rîu vuitor, îi răsuna de acum de mai mulţi ani în cap. Şi, ca să vezi, tocmai acum secaseră toate apele acelui glas interior. Pe deasupra, ulcerul varicos prinse a-l chinui insuportabil. Nu îndrăzni să se scarpine, căci întotdeauna după aceea piciorul i se umfla şi mai tare. Secundele treceau în goană, iar el vedea doar albul hîrtiei din faţa ochilor. Era golit de albeaţa ei orbitoare, de usturimea de mai sus de merişoare, de marşurile militare

asurzitoare, precum şi de o uşoară senzaţie de ameţeală, produsă de ginul băut.

Deodată începu a scrie cu o mare iuţeală, ca şi cum mînat din urmă de un val de frică. Nu-şi dădea prea bine seama ce înşira. Scrisul său înghesuit şi oarecum copilăresc se închega în rînduri strîmbe, şi dacă la început Winston «mînca» majusculele, înspre sfîrşit suprima chiar şi punctul.

> 4 aprilie, 1984. **Aseară au fost filme. Toate erau despre război. A fost şi unul foarte bun, undeva în Mediterană ai noştri bombardează un vas plin cu refugiaţi. Pe public l-au amuzat mai ales cadrele cu un individ mare şi gros, care încerca să scape înot de autogirul ce-l ajungea din urmă, la început grăsanul se vedea bălăcindu-se în apă ca o broască ţestoasă, apoi fu arătat în vizoarele mitralierelor de pe autogir, pe urmă se vedeau gloanţele ciuruindu-i trupul şi apa mării înroşindu-se în jurul său, şi el se duse de îndată la fund, ca şi cum apa i-ar fi intrat prin găurile făcute de gloanţe. Cînd grăsanul se îneca, toată lumea murea de rîs. Deodată apăru o barcă de salvare plină cu copii şi un autogir atîrnînd asupra-i. La prora bărcii stătea o femeie între două vîrste, probabil o evreică, cu un băieţel de vre-o trei anişori în braţe. Speriat, copilul striga în gura mare şi dădea să-şi ascundă capul între sînii femeii, care şi ea plină de groază, îl strîngea spasmodic la piept şi îl acoperea cu braţele, de parcă aşa l-ar fi putut feri de gloanţe. atunci autogirul lansă peste ei o bombă de douăzeci de kilograme o explozie straşnică şi din barcă nu rămase nici o aşchie. apoi un prim-plan splendid mîna copilului zburînd în sus către cer cred că a fost filmat din cabina de sticlă a autogirului şi în rîndurile membrilor de partid răsunară aplauze puternice însă o femeie ce stătea în locurile pentru proletari prinse a face un scandal teribil strigînd că aşa ceva nu se cade să arăţi faţă de copii mici pînă cînd poliţia a scos-o de acolo cu de-a sila nu cred să-i facă ceva nu importă multe pot spune prolii e o reacţie tipică a proletarilor şi niciodată nu se face caz din...**

Winston se opri din scris, în parte din pricină că-i apucase un cîrcel la mînă. Nu pricepea pentru ce înşi-

rase toate inepţiile acelea. Ciudat lucru, însă în timp ce scria, în memoria sa se limpezise o altă întîmplare, ba chiar într-o asemenea măsură, încît ar fi putut aşterne-o pe hîrtie chiar atunci. Işi dădu seama că tocmai acel incident era cauza adevărată ce-l făcuse să vină astăzi acasă şi să-şi înceapă Jurnalul.

Totul se petrecuse în aceeaşi dimineaţă, la Minister — dacă o asemenea istorie nebuloasă ar putea fi numită «întîmplare».

Aproape de ora unsprezece în Departamentul de Registre, unde lucra Winston, colaboratorii începură a-şi scoate scaunele de prin cabine şi a le aduna în mijlocul vestibulului, în faţa unui mare teleecran, pregătindu-se pentru Cele-Două-Minute-de-Ură. Winston tocmai vroia să-şi ocupe locul său în unul din rîndurile de mijloc, cînd deodată intrară încă două persoane, pe care le cunoştea din vedere, însă nu avuse niciodată prilejul să comunice. Una din ele era o fată pe care o întîlnea adesea pe coridoarele Ministerului. Nu-i cunoştea numele, ştia doar că lucrează în Departamentul de Literatură. Cum o vedea uneori cu mîinile mînjite de unsoare sau cu vre-o cheie pentru piuliţe, era, probabil, mecanic la vre-o maşină de scris romane. Era o tînără îndrăzneaţă, de vre-o douăzeci şi şapte de ani; avea faţa pistruiată, o coamă de păr negru şi des şi mişcări sprintene, de sportivă. Un brîu îngust, roşu — emblema Ligii Anti-Sex a Tinerilor — strîns răsucit de cîteva ori în jurul taliei uniformei, îi sublinia şi mai mult formele pline. Fata lăsase asupra lui Winston o impresie dezagreabilă chiar din clipa în care o văzuse. Işi dădea prea bine seama de unde-i venea aversiunea. De la atmosfera terenurilor de hochei şi a duşurilor reci, a excursiilor colective şi a aerului ortodox pe care-l împrăştia în juru-i. De fapt, pe Winston îl molestau aproape toate femeile, în special cele tinere şi frumoase. Căci anume femeile, iar cele tinere îndeosebi, erau cele mai fanatice adepte ale Partidului; ele înghiţeau toate sloganele propagandei, în mediul lor foiau spionii amatori şi tot ele se arătau peste măsură de curioase faţă de eterodoxia celorlalţi. Iar fata aceasta părea a fi mai periculoasă chiar decît toate celelalte. Intr-o zi o întîlnise pe coridor şi tînăra îi aruncă o privire piezişă, sfredelitoare, încît Winston simţi că-i îngheaţă sîngele în vine. Ar putea fi o agentă a Poliţiei Gîndirii, îi trecu prin minte o bănuială. Deşi, puţin probabil să fi fost anume aşa. Cu toate acestea, de fiecare dată cînd era

alături de ea, pe Winston îl cuprindea o neliniște nedesluşită, amestecată cu frică şi cu duşmănie.

Cealaltă persoană era un bărbat pe care-l chema O'Brien, membru al Partidului Interior şi titularul unei funcţii atît de înalte şi de importante, încît Winston avea despre ea cea mai confuză idee. Văzînd uniforma neagră a unui membru al Partidului Interior, un murmur înăbuşit fremătă prin rîndurile celor aşezaţi în faţa ecranului. O'Brien era un bărbat zdravăn, cu gîtul gros şi cu faţa grosolană, brutală, care revărsa, totuşi, un aer ironic. Gestul cu care obişnuia să-şi îndrepte ochelarii pe nas îi fascina pe interlocutori, revelînd un spirit distinct. Acel gest — de altminteri, era primul lucru ce-ţi venea în minte, de erai în stare a gîndi astfel — îţi amintea un aristocrat din secolul XVII, oferindu-ţi tutun din tabachera sa. De-a lungul unui deceniu Winston îl văzuse pe O'Brien doar de vre-o zece ori. Se simţea puternic atras de el, intrigat fiind nu numai de contrastul dintre manierele sale frumoase şi înfăţişarea-i de campion la lupte libere, ci mai ales de convingerea tainică — sau, poate, nu era atît o convingere, cît o presupunere — că ortodoxia politică a lui O'Brien nu era întru totul perfectă. Chipul său avea un «nu ştiu ce», care-ţi trezea tocmai această irezistibilă suspiciune. Sau poate că ceea ce i se putea citi pe faţă nu trăda nici măcar firea-i de eretic, ci, pur şi simplu, inteligenţa. Oricum, făcea impresia omului cu care se poate sta de vorbă, de-ar fi fost să rămînă între patru ochi, nesupravegheaţi de teleecran. Cu toate acestea, Winston nu făcuse nici cel mai mic efort pentru a-şi verifica bănuiala. De fapt, nici nu-i stătea în puteri. O'Brien îşi consultase ceasul, văzuse că-i aproape unsprezece şi, fără îndoială, hotărîse să rămînă în Departamentul de Registre pînă la încheierea Celor-Două-Minute-de-Ură. Şedea în acelaşi rînd cu Winston; îi despărţeau doar două scaune. Între ei se aşezase o femeie măruntă, cu părul roşcat. Lucra chiar alături de Winston, în cabina vecină. Bruneta se aşeză în spatele său.

Un moment mai tîrziu dinspre marele ecran din fundul încăperii izbucni un vuiet şi un scrîşnet înspăimîntător, de parcă pornise o maşină monstruoasă, neunsă. Zgomotul acela te făcea să scrîşneşti din dinţi, iar părul în cap ţi se ridica măciucă. Începuse Ura.

Ca de obicei, pe ecran apăru chipul lui Emmanuel Goldstein, Duşmanul Poporului. Publicul prinse a lărmui

și a șuiera din răsputeri. Femeiușca cea roșcată scoase un țipăt plin de spaimă și de dezgust. Goldstein era un renegat, iar altădată (nimeni nu-și mai amintea cînd anume) unul dintre liderii Partidului. Avusese aproape aceeași influență ca și Marele Frate, însă mai tîrziu se dedase activităților contrarevoluționare; fusese condamnat la moarte, dar izbuti să scape în mod misterios și își pierdu urmele pentru totdeauna. Programul Celor-Două-Minute-de-Ură se schimba în fiece zi, însă de fiecare dată îl avea ca protagonist pe domnul Goldstein — trădătorul prin excelență, cel ce pîngărise puritatea Partidului. Toate crimele subsecvente împotriva Partidului, toate actele de sabotaj, toate trădările, ereziile și devierile posibile își trăgeau obîrșia din teoriile sale. Nimeni nu se îndoia că Goldstein mai era în viață și continua să conspire. Poate că se găsea peste mări, în soldă la stăpînii săi străini, dar era cu putință să se ascundă — circulau și asemenea zvonuri — și aici, în vre-o localitate din Oceania.

Winston simți că se sufocă. La vederea lui Goldstein un amestec penibil de emoții îl copleșea de fiecare dată. Avea o față subțire, de evreu, aureolată de un smoc de păr cărunt și cu o bărbuță de țap; un chip inteligent, dar care avea, totodată, și ceva respingător, un soi de senilitate, conferită, poate, de nasul său lung și cartilaginos, pe vîrful căruia abia de i se țineau ochelarii.

Goldstein semăna cu o oaie, ba chiar și glasul îi era behăit. Își pronunța obișnuitul său discurs, în care ataca vehement doctrina Partidului; un atac atît de aiurit și de stupid, încît și un copil și-ar fi putut da seama de lipsa de temei a acuzațiilor sale, dar totodată destul de convingător, căci în sală mulți erau alarmați ca argumentele sale să nu influențeze persoane mai puțin pregătite politiceşte. Goldstein îl insulta pe Marele Frate, acuza Partidul că exercită o dictatură și cerea să fie grabnic încheiată pacea cu Eurasia. Pleda pentru libertatea cuvîntului și a presei, pentru libertatea întrunirilor și libertatea gîndirii, strigînd isteric că revoluția fusese trădată. Cuvînta mereu, îmblîndu-i gura ca melița, oarecum parodiind cunoscuta retorică a oratorilor Partidului, uzînd chiar și de cuvinte din **neolimbă**, ba poate mai multe decît folosește în viața de toate zilele un membru de partid. Iar în timp ce striga, în spatele său defilau nesfîrșite coloane de trupe eurasiatice, astfel încît nimeni să nu ia drept o simplă trăncăneală răutatea ocultă a fraze-

lor lui Goldstein. Rînduri-rînduri, pe ecran apăreau soldaţi vînjoşi, cu fizionomii de nepătruns, asiatice; răsăreau în prim-plan ca şi cum ieşeau la suprafaţă din străfunduri, după care dispăreau, lăsîndu-le altora locul. Un tropăit surd, ritmic, de cizme răsuna în contrapunct cu glasul injurios al lui Goldstein.

Doar de vre-o treizeci de secunde dura Ura, însă o bună parte din spectatori nu-şi mai putea stăpîni strigătele de furie. Chipul behăitor şi plin de sine al duşmanului, plus puterea înfricoşătoare a armatelor ce defilau îndărătul său erau peste măsură de impresionante ca să lase pe careva indiferent. Mai mult decît atît, numai vederea lui Goldstein, numai gîndul la el dezlănţuiau o reacţie instinctivă de spaimă şi furie. Goldstein era o ţintă a urii mai statornică chiar decît Eurasia sau Asia Orientală, deoarece atunci cînd Oceania era în război cu vre-o una dintre aceste puteri, cu cealaltă încheia, de obicei, pace. Un lucru era, totuşi, cît se poate de straniu: deşi Goldstein era urît şi disprețuit de toţi, deşi nu era zi ca teoriile sale să nu fie refutate, distruse, ridiculizate de mii de ori — şi la teleecrane, şi de la tribunele oficiale, şi în presă, şi în cărţi — influenţa sa nu părea să scadă. Se găseau mereu alţi nătîngi, gata să se lase prostiţi de Goldstein. Nu trecea nici o zi fără ca Poliţia Gîndirii să nu înhaţe alţi spioni şi sabotori ce activau potrivit instrucţiunilor sale. El era comandantul suprem al unei imense armate ce-şi desfăşura activitatea în ilegalitate, al unei reţele subterane de conspiratori ce-şi propuseseră distrugerea Statului. Se presupunea că acea organizaţie se numeşte Confrerie. Totodată se vorbea în şoaptă că ar exista şi o carte teribilă, un compendiu al tuturor ereziilor, al cărei autor ar fi fost Goldstein şi care circula în clandestinitate. Cartea nu avea titlu. Cînd se referea careva la ea — dacă se încumeta s-o facă — o numea pur şi simplu **cartea.** Despre lucrurile astea însă se ştia doar din nişte zvonuri nelămurite. Membrii de rînd ai Partidului nu pomeneau niciodată nici despre Confrerie, nici despre **carte,** luîndu-şi de regulă să evite asemenea discuţii.

In cea de a doua minută ura se preschimbă într-o stare de frenezie. Spectatorii săreau de pe scaune şi zbierau cît îi ţinea gura, căutînd să acopere cu răcnetele lor nesuferitul glas behăitor ce venea dinspre teleecran. Femeia cu păr roşcat se făcuse roşie ca bogasiul. Ca un peşte pe uscat, ba îşi căsca gura, ba o închidea. Chiar şi

O'Brien se aprinsese la faţă. Se ridicase ţeapăn în picioare şi trăgea cu atîta putere aer în pieptul său puternic, de parcă ar fi rezistat presiunii unui val gigantic. Bruneta din spatele lui Winston prinse a striga: «Porcule! Porcule! Porcule!»— şi înşfăcă brusc, un dicţionar gros de neolimbă şi îl azvîrli în ecran. Dicţionarul îl nimeri pe Goldstein drept în nas şi zbură cît colo. Glasul, însă, era de neînfrînt. Intr-un moment de înseninare, Winston descoperi că strigă isteric, deopotrivă cu toţi ceilalţi, şi loveşte din răsputeri cu călcîiele în lemnul scaunului. In Cele-Două-Minute-de-Ură îngrozitor era nu rolul pe care erai silit să-l joci, ci dimpotrivă, era absolut imposibil să i te sustragi. La cea de a treizecea secundă nu mai era nevoie să te prefaci. Un extaz al spaimei şi al setei de răzbunare, o dorinţă neînfrînată de a ucide, a tortura, a zdrumica mutra lui Goldstein cu un ciocan părea să-i fi străpuns, asemeni unui şoc electric, pe toţi cei de faţă; împotriva propriei voinţe, oamenii se strîmbau şi vociferau ca nişte nebuni. In acelaşi timp, turbarea ce-i poseda pe toţi constituia o stare abstractă şi indirectă, care putea fi îndreptată în orice direcţie, precum ai întoarce flacăra unui bec de sudură autogenă. Astfel, la un moment dat, ura lui Winston nu mai era îndreptată împotriva lui Goldstein, ci împotriva Marelui Frate, împotriva Partidului şi a Poliţiei Gîndirii; atunci inima sa era de partea solitarului şi batjocoritului eretic de pe ecran, singurul păstrător al adevărului şi al înţelepciunii într-o lume a minciunii. Insă în clipa următoare se identifica întru totul cu oamenii din jurul său, luînd drept adevăr curat toate cîte se spuneau despre Goldstein. Ura sa împotriva Marelui Frate se preschimba deodată într-un sentiment de îndumnezeire — atunci Marele Frate se înălţa peste toate asemeni unei cetăţi de necucerit, asemeni unei stînci ce rezistă tuturor atacurilor hoardelor asiatice. Iar Goldstein, deşi singur şi neajutorat, deşi de o existenţă îndoielnică, apărea acum ca un vrăjitor sinistru, în stare să distrugă întreaga civilizaţie doar prin puterea glasului său.

Printr-un efort de voinţă, era de asemenea cu putinţă să-ţi abaţi întreaga ură asupra oricărui alt obiect. Winston făcu o sforţare extraordinară, comparabilă doar cu silinţa de a-ţi desprinde capul de pernă şi a scăpa de un vis urît, şi îşi canaliză toată ura sa asupra fetei din spate. Prin închipuirea sa prinseră a se perinda vijelios imagini halucinante — frumoase şi orbitoare. O va omorî

bătînd-o cu un baston de cauciuc. O va lega goală de un stîlp şi o va străpunge cu săgeţi, ca pe sfîntul Sebastian. O va viola, iar mai apoi, după ultimele convulsii, îi va tăia beregata. Abia acum îşi dădu mai limpede ca oricînd seama pentru ce o ura. Pentru că e tînără, frumoasă şi asexuată; pentru că ar dori s-o aibă, însă n-o va avea niciodată; pentru că mijlocul ei subţire, parcă anume făcut pentru iubire, nu e cuprins de braţul său, ci de un brîu roşu, simbol al castităţii militante.

Ura atinse punctul de maximă exaltare. Vocea lui Goldstein se transformase acum într-un adevărat behăit. Pe ecran, chipul său fu înlocuit deodată cu un cap de oaie, care se prefăcu apoi într-o faţă de soldat eurasiatic. Uriaş şi înspăimîntător, trăgînd din arma sa automată, soldatul înainta asupra spectatorilor. Părea să spargă suprafaţa ecranului şi să iasă în afară, astfel că mulţi dintre cei prezenţi săriră de pe scaunele lor. Însă în aceeaşi clipă toată lumea scoase un suspin de uşurare, figura ameninţătoare se spulberă şi în locul ei răsări chipul Marelui Frate, cu părul şi mustăţile nerge ca pana corbului, revărsînd în jur putere şi un calm misterios. Faţa era atît de mare, încît umplea aproape tot ecranul. Nimeni nu auzise ce spusese Marele Frate. Erau, probabil, nişte cuvinte simple, de îmbărbătare, din cele pe care un conducător le rosteşte în toiul luptei, — deşi nedesluşite mai de nimeni, ele insuflă curaj prin simplul fapt de a fi spuse. Apoi, încetul cu încetul, monumentala faţă a Marelui Frate prinse a se întuneca, în locul ei apărînd, scrise cu litere mari, cele trei slogane ale Partidului:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE ROBIE
IGNORANŢA ESTE FORŢĂ

Dar ceea ce impresiona — datorită unui efect optico-psihologic — era că imaginea Marelui Frate mai stărui cîteva secunde pe ecran, ca şi «impactul» întipărit pe retinele spectatorilor, prea puternic pentru a se şterge dintr-o dată. Femeiuşca roşcată se aruncă înainte, agăţîndu-se de scaunul din faţă. Cu glas murmurat, şopti ceva ce se auzi ca «Mîntuitorul meu!» şi îşi întinse braţele spre ecran. Apoi îşi îngropă faţa în palme. După cum se vede, femeia se ruga în felul său.

Atunci întreaga adunare irupse într-un cîntec ritmic, lent şi profund: «Me — Fe!... Me — Fe!... Me — Fe...», res-

pectînd o mare pauză între M şi F. Era un cîntec monoton şi sălbatec, în a cărui urzeală părea a se întreţese tropăit de picioare desculţe şi răpăit de tam-tamuri. Cîntarea dură cam treizeci de secunde. Era un refren reluat în toate prilejurile de mari elanuri colective. În parte, era un fel de imn consacrat clarviziunii şi măreţiei Marelui Frate, dar mai ales un procedeu de autohipnoză, o modalitate anume de înăbuşire a conştiinţei într-un zgomot ritmic. Winston simţi că-l trec fiori. Nu putuse evita în Cele-Două-Minute-de-Ură valul de nebunie generală, însă această scandare barbară — «Me — Fe!... Me — Fe!... Me— Fe!...»— îi făcea întotdeauna oroare. Desigur, strigase şi el împreună cu toţi, era obligatoriu. Îi intrase în sînge să-şi stăpînească adevăratele sentimente, expresia feţei, să facă ce face toată lumea. Era o reacţie naturală. Totuşi, într-un anumit moment, cam vre-o două secunde, ochii săi ar fi putut să-l trădeze. Şi tocmai în acele clipe se produse ceva deosebit, o întîmplare ce-i păruse lui Winston plină de semnificaţie... dacă, desigur, faptul se întîmplase într-adevăr.

Momentan, surprinse privirea lui O'Brien. Acela se şi ridicase din scaun. Îşi scosese ochelarii şi acum şi-i punea iarăşi, potrivindu-i pe nas cu gestul său manierat, caracteristic. Pentru o frîntură de secundă privirea sa se întîlni cu privirea lui Winston şi acesta înţelese — da, da, înţelese! — că O'Brien gîndeşte la fel ca el. Un netăgăduit mesaj fu schimbat între cei doi. Era ca şi cum minţile amîndurora se deschiseră, iar gîndurile zburară de la unul către celălalt doar prin ochi. «Sînt cu tine, părea să zică O'Brien. Ştiu ce gîndeşti. Cunosc greaţa ta, ura ta, dezgustul tău. Să n-ai însă nici o grijă; sînt cu tine!». Apoi fulgerătoarea legătură se stinse şi faţa lui O'Brien deveni iarăşi de nepătruns, ca a tuturora.

Doar atît a fost. Winston prinse de acum a se îndoi dacă faptul s-a petrecut într-adevăr. Pentru el întîmplările de felul acesta rămîneau întotdeauna fără nici o urmare. În afara uneia singure: hrăneau în el credinţa, sau poate nădejdea, că în afară de dînsul Partidul mai are şi alţi duşmani. Cine ştie, poate că zvonurile despre ramificaţiile conspirative sînt totuşi adevărate; poate Confreria există de bună seamă?! Căci după nesfîrşite arestări, depoziţii şi execuţii e cu neputinţă să ai deplina siguranţă că nu-i decît un mit acea Confrerie. Uneori aşa credea şi Winston, alteori — nu. Nu avea nici o probă, numai nişte scînteieri în priviri, care poate semnificau

ceva, sau nimic, numai niște frînturi de frază prinse din discuții străine, numai niște mîzgîlituri abia vizibile de pe pereții toaletelor, iar într-un rînd, întîlnind doi necunoscuți, observă clar o mișcare a mîinii, ce putea fi luată și ca gest de salut. Nu erau însă decît niște supoziții care, pînă la urmă, se puteau dovedi absolut neîntemeiate. Se întoarse în cabina sa, fără a se mai uita la O'Brien. Nici prin gînd nu-i trecuse să mai continue cumva acea relație momentană. Era o treabă din cale-afară de primejdioasă, unde mai pui că nici nu știa cum să procedeze în asemenea cazuri. Schimbaseră o privire echivocă, preț de una-două secunde. Nimic mai mult. Dar pînă și atîta era interpretat ca un eveniment memorabil în singurătatea înăbușitoare în care-și ducea zilele.

Winston se zmulse din mreaja gîndurilor ce-l năpădiseră și se înălță în scaun. Scăpă un rîgîit. Ginul își făcea efectul.

Își întoarse din nou privirea la fila din față. Descoperi, mirat, că în timp ce se lăsase furat de gînduri, mîna sa, ca într-o mișcare automatică, nu încetase să scrie. Și nu mai era scrisul stîngaci și înghesuit de mai înainte. Peniță lunecase voluptuos pe hîrtia lucioasă, caligrafiind cu majuscule clare următoarele:

JOS MARELE FRATE!
JOS MARELE FRATE!
JOS MARELE FRATE!
JOS MARELE FRATE!
JOS MARELE FRATE!

Rînd după rînd, umpluse de acum jumătate de pagină.

Intră în panică. Era o spaimă absurdă, fără nici o îndoială: nu era cu nimic mai primejdios a scrie acele cuvinte decît a începe un jurnal, cu toate acestea, pentru moment, fu tentat să rupă paginile scrise și să se lepede de ideea sa.

Nu rupse însă nimic. Totul era zadarnic, o știa. Faptul de a fi scris sau nu JOS MARELE FRATE nu avea nici o importanță. Pentru Winston era tot aceea de va continua să-și țină Jurnalul sau de va renunța la scris. Oricum, Poliția Gîndirii va pune mîna pe el. Comisese o crimă capitală — ar fi comis-o chiar să nu fi atins hîrtia cu peniță — care le cuprindea pe toate celelalte. Îi zicea **crimentală** (crimă mentală, crimă de gîndire). Iar un asemenea delict nu poate fi ascuns veșnic. Dacă ai

noroc, ai putea să-l tăinuieşti ani la rînd, însă pînă la urmă totuna te descoperă.

Arestările sînt operate noaptea, numai noaptea. Eşti trezit pe neaşteptate, o mînă cumplită te zgîlţîie de umăr, o lanternă îţi orbeşte ochii, iar un cerc de feţe întunecate fac roată în jurul patului. De cele mai multe ori nu se intentează nici un proces, iar despre arestare nu se dă nici o informaţie oficială. Oamenii dispar pur şi simplu, şi de fiecare dată noaptea. Numele individului în cauză dispare din toate actele, toate referirile la ce a făcut sau i s-a întîmplat în viaţă sînt şterse, anulate, ca şi cum omul nu ar fi existat niciodată. Despre aceştia se zice că au fost **vaporizaţi.**

Un fel de isterie îl cuprinse pe Winston la asemenea gînduri. Prinse a scrie grăbit, cu litere mici şi încîrligate:

> **mă vor împuşca nu-mi pasă mă vor împuşca îmi vor trage în ceafă mi-e totuna jos marele frate întotdeauna împuşcă în ceafă nu-mi pasă jos marele frate...**

Incolţit de ruşine, se sprijini în speteaza scaunului şi lăsă tocul pe masă. Insă în clipa următoare sări ca ars. Cineva bătea la uşă.

Aşa de repede! Incremeni locului, pitindu-se ca un şoricel, cu slaba nădejde că, nedeschizîndu-i nimeni, cel care bătuse va pleca. Dar nu, bătaia se repetă. Mai grav ar fi fost acum dacă Winston ar fi tărăgănat să deschidă. Inima îi bătea în piept ca o tobă, însă faţa, în virtutea obişnuinţei, rămăsese, probabil, imperturbabilă. Se ridică şi se apropie de uşă cu paşi năruiţi.

II

Winston pusese mîna pe zăvor, cînd zări Jurnalul lăsat deschis pe masă. Pe pagina cu pricina, împestriţată de sus pînă jos cu litere de-o şchioapă, se putea citi de departe — JOS MARELE FRATE. Ce stupidă nebăgare de seamă! Parcă i se luaseră minţile! Dar nu, îşi dădu Winston seama, nu era chiar aşa; deşi cuprins de frică, îi păruse rău să închidă caietul şi să murdărească hîrtia albă şi lucioasă, pe care nu se uscase încă cerneala.

Scoase un oftat şi deschise uşa. Un val cald de uşurare i se revărsă tot atunci prin corp. În prag stătea o

femeie ştearsă, îmbătrînită, cu părul rar, neîngrijit, şi cu faţa brăzdată de zbîrcituri.

— Ah, tovarăşe, începu ea cu o voce umilă, plîngăreaţă, am ştiut că sînteţi acasă. N-aţi putea intra pe la noi, să vedeţi ce-i cu chiuveta de la bucătărie? S-a înfundat şi n-are cine...

Era doamna Parsons, soţia vecinului de palier («doamnă» era un cuvînt proscris de Partid, toate femeile trebuiau numite «tovarăşe», deşi faţă de unele, mai mult instinctiv, se mai uza de el). Era o femeie de vre-o treizeci de ani, însă arăta cu mult mai în vîrstă. Dacă te uitai la ea cu băgare de seamă, aveai impresia că ridurile de pe faţă îi sînt pline cu praf. Winston o urmă prin coridor. Mai nu era zi să nu se înhame la corvoada aceasta, de a o face pe lăcătuşul şi instalatorul de apă. Casele Victoria erau vechi, construite prin anii treizeci, şi ajunseseră într-un hal fără de hal. Tencuiala de pe pereţi şi plafoane cădea mereu, ţevile crăpau la fiece ger, acoperişurile curgeau, iar încălzirea, cînd nu era închisă cu totul din motive de raţionalizare, funcţiona numai cu jumătate de putere. Pentru a face careva reparaţii, în afara celor pe care le puteai executa şi singur, era necesară autorizaţia unor înalte comisii, care, doar pentru a-ţi schimba un geam, te purtau pe drumuri cîte doi ani.

Apartamentul familiei Parsons era mai spaţios decît cel al lui Winston, şi mult mai neîngrijit.

Toate lucrurile păreau stricate şi terfelite; aveai impresia că un animal mare şi rău dă din cînd în cînd iama pe aici. Pe podea erau aruncate diferite articole de sport — crose de hochei, mănuşi de box, o minge spartă de fotbal, o pereche de chiloţi îmbîcsiţi de sudoare şi întorşi pe dos — iar pe masă, laolaltă cu un morman de blide nespălate, era împrăştiat un teanc de caiete boţite. Pe pereţi atîrnau stindardele roşii ale Ligii Tineretului şi Cercetaşilor şi o mare placardă cu fotografia Marelui Frate în mărime naturală. Bineînţeles, ca şi în întregul imobil, se simţea şi aici mirosul de ciorba de varză, însă în locuinţa aceasta el era covîrşit de un altul, de sudoare — îţi dădea în nas de îndată ce-i treceai pragul — lăsat de careva ce nu era acum de faţă.

In altă odaie cineva încerca la un pieptene învelit cu hîrtie igienică să ţină hangul muzicii militare, care tot mai răsuna la teleecran.

— Sînt copiii, spuse doamna Parsons, aruncînd spre

uşă o privire oarecum alarmată. Au rămas azi acasă. Şi neapărat...

Femeia, după cum se vede, avea obiceiul să se oprească la jumătate de cuvînt. Chiuveta de la bucătărie era plină aproape pînă peste margini cu nişte zoi verzui ce puţeau mai dihai decît varza. Winston se lăsă în genunchi şi examină unghiul ţevii de scurgere. Munca manuală îi făcea silă, iar stînd încovoiat îi venea tusea. Doamna Parsons îl privea neajutorată.

— Să fi fost acasă Tom, ar fi dres-o cît ai zice peşte, zise ea. Îi place să meşterească. Are mîini de aur şi...

Parsons era un funcţionar la Ministerul Adevărului, colegul lui Winston. Era un bărbat gras, însă foarte energic şi de o prostie fenomenală: un sac de entuziasm imbecil, unul din acea tagmă de idioţi care, mai ceva decît Poliţia Gîndirii, asigură stabilitatea Partidului. La cei treizeci şi cinci de ani ai săi, abia de ieşise din Liga Tineretului, iar înainte de ea stătuse la Cercetaşi cu un an mai mult decît o cerea regulamentul. La Minister avea o funcţie măruntă, pentru care nu se cerea multă minte. Pe de altă parte, era o figură remarcabilă a Comitetului sportiv şi a tuturor celorlalte comitete pentru organizarea de excursii colective, demonstraţii spontane, campanii de economii şi, în general, a tuturor activităţilor «voluntare». Cu un orgoliu moderat, etalat între două fumuri de ţigară, mărturisea că în ultimii patru ani nu scăpase nici o seară la Centrul Comunitar. Un miros cumplit de sudoare — certificatul involuntar şi gratuit al activităţii sale neprecupeţite — îl însoţea pe Parsons pretutindeni, ba stăruia chiar şi după ce pleca.

— Aveţi o cheie reglabilă? întrebă Winston, încercînd să deşurubeze dopul de curăţire.

— Cheie reglabilă, îngînă doamna Parsons şi încremeni locului ca o stană de piatră. Să vă spun drept, nici nu ştiu. Poate, copiii...

Din odaia alăturată răsunară paşi apăsaţi şi o frîntură de melodie interpretată la pieptene. Doamna Parsons aducea cheia. Winston dădu drumul apei să se scurgă şi, îngreţoşat, scoase din ţeava astupată un smoc de păr. Apoi îşi clăti degetele sub jetul de apă rece ca ghiaţa şi se întoarse în odaie.

— Sus mîinile! răcni sălbatic cineva la el.

Un băieţel de vre-o nouă ani, cu faţa încruntată, ţîşnise de sub masă şi îl ameninţa cu un pistol-jucărie, în

timp ce surioară-sa, mai mică decît el cu vre-o doi ani, ţintea în Winston cu un capăt de băţ. Amîndoi purtau uniforma Cercetaşilor — pantaloni scurţi, albaştri, cămăşi gri şi cravate roşii. Winston ridică mîinile. Avea însă inima grea — prea multă răutate avea acel gest al copilului, prea nu semăna totui a joacă.

— Eşti un trădător! prinse a ţipa băieţelul. Un criminal mental! Eşti spionul Eurasiei! Te omor, te **ivaporez,** la ocnă te bag!

Prinseră apoi a sări în jurul său şi a striga: «Trădător!», «Criminal mental!» fetiţa copiind toate mişcările fratelui. Îl cuprinse un soi de frică, de parcă ar fi observat jocul unor puişori de tigru, care curînd vor începe a sfîşia oameni. O cruzime calculată scînteia în ochii băiatului, o dorinţă învederată de a-l lovi sau a-l înghionti. Winston îşi dădea seama că în curînd o va face şi pe asta, numai să crească oleacă mai mare. «Am noroc că nu ţine în mînă decît un pistol-jucărie!» se gîndi el în sinea sa.

Speriată, doamna Parsons îşi arunca ochii cînd la Winston, cînd la copii. Cum în odaie era mai multă lumină, Winston băgă de seamă, mirat, că în zbîrciturile de pe faţa femeii era într-adevăr praf.

— Hai, nu mai faceţi atîta gălăgie... zise ea. Ca să vezi, s-au supărat că n-o să-i vadă pe spînzuraţi, ce mai!... Eu n-am cînd merge cu ei, mai am treabă. Şi nici Tom nu se întoarce la timp de la slujba sa...

— De ce nu ne laşi să vedem cum o să-i spînzure? urlă micuţul cu o voce tremurătoare, nefirească vîrstei sale.

— Vreau să-i văd cum îi spînzură! Vreau să-i văd cum îi spînzură! prinse a striga şi fetiţa, sărind în jurul maică-sii.

Winston îşi aminti că în astă seară, în Parc, vor fi spînzuraţi mai mulţi prizonieri eurasiatici, învinuiţi de crime de război. Execuţiile se desfăşurau neapărat o dată pe lună şi deveniseră de acum un spectacol popular. Copiii ţineau cu tot dinadinsul să fie luaţi şi ei acolo. Winston îşi luă rămas bun de la doamna Parsons şi se îndreptă spre uşă.

Făcu vre-o şase paşi, cînd dindărăt ceva îl arse la grumaz, făcîndu-i o durere cumplită. Ca şi cum l-ar fi împuns cineva cu o sîrmă înroşită. Se întoarse de îndată şi o văzu pe doamna Parsons trăgîndu-şi feciorul în casă, în timp ce acesta băga în buzunar o praştie.

— Goldstein! strigă băiatul prin crăpătura uşii. Însă ceea ce-l uimi pe Winston îndeosebi era chipul înfricoşat şi descumpănit al doamnei Parsons.

Ajuns acasă, Winston trecu iute pe lîngă teleecran şi se aşeză din nou la măsuţă, cu o mînă tot mai frecîndu-şi ceafa. Marşurile încetaseră. Un glas sacadat, de militar, cu intonaţii de brutală plăcere în el, începu a descrie armamentul cu care era înzestrată o nouă fortăreaţă plutitoare, ancorată între Islanda şi insulele Faerörne.

Biata femeie, se gîndi el, e cu zilele în mînă, cu asemenea copilaşi. Peste vre-un an-doi îi şi vezi cum încep a o urmări şi a o descoperi ca eretică. Aproape toţi copiii sînt acum îngrozitori. Şi culmea e că anumite organizaţii, precum Cercetaşii, îi convertesc sistematic în nişte mici sălbatici, cu neputinţă de stăpînit. Cu toate acestea, sălbătăcia inoculată nu-i împinge nicicînd să se revolte împotriva disciplinei de partid. Dimpotrivă, adoră Partidul şi toate ale lui. Cîntecele, defilările, pancartele, excursiile colective, aplicaţiile militare şi exerciţiile cu arme de instrucţie, scandarea sloganelor, divinizarea Marelui Frate... pentru copii toate acestea nu sînt decît un joc extraordinar. Toată cruzimea puştanilor e îndreptată împotriva duşmanilor Statului, împotriva străinilor, trădătorilor, sabotorilor şi criminalilor mentali. Era un fapt aproape obişnuit ca părinţi de treizeci de ani să se teamă de propriii copii. Şi pe bună dreptate, întrucît nu trecea nici o săptămînă fără ca **Times** să nu dea vre-o fugară informaţie despre vre-un nărîpstoc — oficial aceştia erau numiţi «copii-eroi» — ce-şi denunţase părinţii la Poliţia Gîndirii, declarînd tot ce auzise vorbindu-se în casă.

Durerea cauzată de lovitura de praştie îi trecuse. Winston puse mîna pe toc, întrebîndu-se ce să mai scrie. Gîndul îl purtă din nou la O'Brien.

Cu cîţiva ani în urmă — să fi trecut de atunci, vre-o şapte ani — Winston avusese un vis: se făcea că străbate o odaie în care era întuneric beznă... Iar cineva care stătea chiar alături de el parcă-i zicea: «Ne vom întîlni într-un loc unde nu e atît de întuneric». I-o spusese cu tot calmul, mai mult ca pe o afirmaţie decît ca pe un ordin. Ciudat, însă atunci, în vis, cuvintele acele nu produseseră asupra sa nici o impresie. Abia mai tîrziu, puţin cîte puţin, ele prinseră a căpăta o semnificaţie. Nu-şi mai putea acum aminti dacă visul fusese înainte sau după prima sa întîlnire cu O'Brien, după cum nu-şi putea aduce aminte nici cînd anume îşi dăduse seama că vocea fusese

a lui O'Brien. Oricum, cel care îi vorbise prin întuneric era el, nu avea nici o îndoială.

Nu ştiuse nici odată cu deplină siguranţă — nici chiar după fugarul schimb de priviri din acea dimineaţă — cine era O'Brien: un prieten sau un duşman? De altminteri, nici nu prea avea vre-o importanţă. Cert era că între ei se înfiripase o punte a înţelegerii, mai tare şi mai însemnată decît orice afecţiune sau apartenenţa la partid. «Ne vom întîlni într-un loc unde nu e atît de întuneric», aşa îi spusese O'Brien. Winston nu pricepea deocamdată, ce ar putea însemna acele cuvinte, însă inima îi spunea că se vor împlini cîndva.

Vocea din teleecran amuţise. În înăbuşeala odăii se revărsă o melodie frumoasă, răsunătoare la trompetă, după care un glas scîrţîitor continuă:

— Atenţiune! Atenţiune! Tocmai ne-a parvenit un buletin-«fulger» de la Frontul Malabar. Forţele noastre au repurtat o strălucită victorie în sudul Indiei. Sîntem autorizaţi să vă comunicăm că bătălia ar putea apropia cu mult sfîrşitul războiului. Iar acum urmează textul buletinului...

Nu te aştepta la nimic bun, se gîndi Winston. Şi avusese dreptate: urmă descrierea, de un realism înfiorător, a zdrobirii armatei eurasiatice, dîndu-se nişte cifre fantastice de morţi şi de răniţi,... ca pînă la urmă să se comunice că, de săptămîna viitoare, raţia de ciocolată se va reduce de la treizeci de grame, la douăzeci.

Îi veni din nou un rîgîit. Ginul îşi făcuse pe deplin efectul, lăsîndu-l pustiit şi descumpănit. Poate pentru a marca victoria sau, poate, pentru a atenua proasta veste despre ciocolata pierdută, teleecranul lansă acordurile puternice ale imnului «Pentru tine, Oceanie!» Toată lumea trebuia să se ridice în picioare şi să asculte. Cum teleecranul nu-l vedea, Winston rămase pe scaun.

«Pentru tine, Oceanie» se termină. Începu un program de muzică uşoară. Winston se apropie de fereastră, avînd grijă să rămînă cu spatele la ecran. Afară era aceeaşi vreme rece şi senină. Undeva în depărtare răbufni surd şi prelung o bombă. Peste Londra cădeau acum cîte douăzeci-treizeci de bombe pe săptămînă.

Jos, în stradă, vîntul ferfeniţa o placardă pe care ba apărea, ba dispărea cuvîntul **INGSOC. INGSOC.** Sacrele temeiuri ale **INGSOC**-ului. **Neolimba, dubla-gîndire,** mutabilitatea trecutului. La un moment dat Winston avu senzaţia că e un rătăcit într-un codru de la fund de ma-

re, într-o lume monstruoasă, el însuşi un monstru. Era singur. Trecutul murise, viitorul era de nepătruns. Avea vre-o certitudine că măcar cineva dintre cei vii ar fi fost de partea sa? Şi cum ar putea şti dacă dominaţia Partidului nu va dura veşnic? Drept răspuns, cele trei sloganе de pe faţada albă a Ministerului Adevărului îi aminteau că:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE ROBIE
IGNORANŢA ESTE FORŢĂ

Scoase din buzunar o monedă de douăzeci şi cinci de cenţi. Aceleaşi inscripţii fuseseră făcute cu litere mici şi clare şi pe ea, iar pe revers era chipul Marelui Frate. Privirea sa îl urmărea chiar şi de acolo. De pe monede, de pe timbre, de pe scoarţele cărţilor, de pe drapele şi placarde, de pe pachetele cu ţigări, de pretutindeni. Te veghează mereu aceiaşi ochi şi acelaşi glas te prinde în mrejele sale. Treaz sau dormind, lucrînd sau stînd la masă, în baie sau în aşternut, scăpare de el nu există. Nimic nu-ţi aparţine din ce-i al tău, în afara unor centimetri cubi dinăuntrul craniului.

Soarele îşi urmase mersul ceresc şi miile de ferestre ale Ministerului Adevărului se stinseră, semănînd acum cu nişte mohorîte ambrazuri de cetate. În faţa acelui colos piramidal Winston avu o strîngere de inimă. Era o construcţie prea tare pentru a fi luată cu asalt. Nici o mie de rachete nu ar fi putut-o distruge. Se întrebă atunci din nou: pentru cine îşi scrie Jurnalul? Pentru viitor?... Pentru trecut?... Pentru o epocă iluzorie?... În faţă i se deschidea acum ceva mai straşnic decît moartea — anihilarea absolută. Din Jurnal nu va rămîne decît scrumul, iar din el pulberea. Cele scrise de Winston vor fi citite doar de Poliţia Gîndirii: pentru a-l şterge de pe faţa pămîntului şi din memorie. Cum să te adresezi viitorimii, cînd nici măcar urma nu-ţi rămîne pe pămînt, nici măcar un cuvînt anonim, mîzgălit pe o foaie de hîrtie?

Teleecranul dădu ora exactă. Fusese ora paisprezece. Peste zece minute trebuia să iasă. Îşi relua serviciul la paisprezece şi treizeci.

Oricît ar părea de ciudat, bătaia ceasului îi redase curajul. Ca o nălucă singuratică, acel zvon vestea un adevăr pentru care nimeni nu avea urechi de auzit. Şi, atîta timp cît va fi spus, nimic nu se va clinti în astă lume, se

gîndi Winston. Moştenirea umanităţii durează, dăinuie nu prin aceea că cineva a izbutit sau nu să se facă auzit, ci că a ştiut să nu-şi piardă dreapta judecată. Se întoarse la masă, muie peniţa în călimară şi scrise:

Pentru viitor sau pentru trecut, pentru vremurile cînd se va putea gîndi liber, cînd oamenii se vor deosebi între ei şi nu vor mai fi singuri... Pentru cînd adevărul va exista, iar ceea ce a fost nu va putea fi prefăcut.

Din epoca noastră de uniformitate şi de singurătate, din epoca Marelui Frate, din epoca dublei-gîndiri... noroc!

Winston îşi dădu seama că devenise un mort. I se năluci că abia acum, după ce-şi recăpătase puterea de a-şi exprima gîndurile, făcuse pasul hotărîtor. Urmările oricărei fapte se cuprind în chiar fapta făcută. Scrise:

Crimentala nu implică moartea, crimentala este moartea însăşi.

Acum, cînd era conştient că murise, era important să supravieţuiască cît mai mult cu putinţă. Îşi murdărise cu cerneală două degete de la mîna dreaptă. Ca să vezi, un fleac ca acesta l-ar putea pierde! Orice tip băgăreţ de la Minister (mai degrabă o femeie, precum cea cu părul roşcat sau ca bruneta din Departamentul de Literatură) s-ar putea întreba de ce scrisese tocmai la ora de prînz?, de ce anume cu un condei?, şi ce scrisese?, ca pe urmă să-l denunţe acolo unde se cuvine. Intră în camera de baie şi se frecă cu grijă de cerneală cu un săpun aspru, cafeniu-întunecat. Era tocmai bun pentru aşa ceva, rodea pielea ca glaspapirul.

Băgă Jurnalul în sertarul măsuţei. Nu avea nici un rost să-l ascundă, totuşi ar fi vrut să ştie, cel puţin, dacă îl deschisese cineva sau nu. Să pună un fir de păr pe muchea caietului? Ar fi fost prea evident. Winston alese cu vîrful degetului un fir de praf alburiu şi îl împinse pe un colţ al copertei, astfel încît firul să cadă, dacă cineva ar fi deschis caietul.

III

Winston o visase pe maică-sa.

Să fi avut vre-o zece sau unsprezece ani, cînd murise. Era o femeie înaltă, statuară şi tăcută; avea mişcări domoale şi un superb păr bălai. Pe taică-său şi-l amintea mai vag: un bărbat brunet şi uscăţiv, întotdeauna îmbrăcat într-un impecabil costum întunecat (Winston reţinuse îndeosebi talpa foarte subţire a pantofilor săi), cu ochelari. După cum se vede, atît taică-său, cît şi mamă-sa au fost înghiţiţi de una dintre primele mari **epurări** din anii cincizeci.

Se făcea că mamă-sa se afla undeva dedesubt, în adîncime, cu surioara lui Winston în braţe. Pe soră-sa şi-o amintea doar că era o pruncă firavă, tăcută, cu ochi mari ce luau seamă la toate. Amîndouă priveau la el din jos. Se aflau undeva sub pămînt — ca într-un fund de fîntînă sau într-un mormînt foarte adînc — şi se duceau mereu tot mai în afund. Parcă şedeau în cabina unui vas care se scufunda şi priveau la Winston din întunecimea apelor. În cabină mai era aer. Mamă-sa şi surioara îl vedeau; le vedea şi el. Însă ele se scufundau tot mai mult în bulboana verde, care dintr-o clipă în alta trebuia să le înghită pentru totdeauna. Pe cînd Winston era la aer liber şi la lumină, ele erau trase de hău, se duceau la fund, **fiindcă el era acolo, deasupra.** Winston îşi dădea seama de aceasta, îşi dădeau seama şi ele; înţelegea după feţele lor că sînt conştiente. Cu toate acestea, nici chipurile celor două, nici inima lor nu exprima vre-un reproş, ci doar înţelegerea că îşi dau vieţile ca el să poată trăi deasupra, că aşa e în firea lucrurilor.

Winston nu-şi mai putea aminti cum se întîmplase în realitate, însă în vis era încredinţat că, într-un chip sau altul, vieţile mamei şi a surorii sale fuseseră jertfite ca să trăiască el. Era unul dintre acele visuri care, în ciuda obişnuitului decor oniric, constituie o prelungire a vieţii noastre intelectuale, descoperindu-ne fapte şi idei ce nu-şi pierd din semnificaţie şi valoare nici după ce te deştepţi. Gîndind mai tîrziu la cele visate, lui Winston îi trecu prin minte că moartea, de acum treizeci de ani, a mamei sale purta un înţeles tragic şi dureros, astăzi de nepătruns. Tragedia, îl însenină deodată un gînd, e o moştenire a timpurilor de altădată şi poate fi înţeleasă doar într-o epocă în care mai există un cadru intim — viaţa privată, dragostea şi prietenia — în care membrii unei familii sînt

uniți între ei, fără a avea nevoie pentru aceasta de careva argumente speciale. Icoana mamei sale îl făcea să sufere cumplit, căci ea murise iubindu-l, pe cînd el era încă prea mic și prea egoist pentru a-i răspunde cu dragostea sa; apoi maică-sa, într-un fel — nici nu-și mai amintea în care — afirmase cu jertfa vieții sale temeiul credinței, care era intim și nealterabil. În zilele noastre, înțelese el, așa ceva ar fi cu neputință. Astăzi vezi numai frică, numai ură și durere trupească, nu însă și un sentiment demn de un om, nici un dor adînc și nelămurit. Toate astea le văzuse, în vis, în ochii maicăi și ai surorii sale, care îl priveau prin apa verde-verde, de la o adîncime teribilă, și scufundîndu-se tot mai mult.

Deodată se văzu purtîndu-și pasul pe o pajiște, și era o seară de vară, iar razele piezișe ale soarelui își cerneau peste otavă pulberea de aur. Peisajul de astăzi îi venea atît de des în visele sale, încît nu era întru totul sigur dacă văzuse sau nu ceva asemănător în realitate. Cînd se trezi, îl numise — în sinea sa — Țara-de-Aur. Era o luncă bătrînă, străbătută de o cărăruie. Iarba era scurtă, păscută de iepuri, iar ici-colo se înălțau mușuroaie făcute de cîrtițe. Zarea era tivită de un șir de ulmi legănîndu-și ramurile în adierea vîntului, iar frunzișul lor des, fremătător, semăna cu părul unei femei. Undeva în preajmă, nevăzut, curgea pe sub ramuri de sălcii un rîuleț cu ape limpezi și domoale.

Peste luncă, pe de-a dreptul, venea spre el o fată cu părul negru. Cu o singură mișcare, își smulse hainele de pe ea și le aruncă într-o parte, cu silă. Avea trupul alb și gingaș. Nu deșteptă însă nici o dorință în Winston, care se mulțumi doar s-o contempleze. Ceea ce-l încîntase în acea clipă era gestul cu care fata se eliberase de straiele sale. Grația și neglijența acelui gest păreau să fi anulat întreaga sa cultură, întreaga sa mentalitate. Cu o simplă mișcare de braț, fuseseră măturați și aruncați în Neant și Marele Frate, și Partidul, și Poliția Gîndirii. Gestul aparținea, de asemenea, unor vremuri de odinioară. Cu cuvîntul «Shakespeare» pe buze, Winston se trezi.

Teleecranul tocmai emitea un șuierat prelung, de-ți spărgea timpanele. Continuă în aceeași notă treizeci de secunde. Era exact șapte și cincisprezece, ora de deșteptare pentru funcționari. Winston sări din pat, să-și ia hainele. Dormise gol, deoarece un membru al Partidului Exterior primea anual pentru îmbrăcăminte doar trei mii de cupoane, pe cînd o pijama costa șase sute. Își tra-

se un sacou vechi şi şortul, aşezate de cu seară pe un scaun. Peste trei minute începea gimnastica de dimineaţă. In aceeaşi clipă prinse a tuşi convulsiv, o tuse ce-l apuca de fiecare dată cînd se scula. Ii istovea plămînii în asemenea hal încît, pentru a-şi recăpăta respiraţia, trebuia să se întindă pe spate şi, în ritm rapid, cu gura larg deschisă, să facă cîteva inspiraţii şi expiraţii succesive. Venele i se umflau de efort, iar ulcerul varicos prindea din nou a-l mînca.

— Grupul de la treizeci la patruzeci! lătră un glas strident de femeie. Grupul de la treizeci la patruzeci! Ocupaţi-vă locurile, vă rog! Grupul de la treizeci la patruzeci!...

Dintr-un salt, Winston se postă în faţa ecranului, pe care apăruse de acum imaginea unei femei relativ tinere, musculoasă şi cu trăsături dure; purta un fel de tunică şi sandale de gimnastică.

— Indoirea şi extinderea braţelor! strigă ea. Număraţi împreună cu mine! Unu, doi, trei, patru! Mai cu inimă, tovarăşi, mai cu viaţă! Unu, doi, trei, patru! Unu, doi, trei, patru!...

Durerea acută, pe care i-o provocase atacul de tuse, nu izbutise să-i risipească impresiile onirice, iar mişcările ritmice de gimnastică reînviau în Winston amintirea visului. In timp ce-şi îndoia şi dezdoia maşinal braţele — arborînd pe chip o expresie de mulţumire ascetică, cea mai indicată în timpul gimnasticii — gîndul îl purta către prima sa copilărie, cu nedesluşitele ei aduceri-aminte. Era o ocupaţie extrem de dificilă. Tot ce i se întîmplase în anii cincizeci — la sfîrşit de deceniu — totul îi zburase din minte. Fără a avea mărturiile dinafară, pe care să te sprijini, e cu neputinţă să reconstitui chiar şirul propriei vieţi. Mai departe de anii cincizeci nu reţinuse nimic, totul se spulberase. Işi amintea evenimente grandioase — care, poate, nici n-au fost — îşi amintea de asemenea amănuntele unor întîmplări, însă nicidecum nu reuşea să prindă atmosfera de atunci; apoi descoperea şi întinse goluri, în care nu se întipărise absolut nimic. Odinioară totul era altminteri. Altminteri se numeau ţările, alta era configuraţia lor pe hărţi. Fîşia Aeriană numărul 1, de pildă, se numea atunci altfel; i se zicea Anglia sau Britania, pe cînd Londra — de acest fapt Winston era aproape sigur — s-a numit aşa dintotdeauna.

Nu-şi putea aminti limpede nici o perioadă în care ţara să nu fi fost în stare de război. Totuşi era evident

că în copilărie trăise un timp paşnic destul de îndelungat, deoarece una dintre primele sale amintiri era despre un atac aerian ce-i luase pe toţi prin surprindere. Se prea poate să fi fost atunci, cînd s-a lansat o bombă atomică peste Colchester. Atacul propriu-zis nu şi-l amintea, ci doar pe tatăl său, ţinîndu-l strîns de mînă, coborînd împreună grăbiţi, cerc după cerc, undeva sub pămînt, pe o scară în spirală; scara răsuna sub paşii mulţimii, iar el obosise, prinse a scînci şi ei se opriră să-şi tragă sufletul. Mamă-sa, înceată şi visătoare ca de obicei, venea după ei, rămînînd cu mult în urmă. În braţe o avea pe micuţa sa surioară sau, poate, doar o boccea sau o plapumă împăturită. Winston însă nu era sigur că soră-sa se născuse de acum la acea vreme. În sfîrşit, ajunseră într-un loc gălăgios şi plin de lume, o staţie de metro.

Mulţi se aşezaseră pe podeaua de piatră, alţii şedeau ciucure pe paturi de fier suprapuse. Winston şi cu părinţii îşi găsiră un loc liber pe podea, iar lîngă ei se înghesuiau pe un pat un bătrîn şi o bătrînă. Unchiaşul purta un costum bun, de culoare închisă, şi o bască groasă, de postav, trasă peste părul des, alb ca neaua. Avea faţa roşie şi ochi albaştri, înlăcrimaţi. De la bătrîn aducea a gin. Mirosul de băutură părea să iasă din toţi porii, iar lacrimile ce-i ţîşniseră din ochi le puteai lua drept gin curat. Deşi beat, prin întreaga sa înfăţişare bătrînul arăta că e copleşit de o suferinţă răscolitoare, neprefăcută. Cu înţelegerea sa de copil, Winston pricepu că se întîmplase ceva îngrozitor, o pierdere iremediabilă. Ba chiar îşi dădu seama şi ce anume se întîmplase. Bătrînul pierduse în bombardament pe cineva drag, vre-o nepoţică, probabil. Mereu îl tot auzeai zicînd:

— Nu trebuia să ne punem nădejdea în ei. Nu-ţi spuneam eu, mamă? Toate-s din pricină că i-am crezut pe cuvînt. Am spus-o întotdeauna. Nu trebuia să credem pe nişte canalii...

La cine se referea bătrînul, cine erau canaliile în care nu trebuia să ai încredere, Winston nu-şi mai amintea.

De atunci războiul durase fără nici o zi de răgaz, deşi, dacă e să fim exacţi, nu era totuşi unul şi acelaşi război. Tot pe cînd era copil, în plină Londră, s-au purtat cîteva luni la rînd confuze lupte de stradă şi Winston îşi amintea cu toată claritatea mai multe scene. Însă reconstituirea istoriei acelei perioade era imposibilă, precum era cu neputinţă să precizezi cine împotriva cui luptase, deoarece nu exista nici un document, nici o mărturie ce ar

îngădui să crezi că raportul de forţe în acele lupte ar fi fost la un moment dat altul decît cel actual. Acum, de exemplu, în 1984 (dacă într-adevăr era în 1984), Oceania purta război cu Eurasia şi era aliata Asiei Orientale. În nici un discurs public, în nici o conversaţie particulară nu amintea nimeni că relaţiile între cele trei state ar fi fost altele. Însă Winston ştia foarte bine că Oceania lupta împotriva Eurasiei şi avea relaţii de prietenie cu Asia Orientală doar de patru ani. Era o informaţie tainică, pe care o reţinuse numai din pricină că memoria sa «îl mai dădea de sminteală», sau, cum se zicea acum, nu era îndeajuns de controlată. Oficialmente, aliaţii şi inamicii rămîneau mereu aceiaşi. Oceania este în război cu Eurasia; prin urmare, Oceania a luptat întotdeauna împotriva Eurasiei. Inamicul de conjunctură reprezenta negreşit răul absolut, de unde rezulta că încheierea unui acord cu el, în trecut sau în viitor, era totalmente imposibilă.

Cel mai îngrozitor, se gîndea a mia oară Winston, în timp ce se căznea să-şi îndoaie spatele (tocmai se executau răsuciri ale corpului — se considera că exerciţiul fortifică muşchii spatelui), cel mai îngrozitor era că toate acestea puteau fi şi adevărate. Dacă Partidul îşi putea băga mîna în trecut şi spune despre un eveniment sau altul că **nu s-a întîmplat nici odată** aşa ceva era mai straşnic decît tortura sau moartea.

Partidul afirmă că Oceania n-a fost nicicînd aliata Eurasiei. Pe cînd el, Winston Smith, ştie că acum patru ani Oceania a fost aliata Eurasiei. De unde, însă, venea acea cunoştinţă, cine putea proba faptul? Doar propria sa conştiinţă care, mai devreme sau mai tîrziu, va fi anihilată. Şi dacă toată lumea acceptă minciuna impusă de Partid, şi dacă toate documentele şi mărturiile afirmă acelaşi lucru, atunci minciuna trece în Istorie şi se preschimbă în adevăr. «Cel ce controlează trecutul, zice sloganul Partidului, acela controlează şi viitorul. Cel ce controlează prezentul, controlează trecutul». Totuşi trecutul, alterabil prin însăşi natura sa, nu a fost schimbat nicicînd. Tot ce-i adevărat astăzi, adevărat va fi de-a pururea. E pe cît se poate de simplu. Ceea ce se cere e doar un şir nesfîrşit de victorii, pe care orice individ trebuie să i le smulgă propriei memorii. E ceea ce se cheamă «stăpînirea realităţii». În **neolimbă** există şi un cuvînt special — **dubla-gîndire.**

— Pe loc repaos! Destindeţi-vă! lătră instructoarea, a cărei voce de scorpie părea acum ceva mai blîndă.

Winston lăsă braţele în jos şi trase adînc aer în piept. Mintea sa prinse a rătăci prin labirintul **dublei-gîndiri.** Să ştii fără a şti; să te crezi cu dreptate în timp ce promovezi o minciună minuţios elaborată; să susţii simultan două opinii, conştient că sînt contradictorii, şi să crezi totodată în ambele; să apelezi la logică împotriva logicii; să renegi morala şi totodată să recurgi la ea; să consideri că democraţia e cu neputinţă şi, în acelaşi timp, că Partidul e apărătorul ei; să uiţi ceea ce e necesar a uita, dar cu toate acestea să-ţi reaminteşti totul atunci cînd e nevoie, ca mai apoi să uiţi din nou; şi, mai presus de toate, să aplici procedeul **dublei-gîndiri** la procesul propriu-zis. Tocmai în aceasta constă subtilitatea sistemului: în a-ţi înăbuşi, treaz fiind, cugetul şi, în acelaş timp, a nu-ţi da seama că faci, de fapt, un act de autosugestie. Astfel, nici chiar cuvîntul **dubla-gîndire** nu poate fi înţeles fără a recurge la **dubla-gîndire.**

Instructoarea le ceru din nou să ia poziţia de drepţi.

— Iar acum să vedem cine dintre voi îşi ajunge vîrful degetelor de la picioare, fără a-şi îndoi genunchii, strigă femeia cu mult entuziasm. Începem, tovarăşi! Unu, doi!... Unu, doi!...

Winston ura nespus acest exerciţiu, căci îi provoca o durere, cumplită de la fese pînă la călcîie, şi adeseori îl făcea să se înece de tuse. Meditaţiile nu-i mai făceau acum nici o plăcere. Trecutul, se gîndi Winston, nu numai că fusese falsificat, ci distrus. Căci cum mai putea stabili chiar şi un fapt evident, de vreme ce nu există nici o altă probă care să-l confirme, decît propria memorie? Încercă să-şi amintească în ce an a auzit vorbindu-se pentru prima dată de Marele Frate. Prin anii şaizeci, pare-se..., deşi nu era deloc sigur. Bineînţeles, în cărţile de istorie editate de Partid Marele Frate figura ca lider şi apărător al Revoluţiei, chiar din primele ei zile. Faptele sale eroice se trăgeau treptat îndărăt, tot mai în adîncul timpului, şi cuprindeau de acum legendara lume a anilor patruzeci şi treizeci, cînd capitalişti cu ciudate pălării cilindrice mai treceau pe străzile Londrei în limuzine strălucitoare sau în echipaje luxoase, cu laturi sticluite. Desigur, nu-şi putea da seama cît adevăr şi cîtă născocire poartă acele legende. Nu-şi putea aminti nici măcar cînd luase fiinţă Partidul. Cuvîntul **INGSOC** nu-l auzise pare-se înainte de 1960, deşi s-ar fi putut întîmpla ca în vechea sa formă lingvistică —«socialismul englez»— să fi circulat şi mai înainte. Totul se topea ca

într-o ceaţă. De altfel, izbutea uneori să desprindă şi minciuna concretă. De pildă, nu era adevărat că Partidul inventase aeroplanele, după cum o afirmau cărţile tirajate tot de el. Winston îşi aducea aminte că văzuse aeroplane încă de pe cînd era copilandru. Nu o putea însă dovedi. Nu exista nici o probă. Doar o singură dată în viaţă ţinuse în mînă o probă documentară irefutabilă de falsificare a unui fapt istoric. Dar şi atunci...

— Smith! strigă vocea de la teleecran. 6079, Smith W.! Da, dumneata! Înclinarea mai profundă, vă rog! Puteţi executa mai bine, dar nu vă daţi silinţa! Aplecaţi-vă mai mult! Aşa-a, acum e mai bine, tovarăşe, mult mai bine! Acum destindeţi-vă şi fiţi atenţi la mine!

Winston se făcuse lac de sudoare. Faţa, însă, îi rămăsese absolut impenetrabilă. Nici o manifestare de nelinişte! Nici un semn de enervare! O singură clipire din ochi te poate trăda! Winston se boldi în teleecran. Instructoarea îşi ridicase braţele de asupra capului şi — dacă nu cu graţie, atunci cu o remarcabilă precizie şi îndemînare — se înclină şi, fără a-şi îndoi genunchii, se apucă cu degetele de vîrful sandalelor.

— Aţi, văzut, tovarăşi?! Aşa ar trebui să-l execute toţi. Mai uitaţi-vă o dată! Am treizeci şi nouă de ani şi patru copii. Ea se aplecă din nou. Vedeţi, genunchii nu mi-s îndoiţi? Dacă veţi vrea, veţi putea toţi ca mine, adăugă ea, îndreptîndu-se din spate. Orice persoană sub patruzeci şi cinci de ani e perfect capabilă să ajungă astfel la vîrful degetelor de la picioare. Nu avem toţi onoarea să luptăm pe fronturi. Să ne menţinem cel puţin forma. Amintiţi-vă de flăcăii noştri de pe Frontul Malabar! De matrozii de pe fortăreţele plutitoare! Gîndiţi-vă la greutăţile pe care le înfruntă! Iar acum, să mai încercăm o dată! E mai bine, tovarăşe, mult mai bine! îl lăudă ea pe Winston, care, printr-un efort violent, izbutise să-şi atingă vîrful degetelor de la picioare fără a-şi îndoi genunchii.

De mult nu reuşise o asemenea performanţă!

IV

Cu un suspin adînc şi involuntar, pe care nu şi-l putea de obicei înăbuşi, deşi teleecranul era alături, Winston îşi începu ziua de muncă. Trase **logograful** mai aproape, suflă praful de pe microfon şi îşi puse ochelarii.

Apoi desfăcu şi prinse într-o clamă patru cilindre mici de hîrtie ce căzuseră din tubul pneumatic din dreapta biroului.

Trei orificii se vedeau în pereţii cabinei sale. In dreapta **logografului** era un mic tub pneumatic pentru expedierea mesajelor scrise, în stînga, o deschizătură ceva mai largă pentru publicaţiile periodice, iar în peretele lateral, astfel încît Winston ajungea pînă acolo cu mîna, era o crăpătură largă, acoperită cu o grilă de sîrmă. Ultima servea pentru hîrtiile ce nu mai erau de trebuinţă. In toată clădirea erau mii, zeci de mii de asemenea crăpături; le aflai nu numai în fiece cabină, ci şi pe coridoare, la tot pasul. «Găuri ale memoriei», aşa li se spunea. Cînd un funcţionar avea nevoie să distrugă un careva document sau cînd observa, pur şi simplu, pe duşumea vre-un petec de hîrtie, ridica maşinal capacul celei mai apropiate «găuri a memoriei» şi arunca în ea acea hîrtie. Un curent de aer cald o lua şi o ducea înspre nişte enorme cuptoare, tăinuite undeva prin cotloanele din subsolul edificiului.

Winston examină cele patru fîşii desfăcute de hîrtie. Fiecare cuprindea un rînd sau două de text scris într-un jargon telegrafic (nu era chiar în **neolimbă**, deşi fusese alcătuit în special din cuvinte neologistice), care servea la Minister doar pentru uzul interior.

Iată-le:

times 17.3.84. discursul mf înregistrare inexactă africa rectificat

times 19.12.83 preconizări plan trienal trimestru patru 83 erate coordonat număr curent

times 14.2.84. Mimel citat imprecis ciocolată rectificat.

times 3.12.83 expunerea ordinului mf dublnonbun refer nepersoane rescris complet prezentat antearhivă

Cu o satisfacţie neascunsă, Winston dădu la o parte cea de-a patra hîrtie. Era un subiect încîlcit şi de mare răspundere, şi prefera să se ocupe de el la sfîrşit. Celelalte trei cuprindeau probleme de rutină, deşi cea de-a doua îi va da, probabil, de furcă, căci trebuia să confrunte o mulţime de cifre.

Winston comandă prin teleecran numerele necesare de **Times,** care îi sosiră prin tubul pneumatic cîteva minute mai tîrziu. Mesajele primite se refereau la articole sau

informaţii de presă care, din vre-o careva cauză, era necesar să fie schimbate sau, după cum se zicea în limba oficială, rectificate. Astfel, **Times** din 17 martie insera o corespondenţă ce informa că în discursul său din ziua anterioară Marele Frate prezisese încetarea operaţiilor militare pe Frontul din India Meridională şi lansarea neîntîrziată a trupelor eurasiatice într-o ofensivă în Africa de Nord. In realitate, eurasiaticii porniseră ofensiva în India Meridională, pe cînd în Africa de Nord situaţia rămăsese aceeaşi. Aşadar, alineatul respectiv din discursul Marelui Frate trebuia scris din nou astfel, încît să prezică ceea ce se întîmplase efectiv.

Şi **Times** din 19 decembrie trecut publicase pronosticurile oficiale privind consumul asupra unor anumite produse în trimestrul patru al anului 1983, al şaselea în cel de-al nouălea Plan Trienal. Ei bine, **Times** de astăzi dăduse datele asupra consumului real, de unde rezulta că pronosticurile fuseseră absolut greşite. Winston urma să schimbe cifrele iniţiale, ca să coincidă cu cele ulterioare. Cel de-al treilea mesaj se referea la o eroare foarte simplă, ce putea fi corectată într-un minut. De curînd, în februarie, Ministerul Belşugului lansase promisiunea («declarase categoric», potrivit idiomului oficial), că în 1984 raţia de ciocolată nu va fi redusă. In realitate, după cum o ştia prea bine şi Winston, la sfîrşitul săptămînii raţia urma să fie micşorată de la treizeci de grame la douăzeci. Era, fără îndoială, o greşeală neînsemnată. Trebuia doar să înlocuiască promisiunea originală printr-o remarcă precum că, probabil, în luna aprilie ar putea fi redusă raţia de ciocolată.

După ce se achită de primele trei sarcini, Winston scoase din **logograf** variantele rectificate, le ataşa cu o clamă de ediţiilor corespunzătoare ale ziarului şi le expedie prin tubul pneumatic. Cu o mişcare aproape inconştientă, cocoloşi apoi mesajele originale, precum şi toate notiţele ce şi le făcuse în timpul lucrului, şi le aruncă în «gaura memoriei», pe foc.

Winston îşi dădea doar vag seama ce se întîmplă în labirintul invizibil, încotro duceau tuburile pneumatice; avea doar o închipuire generală. Cînd toate rectificările pentru numărul dat al ziarului **Times** vor fi adunate, verificate şi puse la punct, ediţia era retipărită. Exemplarele vechi erau distruse, iar cele rectificate îşi ocupau locul în arhivă. Acest proces de neîntreruptă falsificare afecta nu numai gazetele, ci şi cărţile, revistele, broşurile, placar-

dele, foile volante, filmele, bandele sonore, caricaturile, fotografiile... într-un cuvînt, toate documentele sau literatura ce ar fi putut avea vre-o importanţă politică sau ideologică. Zi de zi, minut cu minut aproape, trecutul era ajustat la actualitate. Astfel, justeţea oricărei previziuni a Partidului putea fi probată prin documente; nu găseai nicăieri nici o informaţie, nici o opinie care să vină în contradicţie cu imperativele zilei de azi. Istoria, asemeni unui vechi pergament, era răzuită şi scrisă din nou de fiecare dată cînd era necesar. Existenţa oricărei falsificări era astfel cu neputinţă de demonstrat.

Secţia cea mai numeroasă a Departamentului de Registre, mult mai mare decît cea în care lucra Winston, era alcătuită din persoane de datoria cărora era să găsească şi să adune toate exemplarele de cărţi, gazete şi alte documente ce urmau a fi distruse şi înlocuite. Orice număr de **Times**, retipărit poate de vre-o zece ori din cauza schimbărilor survenite în politica externă sau a profeţiilor echivoce ale Marelui Frate, rămînea totuşi în arhive cu data sa originală, şi nu exista nicăieri pe pămînt un alt exemplar care să-l contrazică. De asemenea, şi cărţile erau rescrise mereu, editîndu-se din nou fără a se mai aminti undeva că în ele au fost făcute careva schimbări. Inclusiv instrucţiunile scrise, pe care Winston le primea şi le distrugea de îndată ce le executa, nu conţineau nici măcar o aluzie că ar fi necesară vre-o falsificare; era vorba doar de greşeli de tipar sau de citate imprecise, care trebuiau înlăturate în interesul adevărului.

Mai curios decît toate, se gîndi în sinea sa Winston, în timp ce punea la punct cifrele Ministerului Belşugului, e că nici măcar nu e vorba aici de o falsificare. Pur şi simplu, o absurditate era înlocuită cu alta. Cea mai mare parte din materialul cu care opera nu avea nici în clin, nici în mînecă cu lumea reală, nici măcar o singură legătură, care să implice o minciună directă. Statistica era la fel de fantasmagorică atît în versiunea sa originală, cît şi în cea rectificată. De cele mai multe ori funcţionarul manipula datele după cum îi trăsnea prin cap. De exemplu, Ministerul Belşugului evalua producţia de încălţăminte în trimestrul al patrulea la 145 de milioane de perechi. Ei bine, **Times** informase că, de fapt, se produseseră 62 de milioane. Pe cînd Winston, modificînd acum «preconizările», va micşora neapărat cifra de plan la 57 de milioane, astfel încît planul să fie, ca de obicei

supraîmplinit. În tot cazul, cele şaizeci şi două de milioane nu-s mai aproape de adevăr decît cincizeci şi şapte de milioane sau de o sută patruzeci şi cinci. Poate că acea încălţăminte nu s-a produs deloc. Şi mai probabil, însă, e că nimeni nu are habar cît s-a produs în definitiv, şi nici nu interesează pe nimeni. Sigur era doar un singur lucru: în fiece trimestru se produceau **pe hîrtie** cantităţi astronomice de încălţăminte, în timp ce o bună parte din populaţia Oceaniei umbla desculţă. Acelaşi lucru se întîmpla şi cu toate celelalte date înregistrate, mai importante sau mai puţin importante. Totul se topea într-o lume a umbrelor, în care nu erai sigur nici de data în care existai astăzi.

Winston îşi aruncă ochii în coridor. În cabina de sticlă de cealaltă parte lucra un omuleţ mărunţel, cu un aer pedant cu faţa rasă la sînge. Îl chema Tillotson. Ţinea pe genunchi un ziar împăturit şi vorbea ceva chiar în microfonul **logografului.** Întreaga sa înfăţişare dădea impresia că ceea ce spunea e o taină numai de el şi de **logograf** ştiută. Tillotson îşi ridică privirea, şi sticlele ochelarilor săi aruncară către Winston scînteieri duşmănoase.

Winston îl cunoştea pe Tillotson numai din vedere şi nu avea idee cu ce se ocupă. Funcţionarii din Departamentul de Registre, de regulă, nu vorbeau despre îndeletnicirile lor. Pe acel coridor lung, fără ferestre, cu două şiraguri de cabine sticluite pe din părţi, plin de foşnet nesfîrşit de hîrţoage şi de murmur de voci şopotind la **logografe,** erau cel puţin vre-o zece persoane pe care Winston nu ştia nici măcar cum le cheamă, cu toate că le întîlnea zi de zi, anul împrejur, umblînd forfota pe culoar sau delirînd la Cele-Două-Minute-de-Ură. Ştia, de pildă, că femeiuşca cea roşcată din cabina învecinată nu face altceva ziua întreagă decît să găsească şi să şteargă în ziarele vechi numele celor **vaporizaţi,** adică numele unor persoane ce n-au existat niciodată. Într-un fel, era o treabă numai bună pentru ea: acum doi ani îi fusese **vaporizat** soţul. Iar ceva mai departe, peste cîteva cabine, lucra un individ blajin, visător şi mocăit, pe care îl chema Ampleforth. Avea nişte urechi mari şi nemaipomenit de păroase şi un talent extraordinar la potrivirea rimelor şi ritmarea textelor, fiind însărcinat cu elaborarea ediţiilor definitive ale unor poeme ideologiceşte ofensatoare, dar care, dintr-un motiv sau altul, nu fuseseră încă scoase din antologii. Întregul coridor, cu cei vre-o cincizeci de funcţionari, era doar o subsecţie, o mică celulă în enor-

mul şi complicatul organism al Departamentului de Registre. Mai departe, de asupra, dedesubt, pretutindeni puzderie de slujbaşi cîrpoceau asupra unei sumedenii inimaginabile de probleme. Erau aici mari imprimerii, cu redactori şi cu meşteri-tipografi, cu studiouri perfect înzestrate pentru falsificarea fotografiilor. Era o secţie de programe televizate, cu inginerii şi regizorii săi, cu trupe de actori aleşi pe sprînceană pentru măiestria cu care ştiiau a imita glasuri străine. Munceau aici regimente de salariaţi referenţi, sarcina cărora consta în alcătuirea de liste de cărţi şi publicaţii periodice ce urmau a fi «revizuite». Erau de asemenea şi depozite uriaşe, în care se păstrau documentele rectificate, precum şi hrube tăinuite unde se ardeau exemplarele originale. Iar undeva, anonim, exista un creier directór, care coordona toată această activitate şi trasa linia politică potrivit căreia o parte de trecut trebuia conservată, alta falsificată, iar cea de a treia distrusă complet.

Departamentul de Registre era, în definitiv, o simplă ramificaţie a Ministerului Adevărului, a cărui principală sarcină nu era răstălmăcirea trecutului, ci asigurarea populaţiei Oceaniei cu publicaţii periodice, filme, manuale, programe televizate, piese, romane, cu toate sursele posibile de informare, instruire sau distracţie: de la un monument la un slogan, de la o poezie lirică la un tratat de biologie, de la abecedar la Dicţionarul de Neolimbă. Ministerul nu numai satisfăcea multiplele necesităţi ale Partidului, ci repeta întreaga operaţie — desigur, la un nivel calitativ inferior — în beneficiul proletariatului. Exista un întreg sistem de secţii care se ocupau de literatura proletară, de muzică, de teatru, de toate felurile de distracţii pentru proletari. Se fabricau aici mizerabile publicaţii ce nu cuprindeau nimic altceva decît informaţii sportive, rubrica de fapt divers şi de astrologie, nuvelete frivole de cinci cenţi bucata, filme obscene şi şansonete siropoase compuse cu mijloace pur mecanice, la un fel de caleidoscop numit **versificator.** Exista chiar şi o secţie specială, cunoscută în **neolimbă** sub numele Pornosec, însărcinată cu editarea pornografiei de cea mai vulgară speţă şi distribuirea ei în pachete sigilate, pe care membrii de partid, cu excepţia celor ce lucrau nemijlocit în secţie, nu aveau voie să le deschidă.

În timp ce Winston lucra, din tubul pneumatic mai ţîşniră trei cilindri. Cuprindeau însă nişte sarcini atît de facile, încît izbuti să le execute pînă a ieşi la Cele-Două-

Minute-de-Ură. Cînd Ura luă sfîrşit, Winston reveni în cabina sa, luă de pe raft Dicţionarul de Neolimbă, împinse într-o parte **logograful,** îşi şterse sticlele ochelarilor şi se apucă de principala sa însărcinare pentru acea zi.

Cele mai mari satisfacţii i le procura lui Winston munca sa. Deşi în cea mai mare parte plicticoasă, de rutină, din cînd în cînd se nimereau şi subiecte atît de dificile şi de încîlcite, încît se cufunda în ele, ca şi cum ar fi rezolvat probleme de matematică: era vorba de subtile falsificări, unde se putea sprijini doar pe cunoaşterea Principiilor **INGSOC**-ului şi pe intuiţia a ceea ce ar dori Partidul să spună. Winston era un maiestru în domeniul său. Uneori i se încredinţa chiar şi rectificarea editorialelor din **Times,** scrise integral în **neolimbă.** Desfăcu hîrtia pe care o dăduse dimineaţa la o parte, ca fiind mai complicată. Citi:

times 3.12.83 expunerea ordinului mf dublnobun refer nepersoane rescris complet prezentat antearhivă

In vechea limbă (în engleză) toate astea ar fi însemnat aproximativ următoarele:

«Informaţia despre Ordinul Zilei, emis de Marele Frate, din 3 decembrie 1983 a ziarului **Times,** este absolut nemulţumitoare şi se referă la persoane inexistente. Rescrieţi-o integral şi prezentaţi varianta autorităţilor superioare înainte de a o preda la arhivă».

Winston citi articolul cu pricina. După cîte putu pricepe, Ordinul Zilei al Marelui Frate cuprindea în mare parte laude aduse activităţii unei organizaţii cunoscute ca **FFCC,** care aproviziona cu ţigări, gin şi cu alte mărfuri pe marinarii de pe fortăreţele plutitoare. In mod deosebit era apreciată munca tovarăşului Withers, un cunoscut membru al Partidului Interior, căruia i se conferise şi o decoraţie, Ordinul «Meritul Deosebit» clasa II.

Trei luni mai tîrziu **FFCC** a fost pe neaşteptate lichidată, fără a se da careva motive. După cum se vede, Withers şi asociaţii săi căzuseră acum în dizgraţie, deşi nici presa, nici teleecranul nu publicaseră vre-o informaţie în subiectul dat. Era ceva cît se poate de obişnuit: de regulă, delincvenţii politici nu erau judecaţi şi nici demascaţi public. Marile epurări ce afectau mii de oameni, cu procese publice asupra trădătorilor şi criminali-

lor mentali, care-şi mărturiseau delictele, căindu-se jalnic înainte de execuţie, constituiau nişte spectacole speciale ce se dădeau cel mult o dată la doi ani. De obicei, persoanele căzute în dizgraţie dispăreau pur şi simplu şi despre ele nu se auzea mai mult nimic. Nu rămînea nici măcar un singur semn, după care să presupui ce se întîmplase. S-ar fi putut ca unii dintre ei să rămînă în viaţă. Astfel, rînd pe rînd, dispăruseră vre-o treizeci de persoane pe care Winston le cunoscuse, nemaivorbind de părinţii săi.

Gîndind la toate aceste, Winston prinse a-şi scărpina uşurel cu o clamă nasul. În cabina de vizavi, înclinat asupra logografului, tovarăşul Tillotson tot mai bolmojea tainic ceva. Deodată îşi ridică pentru o clipă capul. Sticlele ochelarilor săi scînteiară din nou cu aceeaşi ostilitate. Să fie şi tovarăşul Tillotson preocupat de aceeaşi problemă?, se întrebă Winston. Tot ce se poate! O treabă atît de dificilă şi de complicată nu se încredinţează niciînd unei singure persoane. Pe de altă parte, a o încredinţa unei comisii ar însemna că se admite deschis o falsificare. Probabil că cel puţin vre-o zece funcţionari lucrează concomitent asupra propriilor versiuni, inventînd ce a spus «realmente» Marele Frate. Apoi o careva minte privilegiată din Partidul Interior va alege o versiune anume, o va redacta definitiv în maniera sa şi va pune în mişcare sofisticatul mecanism de confruntări necesare. În sfîrşit, minciuna aleasă va fi trecută în toate registrele permanente şi va deveni adevăr. Winston nu ştia de ce căzuse Withers în dizgraţie. Pentru corupţie sau incompetenţă, cine ştie? Sau Marele Frate hotărîse să se debaraseze de un subaltern prea popular? Se putea întîmpla de asemenea ca Withers sau altcineva din anturajul său să fi fost acuzat de tendinţe eretice. Sau poate — era varianta cea mai posibilă — că totul se întîmplase din simplul motiv că epurările şi vaporizările alcătuiau o parte necesară a mecanismului de guvernare? Unica indicaţie reală se cuprindea în cuvintele «refer nepersoane», prin care se arăta că Withers e de acum mort. Cu toate acestea, nu întotdeauna puteai presupune că o persoană vaporizată era neapărat moartă. Uneori se întîmpla că unii erau puşi în libertate şi o mai duceau un an, doi, înainte de a fi executaţi. Din cînd în cînd se întîmpla chiar ca cineva pe care toată lumea îl credea de mult mort, să-şi facă reapariţia ca o nălucă la vre-un senzaţional proces public şi să compromită prin depoziţiile sa-

le sute de alte persoane, ca apoi să dispară din nou, de astă dată pentru totdeauna. Dar în cazul lui Withers era limpede că fusese ucis. Era o nepersoană. Withers nu mai exista. Nu existase niciodată!

Winston decise că nu e destul să modifice numai sensul discursului Marelui Frate. Mai bine ar fi fost să se refere la altcineva, absolut străin de subiectul autentic.

Ar fi putut răstălmăci discursul ca pe un subiect obişnuit, cu trădători şi criminali mentali, însă o asemenea dezlegare ar fi fost cusută cu aţă albă; pe de altă parte, închipuirea unei victorii pe fronturi sau o careva triumfală depăşire a celui de-al nouălea Plan Trienal complica peste măsură documentarea. O născocire pură, iată ce se cerea aici! Deodată în minte îi veni istoria, aproape finisată, a tovarăşului Ogilvy, căzut recent în lupte cu moarte de erou. Se întîmpla adesea ca Marele Frate să-şi consacre Ordinul Zilei întru comemorarea vre-unui membru de partid ordinar, a cărui viaţă şi moarte erau date drept exemplu demn de urmat. Ei bine, astăzi el îşi va ţine alocuţiunea în memoria tovarăşului Ogilvy. Ce-i drept, nicicînd n-a fost pe lume un asemenea om, totuşi cîteva rînduri tipărite şi una-două fotografii falsificate i-ar fi putut da viaţă.

Winston căzu un moment pe gînduri, apoi îşi trase mai aproape **logograful** şi prinse a dicta în stilul obişnuit al Marelui Frate: un stil militar şi totodată pedant; uşor de imitat datorită procedeului mereu folosit de a pune întrebări la care răspundea el însuşi în continuare. (De exemplu: «Care-s învăţămintele ce le scoatem noi de aici, tovarăşi? Învăţămintele — care constituie totodată şi principiile fundamentale ale **INGSOC**-ului — constau în... etcetera, etcetera, etcetera»).

Pe cînd avea doar trei ani, tovarăşul Ogilvy renunţase la toate jucăriile ce le avea, în afara unei tobe, a unui pistol-mitralieră şi a unui autogir. La şase ani, în urma unei permisiuni speciale, a fost primit în rîndurile Cercetaşilor; la nouă ani era de acum comandant de detaşament. Pe cînd împlinise doar unsprezece ani, îşi denunţase la Poliţia Gîndirii un unchi, care, după cum pricepuse Ogilvy din discuţia la care trăsese cu urechea, lansase nişte idei criminale. La şaptesprezece ani era conducătorul organizaţiei raionale a Ligii Anti-Sex a Tinerilor. La nouăsprezece inventase o grenadă de mînă, acceptată în dotare de Ministerul de Pace şi care, la prima testare, omorîse peste treizeci şi unu de prizonieri eura-

siatici. La douăzeci şi trei de ani căzu într-o acţiune de luptă. Urmărit de avioanele de vînătoare ale inamicului în timp ce survola Oceanul Indian cu nişte mesaje secrete, se aruncase în mare cu tot cu documente şi cu o mitralieră ce şi-o legase de trup ca greutate... Un sfîrşit, spunea Marele Frate, demn de toată invidia. Marele Frate sublinia apoi viaţa pură şi dreaptă pe care o avusese tovarăşul Ogilvy. Nu băuse şi nici nu fumase, nu-şi îngăduia alte distracţii decît o oră de antrenament zilnic în sala de gimnastică; rămase burlac, considerînd că însurătoarea şi grijile familiei îi vor îngrădi posibilitatea de dăruire fără de preget datoriei. Nu cunoscuse un alt subiect de conversaţie decît principiile **INGSOC**-ului, nici un alt scop în viaţă decît zdrobirea hoardelor eurasiatice şi vînarea spionilor, sabotorilor, criminalilor mentali, a trădătorilor în general.

Winston cumpăni un moment în sinea sa dacă face sau nu să-l decoreze pe tovarăşul Ogilvy cu Ordinul «Meritul Deosebit»; în cele din urmă hotărî să nu i-l confere, deoarece reclama astfel o muncă suplimentară de confruntări.

Privi iarăşi la rivalul său din cabina de vizavi. Simţea nelămurit că Tillotson făcea acelaşi lucru. Cu neputinţă să ştii care dintre versiuni va fi acceptată definitiv, totuşi Winston avea ferma convingere că o vor alege pe a sa. Tovarăşul Ogilvy, despre care nici că se pomenise acum o oră, devenise un fapt, se întrupase în realitate. Winston remarcă, intrigat, că doar morţii pot fi reîntrupaţi, nicidecum cei vii. Tovarăşul Ogilvy, care nu existase nici o clipă în prezent, era acum o realitate a trecutului, iar cînd se vor şterge urmele falsificării, va rămîne în Istorie cu aceeaşi autenticitate şi cu probe la fel de netăgăduit ca şi Carol cel Mare sau Iulius Ceasar.

V

La cantină, un local scund, situat dedesubt, la subsol, lumea făcea coadă la prînz. Sala era ticsită, iar rîndul abia de înainta. Era o gălăgie asurzitoare. Friptura de pe grătarul dindărătul tejgelei scotea aburi şi un miros acru, de cotleală, care nu astupa, totuşi, mirosul omniprezent de gin **Victoria.** În fundul cantinei era un mic bar, de fapt, un fel de gaură în perete, de unde se putea cumpăra gin cu zece cenţi păhărelul.

— E tocmai omul pe care-l căutam, se auzi un glas în spatele lui Winston.

Se întoarse. Era Syme, amicul său de la Departamentul de Investigaţii. Deşi, «amic», nu era tocmai cuvîntul potrivit. Nu mai existau acum amici, ci doar tovarăşi; cu toate acestea, societatea unora era mai agreabilă decît a altora. Syme era filolog, specialist de **neolimbă.** Făcea parte dintr-un imens grup de experţi ce redacta cea de-a unsprezecea ediţie a Dicţionarului de Neolimbă. Mărunţe! — Syme era mai mic de stat decît Winston — cu părul nergu şi cu ochi mari, bulbucaţi, cu privirea tristă şi ironică totodată, de parcă ar fi achipuit încontinuu cu ea faţa interlocutorului său.

— Ţineam să te întreb dacă nu ai cumva vre-o lamă de ras? zise Syme.

— Nici una! răspunse Winston, cu precipitarea celui culpabil. Am cutreierat oraşul în lung şi-n lat. Nu găseşti una de leac.

Toţi căutau acum lame de ras. Ce-i drept, Winston mai avea acasă două, pentru zile negre. Căci de vre-o cîteva luni nu se găseau nicăieri lame de ras, măcar să le cauţi cu lumînarea. În magazinele Partidului lipsea mereu vre-un careva articol uzual: ba nu se găseau nasturi, ba aţă de cusut, ba şireturi; acum dispăruseră lamele de ras. De izbuteai să rămîi neştiut de nimeni şi cu un dram de noroc, puteai să le capeţi doar «la negru», pe piaţa «liberă».

— Mă rad cu o lamă de şase săptămîni, minţi Winston.

Coada se mai mişcă puţin. Winston avansă cîţiva paşi, apoi se întoarse din nou spre Syme. Îşi luară amîndoi cîte o tavă unsuroasă de metal din clitul de la marginea tejgelei.

— Ai fost eri să vezi cum îi spînzură pe prizonieri? întrebă Syme.

— Tocmai eram la serviciu, răspunse Winston cu o intonaţie indiferentă. Dar le voi vedea la cinema, neapărat.

— O substituire cît se poate de nepotrivită, comentă Syme.

Privirea lui ironică alerga întruna pe faţa lui Winston. «Te ştiu eu ce poamă-mi eşti, părea să zică ochii lui. Te văd pe dinăuntru. Îmi cam dau seama de ce nu te-ai dus să vezi cum îi spînzură pe prizonieri!». Ca intelectual, Syme era un spirit de-un veninos ortodoxism. Astfel, vor-

bea cu o plăcere diabolică şi perversă despre atacurile cu bombe ale autogirelor asupra satelor inamice, despre procesele şi mărturisirile criminalilor mentali, despre execuţiile din subsolurile Ministerului Iubirii. Cînd discutai cu Syme, ţi se cerea neapărat un efort pentru a-l abate de la temele sale preferate şi a îndrepta discuţia — dacă izbuteai!— pe făgaşul problemelor tehnice ale neolingvisticii, în care era o autoritate, lansînd uneori idei interesante. Winston întoarse puţin capul, ferindu-şi faţa de privirea scrutătoare a lui Syme, de ochii săi negri şi mari, aţintiţi asupra-i.

— A fost o execuţie superbă, zise acesta visător. Deşi, după părerea mea, se pierde mult din efect că li se leagă picioarele. Îmi place să-i văd bălăbănindu-şi-le. Totuşi cel mai grozav e sfîrşitul, cînd le iese limba de-un cot... o limbă vînătă-vînătă! E tocmai ceea ce-mi place mai tare!

— Următorul, vă rog! strigă **prola** (proletara) în şorţ alb, cu polonicul în mînă.

Winston şi Syme îşi împinseră tavele înainte. Amîndurora li se servi prînzul raţionat: cîte o strachină de friptură de o culoare roză-cenuşie, o felie de pîine, un cubuşor de zahăr, o ceşcuţă de cafea neagră **Victoria** şi cîte o tabletă de zaharină.

— Uite colo, chiar sub teleecran, o masă liberă, spuse Syme. Totodată luăm şi cîte-o sîngeapă de gin, ce zici?

Ginul le fu servit în nişte ceşcuţe de porţelan, fără toartă. Îşi făcură drum prin sala arhiplină şi puseră mîncarea de pe tave pe o măsuţă cu capac de metal; într-un colţ al mesei cineva vărsase nişte sos — lichidul cleios, unsuros, amintea voma. Winston îşi luă ceşcuţa sa cu gin, cîteva clipe o ţinu aşa ridicată, dîndu-şi curaj, apoi sorbi dintr-o înghiţitură băutura uleioasă. Pe loc îi dădură lacrimile. Abia acum simţi cît îi era de foame. Prinse a înfuleca ca un lup, lingură după lingură, pescuind din cînd în cînd cîte un cubuleţ roz, buretos, ce se presupunea a fi carne. Pînă nu goliră farfuriile, nu scoaseră un cuvînt. La masa din stînga lui Winston, puţin dindărătul acestuia, cineva trăncănea fără încetare. Vorbăria sa amintea măcăitul unui răţoi. Acel glas iritant, sfredelitor, părea să perforeze gălăgia din cantină.

— Cum mai merge dicţionarul? întrebă Winston, ridicînd şi el vocea pentru a se face auzit.

— Merge cîte oleacă, răspunse Syme. Cîrpocesc deocamdată la adjective. O muncă fascinantă!

De îndată ce începuse a vorbi despre **neolimbă,** Syme se învioşă. Împinse la o parte strachina de aluminiu, cu un gest delicat luă într-o mînă pîinea, iar în cealaltă bucăţica de zahăr. Ca să nu strige, se înclină peste masă.

— Cea de-a zecea ediţie e definitivă,— zise el.— Îi vom da limbii forma sa desăvîrşită, care se va păstra chiar şi atunci cînd nu se va vorbi decît acest idiom. Cînd terminăm, cei alde tine vor trebui s-o înveţe din nou. Desigur, voi credeţi că principala noastră muncă constă mai ales în născocirea de cuvinte noi. Nimic din toate acestea! Tocmai noi sîntem cei care distrugem cuvintele! Zeci, sute de cuvinte în fiece zi! Tăiem limba în carne vie, să-i rămînă numai oasele! La 2050 nici măcar un singur cuvînt din cele cuprinse în ediţia a unsprezecea nu va fi învechit!

Muşcă lacom din felia de pîine şi înghiţi îmbucătura, fără a înceta însă a vorbi cu un fel de înflăcărare pedantă. Chipul său subţire, smead, se înviorase, iar ochii săi îşi pierduseră expresia ironică şi erau acum aproape visători.

— Distrugerea cuvintelor e o treabă de o frumuseţe fără pereche. Cele mai îngunoioşete sînt, fără îndoială, verbele şi adjectivele, deşi există şi sute de substantive de care ne-am putea dispensa. Nu e vorba numai de sinonime, ci şi de antonime. De bună seamă, prin ce se justifică uzul unui cuvînt, care e doar contrariul altuia? Orice cuvînt cuprinde în sine totodată şi înţelesul său contrar. Să luăm, de pildă, cuvîntul «sătul». Ei bine, odată ce avem «sătul», la ce bun mai e contrariul său «flămînd»? **Nesătul** nu e cu nimic mai rău, ba chiar e mai izbutit, deoarece redă perfect o însuşire absolut opusă lui «sătul», pe cînd «flămînd» nu. Apoi cine are nevoie de diferitele nuanţe şi grade de comparaţie?!

De exemplu, cuvîntul «bine». Odată ce îl avem pe «bine», cui îi trebuie şi un altul contrar, pe «rău». **Nebine** nu e cu nimic mai prost. Ba pare chiar mai reuşit, căci exprimă cît se poate de bine o idee absolut contrară lui «bine». Pe de altă parte, pe măsură ce se consolidează sensul lui «bine», ce rost mai au asemenea cuvinte confuze şi inutile, precum «minunat», «încîntător» şi altele de aceeaşi baie? **Plusbine** e suficient pentru a exprima ceva mai mult decît simplul «bine», iar **dubluplusbine** serveşte ideal pentru a accentua gradul desăvîrşit de

bine. E un superlativ perfect. Utilizăm deja aceste forme, însă în versiunea finală a neolimbei toate celelalte cuvinte de care ne mai folosim deocamdată ca echivalente vor fi eliminate. In cele din urmă, tot ce ţine de bine şi de rău va putea fi redat doar prin şase cuvinte, iar în realitate, doar prin unul singur. Cîtă frumuseţe şi armonie, oare nu-ţi dai seama, Winston?! Fireşte, idea aparţine Marelui Frate, adăugă Syme după ce se gîndi un pic.

La auzul numelui Marelui Frate chipul lui Winston se învioră instinctiv. Cu toate acestea, nu avea nici o îndoială că Syme îi citise imediat pe faţă o vădită lipsă de entuziasm.

— Nu ştii să apreciezi **neolimba** după merit, zise Syme întristat. Chiar şi cînd scrii, continui a gîndi în vechea limbă. Am citit cîte ceva din publicaţiile tale în **Times**. Sînt destul de bune, cursive, totuşi dau impresia că-s nişte traduceri. După cum se vede, în inima ta, preferi totuşi vechiul idiom, cu întocmirea sa tulbure şi cu deşertele sale nuanţe. N-ai pătruns încă frumuseţea distrugerii cuvintelor. Apropo, ştiai că **neolimba** este unicul idiom de pe pămînt al cărui lexic scade pe zi ce trece?

Winston n-o ştia, fireşte. Zîmbi pe cît putea de amabil, căci la moment nu era în stare să scoată un cuvînt. Syme mai muşcă o dată din felia de pîine neagră, mestecă repede şi continuă:

— Oare nu pricepi că finalitatea **neolimbii** e strîmtorarea, îngustarea orizonturilor de gîndire?! Pînă la urmă vom face, pur şi simplu, cu neputinţă orice crimă mentală. Da! da! aşa va fi, căci cum ai putea comite **o crimentală** cînd orice idee va fi exprimată univoc, **doar printr-un singur cuvînt,** un cuvînt a cărui semnificaţie a fost statornicită cu toată rigoarea, pe cînd toate celelalte înţelesuri ale sale au fost suprimate şi date uitării pentru totdeauna? In cea de-a unsprezecea ediţie ne apropiem deja de acest ideal, deşi procesul de îmbunătăţire va continua mulţi ani înainte, chiar după ce nu vom mai fi. Cu fiece an **neolimba** va avea tot mai puţine şi mai puţine cuvinte, iar hotarele cugetului se vor strîmtora mereu. Desigur, nici în vremea noastră **crimentala** nu-şi are nici justificare, nici cauză. E vorba doar de o chestiune de autodisciplină, de stăpînire a realităţii. Va veni însă o zi cînd nici de ele nu vom avea neapărată nevoie. Revoluţia se va înfăptui pe deplin cînd va fi perfectă limba. Neolimba este **INGSOC**-ul, iar **INGSOC**-ul este neolimba! rosti Syme cu o pioasă seninătate.

Te-ai gîndit vre-odată, Winston, că pe la 2050, ba poate chiar mai devreme, pe Pămînt nu va mai fi nici un om care ar putea înţelege discuţia noastră de astăzi?!

— In afara... şovăielnic, prinse a zice Winston, însă tăcu îndată.

Mai-mai să-i scape «în afara prolilor», însă îşi ţinuse gura, nefiind sigur că remarca sa e destul de ortodoxă. Symę, însă, îi ghicise gîndul.

— **Prolii** nu sînt oameni, spuse el cu dispreţ. Pînă la 2050, dacă nu mai degrabă, vechea limbă va dispare. Toată literatura trecutului va fi distrusă. Chaucer, Shakespeare, Milton, Byron... vor exista numai în versiunile neolimbii; opera lor nu va fi doar transformată, pur şi simplu, în ceva foarte-diferit, ci în propriul antipod. Alta va fi literatura de partid, se vor schimba chiar şi lozincile. Cum să se menţină un slogan precum «LIBERTATEA ESTE ROBIE», cînd nu va exista însăşi ideea de libertate?! Cu totul altul va fi însuşi **climatul** gîndirii. De fapt, nici nu va exista o gîndire în înţelesul ei de astăzi. Ortodoxii nu cugetă, mai bine zis, nu au nevoie de cuget. Spiritul ortodox e un spirit inconştient!

Intr-o bună zi, îl fulgeră pe Winston prin minte, Syme va fi **vaporizat.** Prea din cale-afară e deştept. Prea adînc pricepe lucrurile, prea lămurit vorbeşte. Partidului nu-i plac asemenea tipi. Intr-o bună zi va dispare, fără îndoială... In frunte i-i scris...

Winston termină să-şi mănînce pîinea cu brînză. Se întoarse puţin în scaun, să-şi ia ceşcuţa cu cafea. La măsuţa din stînga bărbatul cu glas măcăitor îşi continua peroraţiile. O femeie tînără, după cum se vede, secretara sa, era numai ochi şi urechi, fiind de acord cu toate cîte le spunea bărbatul. Din cînd în cînd Winston prindea cu urechea observaţii de felul: «Aveţi perfectă dreptate!» sau «Sînt absolut de aceeaşi părere!», rostite de o voce tînără, de-o impresionantă prostie. Bărbatului nu-i tăcea gura nici pentru o clipă, nici măcar atunci cînd femeia încerca să spună ceva. Winston îl mai văzuse pe culoarele ministeriale şi ştia că individul ocupă un important post în Departamentul de Literatură. Era un bărbat de vre-o treizeci de ani, cu ceafa groasă şi cu o gură mare şi mereu-vorbitoare. Se lăsase puţin în scaun şi lumina i se răsfrîngea în sticlele ochelarilor. In loc de ochii bărbatului Winston vedea, în acest racursiu, doar două discuri pustii, orbitoare. Simţi că-l trec fiori de gheaţă. Totuşi ceea ce-l înspăimînta mai tare era că din puhoiul de

cuvinte ce-i țîșneau din gură era aproape cu neputință să deslușești măcar unul. Doar o singură dată Winston pricepu o frîntură de frază — «...lichidarea deplină și definitivă a goldsteinismului...» — rostită cu atîta iuțeală, încît părea să-i fi sărit din gură în bloc, asemeni unui rînd turnat în plumb la linotip. În rest, se auzea numai o liorbăială, asemeni unui măcăit de rățoi: **mac, mac, mac...** Nu pricepea o iotă din ce spune, deși era sigur că se referă la Goldstein, că acuză și cere pedepse mai dure împotriva criminalilor mentali și a sabotorilor. Sau lansa, fără îndoială, diatribe violente împotriva atrocităților comise de armatele eurasiatice, sau omagia pe Marele Frate și pe eroii de pe Frontul Malabar. Oricum, totul era ortodoxie curată. **INGSOC** sută la sută. Privind la chipul de orbete al bărbatului, la gura umblîndu-i ca melița, Winston avu ciudata senzație că are în față un manechin, nu un om. Un asemenea grai nu putea nicidecum izvorî din mintea unui om, ci numai din gîtlej. Vorbăria sa, deși parcă alcătuită din cuvinte, nu constituia totuși o rostire în adevăratul înțeles al cuvîntului, ci doar un zgomot neîntrerupt, inconștient, aidoma mac-macului unui rățoi.

Syme amuțise. Desena ceva cu coada lingurii, întinzînd pe masă sosul vărsat. Glasul de la masa vecină își continua măcăitul, care putea fi ușor deslușit în gălăgia din cantină.

— De altminteri, pentru alde ăștia avem în **neolimbă** un cuvînt anume, zise Syme. Poate-l cunoști, **vorbă-rățî,** așa li se spune celora rostirea cărora se aseamănă cu măcăitul unor rațe. E un cuvînt cît se poate de curios. Are în același timp două sensuri ce se bat cap în cap. Aplicat unui dușman e o insultă; aplicat unuia cu care ești de acord — o laudă.

Nu încape nici o îndoială, se întoarse Winston la ale sale, că Syme va fi **vaporizat.** Deodată îl cuprinse o tristețe, deși știa prea bine că Syme îl desconsideră și nu-l prea are la inimă, iar la o adică, l-ar declara drept criminal mental fără a ezita nici o clipă. Totuși Syme ăsta n-avea o doagă. Ceva îi lipsea: discreție, prudență sau, poate, un anumit soi de salvatoare prostie. Nu puteai spune că nu era un ortodox. Credea în principiile **INGSOC**-ului, îl venera pe Marele Frate, se bucura de victoriile repurtate pe fronturi și ura pe eretici nu numai cu toată sinceritatea de care era capabil, ci cu pasiune și entuziasm, dispunînd de informația cea mai recentă, pe

care nu era neapărat s-o cunoască un simplu membru de partid. Un aer neînţeles, nelămurit, pe care-l împrăştia în juru-i, trezea, neîndoios, suspiciunea. Mai întîi, spunea lucruri pe care ar fi făcut bine să le tacă, apoi era dobă de carte, dar mai ales frecventa cafeneaua «La Castani», locul de întîlnire al pictorilor şi muzicienilor. Era un local rău famat, deşi nu exista vre-o careva interdicţie — nici măcar nescrisă — de a intra pe acolo. Odinioară, în ajunul marilor epurări, aici îşi dădeau întîlnire liderii discreditaţi ai Partidului. Se spunea că însuşi Goldstein intrase pe «La Castani» acum cîţiva ani sau, poate, decenii. Aşadar, nu era mare lucru să prevezi ce soartă îl aşteaptă pe Syme. Pe de altă parte, dacă lui Syme i s-ar fi deschis măcar pentru trei secunde opiniile secrete ale lui Winston, acesta l-ar fi denunţat imediat la Poliţia Gîndirii. De fapt, oricine ar proceda astfel, totuşi Syme ar fi fost primul. Spiritul ortodox e un spirit inconştient.

Syme îşi ridică privirea de la masă.

— Uite-l că vine şi Parsons, zise el.

Ceva în tonul vocii sale părea să fi adăugat: «tîmpitul ăsta». Într-adevăr, printre mese îşi făcea loc, îndreptîndu-se înspre ei, vecinul lui Winston din casele Victoria. Era un individ de statură mijlocie, cu părul bălai şi cu o fizionomie de broscoi. La cei treizeci şi cinci de ani ai săi avea de acum burticică şi un grumaz îndesat, se mişca însă sprinten, tinereşte. Întreaga sa înfăţişare te făcea să gîndeşti că ai în faţă un băieţandru, numai că mare, şi cu toate că era îmbrăcat în salopeta-uniformă regulamentară, înclinai să ţi-l închipui în pantalonaşi scurţi, albaştri, în cămaşă gri şi cu cravata roşie a Cercetaşilor la gît. Îi vedeai aievea genunchii şi braţele dolofane, mînecile răsfrînte ale cămăşii. De altminteri, Parsons purta şi acum şortul cu plăcere: în excursiile colective sau în orice altă activitate obştească ce solicita un efort fizic. Plin de voie bună, îi salută pe cei doi cu un «Noroc! Noroc!» şi se aşeză la masă, învăluindu-i cu un miros intens de sudoare. Avea faţa roşie şi îmbrobonită. Era un tip de-o capacitate sudorifică ieşită din comun. După mînerul jilav al paletei se putea şti întotdeauna dacă Parsons jucase sau nu ping-pong la Centrul Comunitar. Syme scoase o fîşie de hîrtie cu o coloană lungă de cuvinte pe ea şi prinse a le studia, ţinînd între degete în creion cu pastă.

— Ia te uită la el, amărîtul! Lucrează chiar şi în ora de prînz, spuse Parsons, înghiontindu-l pe Winston în-

tr-o coastă. E tocmai ceea ce se cheamă să ai aplicație! Ce faci acolo, băiatule! Ceva ce nu-i de mintea mea, precis. Auzi, Smith, să-ți spun de ce te caut? Pentru **sub.** Ai uitat să-mi dai banii.

— Ce fel de **sub**? întrebă Winston. Cu un gest automat, prinse de acum a se căuta de bani.

Cel puțin a patra parte din leafă se plătea pentru plata subscripțiilor voluntare. Erau atît de multe, încît le pierduse și numărul.

— Pentru Săptămîna Urii. Eu îs casier în imobilul nostru, cred că ești la curent. Să ne dăm toată silința, să nu ne facem de rîs. Să știi că nu va fi vina mea, dacă grupul nostru de case **Victoria** nu va arbora în stradă cele mai multe steaguri roșii. Ți-o spun pe șleau! Apropo, îmi făgăduisei doi dolari.

Winston se căută prin buzunare, găsi două bancnote boțite și unsuroase și i le dădu. Parsons scoase un carnețel în care puse banii și își notă cu litere lăbărțate numele lui Winston.

— Apropo, băiatule, zise el, mi s-a spus că țîncul cela al meu a tras ieri în tine cu praștia. A încasat-o pentru asta, să știi, ba i-am spus că dacă povestea se repetă, îi iau praștia.

— Era cam supărat, pare-se, că nu l-ai lăsat să vadă execuția, spuse Winston.

— Să știi că ai dreptate, î-î-î... ce vroiam să spun: aceasta arată că puștiul e pe calea cea dreaptă. Niște draci împelițați amîndoi! Totuși sînt niște copii de treabă. Numai cercetașii li-s în cap și, firește, războiul. Știți ce-a făcut fiică-mea sîmbăta trecută, cînd a fost cu detașamentul într-o excursie la Berkhamstead? S-a răzlețit de grupă împreună cu alte două fetițe, și-au lăsat bicicletele la o margine de drum și pînă în seară au urmărit pe un individ necunoscut. Două ceasuri nu l-au scăpat din ochi, au mers pe urmele lui tot cîmpul, apoi au străbătut o pădure... În fine, cînd au ajuns la Amersham, l-au predat unei patrule.

— Pentru ce?! întrebă Winston, uimit peste măsură de cele auzite.

Parsons continuă triumfător:

— Pentru ce?! Fiică-mea era încredințată că dăduse peste un agent inamic... după cum se vede, unul dintre cei lansați cu parașuta. Cum credeți, de ce a prins a-l bănui că e dușman?! Băgase de seamă că omul purta niște încălțăminte neobișnuită. De cînd sînt n-am văzut

pe nimeni să poarte asemenea pantofi, mi-a spus fetiţa, şi dintr-o dată totul s-a lămurit. Era un străin. Ca să vezi cît e de pricepută. Pentru o puştoaică de şapte ani nu-i deloc rău, nu-i aşa?

— Şi ce-au făcut cu omul? se interesă Winston.

— Pe asta nu ţi-o pot spune. Dar nu m-aş mira deloc dacă... Parsons imita mişcările unuia ce ţinteşte dintr-o armă şi plescăi din limbă, imitînd împuşcătura.

— Perfect, făcu Syme cu gîndul aiurea, fără măcar să-şi ridice ochii din notiţele sale.

— Desigur, nu ne putem îngădui să slăbim vigilenţa... îi ţinu isonul şi Winston, cîtuşi de puţin convingător.

— Sîntem în război, să n-o uităm, zise Parsons.

Ca o confirmare a celor spuse, din teleecran se auzi un semnal la trompetă, vibrînd de asupra capetelor celor trei. De astă dată nu era vorba de vre-o nouă victorie militară, ci doar de un comunicat al Ministerului Belşugului.

— Tovarăşi! exclamă o voce tînără şi răsunătoare. Atenţiune, tovarăşi! Avem ştiri importante! O nouă victorie pe frontul de producţie! Datele complete pe care le deţinem arată că faţă de anul trecut nivelul de viaţă a crescut cu douăzeci de procente. În dimineaţa zilei de astăzi în întreaga Oceanie au avut loc nenumărate manifestaţii spontane. Oamenii muncii au ieşit din fabrici şi din instituţii şi au manifestat pe străzi cu drapele, mulţumind Marelui Frate pentru viaţa nouă şi fericită pe care o trăim sub conducerea sa înţeleaptă. Iar acum dăm unele cifre globale. Programul alimentar...

Expresia «pentru viaţa nouă şi fericită» reapăruse de mai multe ori. De la o vreme, era fraza mult îndrăgită a Ministerului Belşugului. Parsons, tresărind la sunetul goarnei, asculta înţepenit, cu gura căscată şi cu un aer solemn — un fel de plictiseală sublimată. Nu putea, desigur, urmări cifrele, totuşi pricepea că erau un motiv de bucurie. Scoase din buzunar o lulea enormă şi puturoasă, umplută pe jumătate cu tutun ars. Cum raţia de tutun pe o săptămînă era de o sută de grame, nu-ţi prea puteai îngădui să-ţi faci o pipă plină. Winston fuma o ţigaretă **Victoria,** avînd grijă s-o ţină orizontal, să n-o scuture. Îi rămăsese numai patru ţigarete, iar noua raţie putea să şi-o primească abia mîine dimineaţă. Încercă să se detaşeze de zgomotele din jur şi să urmărească cifrele ce erau date citirii la teleecran. Ca să vezi, avuseseră loc pînă şi de-

monstraţii, în semn de recunoştinţă faţă de Marele Frate, care le mărise raţia de ciocolată la douăzeci de grame pe săptămînă. Şi chiar ieri, se gîndi Winston, s-a anunţat că raţia săptămînală **se reduce** la douăzeci de grame. Cum era cu putinţă să crezi aşa ceva cînd nu trecuseră la mijloc nici douăzeci şi patru de ore? Cu toate acestea, credeau. Parsons crezu uşor, cu stupiditatea unui dobitoc. Individul cu ochelarii strălucind, de la masa învecinată, acceptă ştirea fanatic, cu dorinţa aprigă de a descoperi, denunţa şi **vaporiza** pe oricine ar fi insinuat că săptămîna trecută raţia de ciocolată fusese de treizeci de grame. Syme o crezu şi el, fără îndoială, însă abia după un proces ceva mai complicat, după un efort de **dublă-gîndire.** Care vasăzică, numai el, Winston, era singurul om ce nu-şi pierduse memoria?!

Fabuloasa statistică tot mai ţîşnea din difuzorul teleecranului. Faţă de anul trecut, în ţară erau acum mai multe alimente, mai multe haine, mai multe case, mai mult combustibil, corăbii, autogire, cărţi, mai mulţi prunci. Erau mai multe de toate, în afară de bolnavi, criminali şi nebuni. An de an, minut de minut, totul creştea şi se dezvolta vertiginos. Asemeni lui Syme acum cîteva clipe, Winston prinse a-şi purta lingura prin sosul vărsat pe masă, dîndu-i o formă regulată. Cu inima strînsă de durere, se gîndea la viaţa şi la traiul său. Să fi fost oare întotdeauna aşa? Oare întotdeauna mîncarea a avut un gust atît de imposibil? Îşi roti privirea prin cantină: o încăpere scundă, arhiplină, cu pereţii slinoşi; mese metalice uzate, scaune stîlcite şi atît de înghesuite, încît îl atingeai cu coatele pe cel de alături; linguri îndoite, tave cu marginile ştirbite, ceşti albe şi urîte; toate suprafeţele erau jegoase, toate crăpăturile pline cu slin, totul îmbîcşit de un miros insuportabil de gin prost, de cafea proastă, de friptură erzaţ şi de haine ponosite. Oare întotdeauna i-a fost aşa de rău la stomac, întotdeauna să fi avut pielea atît de iritată? Să fi avut întotdeauna senzaţia că e lipsit de ceva ce-i aparţine pe drept? Nu-şi putea aduce aminte altcîndva ca viaţa să fi fost alta. În toate timpurile, atît cît le putea cuprinde cu mintea, mîncare n-a fost nicicînd îndestul, nicicînd n-a avut ciorapi fără de găuri şi lengeria întreagă; mobila a fost întotdeauna învechită şi desperecheată, locuinţele — neîncălzite, trenurile din metrouri — tixite pînă la refuz, casele — dărăpănate, pîinea neagră, ceaiul — cu neputinţă de procurat, cafeaua — numai din cea de culoare cenuşie, ţiga-

retele — drămuite; nimic nu era ieftin şi din belşug, în afara ginului sintetic. Bineînţeles, trupul îmbătrîneşte şi totul se înrăutăţeşte pe măsură ce înaintezi în vîrstă, dar dacă în inima ta ţi se lehămeteşte de traiul acesta nearanjat, murdar şi mizerabil, de iernile ce nu mai par să aibă sfîrşit, de asprimea săpunului cu care te speli, de ascensoarele ce nu funcţionează niciodată, de apa rece ca gheaţa, de ţigaretele din care se scutură tutunul, de gustul straniu, greţos al mîncării; nu înseamnă toate acestea că ceva din întocmirea firii s-a smintit? S-ar putea oare ca totul să ţi se pară atît de nesuferit, dacă, din adîncuri, o memorie ancestrală nu ţi-ar şopti că altădată oamenii au trăit şi altminteri decît acum?

Winston îşi aruncă iarăşi ochii prin sală. Aproape toţi cei din jur erau urîţi. Urîţi ar fi rămas chiar să fi lepădat uniformele albastre şi să fi îmbrăcat alte haine. În fundul cantinei, singur la o măsuţă, şedea un omuleţ cu înfăţişare de gîndac-de-bălegar. Îşi bea cafeaua, belindu-şi bănuitor ochii în toate părţile. De nu i-aşi vedea pe cei din jur, se gîndi Winston, mi-ar veni foarte uşor să cred că tipul fizic determinat de Partid ca ideal — tineri înalţi, muşchiuloşi şi fete blonde, cu sîni triumfători; plini de viaţă, bronzaţi şi fără de griji — ar exista într-adevăr, ba chiar ar precumpăni. În realitate, însă, marea majoritate a locuitorilor din Fîşia Aeriană numărul 1 erau nişte corcituri mici de stat, întunecate la chip şi urîte. Curios era altceva: cît de repede se înmulţea tipul uman scarabeic printre funcţionarii ministerelor — homunculuşi cu picioare scurte, bărbaţi ce prindeau a se îngrăşa încă de tineri, cu mişcări repezite, feţe de nepătruns şi ochi mici. Sub conducerea Partidului, era tipul cel mai prolific.

Comunicatul Ministerului Belşugului se încheie cu acelaşi sunet de trompetă, urmat de muzică uşoară. Parsons, copleşit de un entuziasm confuz după un asemenea bombardament cu cifre, îşi scoase pipa din gură.

— Ca să vezi, Ministerul Belşugului a lucrat, nu şagă! zise el clătinînd din cap, ca o persoană bine informată. Apropo, Smith, n-ai putea să-mi împrumuţi o lamă de ras?

— Nici una! îi răspunse Winston. De şase săptămîni mă rad cu aceeaşi lamă.

— Ei, atunci... Te-am întrebat şi eu, pentru orice eventualitate.

— Să nu mi-o iei în nume de rău, dar n-am, zise Winston.

Măcăitul de la masa vecină, care încetase cît durase comunicatul Ministerului Belşugului, reîncepu cu o şi mai mare putere. Lui Winston îi răsări deodată în minte doamna Parsons, îşi aminti părul ei rar şi neîngrijit, praful din zbîrciturile feţei. Peste vre-o doi ani, sau poate mai degrabă, copiii o vor denunţa la Poliţia Gîndirii. Doamna Parsons va fi **vaporizată,** va fi **vaporizat** şi Syme. Şi Winston va fi **vaporizat** de asemenea. O'Brien — de asemeni. Pe cînd Parsons, dimpotrivă, nu va fi **vaporizat** niciodată. Ca şi individul cu glas măcăitor, cu ochelari. Nici mititeii ăştia cu chip de gîndac, fojgăitori prin cotloanele ministerelor nici ei nu vor fi **vaporizaţi.** Precum nici oacheşa din Departamentul de Literatură. La un moment dat Winston avu impresia că intuieşte cine va supravieţui şi cine va pieri, cu toate că nu-i era deloc limpede ce anume îi îngăduie unei persoane să-şi păstreze viaţa.

Tocmai în acest moment un şoc violent îl scoase din starea de meditaţie. Femeia de la masa vecină se răsucise puţin în scaun şi privea înspre el. Era fata cu părul negru din Departamentul de Literatură! Trăgea cu coada ochiului la Winston, vădind o curiozitate nestăpînită. Privirile celor doi se întîlniră şi fata întoarse imediat capul.

Winston simţi sudoarea şiroindu-i pe spate. O senzaţie cumplită de groază îl invadă. Frica îi trecuse aproape îndată, însă neliniştea se cuibărise adînc în fiinţa sa. De ce-l privea aşa? De ce o întîlnea tot mai des de la o vreme? Din păcate, nu-şi putea aminti dacă tînăra şedea la acea masă în momentul cînd intrase în cantină sau se aşezase acolo mai tîrziu. Eri, la Cele-Două-Minute-de-Ură, se aşezase chiar în spatele său, deşi erau şi alte scaune libere. Fără nici o îndoială, era pusă să-l asculte ce vorbeşte şi dacă-şi manifestă entuziasmul destul de tare.

Se gîndi iarăşi că fata nu e, probabil, un membru bugetar al Poliţiei Gîndirii, cu toate că cei mai periculoşi sînt anume spionii voluntari. Nu ştia nici cît îl urmărise cu privirea; după cum se vede, vre-o cinci minute. Era cît se poate de probabil să nu-şi fi controlat întru totul în acest răstimp gesturile şi expresia feţei. A te lăsa furat de gînduri într-un loc public sau în faţa teleecranului constituia o primejdie de moarte. Orice fleac te poate trăda. Un tic nervos, o privire tulburată, obiceiul de a vorbi singur, într-un cuvînt, totul ce ar putea vădi un semn de anomalie sau încercarea de a ascunde ceva. În

tot cazul, o expresie improprie a feței (de pildă, una de scepticism, în timp ce se anunță o victorie militară) constituia deja o infracțiune punibilă. În neolimbă există și un cuvînt special pentru așa ceva — **crimă-de-față.**

Fata își reluă poziția de mai înainte. Poate că nu-l urmărește, poate că e o simplă coincidență că o vede mereu în preajmă două zile la rînd? Țigareta i se stinsese și Winston o puse atent pe marginea mesei. O va termina de fumat după lucru, dacă nu-i va scutura cumva tutunul pînă atunci. E cît se poate de probabil că femeia de la masa vecină e o informatoare a Poliției Gîndirii, se gîndi Winston. E la fel de sigur, ca și aceea că, în cel mult trei zile, îi va cînta cucul în subsolurile Ministerului Iubirii. Totuși, nu avea nici un rost să-și irosească țigările. Syme împături petecul de hîrtie și îl băgă în buzunar. Parsons prinse a vorbi din nou:

— Ți-am spus, băiatule, ce i-au făcut dracii ceia ai mei la o tîrgoveață? începu el pufnind de rîs, fără a-și lua luleaua din gură. I-au dat foc la fustă! Pentru ce? Că învelea salamul în placarda Marelui Frate. S-au dat furiș pe lîngă ea și, pe neprins de veste, i-au pus foc sub fustă. Un toc întreg de chibrituri! Trebuie să se fi pîrlit bine! Ia draci! Pricepuți-s, mititeii, nimic de zis!... Bună învățătură li se dă acum copiilor la Cercetași, mai bună ca în vremea noastră. Cam cu ce credeți că i-au înarmat ultima dată, ia să-mi spuneți? Ei bine, vă spun eu! Cu niște cornete acustice speciale, numai bune de ascultat prin gaura cheii. Fiică-mea a adus aseară unul și i-a făcut încercare la ușa de la salon. Zice că se aude totul, de două ori mai bine decît cu urechea, E doar o jucărie, bineînțeles, dar așa se învață copiii! De mititei!

In acel moment teleecranul scoase un șuierat ascuțit. Era semnalul de întoarcere la locurile de lucru. Cei trei săriră ca arși. Se grăbiră înspre ascensoare, unde îngroșară rîndurile mulțimii ce se îmbulzea să intre. Tutunul din ultima țigaretă a lui Winston se scutură, împrăștiindu-se pe podea.

VI

Winston scria în Jurnal:

Intîmplarea a fost acum trei ani. Era o seară întunecoasă, într-o ulicioară din apropierea gării. Ea, în picioare, sprijinită de peretele de la intrarea în

curte, sub lumina mucedă, picloasă a unui felinar. Avea o faţă tînără, foarte fardată. Tocmai asta mă şi atrăsese — faţa albă ca laptele, semănînd cu o mască, buzele de un roşu aprins. Femeile de partid nu se vopsesc niciodată. Strada era pustie, nu erau teleecrane. Mi-a spus că doi dolari. Eu...

Îi venea greu să continuie. Închise ochii şi îşi apăsă pleoapele cu degetele, încercînd să-şi alunge imaginea obsedantă. Simţea o dorinţă aproape de nebiruit de a înjura ca cel din urmă birjar. Sau să se bată cu capul de pereţi, să răstoarne masa cu o lovitură de picior, să zvîrle călimara pe fereastră afară, în fine, să facă ceva, o faptă violentă, scandaloasă sau dureroasă, orice, numai să-şi înăbuşe amintirea ce-i sfîşia sufletul.

Cel mai rău duşman, reflectă Winston, e propriul sistem nervos. Încordarea lăuntrică se poate oricînd revărsa în careva semne învederate. În minte îi veni un om pe care-l întîlnise întîmplător în stradă acum cîteva săptămîni; un bărbat cu înfăţişarea cea mai obişnuită, un membru de partid de vre-o treizeci şi cinci sau patruzeci de ani, deşirat şi cu o servietă în mînă. Erau doar la vre-o cinci paşi unul de altul, cînd deodată partea stîngă a feţei trecătorului se crispă. Cînd cei doi ajunseră faţă în faţă, spasmul se repetă; era ca un tremur fulgerător, un tic scurt, asemeni ţăcănitului obturatorului fotografic, totuşi, după cum se vede, era un tic obişnuit. Winston îşi aduse aminte la ce se gîndise atunci: bietul, sărmanul de el, e un om pierdut! Cel mai îngrozitor în toată povestea era că omul nici nu-şi dădea seama de cusurul ce-l avea. Dar pericolul mortal prin excelenţă era vorbitul prin somn. Era o primejdie de care nu te puteai nicidecum păzi.

Îşi trase sufletul şi continuă să scrie:

Am intrat cu ea pe poartă, am străbătut o curte şi în cele din urmă am coborît, pare-se, într-o bucătărie de la subsol. Lîngă perete era un pat, pe o măsuţă ardea cu flacără mică o lampă. Femeia...

Scrîşni din dinţi. Îi venea să scuipe. Cu gîndul la femeia din bucătăria de la subsol, îşi amintise de Katharine, soţia sa. Winston era însurat, mai bine zis, fusese. Poate că mai era şi acum, cine ştie, căci nu auzise ca soţie-sa să fi murit. Îi părea că respiră din nou aerul

greu, închis, din bucătăria subterană, un aer amestecat cu miros de rufărie nespălată, de ploşniţe şi de parfum ieftin; un miros rînced şi totodată ademenitor, căci nu mirosea a femeie de partid — femeile Partidului nu se parfumau niciodată. Numai **prolele** se dădeau cu parfum. Mirosul acela, în mod inevitabil, se asocia în mintea lui Winston cu destrăbălarea.

Erau vre-o doi ani, dacă nu mai mult, de cînd Winston nu păcătuise cu vre-o femeie. Orice relaţii cu prostituatele erau, desigur, proscrise, totuşi interdicţia nu era chiar dintre cele pe care să nu îndrăzneşti să le mai şi încalci din cînd în cînd. Primejdia era mare, nu însă mortală. De erai prins cu vre-o paraşută, încasai cel mult cinci ani de muncă silnică, în nici un caz mai mult, dacă nu comisesei şi alte delicte. Nu era mare treabă, importa doar să nu fii surprins în flagrant delict. Femei gata să se vîndă erau prin mahalalele săracilor cîtă frunză şi iarbă. Pe unele le puteai avea şi pentru o sticlă de gin: prolilor ginul nu le era furnizat. Fără a o declara, Partidul înclina chiar să stimuleze prostituţia, ca pe o supapă pentru instincte, care, oricum, nu puteau fi înăbuşite. Desfrîul, atît timp cît era tainic şi lipsit de bucurii, cît implica doar femei dintr-o clasă împilată şi dispreţuită, era în afara politicii. O crimă de neiertat constituia însă o relaţie intimă între membrii de partid. Şi cu toate că în timpul epurărilor acuzaţii recunoşteau neapărat că sînt culpabili şi de o asemenea crimă, era aproape cu neputinţă să-ţi închipui că aşa ceva se poate într-adevăr întîmpla.

Partidul urmărea nu numai să curme orice relaţii dintre bărbaţi şi femei, relaţii care, de altminteri, adeseori sînt imposibil a le controla. Scopul său real — nedeclarat — era de a lipsi actul sexual de orice plăcere. Adevăratul său duşman nu era atît dragostea, cît erotismul — atît cel matrimonial, cît şi cel din afara familiei. Deşi principiul nu fusese proclamat deschis, toate căsniciile între membrii de partid erau aprobate de un comitet special instituit, care nu autoriza căsătoria dacă tinerii dădeau impresia că se plac fiziceşte. Unica finalitate recunoscută a căsătoriei era zămislirea de copii în slujba Partidului. Raportul sexual era considerat drept o mică şi neplăcută procedură, care trebuie suportat, aşa cum ai răbda, de pildă, să ţi se facă un clistir. Nici acestea nu erau declarate direct, ci, puţin cîte puţin, erau băgate în capul oricărui membru de partid încă din copilărie. Exis-

tau chiar organizații de felul Ligii Anti-Sex a Tinerilor, care propovăduiau celibatul pentru ambele sexe. Copiii trebuiau concepuți prin însămînțări artificiale (prin **artisem,** cum i se spunea în **neolimbă**) și educați în instituții publice. Winston își dădea seama că cerința de la urmă era în parte exagerată, deși, în linii mari, se înscria în ideologia Partidului, care urmărea să suprime instinctul sexual. Insă cum a-l ucide cu totul era o sarcină cu neputință de realizat, ținea atunci măcar să-l pervertească și să-l întineze. Winston nu pricepea ce scop țintea o asemenea tactică, deși i se părea în mare parte firească. In ce privește femeile, Partidul obținuse aici o izbîndă deplină.

Gîndul i se întoarse din nou la Katharine. Trecuseră nouă... zece... aproape unsprezece ani de cînd se despărțiseră. Curios, își amintește atît de rar de ea... Uneori săptămîni la rînd uita că fusese vreodată căsătorit. Au trăit împreună doar cincisprezece luni. Partidul nu le-a permis divorțul, cu toate că pe cei fără de copii nu-i oprea să se despartă, ba dimpotrivă.

Katharine era o blondă înaltă, zveltă, cu silueta foarte dreaptă și cu mișcări maiestuoase. Avea o față deschisă, cu profil acvilin, care ar fi putut trece drept aristocratică, dacă femeia ar fi avut măcar o singură calitate nobilă. Chiar din primele zile de căsnicie Winston ajunse la concluzia — poate din pricină că o cunoscuse pe Katharine mai îndeaproape decît pe alte persoane — că o ființă mai stupidă, mai vulgară și mai deșartă decît soția sa nu întîlnise pînă atunci niciodată. Nimic în afară de sloganе în capul ei. Inghițise toate prostiile cu care o îndopase Partidul. **Patefon,** așa o botezase Winston în sinea sa. In fine, ar fi suportat-o el cumva, de nu era ceva ce făcea viața lor în comun imposibilă — relațiile intime.

La o simplă atingere, tresărea și sta stîlp de piatră. O îmbrățișa cu senzația că strînge la piept o păpușă mare de lemn. Ciudat, însă cînd îl îmbrățișa Katharine, lui Winston i se părea că e respins, totodată, de întreaga ei făptură. Impresia i-o dădea, probabil, mușchii ei ca de gheață. Ședea întinsă în pat, cu ochii închiși, fără a i se împotrivi și fără a-l îmbărbăta, ci doar supunîndu-i-se. La început faptul îl pusese în mare încurcătură, mai tîrziu însă îi provoca doar oroare. Ar fi răbdat-o totuși și pe asta, de s-ar fi înțeles cumva să nu mai persevereze.

Oricît ar părea de straniu, Katharine se împotrivi. Sîntem datori, îi zicea ea, să facem un copil, dacă reuşim.

Aşadar, totul continuă fără nici o schimbare, ba chiar cu destulă regularitate. O dată pe săptămînă, dacă totul era în regulă, Katharine nu uita să-i amintească dimineţile ce are de făcut deseară. În asemenea ocazii avea şi două expresii speciale. Prima era «să nu uităm de copil», cealaltă, «datoria noastră de partid» (chiar aşa se şi exprima!) Destul de curînd numai apropierea zilei fixate îl băga în toţi dracii. Din fericire, nu le-a ieşit nimic. Katharine hotărî să pună capăt experienţei. Curînd cei doi se despărţiră.

Winston scoase un suspin înăbuşit. Luă din nou tocul în mînă şi scrise:

Femeia se aruncă în pat şi, deodată, fără nici o introducere, în modul cel mai vulgar şi mai dezgustător cu putinţă, îşi trase fusta peste cap. Eu...

Se văzu în bucătăria subterană, stînd în picioare în lumina moartă a lampei. Simţi mirosul de ploşniţe şi de parfum ieftin. Inima i se strînse din nou de necaz şi de neputinţă. Întocmai ca şi atunci, îi răsări în minte Katharine, de-a pururi înţepenită de puterea hipnotică a Partidului. Şi de ce se întîmplau toate anume aşa? De ce nu ar avea o femeie, a sa, în locul pupezelor astea nespălate, ce i se nimeresc din paşte în paşte. Din păcate, o legătură amoroasă normală era o fantezie irealizabilă. Toate femeile de partid erau la fel. Educaţia căpătată din copilărie, jocurile şi duşurile cu apă rece, toate prostiile ce li se băgaseră în cap la şcoală, în Liga Cercetaşilor şi cea Anti-Sex, conferinţele, defilările, cîntecele, sloganele, marşurile omorîseră în ele sentimentul firesc. Mintea îi zicea că s-ar putea întîmpla să fie şi excepţii, inima însă o tăgăduia. Erau inaccesibile toate delaolaltă, aşa cum o dorise Partidul. Dar ceea ce-şi dorea Winston mai mult, mai mult chiar decît de a fi iubit, era să spargă măcar o singură dată în viaţă acel zid stupid al virtuţii. Orice act sexual fericit constituia de acum o adevărată rebeliune, iar orice dorinţă, o **crimentală.** Să fi izbutit a-i deştepta lui Katharine simţirile, faptul ar fi echivalat cu o seducere, chiar dacă era vorba de soţia sa legitimă.

Oricum, istoria trebuia povestită pînă la capăt. Scrise:

Am făcut lampa mai mare. Cînd am văzut-o clar, la lumină...

După întuneric, flacăra chircită a lămpii cu gaz i se păru foarte strălucitoare. Abia acum vedea femeia aşa cum era. Făcu un pas spre ea şi se opri locului, înlemnit, sfîşiat de dorinţă şi de oroare. Îşi dădea seama de riscurile la care se expunea. Se prea poate că patrula îl va înhăţa la ieşire. Ba poate că îl şi pîndeşte de acum în dosul uşii. Îl vor înşfăca, chiar dacă nu va face nimic din ce avea de gînd să facă.

Toate acestea trebuiau scrise, mărturisite. La lumina lămpii văzuse deodată că femeia era bătrînă. Stratul de fard de pe obrazul ei era atît de gros, încît părea acuşi-acuşi să crape, asemeni unei măşti de carton. Părul femeii era atins de cărunţeală; totuşi detaliul cel mai înfiorător era gura ei: întredeschisă, părea o cavernă obscură. Nu avea nici un dinte.

Grăbit, Winston înşiră cu litere şovăielnice:

Cînd am văzut-o clar, la lumină, mi-am dat seama că era o babă în toată legea. Avea pe puţin cincizeci de ani. Oricum, nu m-am dat îndărăt, mi-am făcut treaba.

Winston îşi apăsă din nou pleoapele cu degetele. Ei bine, scrisese! Nu se schimbase însă nimic. Nu-i ajutase la nimic. Îl năvăli iarăşi dorinţa nestăvilită să înjure din toată inima, cu toată puterea plămînilor săi.

VII

Dacă mai este vre-o speranţă, scria Winston, ea vine numai de la proli.

Dacă mai este vre-o speranţă, ea nu poate veni de altundeva decît de la proli, din acea masă colcăitoare şi anonimă ce constituie optzeci la sută din populaţia Oceaniei şi întruneşte forţa suficientă pentru a distruge Partidul. Din interior Partidul e cu neputinţă de sfărîmat. Duşmanii, dacă îi are într-adevăr în sînul său, nu pot nici măcar să se identifice mutual, darmite să se organizeze. Şi chiar dacă ar exista mitica Confrerie — ceea ce nu-i exclus! — este imposibil să-ţi imaginezi ca membrii ei să se

reunească în grupuri mai mari de doi sau trei. Rebeliunea lor nu poate trece de o scînteiere în ochi, de o inflexiune a vocii, cel mult de un cuvînt rostit în şoaptă. Pe cînd prolii, dacă şi-ar da seama de propria putere, nici nu ar avea nevoie să conspire. Ar fi destul să se ridice şi să se scuture o dată, asemeni unui cal ce se apără de muşte. Dacă ar vrea, a doua zi dimineaţă nici urmă nu ar rămîne din Partid. Ceea ce, mai devreme sau mai tîrziu, se va întîmpla. Şi, fără îndoială...

Winston îşi aminti că trecuse odată pe o stradă plină de lume, şi auzise înaintea sa nişte strigăte groaznice. Dintr-o ulicioară lăturalnică răzbăteau pînă la el sute de glasuri de femei. Inima îi tresăltă de bucurie. S-a început! Rebeliunea! se gîndi el. S-au răsculat, totuşi! Se dădu mai aproape şi zări mulţimea. Lîngă nişte tarabe se îngrămădiseră sute de femei. Aveau feţele tragice, semănau cu nişte pasageri de pe un vas ce se duce la fund. Disperarea generală, care solidarizase pînă în acel moment mulţimea, prinse a descreşte, spulberîndu-se, răzleţindu-se în nenumărate certuri individuale. După cum se vede, la una dintre tarabe se vînduseră cratiţe. Era o marfă proastă din cale-afară, însă oale de bucătărie nu se găseau aproape deloc. Pe neaşteptate marfa se terminase. Femeile ce apucaseră să-şi cumpere vre-o cratiţă, atacate fiind de cele rămase păgubaşe cu împinsături şi ghionturi, căutau să scape cu trofeele lor, în timp ce altele împresuraseră taraba şi-l învinuiau pe vînzător că vînduse marfa la clienţii săi sau că o dosise sub tejghea. Se auziră alte ţipete. Două muieri — una din ele cu părul răsfirat în toate părţile — se încleştară în aceeaşi cratiţă, încercînd s-o smulgă una celeilalte. Fiecare trăgea din răsputeri la ea, pînă se rupse o toartă. Winston urmări scena cu silă. Ce putere înfiorătoare era, totuşi, în strigătul a numai două sau trei sute de femei! De ce nu protestează prolii la fel cînd e vorba de ceva cu adevărat important?!

Scrise:

Ei nu se vor răscula, pînă nu vor fi conştienţi de forţa lor, şi nu vor fi conştienţi de forţa lor pînă nu se vor răscula. Asta e problema!...

Parcă-i un slogan scos dintr-o carte a Partidului, se gîndi el. Desigur, Partidul pretindea că-i eliberase pe proli din robie. Pînă la Revoluţie prolii au fost crunt

exploataţi de capitalişti, au fost bătuţi şi înfometaţi. Femeile lor erau silite să lucreze la minele de cărbuni (de altfel, continuă să lucreze în mine şi pînă astăzi), iar copiii erau vînduţi la fabrici de la vîrsta de şase ani. Totodată, fidel principiilor **dublei-gîndiri**, Partidul afirmă că prolii, prin însăşi firea lor, sînt nişte creaturi inferioare şi, asemeni unor dobitoace, trebuie ţinuţi în frîu, aplicînd o seamă de reguli foarte simple. De fapt, despre proli nu se ştia mai nimic. Şi nici nu era nevoie să ştii prea multe. Munceau şi se plodeau. În rest, erau lăsaţi în plata Domnului. În voia lor, asemeni cirezilor de vite din pampasurile Argentinei, reveneau numaidecît la modul de viaţă ce părea să le fie firesc. Urmau datul din moşi-strămoşi. Se năşteau, creşteau în glod, începeau a lucra la doisprezece ani, aveau apoi o scurtă perioadă de înflorire a trupului şi de sexualitate, se căsătoreau la douăzeci, pe la treizeci prindeau a îmbătrîni şi mureau, de obicei, pe la şaizeci de ani. Munca fizică grea, grijile casei şi a copiilor, certurile meschine între vecini, cinematograful, meciurile de fotbal, berea, dar mai ales jocurile de noroc, constituiau orizontul lor mental. Nu era deloc greu să-i ţii în frîu. Mereu mişună între ei agenţi ai Poliţiei Gîndirii, împrăştiind zvonuri false şi înlăturîndu-i pe cei ce ar putea deveni periculoşi, însă nu se face nici o încercare de a-i îndoctrina cu ideologia Partidului. Nu era de dorit ca prolii să nutrească sentimente politice prea puternice.

Tot ce se cerea de la ei era un patriotism primitiv, la care se recurgea de fiecare dată cînd trebuiau să muncească peste orele de program sau cînd li se tăia din tain. Şi chiar de erau cuprinşi uneori de nemulţumire, după cum se şi întîmplase în acea zi, nemulţumirea lor nu servea la nimic, întrucît era lipsită de careva idei generale şi orienta instinctele rebele doar asupra unor neajunsuri ale vieţii de zi cu zi. Răul cel mare era mereu trecut cu vederea. Marea majoritate a prolilor nu aveau în locuinţele lor nici măcar teleecrane. Poliţia, de regulă, aproape nu-i deranja. La Londra exista o mare criminalitate, o lume frămîntată şi obscură de hoţi, bandiţi, prostituate, traficanţi de droguri şi escroci de toată mîna; dar cum activitatea acestora se desfăşura în mediul prolilor, Partidului nici nu-i păsa de ei. În toate chestiunile de morală prolilor li se îngăduia să-şi urmeze codul lor ancestral. Nu li se impunea puritanismul sexual al Partidului. Nu erau pedepsiţi pentru desfrîu, iar divorţurile le

erau îngăduite. De fapt, le-ar fi fost permisă şi credinţa religioasă, dacă ar fi manifestat pentru ea o înclinare cît de mică. Prolii erau în afara oricăror suspiciuni. «Prolii şi animalele sînt liberi!», după cum zicea lozinca Partidului.

Winston se aplecă şi se scărpină uşurel la varice. Îl supăra din nou. Gîndul îi revenea obsesiv asupra aceleeaşi întrebări: cum a fost, totuşi, viaţa înainte de Revoluţie? Luă de pe un raft un manual de istorie (îl împrumutase de la doamna Parsons) şi prinse a copia un fragment în Jurnalul său:

In vremurile de odinioară, de pînă la glorioasa Revoluţie, Londra nu era frumoasa urbe pe care o cunoaştem astăzi. Era un tîrg întunecos, murdar şi mizerabil, în care aproape toţi sufereau de foame, iar sute şi mii de sărmani umblau desculţi şi nu aveau nici măcar un acoperiş de asupra capului. Copiii de seama ta erau nevoiţi să lucreze cîte douăsprezece ore pe zi la stăpînii nemiloşi; dacă lucrau prea încet, erau pedepsiţi cu biciul, iar la masă li se dădea doar nişte coji de pîine uscată şi apă. Şi în mijlocul acestei mizerii cumplite se înălţau casele mari şi frumoase ale celor bogaţi, fiecare dintre ei avînd la dispoziţie cel puţin cîte treizeci de servitori. Bogătaşii se numeau capitalişti. Erau nişte oameni graşi şi urîţi, cu chipuri răutăcioase, asemeni celui înfăţişat pe desenul din pagina următoare. După cum vedeţi, copii, erau îmbrăcaţi într-o jachetă neagră, lungă, numită «frac», iar în cap purtau o pălărie ciudată, de mătasă lucioasă, semănînd cu un hogeag, aşa-zisul «cilindru». Era uniforma capitaliştilor. Nimeni altcineva nu se încumeta să se îmbrace ca ei. Capitaliştii erau stăpîni a tot ce este pe lume, iar toţi ceilalţi oameni erau robii lor. Le aparţineau toate pămînturile, toate casele, toate fabricile şi toţi banii. Cel care cuteza să le iasă din cuvînt era imediat băgat la închisoare sau putea rămîne fără de lucru şi lăsat să moară de foame. Cînd vorbea cu un capitalist, omul simplu trebuia să-şi descopere capul, să facă o plecăciune adîncă şi să-i zică «domnule!». Şeful lor cel mai mare se numea pe atunci Rege şi...

Winston ştia toată continuarea. Vor urma episcopi cu

manşete de batist, judecători cu mantii de hermină, se va vorbi despre stîlpul infamiei, despre butucii de la picioarele ocnaşilor, despre patul de scînduri, despre balul anual dat de lordul-primar şi despre obiceiul de a săruta inelul papal. Va fi şi o referire la aşa-numitul **drept al primei nopţi.** De altfel, e puţin probabil să găseşti aşa ceva într-un manual şcolar. Potrivit acestei legi, orice capitalist avea dreptul să se culce cu orice femeie de la fabrica sa.

Cum să ştii cît adevăr şi cîtă minciună e în toate astea? Cine ştie, poate că într-adevăr omul simplu trăieşte astăzi mai bine decît pînă la Revoluţie? Unica probă împotrivă era doar protestul mut, venind din adîncul rărunchilor, senzaţia instinctivă că astăzi condiţiile de viaţă sînt de nesuferit şi că altădată au fost, poate, altele. Îl străfulgeră gîndul că aspectul cel mai caracteristic al vieţii moderne nu este nici cruzimea, nici nesiguranţa, ci pur şi simplu deşertăciunea, absoluta golire a vieţii de orice conţinut. E destul să priveşti în jur ca să-ţi dai seama că realitatea nu seamănă nici pe departe cu minciunile ce curg gîrlă din teleecrane, nici cu idealurile la care aspiră Partidul. Chiar şi pentru un membru al Partidului, o bună parte din viaţă se desfăşoară în afara politicii: la slujbă, pierzîndu-şi timpul cu nişte îndatoriri imunde; în metrou, făcîndu-şi drum cu coatele pentru un loc în vagon; cîrpind la şosete găurite, numai bune de aruncat; rugînd pentru o tabletă de zaharină în plus sau uzînd de toate tertipurile cu putinţă ca să-şi păstreze un chiştoc pentru a doua zi. Idealul Partidului era ceva imens, terifiant şi scînteietor: o lume de oţel şi de beton armat, cu maşini monstruoase şi arme înspăimîntătoare, o ţară de războinici şi de fanatici ce mărşăluiesc în bloc, umăr la umăr, într-o unitate desăvîrşită; care gîndesc la fel şi strigă la nesfîrşit acelaşi slogan; lucrînd, luptînd, triumfînd fără nici un răgaz, pedepsind pe trădători... trei sute de milioane de indivizi, toţi ca unul după chip şi asemănare. Realitatea era însă cu totul alta: oraşe lugubre, cutreierate dintr-un capăt în altul de oameni flămînzi, încălţaţi în bocanci sparţi, locuind în case năruite şi mucede, din secolul XIX, în care stăruie mai ales putoare de ciorbă de varză şi de closet. La un moment dat Winston avu viziunea unei Londre uriaşe şi ruinate, oraşul cu un milion de lăzi de gunoi, viziune peste care se suprapuse chipul doamnei Parsons, femeia stăfidită, ne-

îngrijită, încercînd zadarnic să destupe o ţeavă de canalizaţie.

Se scărpină iarăşi la merişoare. Teleecranele îţi împuiază urechile cu statistici potrivit cărora astăzi oamenii se alimentează mai bine, sînt mai bine îmbrăcaţi şi au case mai bune, se bucură de distracţii mai diverse, au o viaţă mai lungă, lucrează mai puţin, sînt mai sănătoşi, mai puternici, mai fericiţi, mai inteligenţi şi mai instruiţi decît acum cincizeci de ani. Nimic din toate astea nu poate fi nici verificat, nici respins. De exemplu, Partidul afirmă că patruzeci la sută din prolii adulţi ştiu a citi şi a scrie, în timp ce pînă la Revoluţie prolii ştiutori de carte alcătuiau doar cincisprezece la sută. Partidul ne asigură de asemenea că mortalitatea infantilă e doar de o sută şaizeci la mia de prunci, pe cînd înainte de Revoluţie era de trei sute... etcetera, etcetera. O ecuaţie cu două necunoscute! După cum se putea întîmpla ca orice cuvînt din cărţile de istorie, inclusiv afirmaţiile ce le luai drept adevărate fără nici o putinţă de tăgadă, să fie curată fantezie. Cine ştie, poate că n-a existat nicicînd o asemenea lege ca **dreptul primei nopţi,** nici un asemenea specimen precum capitalistul desenat, că n-a fost nici măcar cilindrul, pălăria ce seamănă cu un hogeag.

Pierdut era totul în negura vremii! Trecutul fusese ţesălat, falsificarea dată — uitării, iar minciuna se convertise în adevăr. Doar o singură dată în viaţă Winston ţinuse în mînă — **după** faptul împlinit, ceea ce era important!— proba concretă şi evidentă a unui act de falsificare. O ţinuse între degete cel puţin treizeci de secunde! Era, pare-se, prin 1973... într-un cuvînt, după ce se despărţise de Katharine. Faptul la care se referea documentul se întîmplase cu vre-o şapte-opt ani înainte.

Istoria aceasta începuse pe la mijlocul anilor şaizeci, în perioada marilor epurări, cînd adevăraţii conducători ai Revoluţiei fuseseră suprimaţi toţi pînă la unul. Pe la 1970, nici unul dintre ei nu mai era în viaţă, în afara Marelui Frate. Toţi ceilalţi fuseseră demascaţi ca trădători şi contrarevoluţionari. Goldstein fugise şi îşi pierduse urmele. Unii au dispărut pur şi simplu, pe cînd majoritatea a fost executată, după o serie de procese publice, spectaculoase, la care toţi şi-au recunoscut crimele comise. Printre ultimii supravieţuitori rămăseseră doar trei: Jones, Aaronson şi Rutherford. Prin 1965 — data nu e sigură — cei trei au fost arestaţi. După cum se întîmpla cel mai adesea, au dispărut şi ei pe un an, sau mai mult

de un an, timp în care nu s-a ştiut nimic despre cei trei, nici măcar dacă sînt vii sau morţi, ca mai apoi să-şi facă brusc reapariţia şi să se autoacuze de crime îngrozitoare. Au recunoscut că au avut relaţii cu duşmanul (pe atunci, ca şi acum, inamicul era tot Eurasia), că au delapidat fonduri publice, au asasinat membri de partid demni de toată încrederea, au subminat autoritatea Marelui Frate şi au urzit intrigi împotriva lui cu mult înainte de începerea Revoluţiei, au organizat acte de sabotaj ce au costat viaţa a sute de mii de oameni. După aceste depoziţii au fost iertaţi, ba chiar şi-au recăpătat funcţii în Partid, nişte posturi care, deşi aparent prestigioase, erau de fapt nişte sinecure. Tustrei au publicat în **Times** lungi şi abjecte articole în care dezvăluiau mobilurile trădării lor şi promiteau să-şi răscumpere vina.

Puţin timp după ce au fost puşi în libertate, Winston îi văzu pe cei trei la cafeneaua «La Castani». Îşi reamintı cum îi observase cu coada ochiului, fascinat şi îngrozit. Erau cu mult mai în vîrstă decît el — nişte vestigii ale unei lumi de altădată, ultimele mari figuri, probabil, rămase din primele şi eroicele zile ale Partidului. Nimbul strălucitor al activităţii lor în clandestinitate şi al primelor lupte în războiul civil tot mai stăruia asupra-le. Totuşi Winston avu impresia că auzise de numele celor trei cu mult înainte de a şti că există Marele Frate, deşi, odată cu scurgerea timpului, datele şi evenimentele i se încurcaseră în minte. Cu toate acestea, tustrei erau acum în afara legii. Nişte duşmani nemernici, nişte paria, peste care planează neîndoios, iminent, moartea. E vorba doar de un an sau de doi. Cel care a nimerit o dată în mîinile Poliţiei Gîndirii nu mai are scăpare. Erau nişte cadavre ce îşi aşteptau ceasul cînd vor fi duse la cimitir.

La mesele din jurul lor nu vedeai nici un suflet. Chiar să te arăţi în apropierea unor asemenea persoane era o imprudenţă. Cei trei îşi beau în tăcere ginul cu fir de cuişoare, specialitatea casei. Rutherford produse asupra lui Winston impresia cea mai puternică. Pe vremuri Rutherford fusese un faimos caricaturist, ale cărui desene violente dezlănţuiseră revolta poporului şi răvăşiseră opinia publică în ajunul şi în timpul Revoluţiei. Din cînd în cînd caricaturile sale apăreau în **Times** chiar şi acum. Erau însă o imitaţie a stilului său de odinioară, nişte desene lipsite de viaţă şi de putere de convingere. O simplă reluare a vechilor sale teme: mahalale ale săracilor, cocioabe, copii murind de foame, lupte de stradă, capita-

liști purtînd cilindre (ca să vezi, nici pe baricade nu-și lăsau pălăriile!) — într-un cuvînt, o încercare deznădăjduită de reîntoarcere în trecut. Era un bărbat uriaș și monstruos, cu o coamă de păr gras, încărunțit, cu o față lăbărțată, bubată și brăzdată de riduri și buzat ca un negru. În tinerețe, după cum se vede, fusese un adevărat voinic; acum însă trupul i se cocîrjase și părea că se surpă în toate părțile. Dădea impresia unui munte gata-gata a se nărui.

Erau trei ceasuri după amiază — o oră solitară. Winston nu-și mai putea aduce aminte pentru ce întrase în cafenea tocmai atunci. Înăuntru nu era aproape nimeni. Din teleecrane izvora în surdină o muzicuță săltăreață. Cei trei bărbați ședeau aproape neclintiți în ungherul lor, fără a scoate un cuvînt. Ospătarul, nemaiașteptînd să fie rugat, le servi iarăși cîte un pahar de gin. Pe masa lor era o tablă de șah cu toate piesele așezate, însă nimeni nu juca. Tocmai în acest moment — să fi durat totul la vre-o jumătate de minut — cu teleecranele se întîmplase ceva. Prinse a răsuna cu totul altă melodie — ceva greu de redat. Începu un motiv ciudat, zeflemitor. Un glas spart, semănînd uneori cu un behăit, cînta:

Sub castanul cel rotat
Te-am vîndut, și m-ai vîndut;
Negru pămînt ne-am făcut
Sub acel castan rotat.

Cei trei rămaseră neclintiți. Însă cînd Winston privi din nou la fața răvășită a lui Rutherford, văzu că era udă de lacrimi. Totodată, observă cu uimire pentru întîia dată — fără a-și da deocamdată seama de ce observația îl impresionase atît de mult — că Aaronson și Rutherford au nasurile frînte.

Ceva mai tîrziu cei trei au fost iarăși arestați. S-a dovedit că se compromiseseră chiar din momentul în care au fost puși în libertate, conspirînd din nou. La cel de al doilea proces și-au recunoscut atît crimele mai vechi, cît și o mulțime de delicte noi. Apoi au fost executați. Ca un exemplu pentru posteritate, procesul lor îl fixaseră toate cărțile de istorie publicate de Partid. Cinci ani mai tîrziu, în 1973, pe cînd desfăcea documentele ce tocmai îi căzuseră pe birou din tubul pneumatic, Winston descoperi un petec de hîrtie, care — evident — nimerise la el întîmplător, printre celelalte hîrțoage. De îndată ce îl

desfăşură pe masă, îşi dădu seama de importanţa ce o avea. Era o jumătate de pagină dintr-un număr de **Times**, apărut acum vre-o zece ani — se putea citi şi data, deoarece era partea de sus a paginii — ce cuprindea o fotografie a delegaţilor la o solemnitate a Partidului, desfăşurată la New-York. În centrul grupului Winston remarcă pe Jones, Aaronson şi Rutherford. Era cu neputinţă să nu-i recunoşti, mai ales că sub fotografie le erau date şi numele.

Totodată, la ambele procese cei trei mărturisiseră că la acea dată se aflaseră pe teritoriul Eurasiei, că plecaseră cu un avion de pe un aerodrom secret din Canada, ajungînd pînă într-un oraş necunoscut din Siberia. Acolo se întîlniseră cu membri ai Marelui stat major eurasiatic, cărora le-au transmis importante secrete militare. Data i se întipărise lui Winston în minte, întrucît coincidea cu prima zi de vară, apoi toată istoria era fixată în nenumărate surse oficiale. Se putea trage doar o singură concluzie: mărturisirile celor trei erau o minciună.

Mă rog, nu făcuse cine ştie ce descoperire. Încă de pe atunci, Winston nu credea că victimele epurărilor ar fi comis crimele de care erau învinuite. Însă acea bucată de hîrtie era o dovadă concretă, palpabilă; o frîntură a trecutului abolit, care, asemeni unui os de fosilă găsit într-un strat unde nici nu te aşteptai să-l afli, e în măsură să răstoarne o întreagă teorie geologică. Dacă ar fi putut publica documentul în străinătate şi lămuri bine semnificaţia ce-o poartă, praf şi pulbere s-ar alege din Partid.

Fără a tărăgăna o clipă Winston se apucă de lucru. De cum văzuse fotografia şi îşi dăduse seama ce înseamnă, o acoperi cu o altă foaie de hîrtie. Din fericire, cînd o desfăcuse, ţinuse hîrtia astfel, încît teleecranul n-o observase. Îşi sprijini mapa de scris pe genunchi şi îşi împinse scaunul cît mai departe de ochiul teleecranului. Nu-i veni prea greu să facă o faţă de nepătruns, ba, cu puţin efort, să-şi stăpînească chiar şi respiraţia; ceea ce nu-şi putea controla erau bătăile inimii, iar teleecranul e o drăcie sensibilă şi l-ar fi recunoscut neapărat. Aşteptă vre-o zece minute, mereu cu frica în oase că l-ar putea da de gol o simplă întîmplare — de pildă, un curent de aer ce ar lua foaia de pe masă — apoi, fără a mai descoperi fotografia, o băgă împreună cu alte hîrtii netrebuincioase în «gaura memoriei». Peste un minut, probabil, nu rămăsese din ea decît cenuşa.

Au trecut de atunci zece sau unsprezece ani. De mi

s-ar întîmpla astăzi aşa ceva, se gîndi Winston, cred că aş păstra fotografia. Curios, însă faptul de a fi ţinut în mînă documentul continua să-l preocupe şi acum, deşi atît fotografia, cît şi întîmplarea, nicăieri înregistrată, nu erau decît o amintire. «Să slăbească oare puterea Partidului asupra trecutului, se întrebă Winston, doar din pricină că o mărturie documentară inexistentă **a existat într-adevăr?**»

Astăzi, chiar dacă s-ar putea reconstitui fotografia din scrum, n-ar servi nici măcar ca probă. Între timp, Oceania nu mai lupta cu Eurasia, prin urmare cele trei persoane suprimate urmau să-şi dezvăluie secretele agenţilor din Asia Orientală, nicidecum celor din Eurasia. Mai surveniseră şi alte schimbări — două? trei?— nu-şi mai amintea cîte. După cum se vede, mărturisirile celor morţi au fost rescrise de nenumărate ori, astfel încît faptele şi datele originale şi-au pierdut orice semnificaţie. Dar ceea ce-l împovăra pe Winston era senzaţia de coşmar că nicicînd nu-şi dăduse seama **pentru ce** se întreprinde o asemenea nemaipomenită impostură. Deşi foloasele imediate ale falsificării trecutului erau evidente, sensul lor ultim îi scăpa. Luă din nou tocul în mînă şi scrise:

Înţeleg CUM; nu înţeleg DE CE.

Se întrebă, după cum o mai făcuse şi în alte dăţi, dacă nu e nebun. Sau poate că un nebun e doar cel în minoritate, o minoritate alcătuită doar dintr-un singur individ? Cîndva, în alte vremuri, un semn de alienare era să afirmi că Pămîntul se roteşte în jurul Soarelui; astăzi e o nebunie să crezi că trecutul e inalterabil. Poate că Winston era singurul care împărtăşea această idee, deci, fiind de unul singur, era un smintit. Cu toate astea, ideea că ar putea fi un nebun nu-l stingherea prea tare. Îl îngrozea cu adevărat doar gîndul că ar putea greşi.

Luă din nou în mînă manualul de istorie şi se uită la portretul Marelui Frate, care ocupa tot frontispiciul. O privire hipnotizantă se înfipse în Winston. Era ca şi cum o putere nemaipomenită prindea să te apese, să ţi se bage sub ţeastă, să-ţi piseze creierii de dinăuntru, să te umple de frică în halul, încît să zici că afară e noapte, cînd de fapt era zi. În cele din urmă Partidul va declara că doi ori doi fac cinci şi toată lumea va trebui s-o creadă. Mai devreme sau mai tîrziu se va ajunge şi la asta. O reclamă însăşi logica doctrinei de partid. Doctrina sa

nega tacit nu numai realitatea experienţei personale, ci chiar existenţa lumii din afara individului. O erezie dintre cele mai grave era bunul simţ! Îngrozitor era nu atît faptul că puteai fi lichidat fiindcă gîndisei altminteri decît alţii, cît faptul că ei ar putea avea dreptate. De bună seamă, de unde ştim noi că doi ori doi fac într-adevăr patru? Sau că forţa de gravitaţie există? Sau că trecutul nu poate fi schimbat? Dacă şi trecutul, şi lumea din afară există numai în capul nostru, iar conştiinţa omului poate fi dirijată, de ce atunci nu s-ar putea controla trecutul şi ceea ce se cheamă realitate?!

Ba nu! Nu! Winston, îşi recăpătase deodată curajul. În mintea sa, nu se ştie prin ce asociaţie, îi răsărise chipul lui O'Brien. Era acum încredinţat mai tare ca oricînd că O'Brien e de partea sa. Îşi scria Jurnalul pentru O'Brien, era destinat lui O'Brien; Jurnalul său era ca o scrisoare nesfîrşită pe care nimeni nu o va citi, dar cum era menită unei persoane anume, forma şi tonul celor scrise depindeau numai de aceasta.

Partidul îţi porunceşte să nu-ţi crezi propriilor ochi şi urechi. E ordinul său cel mai important. Winston avu o strîngere de inimă, cu gîndul la puterea teribilă pe care se încumetase s-o înfrunte, la uşurinţa cu care oricare ideolog al Partidului îl putea învinge cu dialectica sa, la argumentele subtile ale aceluia pe care nu numai că nu le-ar fi putut contesta, ci nici măcar înţelege. Cu toate acestea, el, Winston, avea dreptate. Rătăciţi erau ceilalţi, nu el! Adevărurile simple, evidente, trebuiesc apărate! Lumea stă bine în temeiurile ei, iar legile sale sînt neschimbătoare. Pietrele sînt tari, apa este udă, iar orice obiect lipsit de sprijin cade spre centrul Pămîntului... Cu senzaţia că ar spune toate astea lui O'Brien, precum că şi ar formula o importantă axiomă, Winston scrise:

Libertatea e să poţi spune liber că doi ori doi fac patru. Dacă se admite aceasta, toate celelalte decurg de aici.

VIII

De undeva din fundul coridorului pînă la Winston ajunse un miros aromitor de cafea prăjită. Era adevărată cafea, nu **Victoria.** Involuntar, Winston se opri locului. Pentru cîteva clipe amintirea îl duse în lumea aproa-

pe uitată a copilăriei. Apoi se auzi o uşă trîntită şi deliciosul miros dispăru, asemeni unui sunet.

Cutreierase îndelung străzile, mersese pe jos mai mulţi kilometri şi varicele îl supăra tot mai tare. În ultimele trei săptămîni lipsise de acum de două ori la reuniunile Centrului Comunitar. Era un act cît se poate de primejdios, deoarece frecventarea Centrului, fără îndoială, era supravegheată. În principiu, un membru de partid nu avea timp liber şi nu era singur niciodată, decît, poate, în aşternut. Se presupunea că atunci cînd nu era la serviciu, nu-şi lua masa sau dormea, membrul de partid participa la vreo acţiune colectivă de agrement. A face ceva ce ar fi implicat singurătatea, chiar o simplă plimbare de unul singur, trezea suspiciunea. În **neolimbă** exista şi un cuvînt anume pentru atare manifestări — **vitapropria** — desemnînd individualismul şi excentritatea. Însă în această seară, ieşind de la Minister, Winston se lăsase furat de aerul înmiresmat al lui prier. Cerul era de-o albăstrime cum nu mai fusese în acel an. Deodată, lui Winston i se păru insuportabilă perspectiva unei seri interminabile şi gălăgioase la Centru, jocurile istovitoare şi plicticoase, conferinţele, falsa camaraderie, chiar stropită din abundenţă cu gin... Îndemnat de pornirea sa neaşteptată, făcu pe lîngă staţia de autobuze şi se pierdu în labirintul Londrei: merse, pare-se, mai întîi spre sud, apoi înspre răsărit, după care făcu înapoi, înspre nord. Rătăci pe ulicioare necunoscute, umblă aiurea, fără să-şi bată capul unde va ajunge.

«Dacă mai este vre-o speranţă, scrisese în Jurnal, ea vine numai de la proli». Fraza îi stăruia obsesiv în minte, ca afirmarea unui adevăr mistic şi, totodată, a unei vădite absurdităţi. Ajunse într-o suburbie cu clădiri de cărămidă roşie, cam la nord-est de locul unde fusese gara Sf. Pancratie. Îşi purta paşii pe o ulicioară pietruită, pe lîngă case vechi, cu două caturi, ale căror uşi jerpelite ce dădeau drept în stradă aminteau nişte găuri de şobolani. Din cînd în cînd ocolea bălţile de apă de pe caldarîm. Mulţime de norod ba intra, ba ieşea din casele întunecate, umplea toate străduţele din mahala. Erau fete înfloritoare, cu guri violent rujate, flăcăi urmărindu-le şi încercînd să le seducă, muieri obeze, cu mers legănat, care ca şi cum ar fi ilustrat în ce se vor preface fetele peste vre-o zece ani, bătrîne cocîrjate, abia tîrîndu-şi picioarele neputincioase, deformate, şi copii desculţi, zdrenţuroşi, jucîndu-se în apa băltoacelor şi împrăştiindu-se ca nişte

pui de potîrniche la auzul strigătelor necăjite ale mamelor. Cam fiecare a patra fereastră ce dădea înspre stradă era spartă şi astupată cu carton. Locuitorii mahalalei aproape că nici nu-l băgau în seamă, doar din cînd în cînd se găsea vreunul care să se uite la Winston cu ochi curioşi şi neliniştiţi. Două femei cu forme uriaşe, cu braţele roşii-cărămizii, încrucişate pe sîni, îşi scărpinau limbile lîngă o uşă, chiar în prag. Cînd ajunse în dreptul lor, Winston prinse cîteva frînturi din discuţie.

— Apoi, de bună seamă, toate astea-s bune, da să fi fost tu în locul meu, tot aşa erai să faci. Uşor e să-i vorbeşti pe alţii, îi zic, da dacă le trăgeai tu pe cîte le-am tras eu...

— Că bine zici, spuse cealaltă. Aşa-i, aşa-i, cu bună seamă! Adevăr curat...

Glasurile stridente deodată amuţiră. În timp ce Winston trecea pe alături, femeile nu-l scăpau din ochi, păstrînd o tăcere duşmănoasă. Mai bine zis, în privirea lor nu era atît duşmănie, cît un soi de zăpăceală momentană, asemeni celei ce ne cuprinde, cînd ne iese în cale un animal necunoscut. A vedea într-o ulicioară ca aceea uniforma albastră a unui membru de partid era ceva ieşit din comun. Mai mult decît atît: a te arăta în asemenea locuri fără vre-o treabă concretă constituia o totală lipsă de prudenţă. În orice clipă puteai fi oprit de vre-o patrulă şi întrebat: «Actele dumitale, tovarăşe! Ce faceţi pe aici? La ce oră aţi ieşit de la lucru? Cînd mergeţi înspre casă, urmaţi întotdeauna acest drum?» şi aşa mai departe. Nu era interzis să te întorci acasă pe căi diferite, totuşi, dacă încercai s-o faci, doar atît era destul să atragi asupra-ţi atenţia Poliţiei Gîndirii.

Deodată întreaga uliţă prinse a se frămînta. Strigăte de prevenire se făceau auzite din toate părţile. Bărbaţi, femei, copii, asemeni unor iepuri stîrniţi, se ascundeau în graba mare prin casele lor. O femeie ţîşni ca o săgeată pe uşa lîngă care tocmai se afla Winston, înşfăcă un copilaş ce se juca într-o băltoacă, îl înfăşură în pestelcă şi alergă îndărăt. În aceeaşi clipă dintr-o ulicioară alăturată îşi făcu apariţia un bărbat îmbrăcat în negru, se apropie în goană de Winston, arătînd tulburat la cer:

— Un cazan! strigă el. Uite-l vine, şefule! Culcă-te iute la pămînt!

«Cazan», aşa botezaseră prolii — nu se ştie de ce — rachetele inamice. Winston se trînti la pămînt. În asemenea situaţii prolii nu dădeau greş aproape niciodată. Pă-

reau să aibă un fel de instinct ce-i avertiza de apropierea rachetei cu cîteva secunde înainte de explozie, căci se presupunea că rachetele zboară mai repede decît sunetul. Winston îşi acoperi capul cu braţele. Se auzi o răbufnitură ce făcu să tresalte pavajul şi o ploaie de sfărîmături îi căzu pe spate. Cînd se sculă, descoperi că era presurat cu cioburile de sticlă ale ferestrei ce se spărsese alături.

Îşi urmă drumul înainte. La vre-o două sute de metri mai încolo racheta distrusese cîteva case. Pe cer plutea un nour negru de fum, iar dedesubt, într-un alt nour, de praf de ghips, mulţime de oameni prinseră a se aduna în jurul dărîmăturilor. În faţa sa se înălţa un morman de moloz. Winston observă în el o pată de un roşu-aprins. Cînd se dădu mai aproape, văzu că aceea era o mînă de om. Sîngera numai în locul rupt, în rest era albă-albă, asemeni unui mulaj de ghips.

Winston o împinse cu piciorul în canalul de scurgere, apoi ocoli mulţimea, făcînd la dreapta, într-o stradă lăturalnică. Peste trei-patru minute, de acum ieşise în afara zonei afectate de explozie. Viaţa sordidă a mahalalei îşi reluase colcăitul, de parcă nici nu se întîmplase nimic. Era aproape de opt şi berăriile pentru proli (tavernele, după cum se numeau ele cu un cuvînt mai vechi) erau pline de clienţi. Din uşile lor murdare, care se deschideau şi se închideau fără răgaz, în stradă năvălea o duhoare amestecată de urină, talaş şi de bere înăcrită. La colţul unei case, a cărei faţadă ieşea în afară, se adunaseră trei bărbaţi. Cel din mijloc ţinea în mînă o gazetă împăturită, în timp ce ceilalţi doi o citeau pe deasupra umerilor săi. Winston nu se apropiase într-atît, încît să le observe expresia feţelor, dar după felul cum stăteau nemişcaţi, îşi dădu seama că erau absorbiţi de lectură. După cum se vede, citeau vre-o informaţie deosebit de importantă. Îi mai rămăsese pînă la ei vre-o cîţiva paşi, cînd deodată grupul se răzleţi. Doi bărbaţi începură a se sfădi cu înverşunare. Păreau gata-gata să se încaiere.

— Chiar nu pricepi?! Bate toba la urechea surdului! În ultimele paisprezece luni nu a cîştigat nici un număr terminat în şapte! Pun capul la bătaie!

— Ba a cîştigat!

— Da eu îţi spun că nu! Acasă am scrise pe o hîrtie toate numerele cîştigătoare din ultimii doi ani... Nici pomeneală de număr să se sfîrşească cu şapte...

— Ba nu, un şapte tot a cîştigat! Dacă doreşti, pot să-ţi spun şi care anume. Se termina în patru, zero,

șapte... Era în februarie... în cea de-a doua săptămînă a lui februarie.

— Dacă-ți spun, omule, că mi-am scris toate numerele! Negru pe alb! Nici unul cu șapte în coadă!...

— Ia mai tacă-vă fleanca!... interveni cel de-al treilea.

Discutau despre loterie. Îndepărtîndu-se la vre-o treizeci de metri de cei trei, Winston întoarse capul îndărăt. Bărbații tot mai discutau cu înflăcărare. Tragerile la loterie, cu fabuloasele cîștiguri săptămînale, constituiau unicul eveniment public atrăgător pentru proli. Probabil că sînt milioane de proletari pentru care loteria reprezintă principala rațiune de a fi. Ea e toată plăcerea, toată nebunia, refugiul și stimulentul lor intelectual. Pînă și cei care abia de știau a citi și a scrie erau capabili, în tot ce privea loteria, să rezolve cele mai încurcate calcule matematice și dădeau dovadă de o memorie fenomenală. Un întreg clan de proli își cîștiga existența, vînzînd pronosticuri, mascote și diverse sisteme de a cîștiga la loterie. Winston nu avea nici o legătură cu organizarea loteriilor — se ocupa de ele Ministerul Belșugului — cu toate acestea, ca și orice membru de partid, știa că, în majoritatea lor, cîștigurile erau imaginare. Se plăteau doar sumele mici, în timp ce cîștigătorii lozurilor mari erau persoane inexistente. Cum între diferitele provincii ale Oceaniei lipsea o adevărată comunicație, realizarea falsului era o treabă cît se poate de ușoară.

Și totuși, dacă mai este vre-o nădejde, ea vine numai de la proli. Aceasta era idea magistrală. Cînd o exprimi în cuvinte, pare să fie întru totul sănătoasă, însă cînd privești la bieții oameni ce trec pe alături, ea se preschimbă într-un act de credință. Winston o luă pe o ulicioară ce cobora în vale. Avea senzația că mai trecuse pe aici și că undeva, în apropiere, e o stradă principală. I se năzări înainte chiar și larma mulțimii. Drumul coti brusc și se sfîrși cu o scară ce dădea într-o stradă mai largă, unde niște tarabagii vindeau legume vestejite. Winston își aminti locul unde se afla: după primul colț de stradă, la cinci minute de mers, era prăvălioara de antichități de unde cumpărase caietul, care era acum Jurnalul său. Ceva mai departe era papetăria. Acolo-și procurase condeiul și cerneala.

Pe treapta de sus a scării, rămase locului pentru cîteva clipe. De cealaltă parte a străzii se vedea o tavernă mizerabilă, ale cărei geamuri slinoase păreau acoperite de promoroacă. Un bătrîn gîrbovit, dar încă destul de

verde, cu niște mustăți albe, răsucite și făloase, împinse ușa oscilantă a berăriei și intră. În timp ce privea așa, lui Winston îi trecu prin minte că unchiașul, care trebuia să aibă cel puțin optzeci de ani, în timpul Revoluției fusese un bărbat în floarea vîrstei. Puținii bătrîni asemeni lui alcătuiau ultima verigă ce unea ziua de astăzi cu lumea dispărută a capitalismului. Cei ale căror convingeri se formaseră pînă la Revoluție nu erau mulți nici în Partid. Generația mai veche fusese măcelărită aproape în întregime în timpul marilor epurări din anii cincizeci și șaizeci, iar puținii supraviețuitori fuseseră atît de intimidați, încît capitulaseră definitiv ca intelectuali. Dacă mai era cineva care să povestească cu veridicitate despre condițiile de viață din prima jumătate a secolului, acela putea fi doar un prol. Deodată lui Winston îi veni în minte fragmentul din manualul de istorie pe care și-l copiase în Jurnal. Îl cuprinse o dorință nebună să intre în tavernă, să lege capăt de vorbă cu bătrînul și să-l descoase despre toate. «Povestește-mi, rogu-te, moșule, din viața matale de pe cînd erai băietan. Cum se trăia pe atunci? Mai bine? Mai rău?». Precipitat, grăbindu-se s-o ia înaintea fricii ce-i putea anihila pornirea, coborî scările și trecu de cealaltă parte a stradelei. Era o nesăbuință, fără îndoială! Deși nu era oprit nici a discuta cu prolii, nici a le frecventa berăriile, totuși o faptă atît de neobișnuită nu ar fi rămas neobservată. Ei bine, Winston ar fi putut spune că i se făcuse rău, dacă ar fi dat peste el vre-o patrulă. Cine însă l-ar fi crezut?! Împinse ușa berăriei. În față îi năvăli un miros împuțit, aducînd a brînză și a bere înăcrită. Larma dinăuntru se potoli pe dată. Intuitiv, își dădea seama că toată lumea se holba la uniforma sa albastră. Cîțiva indivizi ce trăgeau la țintă cu niște săgeți mici, își întrerupseră jocul pe vre-o jumătate de minut. Bătrînul pe care îl urmase în tavernă ședea de acum rezemat în coate la tejgeaua barului și se certa cu barmanul, un tînăr mare și gros, cu nasul coroiat și cu pulpa mîinii peste măsură de cărnoasă. Ceilalți clienți, cu halbele în mînă, urmăreau scena.

— Eu te rog ca pe un om, se proțăpea bătrînul. Pe cînd tu mă prosteşti că n-ai în berărie pahar de-o pintă!

— Tii, drăcie, ce mai cuvînt și ăsta, «pintă»? întrebă berarul, înclinîndu-se înainte și sprijinindu-se cu degetele în tejgea.

— Bu-u-nă treabă! Berar, și să nu știe ce-i pintă! O

pintă e o jumătate de ocá, iar patru ocale launloc fac un galon. Poate să te învăţ şi alfabetul, băiatule?

— N-am auzit de pintă de cînd sînt, i-o reteză berarul. Aici berea se serveşte la litru, la jumătate de litru... şi atît. Uite, paharele-s în faţă!...

— Da eu vreau o pintă, nu se lăsa bătrînul. Ce, îţi vine greu să-mi torni o pintă de bere? Pe vremea mea, litra voastră nu era...

— Pe vremea matale trăiam cu toţii în copaci, zise berarul, îndreptîndu-şi privirea la clienţii ce trăgeau cu urechea.

Publicul izbucni într-un hohot de rîs. Stînjeneala cauzată de apariţia lui Winston părea a se fi spulberat. Foc şi pară, bătrînul se întoarse să iasă, însă dădu peste Winston. Acesta îl luă cu bunăvoinţă de braţ.

— Îmi îngăduiţi să vă servesc cu o bere? îi zise el.

— Uite un gentilom! spuse bătrînul, împăunîndu-se din nou. Părea să nu observe salopeta albastră a lui Winston. Sloboade-mi o pintă, băiatule! adăugă el, răsucindu-se bătăios către berar.

Berarul clăti într-un butoiaş de sub tejgea două pahare cu sticla groasă şi le umplu cu bere. Era singura băutură ce se putea consuma în localurile de acest gen. Ginul nu era pentru proli, deşi se putea face rost de el cu uşurinţă. Cei care aruncau săgeţi în ţintă îşi reluară jocul, iar clienţii adunaţi lîngă tejghea prinseră a discuta iarăşi despre loterie. Pentru moment, uitase toată lumea de prezenţa lui Winston. În fund, lîngă fereastră, era o masă din scînduri de brad, unde ar fi putut vorbi, nestingherit, cu bătrînul. Primejdia era groaznică, totuşi în berărie, cel puţin, lîpseau teleecranele. Winston se încredinţase de aceasta de îndată ce intrase.

— Păcat, putea să-mi toarne, totuşi, şi o pintă, tot mai bodogănea bătrînul, aşezîndu-se la masă. O juma de litră e prea puţin, nici n-ai ce vedea în ochi. Pe cînd o litră e mult, mai ales că după asta o ţii tot într-un treapăd. Apoi mai e şi scump pe deasupra!

— Dumneata, probabil, trebuie să fi văzut multe într-o viaţă de om, multe schimbări. Că de cînd aţi fost flăcău şi pînă acum, multă apă s-a scurs la vale... precaut, prinse a-l descoase Winston.

Bătrînul îşi pironi ochii săi albaştri, apoşi, mai întîi la ţinta în care se înfigeau săgeţile, apoi la tejghea, la uşa W. C.-ului, de parcă acele schimbări trebuia să se fi întîmplat aici, în tavernă.

— Berea era mai fainã, rosti el în cele din urmă. Şi mai ieftină! Cînd eram flăcău, cu un peni luam tocmai o pintă de bere. Ei, dar asta a fost demult, pînă la război.

— Care război? întrebă Winston.

— Ei, cum să-ţi spun... întotdeauna e vre-un război... zise bătrînul nedesluşit. Ridică paharul şi din nou se îndreptă din spate. Hai, noroc, cavalerule!

Întinse gîtul subţiratic şi scofîlcit; mărul lui Adam prinse a-i sălta iute în sus şi în jos. Goli paharul cît ai clipi din ochi. Winston se apropie de tejghea şi se întoarse cu alte două jumătăţi de litru. Unchiaşul uitase, pare-se, că un litru plin de bere i-ar putea face rău.

— Sînteţi cu mult mai în vîrstă decît mine, zise Winston. Nici nu venisem pe lume cînd dumneata erai, probabil, un bărbat în toată firea. Aţi putea să vă amintiţi despre viaţa de odinioară, de vremurile de pînă la Revoluţie. Cei de seama mea nu ştiu mai nimic de ele. Numai în cărţi mai putem citi cîte ceva, însă cine ştie dacă adevăr scriu cărţile? Aş vrea s-o aflu de la dumneata, aşa cum a fost. Cărţile spun că viaţa de pînă la Revoluţie era cu totul alta decît cea de astăzi. O asuprire îngrozitoare, nedreptate, sărăcie, în fine, nişte lucruri pe care nici să mi le închipui. Chiar aici, la Londra, mase imense de oameni se subalimentau de la naştere şi pînă la moarte. O bună parte din ei umbla desculţă. Lucrau cîte douăsprezece ore pe zi, la nouă ani lăsau şcoala, dormeau cîte zece inşi într-o singură odaie. Pe cînd o mînă de indivizi — să fi fost vre-o cîteva mii, şi li se zicea capitalişti — stăpîneau toate bogăţiile şi aveau toată puterea. Locuiau în case mari şi luxoase, aveau cîte treizeci de slugi, călătoreau doar în limuzine şi în landouri trase de cîte patru cai, beau şampanie şi purtau cilindre...

Brusc, bătrînul se însufleţi.

— Cilindre! spuse el. Cum de ţi-ai adus aminte?! Tocmai mă gîndeam la ele mai dăunăzi, nu ştiu ce mi-a venit! De mult n-am mai văzut un cilindru! I-a rămas numai numele! Ultima dată mi-am pus cilindru la înmormîntarea cumnatei. Era prin... î-î... nu-mi mai aduc aminte anul, da am petrecut-o cel puţin acum cincizeci de ani... L-am închiriat, bineînţeles, cu o asemenea ocazie...

— Ce au a face pălăriile? zise Winston îngăduitor. Important e că aceşti capitalişti... împreună cu avocaţii, cu preoţii şi cu toţi ceilalţi pe care i-au oploşit erau stăpînii lumii. Toate erau doar pentru ei. Voi, oamenii simpli, muncitorii, eraţi robii lor. Capitaliştii puteau face cu

voi orice. De exemplu, să vă mîie ca pe nişte dobitoace, cu vaporul, în Canada. Să se culce cu fiicele voastre, de le-ar fi venit cheful. Să poruncească să fiţi biciuiţi cu un fel de cravaşă, numită «pisică cu nouă cozi». Iar cînd întîlneaţi în cale un capitalist, trebuia să vă descoperiţi capul. Orice capitalist era însoţit de un cîrd de lachei care...

Bătrînul se învioră din nou şi exclamă:

— Lachei! De atîta amar de vreme n-am mai auzit acest cuvînt! Lachei... Îţi aduce aminte de tinereţe, pe cinstea mea! Îmi amintesc... era cam pe la jumătatea veacului, cînd mergeam duminicile la Hyde Parc şi-i ascultam acolo pe nişte tipi ce-şi rosteau cuvîntările: erau şi din Armata Salvării, şi catolici, şi evrei, şi indieni... În fine, o adunătură de toată mîna. Iar unul dintre ei... nu-mi mai aduc aminte cum îl chema, da era ma-a-re orator. Ce frecuş le-a mai tras! Albie de porci i-a făcut! «Lachei! Lachei ai burgheziei! striga el. Slugoi ai claselor cîrmuitoare!». I-a mai făcut, de asemenea, paraziţi, iar pe alţii, hiene. Da, de bună seamă, anume aşa le-a şi spus — hiene! Îi avea în vedere pe cei din Partidul laburist, cred că-ţi dai seama...

Winston avea impresia că discuţia lor prinde a se împotmoli. Trebuia s-o îndrepte puţin pe făgaşul dorit:

— Uite ce-aş vrea să aflu de la dumneata, spuse Winston. Cum ţi se pare, în vremea noastră aveţi mai multă libertate decît odinioară? Sînteţi tratat cu mai multă omenie? Altădată bogătaşii, cei de la putere...

— Camera Lorzilor, interveni bătrînul, îngîndurat.

— Ei bine, fie şi Camera Lorzilor... Ceea ce vreau să ştiu e dacă puteau aceşti oameni să vă trateze ca pe un inferior doar din simplul motiv că ei erau bogaţi, iar dumneata sărac? De pildă, e adevărat că atunci cînd îi întîlneai în cale trebuia să-ţi descoperi capul şi să le spui «domnule»?

Bătrînul se cufundă în gînduri. Răspunse abia după ce trase un sfert de halbă.

— Ba da, rosti el în cele din urmă. Le plăcea cînd te vedeau ducîndu-ţi mîna la căciulă. Era un semn de respect. În ce mă priveşte, nu-mi prea venea la socoteală, cu toate astea, îi salutam destul de des. Ce era să fac, n-aveam încotro...

— Dar se întîmpla — repet doar ceea ce am citit în cărţile noastre de şcoală — se întîmpla ca oamenii aceia, capitaliştii, să vă îmbrîncească din drum, pentru a le da cale liberă?

— M-a împins odată unul, zise bătrînul. Mi-aduc bine aminte, parcă a fost ca eri. Într-o seară, după regată... întotdeauna puteai da peste vre-un bădăran după acele întreceri... se proţăpeşte înaintea mea, în strada Shaftesbury, un individ tînăr şi cu ifose. Un adevărat dandi, ţinută de gală, cilindru... Păşea împleticindu-se, pendulînd dintr-o parte în alta a trotuarului şi, fără să vreau, l-am atins. «De ce nu te uiţi pe unde mergi, mocofane?» îmi zice el. La care eu îi răspund: «Nu cumva ai cumpărat trotuarul?» «Dacă te mai obrăzniceşti, îţi sucesc gîtul ca la un pui, mîrlanule!» unde zice el. Atunci eu îi spun: «Eşti făcut, băiatule, caută-ţi de drum. De nu, te dau pe mîna poliţiei, de n-o să zici nici pîs!» Şi poate n-o să mă credeţi ce vă spun, domnule, dar m-a înşfăcat de piept şi a prins a mă zgîlţîi, mai-mai să mă izbească sub roţile unui autobuz. Eram, însă, tînăr pe atunci şi i-aş fi dat de cheltuială, dacă...

Nădejdea lui Winston că bătrînul ar putea să-i mărturisească ceva interesant prinse a i se spulbera. Memoria unchiaşului nu era decît o îngrămăditurâ de nimicuri. Să-l fi descusut ziua întreagă, tot n-ar fi scos de la el nimic lămurit. Cine ştie, poate că istoria Partidului este totuşi veridică într-o anumită măsură, ba poate chiar e întru totul veridică? Făcu atunci ultima încercare:

— Poate că nu v-am vorbit pe înţeles, spuse Winston. Uite ce vroiam să vă spun. Aveţi în spate un car de ani, jumătate din viaţă aţi trăit-o pînă la Revoluţie. La o mie nouă sute douăzeci şi cinci, bunăoară, eraţi de acum bărbat în putere. Din cele ce mai ţineţi minte, aţi putea spune cum era viaţa în 1925? Era mai bună sau mai proastă decît acum? Şi, dacă aţi putea alege, aţi fi preferat să trăiţi în vremea de atunci sau în cea de acum?

Unchiaşul privi îndelung, absorbit, la cei care trăgeau la ţintă. Îşi bău berea cu şi mai multă încetineală decît data trecută şi, în sfîrşit, rosti pe un ton filozofesc, îngăduitor, de parcă berea băută l-ar mai fi îndulcit.

— Îmi dau seama ce vrei să auzi de la mine. Să-ţi spun că aş vrea să fiu cum am mai fost! Cine nu o vrea?! Cine nu vrea să mai fie o dată tînăr?! În tinereţe ai totul — sănătate, putere. Pe cînd boşorogii alde mine mereu se plîng de ceva. Şi pe mine mă macină uneori durerea de picioare, iar vezica abia de mai ţine. Mă scoală din pat de vre-o şase-şapte ori pe noapte. Pe de altă parte, şi bătrîneţea te dăruie cu bucuriile sale. Grijile de altădată te lasă. Nu mai suspini după fusta femeii, iar asta-i

mare treabă. Nu ştiu de-o să-mi dai crezare, dar de vre-o treizeci de ani n-am avut o femeie. Şi nici nu mă trage, ca să vezi...

Winston se sprijini de pervazul ferestrei. Era inutil să mai continuie. Ar fi vrut să mai ia încă două halbe de bere, cînd bătrînul se ridică pe neaşteptate şi se precipită cu paşi tîrşîiţi spre pisoarul puturos din fundul localului. Berea îşi făcuse efectul. Cu mintea dusă aiurea, Winston mai zăbovi cîteva minute cu paharul deşert în mînă, apoi, fără să-şi fi dat seama cînd ieşise, se pomeni în stradă. Cel mult peste vre-o douăzeci de ani, se gîndi el, substanţiala şi simpla întrebare — «Era viaţa de pînă la Revoluţie mai bună decît cea de astăzi?»— va fi lipsită de orice înţeles. Chiar şi acum, de fapt, e cu neputinţă să găseşti la ea un răspuns, căci puţinii supravieţuitori din lumea veche nu sînt în stare să compare o epocă cu alta. Îşi amintesc un milion de fleacuri: o ceartă cu un coleg, căutările unei pompe de la bicicletă pe care o pierduse cîndva, expresia feţei a unei dintre surori, demult răposată, vîrtejurile de praf ce se stîrniseră într-o dimineaţă tulbure, de acum şaptezeci de ani... Însă toate faptele cu adevărat importante se află dincolo de orizontul lor. Se aseamănă cu nişte furnici ce văd obiectele mărunte, nu însă şi pe cele mari. Iar cînd memoria se întunecă şi mărturiile scrise sînt falsificate, afirmaţiile Partidului de a fi îmbunătăţit, chipurile, viaţa oamenilor trebuie acceptate necesarmente, deoarece nu există în trecut nici măcar un singur punct de reper, la care am putea raporta viaţa pe care-o trăim.

Tocmai în acest moment firul gîndurilor sale se curmă. Se opri locului şi îşi ridică privirea. Se afla într-o ulicioară strîmtă, lîngă nişte dughenuţe mohorîte, înghesuite între casele de locuit. De asupra capului său atîrnau trei sfere metalice, jupuite, după cum se vede, aurite altădată. Parcă le mai văzuse! Le mai văzuse, sigur! Se afla lîngă prăvălioara de unde-şi cumpărase Jurnalul!

Îl trecură fiorii. Cumpărarea caietului fusese o faptă prea îndrăzneaţă şi se jurase să nu mai calce pe aici niciodată. A fost destul, însă, să se lase furat de gînduri, şi picioarele l-au purtat singure încoace. Şi cînd te gîndeşti că-şi începuse Jurnalul tocmai pentru a fugi de ispita de a-şi pune capăt zilelor! În acelaşi timp, deşi era aproape opt, băgă de seamă că prăvălia mai era deschisă. Se gîndi că ar face mai bine să intre, decît să stea ţeapăn în mijlocul trotuarului, în văzul tuturor În caz de-l

opreşte cineva, ar putea spune că îşi caută nişte lame de ras.

Anticarul tocmai aprinsese lampa de ulei, care împrăştia un miros strident, însă îmbietor. Era un bărbat de vre-o şaizeci de ani, subţiratic, un pic adus din spate, cu nasul lung, simpatic, şi cu ochi privind blînd de după sticlele groase ale ochelarilor. Avea părul aproape cărunt, sprîncenele însă îi erau stufoase şi încă negre. Ochelarii, mişcările sale grăbite şi prevenitoare, jacheta veche, de catifea neagră, îi dădeau un aer de intelectual, făcîndu-l să semene cu un om de litere sau, poate, cu un muzician. Glasul său domol, ca şi cum stins, avea un accent mai puţin pronunţat decît al majorităţii prolilor.

— V-am recunoscut, de cum v-am zărit pe trotuar, spuse el de îndată. E domnul, îmi zic eu, care a cumpărat acel frumos album, pentru a-l dărui, desigur, unei domnişoare. Avea o hîrtie foarte bună, excepţională. «Hîrtie crem», aşa i se zicea. Nu se mai fabrică, probabil, de vre-o cincizeci de ani. Il privi pe Winston pe deasupra ochelarilor. Cu ce vă pot servi? Ceva special? Sau aţi intrat doar aşa, pur şi simplu?

— Tocmai treceam pe alături, răspunse Winston evaziv, şi, zic, ia să trec, să văd ce mai este. Nu am nevoie de nimic concret.

— Imi pare bine, zise celălalt, căci slabă nădejde să vă fi putut servi cu ceva. Ca şi cum s-ar fi dezvinovăţit, îşi desfăcu palmele delicate, aristocratice. După cum vedeţi, prăvălia e aproape goală. Intre noi fie vorba, negustoria cu antichităţi e aproape de istovire. Clienţii s-au rărit, unde mai pui că nici nu avem ce le propune. Mobilele, porţelanurile, cristalurile... totul se strică, se sfărîmă, se pierde încetul cu încetul. Iar lucrurile din metal au fost retopite aproape în întregime. De cîţi ani nu mi s-a nimerit vreun candelabru de bronz, he-he...

Cu toate acestea, strîmta prăvălioară era ticsită cu tot felul de calabalîcuri; nici o piesă, însă, nu prezenta vreo valoare cîtuşi de mică. Nu aveai unde te învîrti — de-a lungul pereţilor, clădite unul peste altul, acoperite de un strat gros de colb, erau grămezi de cadre. In vitrină, tablale încărcate cu şuruburi şi cu piuliţe, dălţi tocite, bricege cu lama frîntă, ceasuri vechi, numai bune de aruncat, tot felul de ruginituri. Numai pe măsuţa din colţ erau risipite ceva lucruri de natură să intereseze: tabachere lăcuite, broşe de agat etc... Winston se apropie de masă şi descoperi, surprins, în lumina palidă a lămpii, un

obiect rotund şi strălucitor. Îl luă în mînă. Era o bucată grea de sticlă în formă de emisferă. Atît culoarea obiectului, cît şi calitatea sticlei erau de-o finețe neobişnuită, amintind suavitatea apei de ploaie. În mijlocul sticlei, mărit de suprafața curbată, se vedea un corp străin ce amintea o roză sau o anemonă-de-mare.

— Ce e? întrebă Winston, vrăjit.

— Aia? Un coral, zise anticarul. Trebuie că-i adus de undeva din Oceanul Indian. Odinioară coralii erau montați în sticlă. Să aibă pe puțin o sută de ani. Dacă nu mai mult, dacă judecăm după lucrătură.

— Frumos lucru, zise Winston.

— Aşa e, domnule, e un lucru frumos, repetă, îndatorat, bătrînul. Dar cine să-l prețuiască în vremea noastră? Tuşi. Face doar patru dolari, de doriți cumva să-l cumpărați. Fost-au timpuri cînd pentru o marfă ca asta luam opt lire, iar atunci opt lire erau... în fine, nu-mi mai amintesc cît anume... erau bani grei. Cine se mai pasionează acum de antichitățile autentice, chiar dacă au mai rămas atît de puține?

Winston plăti imediat cei patru dolari şi ascunse în buzunar piesa mult rîvnită. Îl fascinase nu atît frumusețea obiectului, cît aerul unor vremuri de altădată, cu totul deosebit de cel de astăzi, pe care-l respira. Nu văzuse niciodată o asemenea sticlă. Era de-o suavitate extraordinară, cu scînteieri apătoase. Farmecul coralului dinăuntru sporea îndoit datorită aparentei sale inutilități, deşi Winston îşi dădea seama că, pe vremuri, lucrul fusese întrebuințat ca prespapier. Sticla grea îi trăgea buzunarul în jos; din fericire, nu ieşea prea tare în afară. Un obiect ciudat ca acela compromitea, desigur, pe orice membru de partid. Tot ce purta patina timpului, mai mult decît atît, tot ce era cît de cît frumos, trezea suspiciunea. Pe cînd bătrînului anticar, după ce-şi încasase cei patru dolari ai săi, părea să-i crească inima de bucurie. Winston înțelese că ar fi putut face tîrgul cu trei, ba chiar şi cu doi dolari.

— Sus mai am o odaie şi, dacă doriți, puteți s-o vedeți, îi propuse el. Nu țin în ea mai nimic, doar vre-o două-trei piese... Dacă mergem, să luăm cu noi şi lumina.

Bătrînul mai aprinse o lampă şi, aplecat din spate, sui încet scara abruptă, cu treptele pe jumătate putrede. Apoi străbătură un coridoraş strîmt şi intrară într-o odaie ale cărei ferestre nu dădeau în stradă, ci într-o curte pietruită; se mai vedeau afară o mulțime de coşuri de

sobă. Winston băgă de seamă că mobila din încăpere e aşezată astfel, de parcă cineva ar fi locuit aici. Pe podea era aşternut un covor, pe pereţi se vedeau două sau trei tablouri, iar lîngă vatra căminului era un fotoliu jerpelit. De pe consola căminului se auzea tic-tacul unui ceasornic vechi, de sticlă, cu cadranul împărţit în douăsprezece ore, după stilul de odinioară. Lîngă fereastră, cu salteaua aşternută, era un pat foarte mare, ocupînd aproape a patra parte din odaie.

— Am locuit aici pînă la moartea soţiei, zise bătrînul, ca şi cum şi-ar fi cerut scuze. După cum vezi, mobilele le-am cam vîndut puţin cîte puţin. Asta e un pat preţios, de mahon. Păcat că s-au încuibat în el ploşniţele, altminteri ar mai putea servi cuiva... Dumneata, probabil, îl găseşti prea masiv.

Ridică lampa mai sus, deasupra capului, pentru a lumina toată odaia. În lumina slabă, pîlpîitoare, acel cuibuşor i se păru deodată lui Winston foarte îmbietor. Ca să vezi, cu cîţiva dolari pe săptămînă, ar putea-o închiria, se gîndi el. E nevoie doar de puţin curaj.

Era, fără îndoială, o idee nebună, care se spulberă la fel de iute după cum îi şi venise. Totuşi dormitorul din casa anticarului răscolise în inima lui un soi de nostalgie, un dor păgîn. La un moment dat avu impresia că ştie cu exactitate cum e cînd stai într-o asemenea odaie, cufundat într-un fotoliu, în faţa focului, odihnindu-ţi picioarele pe grila căminului: ceainicul se încălzeşte pe jăratic, iar tu eşti singur-singurel, în deplină siguranţă, fără ca nimeni să te urmărească, fără să te tulbure nici un sunet străin, în afară de murmurul înăbuşit al apei ce fierbe şi de tic-tacul amical al ceasornicului.

— Aici nu-s teleecrane! îi scăpă lui Winston.

— Ah! exclamă bătrînul. Nu avem aşa ceva. Îs prea scumpe. Apoi, dacă vine vorba, nici nu le-am dus vre-o dată dorul... Însă ia uitaţi-vă încoace, în colţ, la masa aceasta rabatabilă. Ce-i drept, i-ar trebui schimbate balamalele, în rest e încă bună.

În alt ungher era un mic dulap de cărţi. Winston se grăbi să-l examineze. Nici o carte interesantă în el. Ca şi în casele Partidului, şi în cartierele prolilor căutarea şi distrugerea cărţilor se făcea la fel de temeinic. Era aproape imposibil să găseşti în întreaga Oceanie măcar o singură carte tipărită înainte de 1960. Cu lampa în mînă, anticarul se oprise lîngă un tablou în ramă din

lemn de palisandru, care atîrna de cealaltă parte a căminului, pe peretele dimpotriva patului.

— De altminteri, dacă vă interesează gravurile vechi... propuse delicat bătrînul.

Winston se dădu mai aproape. Era o gravură în oţel, reprezentînd un edificiu cu fronton oval, cu ferestre dreptunghiulare şi cu un mic turn în faţă. Clădirea era împrejmuită cu un grilaj, iar în fund se înălţa, probabil, o statuie. Winston privi cu luare-aminte. Clădirea îi părea cunoscută, deşi statuia nu şi-o putea aminti.

— Cadrul e fixat în perete, spuse anticarul, însă dacă doriţi, pot să-l deşurubez.

— Cunosc clădirea aceasta, rosti în sfîrşit Winston. Astăzi e în ruine. Vine îndată după Palatul Justiţiei.

— Exact. E după Palatul Justiţiei. A fost bombardată... cu mulţi ani în urmă. Pe timpuri fusese în ea o biserică. Biserica San Clemente sfîntul Climentie, al danezilor. Zîmbi, de parcă s-ar fi dezvinovăţit că iată o să spună o prostie, şi adăugă:

San Clemente sună pe vale,
Hai, veniţi cu portocale!

— Ce, ce-aţi spus?! întrebă Winston.

— E-e... E un cîntecel pe care-l ştiu încă de cînd eram copil. Începea aşa: «San Clemente sună pe vale, / Hai, veniţi cu portocale!...». Nu-mi mai amintesc cum era mai departe, însă se termina astfel: «Am aprins o lumînare, / Mergi, copile, la culcare. / Îmi scot sabia din cui, Capu-ţi este, capul nu-i!». Era, de fapt, un joc asemănător cu un dans. O parte din copii stăteau în rînd, ţinîndu-se de mîini, în timp ce ceilalţi treceau pe sub braţele lor Cînd ajungeau la «Îmi scot sabia din cui, / Capu-ţi, este, capul, nu-i!»— toţi lăsau deodată mîinile în jos şi prindeau pe cineva. Cîntecelul era format numai din hramuri de biserici, toate bisericile mai mari din Londra...

Winston se întrebă din ce secol putea fi biserica de pe gravură. Întotdeauna îi venea greu să determine vechimea caselor londoneze. Orice construcţie mai mare şi mai impunătoare, chiar şi cele ce nu se prăbuşiseră încă de vechime, se considerau, desigur, construite după Revoluţie, pe cînd cele vechi cu totul erau raportate la o perioadă obscură, numită Evul Mediu. Astfel, secolele de capitalism nu dăduseră în arhitectură nimic de valoare. Cu neputinţă să înveţi istoria după monumentele de ar-

hitectură, ca şi după cărţi, de altfel. Statuile, inscripţiile, plăcile comemorative, numirile străzilor, tot ce putea vărsa vre-o lumină asupra trecutului era sistematic falsificat.

— N-am ştiut că a fost biserică, zise Winston.

— Dacă vine vorba, au rămas încă multe, zise bătrînul, însă servesc pentru alte scopuri. Şi cum era versul cela?!... Uite, mi-am amintit!

San Clemente sună pe vale,
Hai, veniţi cu portocale!
De la San Martin — cling! cling!
Dă-mi, copile, un farthing[1]!

Atît, nu-mi aduc aminte mai mult. Farthingul era altădată o monedă măruntă, de aramă, asemeni centului astăzi.

— Şi unde se afla San Martin? întrebă Winston.

— San Martin?! Păi, încă mai este! În Piaţa Victoriei, alături de Galerie. E o clădire cu portal triunghiular, cu coloane şi cu o scară largă, cred că ai văzut-o...

Winston o cunoştea bine. Acum servea pentru diferite expoziţii propagandistice: se demonstrau acolo modele de rachete şi machete de fortăreţe plutitoare, panorame cu figuri de ceară, ilustrînd atrocităţile comise de inamic, şi alte lucruri de acest fel.

— San Martin-din-Cîmpie, aşa i se zicea, lămuri stăpînul prăvăliei, deşi nu-mi amintesc să fi fost vre-un cîmp prin cartierele acelea.

Winston nu cumpără gravura. Era un obiect şi mai voluminos decît prespapierul de sticlă, unde mai pui că nici nu ştia cum să-l ducă acasă; doar să scoată gravura din ramă. Mai zăbovi cîteva minute, stînd de vorbă cu anticarul, al cărui nume nu era Weeks, după cum sta scris pe plăcuţa de la intrare, ci Charrington. Domnul Charrington era văduv, avea şaizeci şi trei de ani şi locuia în această prăvălie de acum treizeci de ani. Se gîndise de mai multe ori între timp să schimbe placa de pe uşă, dar pînă la urmă tot neschimbată a rămas. În timp ce discutau, lui Winston îi stăruia mereu în minte începutul cîntecelului:

San Clemente sună pe vale,
Hai, veniţi cu portocale!

---

[1] Cea mai măruntă monedă engleză, egală cu 1/4 de peni. Scoasă din circulaţie în 1968.— *n t*

De la San Martin — cling! cling!
Dă-mi, copile, un farthing!

Ciudat, însă repetînd la nesfîrşit versurile, i se năluceа dangăt de clopete într-o Londră dispărută, care — nevăzută şi uitată — exista totuşi altundeva, pe alte tărîmuri. I se năzărea bătaia unor clopote imaginare, răsunînd ba de la o biserică, ba de la alta. Şi cînd te gîndeşti că Winston nu auzise dangăt de clopote în viaţa sa!

Îşi luă rămas bun de la domnul Charrington şi coborî scările de unul singur. Nu vroia ca bătrînul să-l observe că se uită prin părţi, în momentul cînd va deschide uşa. În sinea sa, hotărîse de acum ca după un timp, după o lună, să zicem, să-i mai facă o vizită anticarului. Pericolul nu era cu mult mai mare, decît dacă ar fi lipsit o seară de la Centru. Unde mai pui că dăduse dovadă de o mare imprudenţă că, după ce cumpărase caietul, intrase din nou pe aici, fără a se asigura dacă stăpînul prăvăliei e un om de încredere. Ba da, va mai veni pe aici, îşi zise. Îşi va mai cumpăra lucruri vechi şi frumoase. Va cumpăra, de bună seamă, şi gravura cu biserica San Clemente, o va scoate din cadru şi o va aduce acasă, ascunsă sub uniformă. Va stărui pe lîngă domnul Charrington să-şi amintească poezioara pînă la sfîrşit. Deodată îl străfulgeră din nou gîndul nebunesc să închirieze odaia de sus. Copleşit de entuziasm, pentru vre-o cinci secunde uitase de toate pe lume. Ţîşni în stradă, fără a se uita măcar prin sticla de la uşă dacă nu-l vede nimeni. Începuse chiar a fredona, după o melodie improvizată:

San Clemente sună pe vale,
Hai, veniţi cu portocale!
De la San Martin — cling! cling!
Dă-mi, copile, un farthing!

Deodată îi îngheţă inima de frică. În întîmpinare, la vre-o zece metri de el, venea o figură în uniformă albastră... Era fata din Departamentul de Literatură, tînăra cu părul negru. Amurgea, însă Winston o recunoscu cu uşurinţă. Ea îl privi drept în faţă, apoi grăbi pasul, trecînd pe alături, de parcă nici nu-l văzuse.

Cîteva secunde Winston rămase ţintuit locului, de parcă i se luaseră picioarele. Se întoarse apoi la dreapta şi se urni cu greu din loc, fără să-şi dea seama că pornise

cu totul în altă direcţie. Oricum, cel puţin un lucru îi era acum clar. Fata îl spiona. Îl pîndise pînă aici. Cu neputinţă să fi rătăcit întîmplător pe acolo: în aceeaşi seară cu el, pe aceeaşi ulicioară lăturalnică, la cîţiva kilometri de cartierele locuite de membrii de partid. Prea izbitoare era coincidenţa! Nu mai avea acum nici o importanţă dacă e o agentă a Poliţiei Gîndirii sau dacă e o amatoare. Destul c-o văzuse spionîndu-l. Poate că îl observase şi cînd intrase în tavernă, cine ştie...

Îi venea tot mai greu să meargă. Bucata grea de sticlă din buzunar îl lovea peste coapsă la fiece pas. Îl tenta de acum gîndul s-o arunce la mama dracilor. Dar şi mai tare îl chinuia durerea de burtă. La un moment dat i se păru că moare, dacă nu găseşte în cale un closet public. De unde, însă, asemenea comodităţi într-un foburg ca acela?! Din fericire, spasmul curînd îi trecu. Simţea acum doar o durere surdă.

Drumul pe care o luase se înfundă. Winston se opri, chibzuind ce-i de făcut, apoi se întoarse şi merse îndărăt. Se gîndi că o întîlnise pe fată doar cu vre-o trei minute în urmă şi, dacă ar lua-o la fugă, ar putea-o ajunge. Ce-ar fi s-o urmărească pînă într-un loc dosit şi să-i spargă tigva cu o piatră de caldarîm?! De altminteri, pentru asemenea treabă ar fi bun şi prespapierul! Abandonă însă ideea chiar în clipa următoare: doar gîndul că ar trebui să facă un efort fizic i se păru insuportabil. Nu avea putere nici să alerge, nici să lovească. Pe deasupra, fata era tînără şi voinică, şi s-ar fi putut apăra. Apoi îi veni în minte să meargă iute la Centrul Comunitar şi să rămînă acolo pînă la închidere: ar fi avut astfel un alibi, cel puţin parţial. Dar şi acest plan era cu neputinţă de realizat. O sfîrşeală de moarte îl cuprinse. Tot ce îşi dorea acum era să ajungă acasă şi să se odihnească.

Era trecut de douăzeci şi trei cînd intră în locuinţa sa. Lumina se stingea la douăzeci şi trei şi treizeci de minute. Intră la bucătărie şi bău o ceaşcă aproape plină de gin **Victoria.** Apoi se îndreptă spre măsuţa din nişă, se aşeză şi scoase Jurnalul din sertar. Nu-l deschise dintr-o dată La teleecran un glas violent, feminin, cînta ceva patriotic. Cu privirea pironită în coperta marmorată a Jurnalului, Winston încercă zadarnic să nu bage în seamă acel glas obsesiv.

Cînd te iau, vin noaptea, întotdeauna noaptea. Cel mai cuminte e să-ţi pui capăt zilelor pînă la venirea lor. Se proceda, probabil, astfel. Mulţi dintre cei dispăruţi erau,

de fapt, niște sinucigași. Însă într-o țară în care era cu neputință să faci rost de o armă de foc sau de o otravă puternică și sigură, se cerea un curaj disperat pentru a-ți lua zilele. Winston remarcă cu uimire că, biologicește, durerea și frica sînt inutile. Se gîndi la trupul omului care, trădător, rămîne împietrit tocmai în clipa cînd e necesar un efort special. Să fi acționat rapid și eficace, ar fi putut achita-o pe brunetă; însă tocmai din pricină că prea mare era primejdia, își pierduse prezența de spirit. Prin minte îi trecu gîndul că în momentele de criză nu luptăm niciodată împotriva unui dușman dinafară, ci întotdeauna împotriva propriului nostru hoit Chiar și acum, cu tot ginul băut, durerea surdă din burtă îl împiedica să judece coerent, îi încîlcea șirul gîndurilor. Și același lucru se întîmplă în toate situațiile aparent eroice, sau tragice. Pe cîmpul de bătaie, în camera de tortură, pe vasul ce naufragiază întotdeauna uiți pentru ce ai luptat — doar propriu-ți hoit prinde a se lăți, umplînd întreg Universul; chiar și atunci cînd nu ești paralizat de frică și nu țipi de durere, și atunci viața ta e în fiece clipă o luptă cu frigul sau cu foamea, cu insomnia, cu o durere de stomac sau cu una de măsele.

Deschise Jurnalul. Era important să scrie măcar ceva. Femeia din teleecran începuse un alt cîntec. Vocea ei, asemeni unor cioburi de sticlă, i se înfigea dureros în creier. Încercă să se gîndească la O'Brien, pentru care își scria Jurnalul. Gîndul îl purtă, însă, la cele ce urmau să se întîmple după arestul său, operat de Poliția Gîndirii. De-l vor ucide îndată, nu e mare lucru. Era o moarte așteptată. Însă înainte de a muri (nimeni nu vorbea lucrurile astea, deși le știau toți), trebuia să treacă prin rutina mărturisirilor: să se tîrască umilit pe podele, să ceară în gura mare îndurare; apoi urma trosnetul oaselor frînte, dinții dezbătuți, sîngele năclăit în smocurile de păr. De ce să treci prin acest infern, dacă sfîrșitul e oricum același? De ce să nu-ți faci seamă cu cîteva zile sau săptămîni înainte? Nimeni nu scăpase încă de arest, iar vina și-o recunoscuseră toți ca unul. Îmbraci cămașa morții, chiar în clipa cînd ai greșit în cugetul tău! Pentru ce atunci atîta suferință dacă, nimic nu se schimbă pe fața pămîntului?!

Încercă din nou să-și recheme în minte chipul lui O'Brien. Reuși. «Ne vom întîlni într-un loc unde nu va fi atît de întuneric», așa îi spusese O'Brien în vis. Winston pricepu ce semnificau acele cuvinte, sau i se păru

doar că pricepuse. Acolo unde nu-i întuneric însemna un viitor imaginar pe care nu va apuca să-l vadă niciodată, dar pe care, l-ar fi putut prezice printr-o rîvnă mistică. Cum vocea din teleecran îi suna în urechi, nu izbuti să-şi desfăşoare gîndul pînă la capăt. Winston luă în gură o ţigaretă. Jumătate din tutun i se scutură pe limbă; o pulbere amară, pe care nu era atît de uşor s-o scuipi. În minte îi răsări icoana Marelui Frate. Imaginea lui O'Brien se risipi. Ca şi acum cîteva zile, Winston scoase din buzunar o monedă. O examină cu atenţie. Chipul de pe ea căuta la el cu o privire grea, calmă, părintească. Totuşi, ce fel de surîs ascundeau negrele mustăţi? Cu un răsunet ca de plumb, lui Winston îi răpăiră în cap cele trei sloganе:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE ROBIE
IGNORANŢA ESTE FORŢĂ

PARTEA A DOUA

I

Era încă dimineaţă, cînd Winston ieşise din cabina sa şi se îndreptă spre toaletă.

Din celălalt capăt al coridorului lung, pustiu şi puternic iluminat, către el înainta o siluetă solitară. Era bruneta! Trecuseră patru zile din seara cînd s-au întîlnit lîngă prăvălioara de antichităţi. Apropiindu-se, Winston băgă de seamă că fata avea braţul drept bandajat. De departe nu observase pansamentul, căci era de aceeaşi culoare cu uniforma-salopetă. După cum se vede, îşi fracturase mîna în timp ce învîrtea unul din marile caleidoscoape ce fabricau subiecte de romane. Era un accident obişnuit în Departamentul de Literatură.

Îi despărţeau doar vre-o patru metri, cînd deodată ea se poticni şi căzu pe podea. Fata scoase un ţipăt de durere. Căzuse, probabil, tocmai pe braţul rănit. Winston rămase ţintuit locului. Bruneta se ridică în genunchi. Avea faţa albă ca de ceară, iar buzele, prin contrast, păreau mai roşii ca de obicei. Îl privea cu ochi tremurători, ce păreau să exprime mai multă frică decît durere.

O emoţie ciudată îl cuprinse pe Winston. Avea în faţă un duşman care încercase să-l ucidă. Şi, totodată, o făptură umană, suferindă. Poate chiar cu osul mîinii fracturat. Instinctiv, se apropie s-o ajute. Cînd o văzuse căzînd pe braţul bandajat, Winston simţi durerea sfîşiindu-i propriul corp.

— V-aţi lovit?

— Nu face nimic. Braţul. Acuşi îmi trece.

Vorbea cu un fel de sfîrşeală de inimă, tremura toată, iar faţa îi era peste măsură de palidă.

— Nu v-aţi rupt nimic?

— Nu, totu-i în regulă M-a durut, dar mi-a trecut.

Îi întinse mîna sănătoasă şi Winston o ajută să se

ridice. Fata se îmbujorase puţin; părea să se simtă acum mult mai bine.

— Nu face nimic, repetă ea. M-am lovit la încheietura mîinii şi m-a durut... Mulţumesc, tovarăşe!

Şi merse mai departe în drumul său, cu un pas atît de vioi, de parcă într-adevăr nu i se întîmplase nimic. Incidentul nu durase, probabil, nici jumătate de minut. Obişnuinţa de a-ţi ascunde sentimentele devenise aproape un instinct. Pe deasupra, întreaga scenă se desfăşurase chiar sub ochiul teleecranului. Cu toate astea, Winston abia de-şi putu stăpîni uimirea: în cele două-trei secunde, cît o ajutase să se ridice, fata îi strecurase ceva în palmă, ceva mic şi subţire. Era un fapt premeditat, nu încăpea nici o îndoială. Intrînd în toaletă, Winston băgă acel lucru în buzunar şi îl pipăi. Era o foiţă de hîrtie împăturită.

In timp ce stătea la pisoar, mai vînzolindu-se, ce-a făcut ce-a dres, izbuti să desfacă hîrtia din buzunar. După toate probabilităţile, trebuia să fi cuprins vre-un mesaj. Ispita de a intra în cabina unui W.C. şi de a-l citi puse stăpînire pe el. Ar fi făcut însă o nebunie curată. Nicăieri teleecranele nu te urmăresc cu mai mult interes decît la closet!

Se întoarse în cabina sa; se aşeză, aruncă imperturbabil hîrtiuţa peste celelalte hîrtii înşirate pe masă, îşi puse ochelari şi trase logograful mai aproape. «Încă cinci minute, îşi spuse el în sinea sa. Încă cinci minute, cel puţin!» Cu un răsunet înspăimîntător, inima i se zbătea să-i spargă pieptul. Din fericire, avea de executat un lucru de rutină — rectificarea unei lungi liste de cifre — care nu-i solicita întreaga atenţie.

Fiţuica, fără îndoială, cuprinde un mesaj politic. Aşadar, există două versiuni, socotea Winston în mintea sa. Prima, cea mai probabilă, fata era un agent al Poliţiei Gîndirii: tocmai ceea de ce se temea. Nu putea pricepe la ce i-ar folosi Poliţiei Gîndirii o asemenea manieră de transmitere a mesajelor, deşi, cine ştie, poate că îşi avea ea rostul ei. Scrisorica putea fi o ameninţare, o provocare, un ordin de sinucidere, o cursă... Exista însă şi o altă presupunere, o variantă cu totul nebunească. Winston căuta să se debaraseze de ea şi nu izbutea nicidecum. Hîrtia nu provine de la Poliţia Gîndirii, ci de la vre-o organizaţie clandestină. Cine ştie, poate că totuşi Confreria există! Iar fata, pesemne, e un membru al ei! Ideea era, desigur, absurdă, cu toate acestea îi venise în minte de îndată ce simţise hîrtia în mîna sa. Abia mai tîrziu se

gîndi la cealaltă versiune, mult mai rezonabilă. Dar chiar şi acum, în timp ce mintea îi spunea că mesajul înseamnă pentru el, probabil, moartea, se împotrivea s-o creadă, agăţîndu-se desperat de acea nădejde nebună. Inima îi bătea cu putere. Îl costă un mare efort să-şi stăpînească tremurul din glas şi să dicteze la **logograf** şirul de cifre.

Cînd termină, făcu hîrtiile sul şi le băgă în tubul pneumatic. Trecuseră opt minute. Îşi îndreptă ochelarii pe nas, suspină uşor şi dădu mai aproape un alt clit de foi, pe care era şi hîrtiuţa împăturită. O desfăcu. Cu litere mari, impersonale, pe ea era scris:

Te iubesc.

Uimit peste măsură, Winston nici nu aruncase măcar dintr-o dată corpul delict în «gaura memoriei». Cînd în cele din urmă îşi recăpătă calmul, deşi ştia prea bine cît e de primejdios să manifeşti un interes prea mare pentru vre-un careva material scris, nu se putu stăpîni şi mai citi o dată mesajul, pentru a se convinge că nu visase.

Care-cumva, lucră pînă la pauza de prînz. Nu se putea concentra nici asupra celor mai banale sarcini. Totodată, era nevoit să-şi ascundă de teleecran frămîntul lăuntric. Ca şi cum un foc i-ar fi mistuit stomacul. Un adevărat calvar fu pentru el şi prînzul la cantina zgomotoasă, tixită de lume. Sperase să rămînă singur cu gîndurile sale măcar în timpul cît şi-ar fi luat masa, dar, ca un făcut, nătîngul de Parsons, învăluindu-l cu un miros ascuţit de sudoare ce aproape astupa izul metalic al cărnii din mîncare, se trînti în scaunul de alături şi porni să debiteze un şir nesfîrşit de tîmpenii privind pregătirile pentru Săptămîna Urii. Îl entuziasma îndeosebi un model din pastă de hîrtie, cu diametrul de doi metri, reprezentînd capul Marelui Frate. Modelul fusese confecţionat de un grup de Cercetaşi, din care făcea parte şi fiica sa. Din pricina gălăgiei, nu auzea aproape nimic din ceea ce îndruga Parsons şi era nevoit să-l roage mereu să-şi repete stupidităţile, ceea ce-l scotea definitiv din sărite. În celălalt capăt al sălii o zări deodată pe brunetă, care sta la masă cu două amice. Părea că nici nu-l văzuse, iar el privi în altă parte.

Restul zilei trecu ceva mai uşor. Îndată după prînz i s-a adus o însărcinare delicată şi dificilă, asupra căreia îşi frămîntă creierii vre-o cîteva ceasuri încheiate. Trebuia să falsifice un şir de informaţii economice în aşa

chip, încît să discrediteze pe un proeminent membru al Partidului Interior, acum căzut în dizgraţie. Winston se achita bine de asemenea sarcini şi pentru vre-o două ore şi ceva oacheşa îi ieşi din minte. Însă cînd termină, chipul ei îi răsări din nou în faţa ochilor. Îl năvăli o dorinţă cumplită, intolerabilă, de a rămîne singur. Numai în singurătate putea cumpăni înţelesul celor întîmplate. După serviciu urma să meargă la o reuniune obişnuită de la Centrul Comunitar. Cină în mare grabă, înfulecînd bucatele insipide de la cantină, apoi merse iute la Centru, unde îşi dădu concursul la solemna stupiditate desfăşurată de «grupul de polemişti», jucă două partide de ping-pong, trase mai multe pahare de gin şi răbdă stoic o jumătate de oră, ascultînd o conferinţă întitulată «Principiile **INGSOC**-ului în jocul de şah». Îi venea acru la inimă, cu toate acestea, pentru întîia dată nu era tentat s-o şteargă de la Centru. După cuvintele **Te iubesc** dorinţa de a rămîne în viaţă pusese stăpînire pe el şi i se părea o prostie de neiertat a se expune unor riscuri ce puteau fi evitate cu uşurinţă. Abia la ora douăzeci şi trei, cînd ajunse acasă şi se culcă în pat — pe întuneric, dacă nu scoţi nici un sunet, eşti liber chiar şi de teleecrane — îşi recăpătă facultatea de gîndire.

Urma să rezolve o problemă pur tehnică: cum să ia legătura cu fata şi să convină cu ea în privinţa unei întîlniri. Abandonase deja ideea că tînăra i-ar întinde o cursă. Era încredinţat că nu-i aşa, deoarece în clipa cînd îi înmînase hîrtia, văzuse limpede cît era de răvăşită. Nu avea o picătură de sînge în obraz, motive de frică avînd cu prisosinţă. Lui Winston nici măcar nu-i trecuse prin cap s-o respingă. Ca să vezi, doar cu cinci zile în urmă socotea cum să-i spargă ţeasta cu o piatră de caldarîm! Dar ce a fost, a fost. Şi-o închipui goală. Ca în visul său de altădată, cu ochii minţii văzu trupul ei tînăr. Şi cînd te gîndeşti că la început o luase drept o nenormală ca pe toate celelalte, cu capul împuiat de minciuni şi de ură şi cu fundul sloi de gheaţă. La gîndul că ar putea-o pierde, că i-ar putea scăpa acel trup alb şi gingaş, o teamă febrilă îl cuprinse. Se temea mai ales că fata se va răzgîndi dacă el nu va izbuti să se întîlnească cu ea cît mai repede. Pe de altă parte, a pune la punct o întîlnire era o treabă nemaipomenit de grea. Era ca şi cum ai încerca să mai faci o mutare, după ce ţi se făcuse mat. Pretutindeni eşti vegheat de ochiul teleecranului, măcar bagă-te şi în gaura de şarpe! După ce citise scri-

sorica, în următoarele cinci minute, prin minte îi trecură toate mijloacele posibile de a contacta cu ea; acum, cînd avea timp pentru a le cumpăni bine, le examină unul cîte unul, de parcă ar fi înşirat pe o masă nişte instrumente.

Evident, o întîlnire asemeni celei din acea dimineaţă nu putea fi repetată. Dacă femeia ar fi lucrat în Departamentul de Registre, mai treacă-meargă. Winston n-avea habar unde se află Departamentul de Literatură în clădirea Ministerului, şi nici un pretext potrivit pentru a merge într-acolo. Să fi ştiut măcar unde locuia şi la ce oră iese de la serviciu! Ar fi încercat s-o întîlnească în drum spre casă: cum nu era prudent să se ţină din urma ei, trebuia să treacă prin apropierea Ministerului, ceea ce nu trece neobservat. Iar să-i expedieze o scrisoare prin poştă era o nebunie. Toate scrisorile erau deschise; faptul nici măcar nu se ascundea. Aproape nimeni nu mai scrie scrisori în vremea noastră. Pentru anumite mesaje ce trebuie expediate prin poştă există cărţi poştale cu fraze standard, gata tipărite — e suficient să laşi ceea ce te aranjază, iar restul să ştergi.

In afară de aceasta, nu cunoştea nici adresa, nici numele fetei. In cele din urmă, hotărî că locul cel mai sigur este, totuşi, cantina. Dacă izbuteşte să se aşeze alături de ea, undeva în mijlocul sălii de mese, cît mai departe de teleecrane, dacă de jur-împrejurul lor se va discuta destul de gălăgios... i-ar ajunge şi treizeci de secunde pentru a-i spune tot ce avea de spus.

Urmă apoi o săptămînă asemeni unui vis urît. A doua zi tînăra îşi făcu apariţia în cantină tocmai în momentul cînd Winston se ridicase la vuietul sirenei. După cum se vede, lucra acum în alt schimb şi prînzea mai tîrziu. Trecură unul pe lîngă altul, fără măcar a schimba o privire. In ziua următoare o găsi în cantină la ora obişnuită, însă stătea la o masă cu alte trei fete, chiar sub un teleecran. Se mai scurseră trei zile infernale, în care n-o văzuse deloc. Un dor nespus îi măcina sufletul şi trupul, încît orice mişcare, orice zgomot, orice atingere, orice cuvînt rostit sau auzit îi provocau o adevărată suferinţă. Icoana ei îl urmărea chiar şi în somn. Nici nu deschisese Jurnalul în acele zile. Unica alinare şi-o găsea în lucru; uneori se lua cu trebile şi reuşea să uite de toate pe lume tocmai pe vre-o zece minute. Habar nu avea ce se putuse întîmpla şi nici nu avea de cine întreba. Poate că fusese

vaporizată, poate că-şi făcuse seamă sau, în cel mai bun caz, fusese transferată în alt capăt al Oceaniei.

Totuşi, cea mai straşnică dintre perspective era că fata s-ar fi putut răzgîndi şi acum evita o întîlnire. Gîndul acesta îl umplea de deznădejde.

In sfîrşit, în cea de-a patra zi, reapăru. Işi scosese bandajul; încheietura mîinii îi era înfăşurată doar într-un plasture. I se luase parcă o piatră de pe inimă. Nu se putu reţine şi, cîteva secunde, privi drept înspre ea. In ziua următoare cît pe ce să schimbe şi cîteva vorbe. Cînd Winston intrase în cantină, ea stătea singură la o masă destul de depărtată de perete. Era încă devreme, în sală, lume puţină. Coada înainta repede, ajunsese aproape în dreptul tejghelei, cînd deodată rîndul se opri pe vre-o două minute: cineva dinainte se plîngea că nu-şi primise tableta de zaharină. Cu toate astea, bruneta mai stătea singură la masă, cînd Winston îşi luase tava cu prînzul şi pornise către ea.

Cu ochii alunecîndu-i pe deasupra, păşea ca şi cum şi-ar fi căutat un loc liber ceva mai departe de masa cu pricina. Ii mai rămăsese pînă la ea vre-o cîţiva metri. Incă două secunde, şi scopul e atins! Deodată cineva îl strigă din spate: «Smith!». Se făcu a nu auzi. «Smith!», răsună vocea din nou, mai tare. Nu mai avea nici un rost s-o facă pe surdul. Se întoarse. Un tînăr pe nume Wilsher (Winston îl cunoştea foarte puţin), zîmbitor, îl invita să se aşeze pe scaunul liber de alături. Era riscant să refuze invitaţia. După ce fusese recunoscut, nu mai putea să se aşeze lîngă fata ce prînzea de una singură. Cu inima în două, arboră un zîmbet amical şi se aşeză lîngă tînăr. Fizionomia nătîngă a aceluia tocmai strălucea de fericire. Ca într-o halucinaţie, Winston se şi văzu pocnindu-l cu un topor drept peste mutra-i bleagă. Peste cîteva secunde au fost ocupate şi locurile libere de la masa brunetei.

Totuşi, îl văzuse negreşit că se îndreptase către ea. Cine ştie, poate chiar îşi dăduse seama de intenţia sa?... In ziua următoare căută să vină la cantină cît mai devreme. O regăsi stînd exact la aceeaşi masă, singură. Inaintea lui Winston făcea coadă un bărbat scurt şi nervos, cu faţa turtită şi cu ochi mici, bănuitori. Cînd Winston îşi luă tava de pe tejghea şi se întoarse cu faţa spre sală, văzu omuleţul îndreptîndu-se tocmai către masa ei. Toată nădejdea i se spulberă într-o clipită. Un loc liber era şi la masa imediat următoare, însă întreaga înfăţi-

şare a homunculului îi spunea lui Winston că ăsta e tipul căruia îi pasă doar de propria piele şi neapărat îşi va alege masa la care e mai puţină lume. Amărît, Winston îl urmă. Atît timp cît nu putea rămîne cu ea între patru ochi, totul era în zadar. Deodată se auzi un zgomot asurzitor. Mititelul căzuse în patru labe; tava îi mai zbura încă în aer, iar pe podea se întindeau de acum două dîre — una de supă şi alta de cafea. Omuleţul sări iute în picioare şi se holbă furios la Winston. Îl bănuia, probabil, că-i pusese piedică. Faptul însă era consumat. Cinci secunde mai tîrziu, cu inima galopîndă, Winston şedea la aceeaşi masă cu ea.

N-o privi. Aşeză pe masă tot ce avea pe tavă şi începu a mînca. Important era să-i vorbească îndată, înainte de a se aşeza altcineva la masa lor, însă o frică teribilă îl încătuşase. Trecuse o săptămînă de cînd fata se apropiase de el. Între timp, putea să se răzgîndească, ba chiar se şi răzgîndise, fără îndoială! Nu avea nici un sorţ de izbîndă toată treaba asta; prea semăna totul a poveste! Poate că nici nu s-ar fi încumetat să-i vorbească, cînd îl zări pe Ampleforth, poetul cu urechi de catifea. Păşea greoi, cu tava în mînă, căutîndu-şi cu ochii un loc unde să se aşeze. De îndată ce l-ar fi observat, Ampleforth, care într-un anumit fel era legat de Winston, s-ar fi aşezat neapărat la aceeaşi masă. Dispunea, aşadar, de cel mult un minut. Atît Winston, cît şi bruneta, îmbucau grăbiţi. Mîncau un fel de iahnie, foarte subţiată, mai subţire ca de obicei. Cu o voce scăzută, Winston prinse a-i vorbi. Nici nu-şi ridicase ochii din farfurie. Ducea la gură lingură după lingură şi, între două îmbucături, reuşise să rostească cu un glas coborît şi fără nici o expresie cuvintele necesare:

— La ce oră ieşiţi de la lucru?

— La optsprezece şi treizeci.

— Unde ne putem vedea?

— În piaţa Victoriei, lîngă Monument.

— Acolo-s multe teleecrane.

— N-are a face, e multă lume.

— Vre-un semn, ceva?

— Nu. Să nu vă apropiaţi, pînă nu mă veţi vedea unde-i mai multă lume. Şi să nu vă uitaţi la mine. În preajmă doar să fiţi.

— La ce oră?

— La nouăsprezece.

— Bine.

Ampleforth nu-l observase pe Winston şi se aşezase la o altă masă. Mai mult nu schimbară un cuvînt şi, pe cît aşa ceva e cu putinţă între două persoane ce stau faţă în faţă, la aceeaşi masă, se priveau. Tînăra îşi isprăvi în grabă prînzul şi plecă. Winston mai rămase, să-şi fumeze ţigareta.

Veni în Piaţa Victoriei înainte de ora fixată. Neavînd ce face, dădu vre-o cîteva ocoale uriaşei coloane canelate, în vîrful căreia statuia Marelui Frate privea către Sud, spre cerurile unde, în lupta pentru Fîşia Aeriană numărul 1, fusese zdrobită aviaţia eurasiatică (doar cu cîţiva ani în urmă inamicul venea dinspre Asia Orientală). Pe strada de vizavi cu piaţa se înălţa o statuie ecvestră, călăreţul înfăţişîndu-l, după cum se spunea, pe Oliver Cromwell. Trecuseră cinci minute după ora convenită, însă fata nu se arăta. Winston intră din nou în panică. N-a venit! S-a răzgîndit! Se îndreptă fără grabă spre marginea de miază-noapte a pieţii, unde avu plăcerea, nebănuită, de a identifica biserica San Martin, ale cărei clopote — cînd le avea!— răsunau în toate împrejurimile: **«Dă-mi, copile, un farthing!»** Apoi o zări pe brunetă. Stătea la poalele monumentului şi citea, sau se prefăcea că citeşte, o placardă înfăşurată în spirală pe coloană. Atît timp cît nu se adunase norodul, era riscant să se apropie. Teleecrane străjuiau postamentul de jurîmprejur. Deodată, de undeva din stînga, se auziră strigătele mulţimii şi vuietul înfundat al unor autovehicule grele. Toată lumea din piaţă se îndreptă iute în acea direcţie. Fata ocoli sprintenă leii de la baza coloanei şi alergă şi ea într-acolo. Winston o urmă. În fuga mare, auzi pe cineva spunînd că pe stradă trece un convoi de prizonieri eurasiatici.

Dinspre sud, piaţa era blocată de mulţime. Winston, care avea oroare de orice adunătură de oameni, de astă dată se opintea din răsputeri, făcîndu-şi loc cu coatele să se strecoare chiar în mijlocul mulţimii. Cînd mai avea pînă la ea doar un pas, între ei se proţăpiseră un prol urîaş şi o muiere aproape la fel de masivă, după cum se vede, soţia sa. Un zid de carne, de nepătruns, părea să se fi înălţat înaintea sa. Atunci Winston se răsuci şi, cu toată puterea, îşi înfipse umărul între ei. În strînsoarea trupurilor vîrtoase ale celor doi proli, avu la un moment dat impresia că e strivit cu totul, că-i plesnesc maţele în el. Cu un efort disperat, vărsînd rînduri de sudori, răz-

bătu totuşi pînă la fată. Stăteau lipiţi unul de altul, umăr la umăr, şi priveau cu ochi ficşi înainte.

Un şir lung de camioane trecea încet pe stradă. Soldaţi cu feţe împietrite, înarmaţi cu pistoale-mitralieră, şedeau pe la colţurile caroseriilor. Între ei, înghesuiţi, stînd mai mult pe vine, se vedeau nişte oameni mărunţi, cu feţe galbene, îmbrăcaţi în uniforme verzi, zdrenţuroase. Feţele lor triste, mongoloide, priveau absente la mulţime. Pe la hopuri camioanele se hurducau şi se auzea un zîngănit. Prizonierii aveau picioarele încătuşate în lanţuri. Camioanele treceau mereu, unul după altul, toate încărcate cu oameni amărîţi. Winston le auzea vuind, le vedea, însă, doar din cînd în cînd. Umărul şi braţul fetei erau strîns lipite de umărul şi braţul său. Obrazul ei era atît de aproape, încît îi simţea căldura. Ca şi altă dată la cantină, bruneta preluă iniţiativa. Începu a-i vorbi cu aceeaşi voce fără expresie, abia mişcîndu-şi buzele. Era ca un murmur uşor ce se pierdea în larma şi vuietele din jur.

— Mă auziţi?

— Da.

— Duminică puteţi ieşi?

— Da.

— Atunci ascultaţi-mă bine. Să nu uitaţi. Veţi merge la gara Paddington...

Cu o exactitate aproape militărească, care-l uimise pe Winston, fata îi descrise itinerarul: un voiaj de jumătate de oră cu trenul; ajuns la staţie, va face la stînga; apoi va merge doi kilometri pe drum, pînă la o poartă fără pragul de sus; va trece de poartă şi va urma o cărare prin cîmpie, apoi o potecuţă crescută cu iarbă, printre arbori; în cele din urmă, va da peste un copac căzut şi acoperit cu muşchi. Ca şi cum ar fi avut o hartă în cap.

— Aţi reţinut totul? şopti ea.

— Da.

— Veţi face la stînga, apoi la dreapta, şi din nou la stînga. Poarta-i fără de chinga de sus.

— Da. La ce oră?

— Pe la cincisprezece. S-ar putea să mă aşteptaţi puţin. Eu vin pe alt drum. Aţi reţinut totul bine?

— Da.

— Acum îndepărtaţi-vă cît mai repede.

Nu era nevoie să i-o spună. Altceva că, strîns din toate părţile, nici că se putea clinti din loc. Şirul de camioane părea să nu mai aibă capăt, iar mulţimea, neobosită, tot îşi mai manifesta entuziasmul. De fapt, priveau

toţi cu gurile căscate, exprimîndu-şi astfel doar stupoarea. La început se mai auziră ceva şuierături şi strigăte, pe care le scoteau însă doar membrii de partid. Curînd amuţiră şi ei. Unica emoţie ce covîrşea mulţimea era doar curiozitatea. Străinii — fie din Eurasia, fie din Asia Orientală — erau pentru toată lumea asemeni unor animale rare. Puteau fi văzuţi doar ca prizonieri de război, şi atunci în treacăt. În afară de criminalii de război, care erau executaţi public, nimeni nu ştia ce soartă îi aşteaptă. Se duceau toţi ca pe gura lupului, pierzîndu-se, probabil, prin lagărele de muncă forţată. Feţele rotunde, mongoloide, se schimbaseră acum cu altele, mai europene — nişte chipuri murdare, nebărbierite, istovite. Uneori careva bărbos îşi arunca ochii asupra lui Winston, ţintuindu-l, apoi privirea îi aluneca mai departe. Convoiul se apropia de sfîrşit. În ultimul camion Winston zări un bărbat în vîrstă, cu o barbă ce-i acoperea şi ochii. Bărbatul stătea în picioare, cu mîinile încrucişate pe piept. Dădea impresia că se obişnuise în cătuşe. Totuşi, trebuia neapărat ca cei doi să se răzleţească. În ultimul moment, cît mai erau în strînsoarea mulţimii, ea îi găsi mîna şi i-o strînse uşor.

Nu durase nici măcar zece secunde acea strîngere de mînă, însă lui Winston i se năluci că stătuseră aşa o veşnicie. Reuşise să reţină în amănunţime mîna femeii. Îi atinsese degetele lungi, unghiile netede, alungite, palma cu bătături, înăspritä de muncă, suava carnaţie de mai sus de încheietură. De-ar vedea-o, ar recunoaşte-o dintr-o mie. Deodată îi trecu prin minte că nu băgase de seamă de ce culoare erau ochii fetei. Castanii, probabil, deşi se întîlnesc brunete şi cu ochi albaştri. Să privească îndărăt? Ar fi făcut o prostie de neiertat. Cît ţinuse acea strîngere nevăzută de mîini, privirile absente ale amîndurora au fost îndreptate numai înainte; în loc de ochii fetei, pe Winston îl urmărea bătrînul prizonier, cu ochii săi trişti şi stăruitori, ascunşi în încîlceala stufoasei bărbi.

II

Winston păşea pe cărăruia printre copaci, în umbra lor fremătătoare. Din cînd în cînd, unde ramurile nu se ajungeau să se împreuneze, lumina se revărsa asupra-i ca o pulbere de aur. Pe sub trunchiurile din stînga sa,

aidoma unui val întunecos, înfloreau puzderie de clopoţei. Aerul blînd de mai părea să-i mîngîie pielea. Era a doua zi de armindeni. De departe, din fundul pădurii, răsuna gurluitul guguştiucilor.

Venise ceva mai devreme. Ajunsese cu bine; bruneta, după cum se vede, era atît de experimentată, încît părea să se simtă şi el parcă mai apărat, în afara pericolului. Era încredinţat că fata găsise un loc sigur. Deşi, în general, nu se putea spune că în cîmp erai mai în siguranţă decît la Londra. Desigur, teleecranele lipseau aici, însă microfoane ascunse erau împrăştiate peste tot. Primejdia că vei fi ascultat, iar glasul tău identificat, te păştea pretutindeni. In afară de aceasta, un vilegiaturist singuratic atrăgea neapărat atenţia tuturor. Pentru distanţele sub o sută de kilometri nu era nevoie de o viză, însă pe la gări se întîlneau uneori patrule, care verificau actele tuturor membrilor de partid, punîndu-le întrebări dificile. Cu toate acestea, Winston avu noroc şi nu dădu nici peste o patrulă; după ce coborî din tren, se uită în mai multe rînduri îndărăt, asigurîndu-se că nu e urmărit. Trenul era tixit cu proli; toţi erau plini de voie bună, bucuroşi de timpul frumos. Călătorise într-un vagon cu scaune de lemn, într-un compartiment ocupat aproape în întregime doar de o singură familie. Erau adunaţi toţi în păr — de la o străbunică ramolită şi fără un dinte în gură, pînă la un prunc de o lună. Mergeau să-şi petreacă duminica la nişte rude de la ţară şi, după cum i-o mărturisiră lui Winston fără a se sinchisi, să facă rost, poate, şi de ceva ulei. La negru, desigur.

In sfîrşit Winston ajunse şi la cărarea despre care i se vorbise — o potecea printre tufari, bătătorită de dobitoace. Nu avea ceas, însă pînă la cincisprezece mai era, fără îndoială. N-aveai unde călca, atîţea clopoţei erau pe aici. Se lăsă în pirostrii şi începu a strînge flori: în parte pentru a-şi omorî din timp, dar şi cu ideea vagă de a face pentru fată un buchet. Curînd adunase un braţ mare de flori. Dădu să miroase parfumul lor bolnăvicios, moleşitor, cînd zgomot de paşi şi trosnet de vreascuri îndărătul său îl făcură să înţemnească de frică. Continuă să rupă flori. Era lucrul cel mai cuminte pe care-l putea face. Cine ştie, putea fi ea, însă puteau fi şi urmăritorii. Să te întorci îndărăt însemna să te arăţi de ceva vinovat. Rupse o floare, încă una... Cineva îi puse uşor mîna pe umăr.

Winston ridică privirea. Era ea! Fata clătină din cap, arătîndu-i să tacă, apoi dădu în părţi ramurile tufarului

ce acoperea cărarea şi porni iute spre pădure. Cunoştea locurile, după cum se vede; înainta printre ochiurile înmlăştinite şi le ocolea cu atîta siguranţă, de parcă mai umblase pe aici de nenumărate ori. Winston o urmă, cu jerba de flori în mînă. Uşurarea pe care o încercase la început prinse a-l lepăda. Acum, privind de la spate la trupul ei zvelt şi puternic, la cingătoarea roşie ce-i sublinia şi mai mult rotunzimea şoldurilor, îşi simţi dureros propria inferioritate. Avu impresia că, uite, se întoarce, îl vede, se răzgîndeşte şi-l lasă. Dulceaţa aerului şi verdele frunzişului nu făceau decît să-i sporească nehotărîrea. Încă pe cînd pornise dinspre gară, soarele de mai îl făcu să se simtă murdar şi fără de vlagă — un biet schimnic, cu tot praful şi funinginea Londrei băgată adînc în pori. Ca să vezi, se gîndi el, ea nu-l văzuse în plină lumină nici măcar o singură dată.

Ajunseră la copacul răsturnat, despre care de acum i se vorbise. Fata merse repede într-o parte şi îşi făcu loc printre tufarii deşi, ca un gard. Winston se strecură din urmă. Ieşiră la un luminiş, într-o poieniţă din mijlocul unei sihle dese ca peria. Fata se opri şi, întorcîndu-se către el, zise:

— Uite că am ajuns.

Winston se opri la cîţiva paşi de ea. Nu îndrăznea să se apropie.

— În drum n-am vrut să vă vorbesc, îl lămuri ea Dacă e ascuns cumva vre-un microfon? Nu cred să fie, totuşi nu-i exclus. Nici o siguranţă că porcii ăştia nu-ţi recunosc glasul. Aici sîntem la un loc ferit, de nădejde.

Winston tot nu avea curaj să se apropie.

— Sîntem într-un loc de nădejde? repetă el prosteşte.

— Da. Uitaţi-vă la copaci. Poiana era împrejmuită de un lăstăriş de frasini. Copăceii cei mai groşi erau cît mîna. Sînt prea subţiri, n-ai unde ascunde un microfon. Apoi am mai fost pe aici şi-n alte dăţi.

Discutau doar. Winston se dăduse, totuşi, oleacă mai aproape. Surîzînd, cu o umbră de ironie pe chip, femeia stătea dreaptă înaintea bărbatului, ca şi cum l-ar fi întrebat de ce nu îndrăzneşte. Deodată scăpă jerba şi florile se risipiră pe pămînt. Winston o luă de mînă.

— De vreţi să mă credeţi, zise el, pînă în acest moment n-am ştiut de ce culoare vi-s ochii. Fata avea ochi castanii, mai bine zis, căprui-deschişi, şi gene negre. Acum, cînd m-aţi văzut bine, la lumină, nu vă e silă de mine?

— Deloc.

— Am treizeci şi nouă de ani. Sînt căsătorit şi nu mă pot debarasa de ea. Am varice şi cinci dinţi puşi.

— Ce are-a face? zise ea.

Nu ştiu cum se întîmplase, însă în clipa următoare erau de acum unul în braţele celuilalt. La început Winston era doar peste măsură de uimit. Nu-i venea să-şi creadă ochilor! Un trup tînăr se lipise de el, o claie de păr negru îi astupa faţa şi, ceea ce-i părea absolut incredibil, femeia întoarse gura, iar el o sărutase. Da, da, sărutase gura ei mare şi roşie. Ea se prinsese cu braţele de gîtul bărbatului şi murmura: «Iubitul meu, scumpule, dragul meu...» Winston o trase la pămînt. Nu se împotrivise deloc; putea face cu ea orice. Adevărul era însă că nu simţea nici o dorinţă. Nu încerca alte senzaţii decît atingerea braţelor ei. Îl stăpîneau doar neîncrederea şi orgoliul. Cele întîmplate îl bucurau, însă nu deşteptară în el nici o poftă. Prea repede se desfăşurase totul... tinereţea şi frumuseţea ei îl speriaseră... de atîta vreme, se obişnuise a trăi fără femeie... nu-şi dădea seama nici el. Ea se ridică în picioare şi îşi scutură din păr o floricică. Apoi se dădu alături de el şi îl cuprinse de mijloc cu braţul.

— Nu te amărî, iubitule, nu e nici o grabă, îi şopti. Avem toată după-amiaza înainte. Nu-i aşa că ascunzişul e minunat? Odată, într-o excursie, m-am rătăcit de ceilalţi şi am descoperit acest locuşor. De vine cineva peste noi, îl auzim de la o sută de metri.

— Cum te cheamă? o întrebă Winston.

— Julia. Da eu ştiu cum îţi zice. Winston... Winston Smith.

— De unde ştii?

— Ehe, dragul meu, la trebi din astea femeile-s mai pricepute. Ia spune-mi, ce gîndeai despre mine înainte de a-ţi da scrisorica?

Nu vroia s-o mintă. Pe de altă parte, mărturisindu-i de la bun început tot ce era mai rău, îi făcea, într-un fel, o declaraţie de dragoste.

— Te uram, răspunse Winston. Vroiam să te siluiesc şi apoi să te omor. Acum două săptămîni nu mă gîndeam la altceva decît cum să-ţi sparg capul cu o piatră. Te credeam legată cu Poliţia Gîndirii, dacă vrei s-o ştii.

Julia rîse din toată inima, măgulită, probabil.

— Nu mai spune! Chiar cu Poliţia Gîndirii!? Cu neputinţă să fi gîndit despre mine aşa ceva, dragă!

— Ei bine, bine, poate că nu chiar aşa. Dar cînd

te-am văzut... tînără, sănătoasă, mîndră... Poate de aceea am crezut că...

— ...Că-s un membru de partid exemplar. Curată în cuvînt şi în faptă. Stindarde, defilări, lozinci, marşuri — toate ţi-au trecut prin minte. Credeai că te bag în mormînt cu prima ocazie, declarîndu-te criminal-de-gîndire, nu-i aşa?

— Ba da, cam aşa. Ştii, multe fete procedează anume astfel.

— Şi totul e numai din pricina porcăriei asteea! zise ea, desfăcîndu-şi cingătoarea roşie a Ligii Antisex şi aruncînd-o pe un ram.

Cînd se atinsese de cingătoare, ca şi cum îşi amintise de ceva. Căută în buzunarul uniformei şi scoase o mică tabletă de ciocolată. O împărţi în două şi îi dădu o bucată lui Winston. Inainte chiar de a o gusta, numai după miros, îşi dăduse seama că fata îl servise cu o ciocolată mai puţin obişnuită. Era întunecată la culoare, strălucitoare şi învelită în foiţă de staniol. Ciocolata obişnuită era de un cafeniu-deschis, sfărîmicioasă şi aducea a fum de gunoaie. Gustase cîndva, totuşi, şi ciocolată adevărată, ca cea pe care i-o dăduse Julia. Aroma ei răscoli în el nelămurite aduceri-aminte.

— De unde o ai?

— De pe piaţa neagră, zise ea indiferent. Mi-am însuşit rolul destul de bine, de bună seamă. La Cercetaşi am fost comandantă de detaşament. Trei seri pe săptămînă îs prinsă în munci obşteşti la Liga Antisex a Tineretului. Pierd o groază de timp, defilînd ca o tîmpită dintr-un capăt în altul al Londrei. Intotdeauna sînt cea care duce stindardul. O maimuţă cu mutra mereu zîmbitoare, care nu se eschivează nici de la o **acţiune**. «Strigă întotdeauna cu toţi ceilalţi!»— iată regula mea. De altminteri, numai aşa mai poţi rămîne în siguranţă.

Prima bucăţică de ciocolată i se topi în gură. Avea un gust delicios. Amintirea, pe care nu izbutise să şi-o deslueşească, continua să-i stea în cap; era ceva asemeni unui obiect pe care-l zăreşti doar cu coada ochiului. In cele din urmă se eliberă de tulburea aducere-aminte, pricepînd doar că ţine de o întîmplare de demult, pe care, să fi fost cu putinţă, ar prefera s-o şteargă din minte.

— Eşti foarte tînără, zise el. Să fii cu zece sau cincisprezece ani mai tînără decît mine. Ce putea să te atragă la unul ca mine?!

— Faţa. Are ea un nu ştiu ce. Am hotărît să risc. Pe

cei străini mi ţi-i cunosc dintr-o dată. Decum te-am văzut, am priceput că eşti contra lor.

Ei, după cum se vede, însemna pentru Julia Partidul, în primul rînd Partidul Interior, despre care vorbea cu bătaie de joc şi cu o ură manifestă. Ascultînd-o, Winston nu se simţea chiar în apele sale, deşi ştia că în acel loc e în siguranţă (desigur, în măsura în care securitatea era cu putinţă). Se exprima atît de grosier, încît îl lăsă cu gura căscată. Membrii de partid nu aveau voie să înjure. Winston o făcea doar arareori, şi atunci printre dinţi. Julia însă nu putea vorbi de Partid, îndeosebi de Partidul Interior, fără a rosti şi un cuvîntel din cele scrise cu cretă pe garduri. Vulgaritatea ei nu-l dezgusta însă deloc. Era pur şi simplu un simptom al revoltei tinerei împotriva Partidului şi a metodelor sale, şi părea cît se poate de firească şi sănătoasă, ca strănutul unui cal la care i se pune în iesle fîn putred.

Ieşiseră din poieniţă şi se plimbau iarăşi prin umbra fremătătoare a copacilor, ţinîndu-se de mijloc acolo unde cărarea era destul de lată pentru a merge alături. Talia ei, fără cingătoarea roşie, i se păru acum mult mai gingaşă şi mai dulce. Vorbeau numai în şoaptă. Cît nu sîntem în poieniţă, îi spuse Julia, e mai cuminte să fim cu ochii în patru. Curînd ajunseră la marginea crîngului. Ea îl opri.

— Nu ieşi în cîmp deschis. Ne mai vede cineva. Mai bine rămînem aici, în dosul ramurilor.

Stăteau ascunşi într-un aluniş. Razele soarelui străpungeau frunzetul des şi le încălzea feţele. Lăsîndu-se furat de alean, Winston privea la lunca ce i se deschidea în faţa ochilor, încercînd totodată ciudata senzaţie de a recunoaşte, puţin cîte puţin, acea privelişte minunată. Parcă mai văzuse păşunea cu iarbă crudă, străbătută de o cărăruie, cu muşuroaie făcute de cîrtiţe, înălţîndu-se ici şi colo. În vale, tocmai în celălalt capăt al luncii, se înşiruiau pe zare nişte ulmi cu ramuri legănate, cu frunza deasă şi fremătătoare, înfoindu-se la orice adiere aidoma pletelor unei femei. Undeva pe aproape trebuia să fie neapărat şi un rîuleţ cu zătoane verzi şi pline de plătici.

— Este şi vre-o gîrlă pe aproape? întrebă el în şoaptă.

— Este, cum să nu fie. Curge pe lîngă hotarul cîmpului învecinat. Este şi peşte în ea, şi-i din cel măşcat. În

bulboane, pe sub sălcii, poţi să-i vezi chiar dînd din coadă.

— Ţara-de-Aur... aproape... murmură Winston.

— Ţara-de-Aur?!

— Ei, nu ştiu ce mi-a venit, nu lua în seamă... Peisajul ăsta îl văd cîteodată în vis...

— Ia te uită! îi spuse în şoaptă Julia.

Pe un ram, la vre-o cinci metri de ei, cam în dreptul feţelor celor doi, se aşezase o mierliţă.

După cum se vede, erau ascunşi de ochiul păsării. Mierla stătea în bătaia soarelui, iar ei în umbră. Îşi desfăcu aripile, şi le strînse apoi fără grabă, înclină pentru o clipă căpşorul, de parcă s-ar fi închinat Soarelui, după care porni să cînte. In liniştea toropită a după-amiezii, pădurea răsună de cîntecul ei. Winston şi Julia se îmbrăţişară. Vrăjiţi, rămaseră nemişcaţi. Trilurile se revărsau fără încetare, cu variaţiuni de neînchipuit, fără a se repeta măcar o singură dată, de parcă pasărea şi-ar fi demonstrat toată măiestria sa. Uneori mierliţa tăcea pentru cîteva secunde, timp în care îşi desfăcea şi îşi strîngea la loc aripile, apoi îşi umfla guşa piestriţă şi îşi relua concertul. Winston se uita la pasăre cu ochi mari, încercînd pentru ea un fel de respect nedesluşit. Pentru cine, pentru ce cînta pasărea? Nu părea să aibă nici pereche, şi nici vre-un rival pe aproape. Ce o îndemnase să stea aici, sub poala codrului singuratic, şi să-şi reverse cîntarea în deşert? Se întrebă de nu e ascuns cumva prin preajmă vre-un microfon. Cu Julia vorbea numai în şoaptă şi nici un aparat nu i-ar fi putut înregistra, pe cînd mierla era auzită, fără îndoială. Cine ştie, poate tocmai acum, la celălalt capăt al firului, stă vre-un homuncul-scarabeu şi ascultă cu urechile ciulite; ascultă **aceasta.** Incetul cu încetul, cîntarea păsării îl făcu să-şi lase toate gîndurile. Era ca o apă năboind nestăvilită din pieptul mierlei şi învolburîndu-se cu lumina strecurată printre ramuri. Nu avea nici un gînd; era numai simţire. Sub braţul său, brîul fetei era mlădios şi cald. O întoarse către el cu faţa şi o îmbrăţişă. Trupul Juliei părea să se fi făcut una cu al său. La orice atingere, se înmuia, ceda ca o apă. Buzele lor se uniră într-un sărut, un sărut cu totul deosebit de sărutările crispate de la început. Cînd se desprinseră unul de altul, să-şi tragă sufletul, mierla săltă de pe ram şi îşi luă zborul, fîlfîind speriată din aripi. Winston îi şopti la ureche:

— Acum.

— Nu aici, îi răspunse ea tot în şoaptă. Hai înapoi, în luminiş. Acolo-i mai dosnic.

In graba mare, fără a putea evita trosnetul vreascurilor sub picioare, reveniră la poieniţa lor, în paza frăsinetului. Julia se întoarse către el. Amîndoi respirau des, agitat. Ea schiţă un surîs abia perceptibil, privindu-l fix cîteva clipe, apoi trase fermoarul uniformei. Da, de bună seamă! Era ca în visul său de demult. Işi scoase hainele aproape la fel de repede, cu acelaşi gest magnific ce părea să anuleze o întreagă civilizaţie. Trupul ei alb ca neaua sclipi în razele soarelui. Winston însă nu-l vedea. Nu-şi putea lua ochii de la faţa ei pistruiată, pe care mai stăruia o umbră de zîmbet, sfielnic şi sfidător totodată. Se lăsă în genunchi înaintea ei şi o luă de mîini.

— Ai mai făcut-o şi în alte dăţi?

— Bineînţeles... De sute de ori... Ei, nu chiar de sute... de zeci de ori.

— Cu membri de partid?

— Cu de partid, dragă, întotdeauna numai cu membri de partid.

— Şi cu cei din Partidul Interior?

— Ba nu, cu porcii ceia niciodată. Dar s-o ştii că nu s-ar da la o parte, de le-ar zîmbi măcar o şansă dintr-o sută. Nimeni nu e cheie de biserică...

Ii săltă inima de bucurie. Ca să vezi, greşise de zeci de ori!... Ce păcat că nu de sute, de mii de ori! De fiecare dată cînd simţea stricăciunea, putregaiul, în măsură să vatăme, să descompună, o nădejde tulbure îşi făcea cuib în pieptul său. Cine ştie, poate că Partidul e putred pe dinăuntru, iar spiritul său laborios, de sacrificiu, nu e decît o butaforie ce îi drapează doar declinul. De-ar putea, cum i-ar mai umple pe toţi de lepră şi de sifilis! E gata de orice, numai să le dăuneze, să-i păgubească, să-i slăbească!

O trase în jos. Acum stăteau amîndoi în genunchi.

— Ştii, cu cît ai avut mai mulţi bărbaţi, cu atît te iubesc mai tare.

— Pricep.

— Mi-e silă de orice curăţie, de orice virtute. Nici un virtuos să nu fie pe lume! Să-i văd pe toţi stricaţi pînă-n măduva oaselor! Asta o vreau!

— Atunci ne potrivim de minune, dragul meu! Sînt o stricată pînă-n măduva oaselor.

— Iţi place **asta**? Nu am în vedere cu mine, ci în general, îţi place?

— Imi place de mor...

Era tocmai ce vroia să audă.

Nu dragostea cuminte, pentru un singur bărbat, ci instinctul animalic, pofta neînfrînată constituia forţa în stare să rupă Partidul în bucăţi. O răsturnă în iarbă, peste clopoţeii risipiţi.

De astă dată nu avu nici o dificultate.

Işi traseră apoi sufletul şi, cuprinşi de-o dulce sfîrşeală, se desprinseră din strînsoare. Soarele părea să încălzească tot mai tare. O toropeală de neînfrînt îi pălise pe amîndoi. Intinse mîna, trase salopeta aruncată şi acoperi cu ea femeia. Peste cîteva clipe dormeau somn adînc.

Peste vre-o jumătate de ceas Winston se trezi. Se ridică în capul oaselor şi privi la faţa pistruiată a Juliei, care dormea ca o pruncă, cu obrazul culcuşit în palmă. Avea trăsături frumoase; numai gura îi era cam mare. Pe la colţurile ochilor, dacă te uitai cu băgare de seamă, avea de acum mici zbîrcituri. Părul ei negru şi scurt era mătăsos şi des ca peria. Ca să vezi, nu-i cunoaşte pînă acum nici numele de familie, nici adresa, se gîndi el.

Trupul tînăr şi viguros al femeii dorminde, lipsite de apărare, îi umplu inima de o milă ocrotitoare. Totuşi nedesluşita duioşie, pe care o încercase în aluniş, ascultînd cîntarea mierliţei, nu-l mai copleşi, însă ca atunci. Winston ridică marginea salopetei şi privi la coapsa ei netedă şi albă. Pe vremuri, cînd un bărbat contempla un trup de femeie, îl stăpînea doar dorinţa. Nimic mai mult. Pe cînd astăzi nu mai sînt cu putinţă nici iubirea, nici dorinţa pură. Nu mai există sentiment curat. Totul e amestecat cu frică şi cu ură. Imbrăţişările lor amoroase nu au fost decît o luptă, iar finalul, o victorie. Iubirea lor era de fapt o lovitură dată Partidului.

Un act politic.

III

— Am mai putea veni o dată pe aici, spuse Julia. In general, acelaşi ascunziş poate fi folosit şi de două ori, cu condiţia că distanţa între întîlniri să fie cel puţin o lună-două.

Julia se sculase cu totul alta de cum adormise. Avea un aer preocupat, de femeie practică. Se îmbrăcă iute, îşi strînse cingătoarea roşie şi prinse a-i lămuri planul de întoarcere. Lui Winston i se păru firesc că anume ea îşi

asumase această sarcină. În tot ce privea latura practică, era, fără îndoială, cît se poate de descurcăreață, calitate ce-i lipsea cu desăvîrșire lui Winston. În plus, după atîtea marșuri turistice colective, cunoaștea toate împrejurimile Londrei. Drumul de întoarcere era cu totul diferit de cel pe care venise; urma să coboare la altă gară. «Pe-același drum să nu te-ntorci nicicînd!» rosti ea sentențios, de parcă formulase un careva important principiu. Ea plecă prima. Winston ieși din poieniță jumătate de oră mai tîrziu, după cum se înțeleseseră.

Îi numise și locul unde să se întîlnească după serviciu, peste patru zile. Era o stradă într-un cartier al săracilor, alături de o piață mereu aglomerată și gălăgioasă. Ea trebuia să-l găsească acolo, rătăcind pe dinaintea tarabelor, căutînd, chipurile, să-și cumpere șireturi sau ață. Dacă ea va socoti că nu-i paște nici o primejdie, în momentul cînd se va apropia de Winston își va sufla nasul într-o batistă; în caz contrar, nu va scoate batista, iar el trebuia să-și caute de drum, ca și cum nici nu ar fi observat-o. Dacă vor avea noroc, vor putea vorbi în voie, pierduți în mulțime, vre-o jumătate de ceas, și fixa o altă întîlnire.

— Iar acum a venit timpul să plec, zise ea, cînd se încredință că el își băgase bine în cap toate instrucțiunile sale. La nouăsprezece și treizeci trebuie să fiu înapoi. Am de împrăștiat la Liga Antisex vre-o două ore foi volante, sau altceva de acest gen. Scîrboasă treabă, nu-i așa? Scutură-mă, te rog! În păr n-am nici un fir de iarbă? Ești sigur? Ei bine, atunci la revedere, iubitule! La revedere!

Se aruncă în brațele lui Winston și îl sărută aproape violent. Peste o clipă se strecura de acum prin sihlă. Neauzită, se mistui în pădure. Winston rămase locului; nici măcar acum nu știa cum îi zice după numele de familie, nici unde locuiește. De altminteri, faptul nu avea nici o importanță. Niciodată nu se vor întîlni sub un acoperiș, niciodată nu-i va scrie scrisori!

N-au mai revenit în acel luminiș. Pînă la sfîrșitul lui mai au avut doar o singură ocazie de a se vedea. Julia găsise o altă ascunzătoare: clopotnița unei biserici ruinate, ce se înălța pe un loc viran; acum treizeci de ani acolo explodase o bombă atomică. Era un adăpost bun, însă drumul pînă la el era plin de pericole. În rest, se vedeau în fiece seară pe străzi, mereu în alt loc. Întîlnirile nu durau mai mult de jumătate de oră. Tot ce puteau face pe

uliţele Londrei era doar sa schimbe cîteva vorbe. Amestecaţi cu mulţimea de pe trotuare — pentru a da impresia că numai înghesuiala masei de oameni i-a apropiat atît de mult — şi obişnuind să nu privească unul la altul, cei doi susţineau o conversaţie stranie, intermitentă, care ba se aprindea, ba se stingea, asemeni razei licăritoare a unui far. Dacă zăreau venindu-le în întîmpinare vre-o uniformă albastră sau dacă treceau prin apropierea unui teleecran, amuţeau imediat, ca peste cîteva minute să reia firul vorbei de la jumătate de cuvînt; cînd ajungeau în locul unde conveniseră să se despartă, discuţia celor doi se curma brusc. Iar în seara următoare, fără nici un fel de preliminarii, îşi reluau convorbirea exact de unde fusese întreruptă. Julia, după cum se vede, se obişnuise cu o asemenea modalitate de a purta discuţii, căreia îi spunea «vorbire în foileton». În afară de aceasta, era mare meşteră în a vorbi fără să-şi mişte buzele. Într-o lună, deşi se întîlneau seară de seară, se sărutaseră doar o singură dată. Odată mergeau împreună pe o ulicioară — Julia nu vorbea cînd ieşeau de pe străzile principale. Brusc, se auzi o răbufnitură îngrozitoare. Pămîntul tresăltă, iar în jur se întunecă. Winston se pomeni trîntit la pămînt, speriat de moarte şi plin de vînătăi. Da, de bună seamă, chiar lîngă ei explodase o bombă. Nu se dezmeticise încă bine, cînd văzu alături de el faţa Juliei. Era palidă, ca de mort, cu buzele albe ca varul. O omorîseră!!! O cuprinse şi prinse a o săruta, cînd, uimit, văzu că sărută o faţă vie şi caldă, doar pe buze i se aşezase un fel de pulbere. Feţele amîndurora erau complet albe, acoperite de un strat gros de alabastru.

In unele seri, abia de se arătau la locul de întîlnire, că erau nevoiţi să se despartă fără măcar a se privi: ba o patrulă se ivea de după colţ, ba un autogir le atîrna de asupra capetelor. Nemaivorbind de primejdiile pe care le înfruntau, le venea totodată greu să găsească timp pentru întîlniri. Winston lucra cîte şaizeci de ore pe săptămînă, iar Julia şi mai mult. Zilele lor libere variau în funcţie de solicitările de la serviciu şi nu coincideau aproape niciodată. Doar arareori se întîmpla ca Julia să aibă o seară complet liberă. Cheltuiau o groază de timp cu conferinţele şi manifestaţiile, cu distribuirea de literatură propagandistică pentru Liga Antisex a Tinerilor, cu confecţionarea de drapele şi de placarde pentru Săptămîna Urii, cu colectele pentru Campania de Economii, cu alte activităţi asemănătoare. Îl asigură că toate muncile astea sup-

limentare îşi merită osteneala: nu era decît un camuflaj. Cînd respecţi regulile mărunte, îţi poţi îngădui să le încalci pe cele mari.

Il înduplecase şi pe Winston să-şi jertfească o seară pe săptămînă şi să presteze munci voluntare la fabricarea muniţiei, aşa cum făceau, în afara orelor de program, cei mai entuziaşti membri ai Partidului. Murind de urît, Winston lucra acum cîte patru ceasuri pe săptămînă într-un atelier întunecos şi plin de curenţi, în care bocănitul ciocanelor se amesteca cu muzica transmisă de teleecrane. Înşuruba nişte piese metalice, după cum se vede, nişte detalii de la focoasele pentru bombe.

Abia în ziua în care s-au întîlnit în clopotniţa ruinată, abia atunci au fost umplute, în sfîrşit, toate golurile din conversaţiile lor anterioare. Era o arşiţă straşnică. În odăiţa pătrată din turnul clopotniţei era un aer înăbuşitor şi mirosea insuportabil a hulubărie. S-au aşezat jos, pe podeaua prăfoasă, cu vreascuri şi paie risipite pe ea, şi nu se mai săturau să-şi vorbească; doar din cînd în cînd careva se ridica şi se dădea la fereastră, să vadă de nu vine nimeni peste ei.

Julia avea douăzeci şi şase de ani. Locuia la cămin, într-o cameră cu alte treizeci de fete. «E îmbuibată toată cu putoare de muiere! Ce le mai urăsc!» comentă ea; lucra, după cum bănuise, la maşinile de fabricat romane în Departamentul de Literatură. Munca îi era pe plac. Avea grijă de buna funcţionare a unui puternic motor electric, deşi cam capricios. Nu era dintre cele «deştepte», după cum se autoironiza, însă era spornică la treabă şi se pricepea la maşini. Cunoştea întregul proces de fabricare a unui roman: de la directivele generale emise de Comitetul de Planificare, pînă la ultimele intervenţii în text ale Brigăzii de Revizie. Cu toate acestea, produsul finit n-o interesa deloc. «Nu mă trage la citit», îi mărturisi. Cărţile erau pentru ea o marfă ca oricare alta, ca, de exemplu, marmelada sau şireturile.

Julia nu-şi aducea aminte nimic din perioada anterioară anilor şaizeci, iar singura persoană apropiată care îi vorbise de viaţa de pînă la Revoluţie fusese un bunel al ei, dispărut pe cînd fetiţa avea doar nouă ani. La şcoală a fost căpitanul echipei de hochei şi doi ani la rînd a cîştigat titlul de campioană la gimnastică. La Cercetaşi fusese comandantă de detaşament, iar pînă a se afilia Ligii Antisex a Tinerilor, secretară de grup în Uniunea Tineretului. Întotdeauna a fost considerată persoana în

care poţi avea toată încrederea. A fost propusă pentru a lucra (ceea ce constituia un indiciu al bunei sale reputaţii) la Pornosec, o subsecţie a Departamentului de Literatură însărcinată cu editarea de pornografie ieftină pentru proli. «Colaboratorii de acolo, zise Julia, îi mai spun şi Groapa-de-bălegar». La Pornosec lucrase un an încheiat, ocupîndu-se cu fabricarea unor cărţulii, precum **Istorioare delicioase** sau **O noapte la un liceu de fete,** care erau expediate în pachete sigilate, iar tinerii proletari le cumpărau pe furiş, cu convingerea că făcuseră rost de o marfă oprită.

— Ce fel de cărţi sînt? întrebă Winston.

— Ia, o porcărie curată, rîse Julia. De altminteri, nimic deosebit în ele. Să mori de urît, nu altceva. Au numai şase subiecte, pe care le mai variază din cînd în cînd. Desigur, am lucrat numai la caleidoscoape. Niciodată n-am făcut parte din Brigada de Revizie. Ce să-i faci, dragă, dacă-s clei în literatură?!

Mirat peste măsură, Winston află totodată că la Pornosec, cu excepţia şefului, lucrează numai fete. Faptul, după cum se vede, îşi găsea lămurire în idea larg răspîndită că bărbaţii îşi înfrînează mai greu instinctul sexual decît femeile, prin urmare, prestînd o asemenea muncă, sînt mai expuşi pericolului de a se perverti.

— Nici măcar femeile măritate nu-s lăsate să lucreze acolo, zise Julia. Doar fetele mari sînt socotite neprihănite. De altminteri, ai în faţă pilda vie că nu e chiar aşa!

Prima legătură amoroasă Julia a avut-o la numai şaisprezece ani, cu un membru de partid sexagenar, care mai apoi s-a sinucis, pentru a evita arestul. «Şi bine a făcut, zise ea cu sînge rece, căci la interogatorii neapărat s-ar fi descoperit şi numele meu». După primul, s-au înşiruit lanţ mulţi alţii. Pentru Julia viaţa era o chestiune limpede ca lumina zilei. Să zicem că tu doreşti să te petreci, pe cînd **ei** — adică Partidul — încearcă să-ţi încurce pe toate căile. Nu-ţi rămîne decît să încalci opreliştile lor, după cum te ajunge mintea. Juliei i se părea în firea lucrurilor ca **ei** să caute s-o lipsească de toate plăcerile vieţii, după cum, la rîndu-i, la fel de firesc i se părea să facă în tot chipul să nu le nimerească în gheare. Ura Partidul şi îşi vărsa întreaga sa aversiune în înjurăturile cele mai teribile. Cu toate acestea, nu era în stare să ia atitudine critică faţă de Partid. Doctrinele Partidului o interesau doar în măsura în care îi afectau viaţa personală. Winston băgă de seamă că Julia nu folosea nici

măcar cuvinte din **neolimbă,** cu excepţia celora ce intraseră de acum în uzul curent. Nu auzise nicicînd de Confrerie, şi nici nu dorea să creadă în existenţa acesteia. Orice rebeliune organizată împotriva Partidului, sortită fiind eşecului chiar din capul locului, i se părea Juliei o prostie. Procedează înţelept doar cel, considera ea, care, încălcînd normele, izbuteşte totuşi să rămînă teafăr. Cu gîndurile duse aiurea, Winston se întrebă dacă sînt mulţi tineri asemeni Juliei în generaţia nouă, născută şi educată într-o lume revoluţionară, care n-a auzit nicicînd de altceva şi pentru care Partidul e un dat, cu neputinţă de schimbat, ca cerul deasupra capului. Fără a încerca a se revolta împotriva dominaţiei Partidului, ei caută totuşi să-i scape, asemeni unor iepuri urmăriţi de copoi.

Nici nu aduceau vorba de o eventuală căsătorie. Prea ireală era ideea ca să-i tenteze măcar cît de cît. Apoi nici un comitet din Oceania nu ar fi autorizat o asemenea căsnicie, chiar dacă Winston ar fi izbutit să scape de Catharine. Un vis sterp cu desăvîrşire...

— Şi cum era ea, soţie-ta? îl întrebă Julia.

— Ea?... Cum era?... cred că ştii cuvîntul **rectocuget** din neolimbă? Se zice despre cel ortodox prin însăşi firea sa, incapabil de orice gînd disident.

— Ba nu, nu cunosc cuvîntul, însă sămînţa aceasta de oameni da, ba chiar foarte bine.

Winston prinse a-i povesti istoria vieţii sale conjugale. Julia, oricît ar părea de ciudat, părea să ştie totul dinainte. Intrerupîndu-l, îi descrise cu lux de amănunte scene întregi, de parcă ar fi fost martoră la ele, o înfăţişă pe Catharine cum sta piatră la orice atingere, cum îi îmbrăţişa cu foc, în timp ce lui Winston i se părea că-l respinge din toate puterile. Ii venea uşor să vorbească despre toate astea cu Julia, unde mai pui că între timp, amintindu-şi de soţie, nu mai încerca un sentiment penibil, ci numai supărare şi necaz.

— Aş fi răbdat-o eu cumva, de nu era un lucru, adăugă Winston. Apoi îi povesti despre scurta, frigida lor ceremonie conjugală, pe care Catharine îl silea s-o oficieze săptămînal, mereu în aceeaşi zi. Îmi producea dezgust, cu toate astea, n-aş fi putut-o face să se dezică pentru nimic în lume. Nici să-ţi trăsnească prin minte cum numea ea toată tărăşenia...

— ...Datoria noastră de partid, rosti Julia aproape imediat.

— De unde ştii?

— Am umblat şi eu la şcoală, dragul meu! La şaisprezece ani, cînd am atins majoratul, asistam în fiece lună la conferinţe dezbătînd teme sexuale. Apoi a urmat Mişcarea Tinerilor. Prostiile astea **ei** ţi le bagă în cap ani în şir. Şi în foarte multe cazuri strădania **lor** dă roade. Deşi... mîna-n foc nu mi-o bag... lumea-i **fătarnică**...

Julia prinse chiar a se da puţin în spectacol. Raporta totul de pe lume la propria-i sexualitate. Cu toate acestea, în domeniul dat, era cît se poate de judicioasă. Spre deosebire de Winston, pricepuse perfect sensul puritanismului promovat de Partid. Pe de o parte, instinctul sexual îşi făureşte o lume a sa, proprie, ce scapă controlului Partidului şi, prin urmare, trebuie distrus pe cît e cu putinţă. Pe de altă parte — ceea ce e şi mai important — prohibiţia sexuală dă naştere unei stări de delir, care oricînd poate fi convertită în isterie militaristă sau în cultul cîrmaciului. Julia îşi exprimase gîndul astfel:

— Cînd faci amor, cheltuieşti, desigur, puteri, însă după aceea eşti numai voie bună şi nu-ţi pasă de nimic. E tocmai ce nu le place **lor,** le stă ca un os în gît. Ei ar vrea să te vadă mereu plin de avînt. De fapt, toate defilările, ovaţionările, fluturatul drapelelor nu sînt decît nişte dorinţe refulate. Cînd îţi creşte inima de bucurie, îţi mai vine oare să te agiţi pentru Marele Frate, pentru planurile lor trienale sau la Cele-Două-Minute-de-Ură? Nu ar fi o măgărie curată?!

Adevăr grăieşte, se gîndi Winston. Între abstinenţă şi ortodoxia politică există o legătură nemijlocită. Căci cum altminteri, fără a astupa un careva mare instinct şi folosind drept combustie puterea acestuia, ar menţine Partidul vii ura, frica şi credulitatea neroadă? Pentru Partid instinctul sexual constituia un pericol, de aceea l-a şi înhămat la căruţa sa. De acelaşi tertip s-a uzat, pare-se, şi în privinţa instinctului familial. Instinctul familiei e cu neputinţă a-l aboli; dimpotrivă, dragostea părintească s-a păstrat aproape la fel de puternică ca şi altădată, ba e şi încurajată. Pe de altă parte, copiii sînt montaţi sistematic împotriva părinţilor, sînt învăţaţi a-i spiona şi a-i pîrî pentru cea mai mică abatere. În realitate, familia a devenit o anexă a Poliţiei Gîndirii. Oricînd eşti urmărit de cineva, care te cunoaşte în intimitatea ta.

Deodată gîndul îl duse iarăşi la Catharine. Dacă nu era atît de toantă şi prindea erezia opiniilor sale, l-ar fi denunţat neapărat la Poliţia Gîndirii. Îi amintise însă de soţie arşiţa şi zăpuşeala după-amiezii, care-l făcea să tran-

spire intens. Prinse a-i istorisi Juliei ce se întîmplase — mai bine zis, ce avea să se întîmple — într-o zi la fel de dogoritoare, acum unsprezece ani.

Să fi fost la vre-o trei sau patru luni după căsătorie. Catharine şi Winston plecaseră împreună într-o excursie colectivă şi se rătăciră de grup. Rătăciră drumul, o luară în altă direcţie şi curînd ajunseră la o carieră de cretă. Ieşiseră tocmai pe buza unui povîrniş abrupt, de vre-o zece sau de douăzeci de metri adîncime; jos se vedeau nişte pietre mari. Nu aveau de cine întreba drumul. Cînd îşi dădu seama că rătăcise, Catharine prinse a se frămînta. Faptul că rămăsese de ceata gălăgioasă de turişti, chiar şi pentru o clipă, trezise în ea un acut simţ de vinovăţie. Se şi repezise îndărăt, cu nădejdea să găsească grupul, cînd Winston observă nişte pîlcuri de răchitan[1], ce creşteau printre crăpăturile peretelui de piatră. Un smoc avea două flori. Una era purpurie, cealaltă roşie-cărămizie. Winston vedea pentru prima dată răchitan înflorit şi o chemă şi pe Catharine.

— Catharine, ia te uită! Vezi ce flori? Uite, acolo, la fund; vezi că-s de culori diferite?

Catharine se îndepărtase de acum. Se întoarse totuşi înapoi, fără a-şi ascunde însă iritarea. Ba chiar se şi aplecă asupra prăpastiei, curioasă să vadă ce-i arăta el. Winston stătea din urmă şi o susţinea de talie. Nu e nimeni pe aproape, sînt singuri-singurei, îi trecu lui prin minte. Pe toată cuprinderea nu era duh de om, nu mişca nici o frunză, pînă şi păsările amuţiseră. Într-un asemenea loc puteai să nu te prea temi nici de microfoane. Ce aveau să prindă, un foşnet? un zgomot? Era la ora ceà mai zăpuşitoare şi mai somnolentă a după-amiezii. Soarele ardea nemilos, sudoarea îi şiroia pe faţă. Şi un gînd îngrozitor îl străfulgeră...

— De ce nu i-ai făcut o bleandă bună? zise Julia. Eu n-aş fi scăpat ocazia.

— Da, dragă, tu i-ai fi făcut-o. Şi eu aş fi îmbrîncit-o, să fi fost atunci cel de azi. De fapt... cine ştie?... Nu sînt sigur...

— Îţi pare rău că nu i-ai făcut vînt?

— Da, în general, regret.

Şedeau alături pe podeaua prăfoasă. Winston o cuprinse mai strîns. Capul i se lăsă pe umărul Juliei şi mi-

[1] Plantă cu tulpină drcaptă, vîrtoasă şi ramificată, cu flori roşii-purpurii, aşezate într-un spic mare şi dens la vîrful tulpinii şi al ramurilor; i se mai zice lemnie sau lemnuşcă. sau floarea zînelor—*n. t.*

reasma îmbătătoare a părului ei acoperi mirosul neplăcut de hulubărie. E încă foarte tînără, se gîndi Winston, mai speră ceva de la viaţă, de aceea nu-şi poate da seama că, împingînd în prăpastie un om nesuferit, nu rezolvi de fapt nimic.

— În fond, nu s-ar fi schimbat nimic.

— Atunci de ce zici că-ţi pare rău?

— Fiindcă, decît să nu fac nimic, prefer acţiunea. Cu toate astea, jocul în care ne-am prins e cu neputinţă de cîştigat. Unele pierderi sînt ceva mai bune decît altele. Doar atît!

Simţi umerii ei tresărind: nu era de acord. Cînd prindea a filozofa astfel, Julia îl contrazicea de fiecare dată. Nu era dispusă să accepte ca pe o lege a firii evidenţa că individul este întotdeauna înfrînt. Deşi în adîncul sufletului îşi dădea prea bine seama că e condamnată, că mai devreme sau mai tîrziu Poliţia Gîndirii o va înhăţa şi o va ucide, se încăpăţîna totuşi să creadă că ar fi cu putinţă să-ţi zideşti o lume secretă, numai a ta, în care să trăieşti după bunul plac. E nevoie doar de noroc, de destulă viclenie şi de curaj. Nu înţelegea că o victorie ar fi posibilă doar într-un viitor îndepărtat, cînd ei vor fi de mult muriţ; nici că din momentul în care ai declarat război Partidului te şi poţi considera un cadavru.

— Sîntem nişte morţi, zise Winston.

— Deocamdată, nu, îi replică prozaic Julia.

— Fiziceşte, încă nu. Sînt vre-o şase luni, un an... ei, cel mult cinci... Mă tem de moarte. Eşti mai tînără şi e firesc să te temi mai tare decît mine. Desigur, pe cît ne stă în putere, vom face totul s-o evităm. Totuşi, atîta timp cît omul e om, viaţa şi moartea sînt pentru el totuna.

— Pliu, ce prostie! Cu cine ai vrea să faci amor, te-aş întreba, cu mine sau cu un schelet? Cum să nu te bucuri că eşti viu?! Cum să nu-ţi rîdă inima cînd simţi că eşti, că ai mîini, picioare, că te mişti, respiri, că trăieşti?! Şi-apoi, să nu-ţi placă oare asta?

Se răsuci şi îşi lipi pieptul de pieptul bărbatului. Prin galopetă, simţi împungîndu-l sînii ei rotunzi şi pietroşi. Avu senzaţia că toată tinereţea şi toată vigoarea trupului femeii se revarsă în trupul său.

— Ba da, îmi place, zise el.

— Atunci, să nu-mi vorbeşti de moarte. Iar acum ascultă-mă, dragul meu. Trebuie să fixăm întîlnirea următoare. Dacă doreşti, am putea revenî la locul vechi, din pădure. A trecut de atunci destulă vreme. Numai că ai să

vii încolo pe un alt drum. Eu de-acum le-am cumpănit pe toate... Care va să zică, iei trenul... dar mai bine să-ţi desenez...

Şi, descurcăreaţă ca întotdeauna, adună într-un pătrat colbul de pe podea şi, cu o rămurea căzută dintr-un cuib de hulub, prinse a schiţa harta.

IV

Winston îşi roti privirea prin cămăruţa nelocuită, de deasupra prăvăliei domnului Charrington. Enormul pat de lîngă fereastră, cu perna-sul neînfăţată, era aşternut cu nişte pături vechi. Un vechi ceasornic, cu cadranul marcînd douăsprezece ore, îşi urma tic-tacul pe consola şemineului. În colţ, pe mescioara pliantă, scînteia suav şi odihnitor în semiobscuritate prespapierul de sticlă pe care-l cumpărase data trecută.

Pe vatra căminului se vedeau o lampă de gătit cu petrol (cu corpul de plumb, turtită), o cratiţă şi două ceşti, toate propuse cu amabilitate de domnul Charrington. Winston aprinse lampa şi puşe crăticioara cu apă la foc. Adusese un pachet întreg de cafea **Victoria** şi cîteva pastile de zaharină. Acele ceasornicului arătau şapte şi douăzeci; în realitate era nouăsprezece şi douăzeci.

Julia urma să vină la nouăsprezece şi treîzecî.

Inima îi şoptea lui Winston că totul e o nebunie, o nebunie conştientă şi sinucigaşă. Dintre toate crimele pe care le putea comite un membru de partid aceasta era cea mai greu de tăinuit. Ideea îi venise pe neaşteptate, ca o nălucire, sub forma prespapierului de sticlă oglîndindu-se pe suprafaţa lăcuită a măsuţei. După cum prevăzuse, domnul Charrington se oferi bucuros să-i dea odăiţa cu chirie. Era, fără îndoială, mulţumit de cei cîţiva dolari pe care i-i propusese. Nu părea să se fi ofensat, nici înclinat să pună întrebări indiscrete, cînd Winston îi dăduse limpede de înţeles că are nevoie de odăiţă pentru a se întîlni cu o femeie. Dimpotrivă, era întotdeauna cît se poate de discret şi avea un aer atît de delicat, încît dădea impresia că ar dori să se facă nevăzut. Să ai un cadru intim, zise el, e un lucru fără de preţ. Orice suflet de om are nevoie din cînd în cînd de un locuşor unde să se poată însingura. Şi dacă cineva şi l-a găsit, e o chestiune de elementar tact ca altă persoană ce cunoaşte acest refugiu să-şi ţină gura. Şi, ca şi cum şi-ar fi con-

firmat în practică teoria, domnul Charrington părăsi odăiţa, adăugînd ca printre altele că odăiţa are două intrări. una din stradă şi alta din curtea din dos, care, la rîndu-i, dă într-o ulicioară.

Jos, sub fereastră, cineva cînta. Winston se iţi din dosul perdelelor de muselină. Soarele de iunie mai era încă sus pe boltă, iar în curtea luminată o femeie planturoasă, mare cît o columnă normandă, cu braţele cărnoase şi roşii, pendula într-un du-te-vino neîntrerupt, de la albia cu rufe spălate la frînghia de uscat, înşirînd nişte cîrpe pătrate; Winston îşi dădu seama că erau scutece. Cînd nu ţinea în gură vre-un cîrlig de prins rufele, femeia cînta cu un puternic contralto:

N-a fost decît o stearpă nălucire
Ce s-a topit ca ziua de april,
Dar ochiul tău şi şoapta-ţi de iubire
Au înrobit un suflet de copil.

De vre-o cîteva săptămîni întreaga Londră era obsedată de acest cîntecel. Ca şi multe altele, fusese fabricat special pentru proli, într-o subsecţie a Departamentului de Muzică. Textele erau alcătuite absolut mecanic, la un aparat numit «versificator». Însă femeia cînta cu atîta inimă, încît oribila şansonetă era aproape plăcută urechii. Winston asculta cîntecul femeii; auzea totodată şi tîrşîitul încălţărilor ei pe lespezile de piatră, şi strigătele copiilor jucîndu-se în stradă, şi vuietul înfundat, îndepărtat al vehiculelor, cu toate acestea i se părea că în odăiţă se înstăpînise o linişte neobişnuită. Lipseau teleecranele.

«Ce nebunie! Ce nebunie!» îi trecu iarăşi prin minte. Cu neputinţă să se întîlnească cu Julia aici mai mult decît cîteva săptămîni, şi să nu le cadă în labe! Însă ispita de a avea un loc al său — cu un acoperiş deasupra capului şi nu prea departe de lucru — covîrşise spaima. După ce se văzuseră la clopotniţă, nu mai izbutiră să aranjeze nici o întîlnire. Venea Săptămîna Urii şi ziua de muncă se lungise peste măsură. Mai era încă o lună şi ceva pînă la ea, dar grandioasele şi complexele pregătiri îi încărcase cu trebi pe toţi membrii de partid. In cele din urmă, amîndurora li se nimeri o după-amiază liberă. Căzură de acord să meargă din nou în poieniţa din pădurice. In seara din ajun avură în stradă o scurtă întrevedere Cît îşi făceau prin mulţime drum unul spre altul, Winston, ca întotdeauna, nici nu privi către ea. Cînd se apropiară

unul de altul, trase cu coada ochiului şi văzu că Julia e mai palidă ca de obicei.

— Am pierdut trenul, murmură ea, cînd crezu că poate să vorbească. Mi se pare, mîine...

— Ce?

— Mîine nu pot.

— De ce?

— Fiindcă mîine nu pot veni.

Winston se mînie straşnic. Aveau o lună de cînd se cunoşteau şi sentimentul său pentru Julia se schimbase mult. La început în relaţiile lor era prea puţină senzualitate. Prima lor apropiere a fost mai curînd un act de voinţă. După a doua oară totul însă s-a schimbat. Părul ei aromitor, buzele-i dulci, pielea catifelată îl înrobiseră, păreau să constituie aerul din preajma sa. Julia era acum pentru Winston o necesitate fizică; nu numai că o dorea, dar ca şi cum i-ar fi aparţinut pe drept. Cînd îi spuse că nu poate veni, îl încolţi bănuiala că-l înşeală. Dar tocmai atunci mulţimea din jur se îngloti, îi împinse unul în altul şi mîinile lor se găsiră. Ea apucă să-i strîngă uşor vîrful degetelor, mîngîiere ce nu-i deşteptă însă dorinţa, ci numai un sentiment de afecţiune. Cînd trăieşti cu o femeie, se gîndi el, întîmplările de felul acesta sînt în firea lucrurilor şi se vor mai repeta; deodată îl copleşi un val de duioşie pentru Julia, nemaiîncercată de el pînă atunci. În acea clipă ar fi vrut să fie soţ şi soţie, cel puţin de zece ani. Ar fi vrut să poată merge împreună pe stradă, dar nu ca acum, ci deschis, fără nici o frică, să vorbească cîte-n lună şi în stele, să facă mici cumpărături pentru casă. Dar mai tare ca orice dorea să aibă un cuib al lor, unde ar putea rămîne singuri, fără a-şi cerşi iubirea de la o întîlnire la alta. Însă nu în acel moment, ci abia a doua zi îi veni ideea să închirieze cămăruţa domnului Charrington. Cînd îi împărtăşi gîndul Juliei, ea îl acceptă imediat. Amîndoi ştiau că fac o nebunie, că astfel îşi sapă singuri groapa. Iar acum, aşezat pe marginea patului, gîndurile îl purtară din nou la subsolurile Ministerului Iubirii. Ciudat, însă coşmarul acesta predestinat, ba îţi intră, ba îţi iese din conştiinţă. Stă şi te aşteaptă, ascuns undeva într-o nişă a viitorului, iar moartea, neînduplecată, vine îndată după el, la fel cum după 99 vine neapărat 100. S-o eviţi e cu neputinţă, deşi, probabil, ar putea fi amînată. Şi, în acelaşi timp, prin fiecare faptă a ta, scurtezi cu bună ştiinţă calea pînă la ea, îţi apropii de bunăvoie sfîrşitul...

Tocmai în această clipă paşi repezi răsunară pe scări. În odaie năvăli Julia. Purta o geantă de prelată cafenie, pentru instrumente. O văzuse cu ea în mai multe rînduri şi la Minister. Winston o cuprinse în braţe, însă Julia căută să scape de îmbrăţişare, poate din pricină că mai ţinea pe umăr geanta grea.

— O clipă, zise ea. Mai întîi să-ţi arăt ce-am adus. A ta e porcăria asta de cafea Victoria? Bănuiam eu. S-o duci de unde a-i luat-o, n-avem nevoie de ea. Ia te uită-ncoa.

Se lăsă în genunchi, deschise geanta şi răsturnă jos nişte chei şi o şurubelniţă, aşezate deasupra. La fund erau ascunse cu grijă mai multe pachete de hîrtie. În primul era ceva ce-i produse lui Winston o senzaţie familiară şi, totodată, stranie. Pachetul era plin cu ceva greu şi mărunţel, moale ca nisipul la atingere.

— Nu cumva e zahăr? întrebă el cu mirare.

— Ba da. E zahăr. Nu zaharină, ci zahăr adevărat. Uite şi o pîine albă ca soarele, nu ca mălaiul ce ni se dă... şi un borcănaş cu magiun. Iar aici am o cutie de lapte condensat! Însă ce am, uite, aici, să ştii că mă umple de mîndrie! Lucrul cel mai de seamă! Am fost nevoită s-o înfăşor în pînză de sac, fiindcă...

Nu mai era nevoie să-i lămurească de ce învelise pachetul cu atîta grijă. O aromă deasă şi delicioasă umpluse de acum întreaga odaie. Era un miros ce părea să-l fi cunoscut doar în fragedă copilărie, cu toate că se întîmpla să-l simtă din cînd în cînd şi acum: ba trecînd pe vre-un coridor, înainte ca vre-o uşă deschisă să fie trîntită cu putere, ba răspîndindu-se în chip misterios pe vre-o careva stradă aglomerată, ca apoi să dispară fără de veste.

— E cafea, bîigui el uimit. Cafea adevărată!

— Da, e cafea pentru Partidul Interior. Un kilogram! zise Julia.

— De unde ai făcut rost de atîtea bunătăţi?

— Din proviziile Partidului Interior. Porcii ăştia au de toate, şi lapte de pasăre. Deşi cameriştii, servitorii şi ceilalţi din jurul lor mai ciupesc, bineînţeles, pe ici-colo. Dar... ia te uită... am şi un pachetel de ceai.

Winston se lăsă în pirostrii alături de Julia. Rupse atent colţul pachetelului şi mirosi.

— E ceai autentic! Nu-i de frunză de coacăză.

— De la o vreme, ceai se mai găseşte. Au cucerit, pare-se, India, sau ceva în genul ăsta, zise ea cu un aer distrat.

Mă auzi, dragă? Te rog să te întorci pe vre-o cîteva minute. Şezi pe pat, de cealaltă parte. Şi nu te apropia prea tare de fereastră. Să te întorci cînd ţi-oi spune eu.

Winston îi dădu ascultare. Din dosul perdelelor de muselină, privea absent la curte. Femeia cu braţele roşii tot mai trepăda între albia de rufe şi frînghie. Scoase din gură două cîrlige de prins şi cîntă iarăşi cu multă sensibilitate:

De îmi vor spune: timpu-i leac de toate,
De îmi vor spune: uită, e tîrziu,
Ecoul vocii dulci de mult uitate
Şi azi în pieptul meu mai este viu.

Ca să vezi, femeia ştia pe dinafară tot cîntecelul acela stupid! Neobişnuit de melodios şi de plin de alean, glasul ei se înălţa în aerul cald de vară. Winston avu senzaţia că muierea ar fi pe deplin fericită să nu se mai sfîrşească nicicînd acea seară de iunie, nici rufele spălate, bune de întins; că ar tot sta aşa, înşirînd la scutece şi cîntînd toate prostiile de pe lume, măcar şi o veşnicie. Surprins, Winston se gîndi că nu văzuse niciodată un membru de partid să cînte ca ea, nesilit de nimeni şi în singurătate. Faptul ar fi fost categorisit drept o erezie politică, o excentritate primejdioasă, de felul obişnuinţei de a vorbi cu tine însuţi.

— Te poţi întoarce, zise Julia.

Winston se înturnă şi nu-i veni să-şi creadă ochilor Aştepta s-o vadă goală, dar nu era aşa. Nici prin cap să-i treacă o asemenea schimbare. Julia se fardase.

După cum se vede, îşi cumpărase pe furiş în vreo prăvălioară din suburbiile proletare o trusă de cosmetică. Buzele îi erau date cu un strat gros de ruj, obrajii rumeniţi, iar nasul îi era pudrat. Îşi rimelase şi genele, avînd acum ochii parcă mai scînteietori. N-o făcuse, probabil, cu prea multă iscusinţă, dar nici Winston nu era mare expert în domeniu. Nu văzuse niciodată, ba nici nu se încumetase vreo dată să-şi închipuie o femeie de partid, fardată. Surprinzător, însă cosmetica o favoriza foarte mult. Prin cîteva trăsături de ruj bine nimerite se făcuse nu numai mai frumoasă, dar şi mult mai feminină. Părul ei tuns scurt şi uniforma-salopetă realizau un şi mai mare efect. Cînd o îmbrăţişă, simţi un miros de toporaşi sintetic. În minte îi veni semiîntunericul bucătăriei de la subsol şi femeia cu gura ca o cavernă. Julia împrăş-

tia acelaşi parfum, deşi faptul nu avea acum nici o importanţă.

— Te-ai parfumat! zise el.

— Da, dragul meu, m-am dat şi cu parfum. Ştii ce mai am de gînd să fac?! Să-mi fac rost de o rochie adevărată, s-o îmbrac în locul pantalonilor ăştia oribili. Apoi am să-mi pun pe picior ciorap de mătase şi pantof cu toc înalt. Femeie doresc să fiu în odaia asta, nu un tovarăş de partid!

Şi-au scos în grabă hainele şi s-au suit în uriaşul pat de lemn de mahon. Winston se dezbrăca pentru întîia oară faţă de ea. Pînă acum se ruşina de trupul său anemic şi sfrijit, de venele vineţii şi umflate la pulpe, de pata roşie, ulceroasă, de mai sus de merişoare. Albituri nu avea, însă pătura aşternută sub ei, destul de purtată, era moale. Lăţimea patului îi încîntă.

— Cred că e bucşit de ploşniţe. Dar ce are a face? făcu Julia.

Doar în casele proletarilor se mai întîlneau acum paturi pentru două persoane. Doar în copilărie, pare-se, Winston dormise pe un pat asemănător. Pe cînd Julia nu ţinea minte să fi stat întinsă vreo dată pe aşa ceva.

Apoi aţipiră. Cînd Winston se trezi, ceasornicul arăta aproape nouă. Rămase nemişcat. Julia dormea pe braţul său. Aproape tot fardul se luase pe faţa lui Winston şi pe pernă, dar şi puţinul ruj ce mai rămăsese sublinia frumoasele trăsături ale chipului femeii. O rază aurie, crepusculară, cădea peste capătul patului. Lumina ajungea pînă la cămin, unde apa clocotea de mult în crăticioară. În curte nu mai cînta nimeni, doar din stradă răzbăteau strigăte de copii. Moleşit, Winston se gîndi dacă într-adevăr în trecutul abolit aşa ceva fusese un lucru obişnuit — un bărbat şi o femeie să poată şedea în serile răcoroase de vară tolăniţi în aşternut, să se dezmierde, să-şi vorbească cîte-n lună şi în stele şi să nu se grăbească nicăieri, ci să stea, pur şi simplu, întinşi în pat şi să asculte larma paşnică a străzii. Ba nu, cu neputinţă să fi fost şi vremuri cînd aşa ceva era un lucru normal! Julia se trezi, se înălţă într-un cot şi îşi aruncă privirea la lampa de petrol.

— Hei, că apa s-a şi evaporat pe jumătate, zise ea. Acum mă scol şi fac o cafea. Mai avem o oră. Cînd sting lumina la voi?

— La douăzeci şi treizeci.

— Ca să vezi, la cămin se stinge la douăzeci şi trei

fix. Totuşi ar trebui să ne întoarcem ceva mai devreme, fiindcă... Ah, piei de aici, spurcăciune!...

Julia se lăsă din pat, apucă un pantof de pe podea şi, făcîndu-şi vînt băieţeşte, zvîrli cu el într-un colţ, exact cum o văzuse Winston la Cele-Două-Minute-de-Ură, cînd aruncase cu dicţionarul de **neolimbă** în Goldstein.

— Ce-ai păţit? întrebă Winston, nedumerit.

— Un şobolan. L-am văzut cum îşi iţea botul de sub plintă. Are o gaură acolo. Dar ştiu însă bine că l-am băgat în toţi sperieţii, spurcăciunea!

— Un şobolan?! murmură Winston. Şobolani în odaie?...

— Sînt peste tot, cîtă frunză şi iarbă, răspunse Julia cu indiferenţă şi se întinse din nou în pat. Îi avem şi în bucătăria de la cămin, iar în unele cartiere ale Londrei tocmai foiesc, de mulţi ce sînt. Ştii că-i atacă pe copii? Da, da, dau peste ei, îi încolţesc. De răul lor în unele cartiere femeile nu-şi pot lăsa pruncii nici măcar pe două minute. Mai periculoşi sînt şobolanii cei mari şi cafenii. Dar mai straşnic decît toate e că spurcăciunile astea..

— Încetează! Te implor! zise Winston, închizîndu-şi strîns pleoapele.

— Ce-ai păţit, iubitule? Te-ai făcut alb ca varul!

— Şobolanii .. Nimic mai oribil pe lume..

Femeia se lipi de bărbat şi îl înlănţui cu mîinile şi cu picioarele, ca şi cum ar fi vrut să-i redea liniştea cu căldura trupului său Winston rămase un timp cu ochii închişi. Cîteva clipe avu senzaţia că-i cuprins de un coşmar obsesiv, care-l urmărea neîncetat de-a lungul anilor Un vis urît ce i se arăta mereu aproape neschimbat!

Se făcea că stă înaintea unui zid întunecat, iar dincolo de el simţea că e ceva cumplit, ceva în stare să bage în groaza morţii chiar şi pe cel mai tare de înger. În vis, încerca parcă întotdeauna să-şi insufle că nu e aşa, că se înşeală, rămînînd totuşi descumpănit, căci de fapt ştia perfect ce se întîmplă de cealaltă parte a peretelui de întuneric. Cu un efort omorîtor, că şi cum şi-ar fi sfîşiat o bucată din propriul creier, se trezea de fiecare dată, fără a izbuti să descopere precis ce e dincolo, deşi **ştia** că e ceva legat tocmai de ceea ce-i vorbea Julia în momentul cînd o întrerupse.

— Te rog să mă ierţi, se dezmetici Winston Ia, nişte fleacuri. Pur şi simplu, nu suport şobolanii

— Să nu-ţi faci nici o grijă, dragul meu! Nu mai intră spurcăciunile astea pe aici, s-o ştii de la mine! Am să

le bat gaura cu cîrpe, cînd ieşim. Iar cînd venim data viitoare, am să aduc oleacă de ghips şi-o astupăm gospodăreşte.

Clipele de panică trecură; Winston îşi recăpătă cumpătul. Un pic ruşinat de cele întîmplate, se înălţă în capul oaselor şi se rezemă de marginea patului. Julia se dădu jos din pat, îşi îmbrăcă uniforma şi prepară cafelele. Aroma băuturii era atît de delicioasă şi de tare, încît s-au văzut nevoiţi să închidă fereastra: mai ştii ce curios poate trece prin curte? Însă mai grozav chiar decît mirosul cafelei era calitatea pe care i-o dădea zahărul. Avea un gust catifelat, pe care Winston aproape îl uitase, după atîţia ani de cînd îşi făcea cafelele doar cu zaharină. Cu o mînă în buzunar, iar în cealaltă ţinînd o tartină cu magiun, Julia umbla prin odaie; îşi trecu privirea peste dulapul de cărţi, îşi dădu cu părerea cum ar fi mai bine să repare măsuţa pliantă, se trînti în vechiul fotoliu, să vadă de e comod, examină bătrînul ceasornic cu un aer distrat şi îngăduitor. Apoi luă tamponul de sticlă şi veni cu el în pat, mai aproape de lumină. Winston îl luă în mîini, fascinat ca întotdeauna de suavitatea şi sclipătul moale, ca al apei de ploaie, pe care îl avea acea sticlă.

— Cum crezi, la ce-ar fi bună? întrebă Julia.

— Nu cred să fie bună de ceva... Mai bine zis, nu cred să fi servit vreodată la ceva concret. Tocmai de aceea îmi şi place. E un ciob de istorie pe care-au uitat să-l prefacă... Un mesaj din alt secol, şi slabă-i nădejdea să-l citim cîndva.

— Şi tabloul de pe perete? arătă ea cu bărbia înspre gravură. Să fie oare şi el tocmai din celălalt veac?

— Ba e mai de mult, să aibă la vre-o două sute de ani. E greu, totuşi, să ştii precis. In vremea noastră, nimic nu ştii ce vîrstă are.

Julia se dădu mai aproape de gravură.

— Ca să vezi, uite şi gaura de unde-şi scotea nemernicul botul! zise ea şi lovi cu piciorul în perete, chiar sub cadru. Ce clădire mai e şi asta?! Mi se pare că am mai văzut-o undeva...

— E o biserică sau, cel puţin, a fost cîndva biserică. Purta hramul sfîntului Clementie. Lui Winston îi veni în minte începutul cîntecelului, pe care-l prinsese de la domnul Charrington şi începu a-l murmura cu nostalgie:

San Clemente sună pe vale,
Hai, veniţi cu portocale!

Nu-i veni să-şi creadă ochilor, cînd o auzi pe Julia continuînd:

De la San Martin — cling! cling!
Dă-mi, copile, un farthing!
La Old Baily — mai dihai:
— Datoria, cînd mi-o dai?!

— Nu-mi mai amintesc cum e mai departe. Ţin minte numai că se termina astfel:

Am aprins o lumînare,
Mergi, copile, la culcare!
Îmi scot sabia din cui,
Capu-ţi este, capul — nu-i!

Era ca o parolă şi cu răspunsul la ea.

— Totuşi după «La Old Baily — mai dihai» mai este o strofă. Poate că domnul Charrington şi-o mai aduce aminte, dacă-l luăm cu binişorul.

— Cine te-a învăţat? întrebă Winston.

— Bunelul meu. Îmi cînta acest cîntecel cînd eram mititică. Aveam opt ani cînd l-au vaporizat... probabil... în tot cazul, a dispărut fără urmă... Interesant, cum arată oare portocalele? adăugă ea pe neaşteptate. Lămîi am văzut. Un fel de fructe rotunde, gălbui, cu coaja groasă.

— Eu îmi amintesc lămîile, zise Winston. Prin anii cincizeci se găseau din belşug. Erau aşa de acre, că-ţi făceau gura pungă.

— După tablou neapărat că sînt ploşniţe, spuse Julia. Într-o zi ar trebui scos şi curăţit cum se cuvine. Ei, dar nu e cumva timpul de plecare? Mai mare necazul, cînd mă gîndesc că trebuie să-mi scot fardul!... Apoi, şi pe tine să te şterg de ruj...

Winston mai rămase cîteva minute întins în pat. În odaie se întuneca. Se întoarse înspre fereastră şi examină atent prespapierul. Ceea ce-l vrăjea nu era bucăţica de coral dinăuntru, ci însuşi interiorul sticlei. Avea atîta adîncime şi, totodată, era de limpezimea aerului Aidoma bolţii cereşti, sticla cuprinsese în apele ei o întreagă lume în miniatură, împreună cu toată atmosfera ei.

Şi lui Winston i se năzări că s-ar putea pătrunde în acea lume, că de acum a şi pătruns înăuntru, împreună cu măsuţa pliantă, cu ceasornicul şi cu gravura, cu tam-

ponul de sticlă însuşi. Da! da! de bună seamă, prespapie-ul înfăţişă odăiţa lor, iar coralul, viaţa Juliei şi viaţa sa, pecetluite în chiar inima sticlei în vecii vecilor!

V

Dispăruse Syme. Intr-o bună dimineaţă nu mai venise la serviciu; indiferenţi, cîţiva colegi comentau absenţa sa. A doua zi, însă, nimeni nu mai pomeni de el. In cea de-a treia zi Winston intră în vestibulul Departamentului de Registre, pentru a examina panoul de afişaj. Era acolo şi o listă tipărită a membrilor Comitetului de şah, din care făcea parte şi Syme. Lista era identică cu cea pe care o ştia. Nu avea nici o ştersătură, doar că fusese scurtată cu un singur nume.

Era o căldură nebună. In labirinturile Ministerului, în camerele sale oarbe, climatizoarele menţineau o temperatură normală, însă afară, în stradă, trotuarul încins îţi frigea tălpile, iar în orele de vîrf în metrou era o zăpuşeală ucigătoare. Preparativele pentru Săptămîna Urii erau în plină desfăşurare şi funcţionarii ministerelor lucrau acum în afara oricăror ore de program. Defilările, mitingurile, conferinţele, expoziţiile de figuri de ceară, programele cinematografice şi televizate — totul cerea organizare; apoi tribunele trebuiau înălţate, statuile — montate, sloganele — alcătuite, cîntecele — compuse, zvonurile — lansate, fotografiile — falsificate... Subsecţia Juliei din Departamentul de Literatură îşi întrerupsese activităţile sale obişnuite şi confecţiona acum o serie de pamflete de groază, avînd ca subiect atrocităţile războiului. In afară că-şi îndeplinea îndatoririle sale curente, Winston rămînea la Minister pînă tîrziu, răsfoind colecţii de **Times**, falsificînd sau lăcuind informaţii ce urmau să fie citate în discursuri. In serile tîrzii de vară, cînd pe străzi năvăleau gloatele tumultoase ale prolilor, întreaga Londră căpăta o înfăţişare febrilă. Mai des ca de obicei, asupra oraşului cădeau bombe, iar din cînd în cînd se auzeau în depărtare răbufniturile unor explozii straşnice, pe care nimeni nu şi le putea explica şi despre care se lăţeau nişte zvonuri înfricoşătoare.

Cu prilejul Săptămînii Urii fusese de acum compus un cîntec nou (se numea Cîntecul Urii), care răsuna încontinuu la toate teleecranele. Melodia avea un ritm sălbatic, lătrător, şi semăna foarte puţin a muzică. Părea mai curînd un răpăit neîntrerupt de tobe. Cînd era răcnit din

mii de gîtleje, în cadența a mii de cizme mărșăluind, efectul era teribil. Prolii îl îndrăgiseră și îl cîntau pe străzile nocturne ale Londrei. Noul cîntec făcea o concurență strînsă șlagărului «**N-a fost decît o stearpă nălucire**», popular încă. Fie zi, fie noapte, plozii lui Parsons îl cîntau la pieptene întruna, într-un chip ucigător. Serile Winston era acum mai ocupat ca oricînd. Brigăzi de voluntari, recrutate de Parsons, pregăteau strada pentru Săptămîna Urii: confecționau lozinci și stindarde, desenau placarde, fixau pe acoperișuri prăjinile de care să fie prinse drapelele; riscîndu-și viața, întindeau de-a curmezișul străzii sîrmele pe care se fixau pancartele. Parsons se lăuda că numai casa **Victoria** va desfășura patru sute de metri de materiale de propagandă. Era în elementul său și nu-și mai încăpea în piele de bucurie. Arșița de peste zi și muncile în care era prins îi dădeau tot dreptul să-și pună seara șortul și o cămașă deschisă la gît. Omniprezent, Parsons împingea, trăgea, tăia cu ferestrăul, bocănea cu ciocanul, improviza, îndemna, îi încuraja tovărășește pe ceilalți și, neostoit, îl vedeai mereu lac de sudoare.

Într-o bună zi în întreaga Londră apăru o nouă pancartă ce se repeta la nesfîrșit. Fără nici o inscripție pe ea, înaltă de vre-o trei sau patru metri, reprezenta o namilă de soldat eurasiatic, cu o față mongoloidă impenetrabilă și în niște cizme uriașe, care părea să înainteze peste tine, ținînd asupra-ți cu arma automată sprijinită de șold. De oriunde vei fi privit, gura țevii, mărită de perspectivă, părea să se caște tocmai înspre tine. Nici un zid, nici un loc gol nu rămăsese în întreg orașul, unde să nu fi fost fixată acea strășnicie. Ciudat, însă imaginea acelui inamic simbolic se întîlnea mai adesea decît cea a Marelui Frate. Prolii, pe care războiul îi lasă de obicei indiferenți, de astă dată, treziți ca de o lovitură de bici, intrară într-o nouă criză de patriotism. Totodată, în ton cu această stare de spirit generală, rachetele prinseră a ucide mai mulți oameni ca oricînd. O rachetă căzu peste localul arhiplin al cinematografului Stepney. Sub ruine rămaseră îngropați sute de oameni. Locuitorimea cartierului a asistat la funeraliile ce au durat mai multe ore și care constituiau, de fapt, un miting patriotic. Altă bombă explodă pe un maidan și cîteva zeci de micuți au fost rupți în bucăți. Iarăși manifestații de indignare; portretului lui Goldstein i s-a dat public foc, sute de pancarte cu figura soldatului eurasiatic au fost smulse și aruncate în flăcări, iar în timpul dezordinilor numeroase prăvălii au fost prădate;

apoi s-a lăţit zvonul că rachetele aducătoare de moarte sînt dirijate de spioni prin intermediul undelor radio şi la doi bătrîni — soţ şi soţie — bănuiţi că sînt de provenienţă străină, li s-a dat foc în propria casă şi au pierit mistuiţi de flăcări.

Din cauza arşiţei, Julia şi Winston stăteau întinşi goi în odaia de deasupra anticăriei domnului Charrington, pe patul de lîngă fereastra deschisă vraişte. Şobolanii nu se mai arătau, în schimb ploşniţele se înmulţiseră straşnic la căldură. Celor doi, însă, nici că le păsa de ele. Murdară sau curată, cămăruţa lor totuna li se părea un rai. De îndată ce îi treceau pragul, presurau prin toate ungherele piper pisat, cumpărat la piaţa neagră, după care îşi aruncau cît colo hainele şi, lipicioşi de zăpuşeală, se lăsau pradă dezmierdărilor; apoi îi toropea somnul, iar cînd se trezeau, vedeau sumedenie de ploşniţe gata să tăbărască din nou asupra lor.

In luna iunie s-au întîlnit astfel de patru, cinci, şase... cel mult de şapte ori. Winston îşi lepădase obiceiul de a bea gin la orice oră a zilei. Nici nu mai simţea, se pare, nevoia de băutură. Prinsese la carne, iar ulcerul varicos aproape că-i dispăruse, rămînîndu-i doar o pată cafenie mai sus de glezne. Nu-l mai chinuiau dimineţile nici accesele de tusă. Viaţa nu i se mai părea de nesuferit, nu mai era tentat ca altădată să se strîmbe înaintea teleecranului sau să înjure ca un birjar. Acum, cînd aveau un adăpost sigur, aproape o casă a lor, nu li se părea o privaţiune nici măcar faptul că se pot întîlni doar din cînd în cînd, şi atunci pe apucate. Important era doar că acea odăiţă exista; conştiinţa că ea este şi e inviolabilă însemna pentru el aproape acelaşi lucru cu a se afla în ea.

Acel dormitor era o întreagă lume, o rezervaţie a trecutului, în care se mai plimbau în voie animale de specii dispărute. Şi domnul Charrington, se gîndi Winston, aparţine unei specii de mult stinse. Înainte de a urca sus, Winston de obicei mai zăbovea un pic, să mai pună cu anticarul ţara la cale. Bătrînul, după cum se vede, ieşea arareori sau nu ieşea aproape deloc în stradă; pe de altă parte, mai că nici nu avea clienţi. Umila sa viaţă se desfăşura între scunda şi întunecata prăvălioară şi bucătăria din dos, încă şi mai mică, unde îşi pregătea mîncarea şi ţinea, printre alte lucruri, şi un gramofon incredibil de vechi, cu o pîlnie uriaşă. Era bucuros de orice prilej de a sta la taifas. Adus din spate şi cu nasul lung, purtînd ochelari cu sticle groase şi haină de catifea, bătrînul se

strecura printre mărfurile sale inutile, avînd mai degrabă un aer de colecţionar, decît de negustor Uneori, cu un entuziasm extrem de moderat, lua în mînă vre-una din acele bagatele — dopul unei sticle de porţelan, capacul gravat al unei tabachere sau medalionul de alamă în care se păstra bucla de păr a unui copil de mult dispărut — şi o ridica în lumină fără a-l întreba nimic pe Winston, fără a-i propune s-o cumpere, ci doar s-o admire. A sta de vorbă cu bătrînul era ca şi cum vei fi ascultat melodia unei flaşnete vechi şi hîrbuite. Cu mare greu, izbuti să scoată de prin cotloanele memoriei sale încă vre-o cîteva frînturi din cîntecelele pentru copii, de mult uitate. Unul era despre douăzeci şi patru de păsări negre, altul despre o vacă cu un corn răsucit, iar cel de-al treilea istorisea despre sfîrşitul bietului cocoş Robin. «M-am gîndit că astea v-ar putea interesa», cu un chicot timid, zicea el, cînd îşi reamintea următorul fragment. Niciodată nu-şi aducea aminte mai mult de două-trei versuri.

Julia şi Winston îşi dădeau prea bine seama (şi într-adevăr, nu uitau acest lucru niciodată) că nimic nu poate dura veşnic. Uneori aveau senzaţia că presimt la fel de netăgăduit suflarea morţii abătîndu-se asupra-le ca şi tăria patului de desubt. Înspăimîntaţi, se lipeau atunci şi mai strîns unul de altul, cu toată patima deznădejdii. Erau aidoma unor suflete sortite pieirii, care, chiar şi cu cinci minute înainte de a le suna ceasul, caută cu înfrigurare ultimele fărîme de plăcere. In alte zile, dimpotrivă, se hrăneau nu numai cu iluzia securităţii, ci şi cu cea a permanenţei romanului lor. Atîta timp cît se află în această odaie, credeau ei, nimic nu li se poate întîmpla. Drumul pînă la ea e dificil şi plin de primejdii, însă refugiul lor e invulnerabil. Intr-o zi, Winston încercă un sentiment asemănător, contemplînd apele tamponului de sticlă! I se năzări că s-ar putea pătrunde în inima acelei lumi de cleştar şi, odată ajuns acolo, timpul se va opri. Se lăsau adesea furaţi de visuri de salvare. Norocul îi va urma, iar dragostea lor va dura mereu, pînă vor muri amîndoi de moarte bună. Sau Catharine se va trece din viaţă, ceea ce îi va îngădui lui Winston şi Juliei, recurgînd la anumite subterfugii, să se căsătorească. Sau îşi vor face seamă împreună. Sau vor dispare; îşi vor schimba înfăţişarea, vor deprinde jargonul prolilor, se vor angaja la vre-o fabrică şi, uitaţi de lume, îşi vor trăi traiul la vre-o margine de mahala. Totodată, îşi dădeau seama că totul nu e decît o prostie. In realitate, nu aveau scăpare. Chiar

şi singurul plan salvator posibil — sinuciderea — nu le convenea deocamdată. Îndemnaţi de un instinct de nebiruit, cei doi îşi duceau zilele, săptămînile, într-un prezent fără viitor, asemeni unor plămîni ce îşi continuă mişcarea respiratorie atîta timp cît au aerul necesar.

În afară de aceasta, mai vorbeau uneori de o rebeliune efectivă împotriva Partidului, deşi nu aveau idee cu ce să înceapă. Chiar dacă mitica Confrerie ar exista, cum să iei cu ea legătura? Winston îi povesti Juliei despre ciudata apropiere ce se produsese, sau numai i se păruse aşa, între el şi O'Brien, precum şi despre impulsul pe care-l simte uneori de a-i ieşi lui O'Brien în întîmpinare, a-i declara că e duşman al Partidului şi a-i cere susţinerea. Curios, însă Julia nu consideră ideea sa chiar o sminteală. Era obişnuită să judece oamenii după chip şi i se păru firesc că Winston se încrezuse în O'Brien doar după un singur schimb de priviri. Pe deasupra, avea certitudinea că toţi, sau aproape toţi, urăsc în taină Partidul şi, de-ar putea-o face nepedepsiţi, ar încălca normele sale. Nu admitea, însă, că există sau că ar putea exista o opoziţie amplă şi organizată. Poveştile cu Goldstein şi armata sa subterană, zicea ea, nu sînt decît nişte prostii născocite de Partid pentru a-şi atinge propriile scopuri, în timp ce toţi ceilalţi doar se prefac a le crede. De cîte ori, la adunările de partid sau la demonstraţii spontane, strigase cît o ţineau bojocii, cerînd executarea unor persoane de al căror nume nici nu auzise, în ale căror crime nu credea nici cît e negru sub unghie! Cînd se desfăşurau procesele publice, Julia se afla neapărat printre tovarăşii ei din Liga Tineretului, pichetînd zi şi noapte clădirile tribunalelor şi răcnind împreună cu toţi: «Moarte trădătorilor!». La Cele-Două-Minute-de-Ură îl hulea şi insulta pe Goldstein mai tare decît toţi ceilalţi, deşi îşi închipuia foarte vag cine e Goldstein şi în ce constă doctrina sa. Crescuse după Revoluţie şi era prea tînără să-şi poată aminti marile confruntări ideologice din anii cincizeci şi şaizeci. Nu-şi putea imagina o mişcare politică independentă; Partidul era pentru ea invincibil. Partidul a existat dintotdeauna şi va exista mereu. Nimic nu-l poate sminti nici cîtuşi de puţin. Tot ce se putea face împotriva lui era doar nesupunerea secretă, cel mult, nişte acte răzleţe de terorism: un asasinat sau dinamitarea unui careva obiectiv.

Totuşi în alte privinţe Julia era cu mult mai perspicace decît Winston şi mult mai puţin susceptibilă la pro-

paganda de partid. Într-o zi Winston se referise la războiul împotriva Eurasiei şi ea îl dădu gata cînd, ca printre altele, îi spuse că, după opinia ei, nu există nici un război. Nu încape aproape nici o îndoială, zise ea, că rachetele ce cad zilnic asupra Londrei sînt lansate de însuşi guvernul Oceaniei «să ştie lumea de frică». Nici să-i treacă prin minte un asemenea gînd! Iar într-un rînd Julia trezi în el chiar un soi de invidie, cînd îi mărturisi că la Cele-Două-Minute-de-Ură cel mai greu îi vine să se stăpînească şi să nu izbucnească în rîs. Cu toate acestea, punea la îndoială ideile Partidului doar atunci cînd acestea o afectau direct. Cum deosebirea dintre adevăr şi minciună nu i se părea atît de importantă, era adeseori dispusă să accepte mitologia oficială. Credea, de pildă, că Partidul inventase aeroplanul. Aşa învăţase la şcoală. (Pe la sfîrşitul anilor cincizeci, cînd fusese şcolar Winston, Partidul pretindea că inventase numai elicopterul; zece ani mai tîrziu, pe cînd era elevă Julia, o invenţie a Partidului devenise şi avionul; încă o generaţie, şi va născoci maşina cu aburi.) Iar cînd Winston îi spuse că aeroplane au existat şi înainte de a se naşte ea, ba chiar cu mult înainte de Revoluţie, informaţia o lăsă rece. La urma urmelor, zise, ce importă cine a născocit avionul. Dar şi mai mult îl uimi altceva: Julia nu-şi amintea că acum patru ani Oceania era în război cu Asia Orientală, iar cu Eurasia avea relaţii de pace. Ce-i drept, războiul ca atare ea îl socotea o înşelătorie; totuşi nici nu-şi dăduse seama că între timp inamicul se schimbase. «Eu credeam că noi întotdeauna am luptat împotriva Eurasiei», zise ea pe un ton indiferent. Declaraţia aceasta îl lăsă perplex. Ei bine, avionul a fost inventat cînd nici nu era pe lume, pe cînd duşmanul devenise altul numai cu patru ani în urmă, cînd Julia era de acum fată mare. Discută cu ea în această temă, probabil, vre-un sfert de ceas. În cele din urmă reuşi să-şi aducă aminte că, pare-se, duşmanul Oceaniei a fost cîndva Asia Orientală, nu Eurasia. Totuşi, nici nu-i păsa de descoperirea făcută. «Parcă nu-i totuna?! exclamă ea cu iritare. Dacă nu e dracul, apoi e tată-său, mai ales că sintezele informative de pe fronturi nu sînt decît o minciună curată».

Uneori Winston îi vorbea despre Departamentul de Registre şi despre nerușinatele falsificări la care se lucra acolo din însărcinarea Partidului. Mărturisirile sale n-o scandalizau însă deloc; preschimbarea minciunii în adevăr nu deştepta în ea neliniştea, senzaţia că o genune

a pierzaniei i se deschide în față. Îi povesti și istoria lui Jones, Aaronson și Rutherford, precum și despre bucata de ziar pe care o ținuse întîmplător în mînă. Nimic din toate astea n-o impresionară. Ba nici nu pricepuse dintr-o dată ce-i spunea Winston.

— Nu cumva erau prietenii tăi? îl întrebă Julia.

— Ba nu, nu i-am cunoscut personal. Au fost membri ai Partidului Interior. În afară de aceasta, erau cu mult mai în vîrstă decît mine. Oameni din alte vremuri, care-au prins și epoca de pînă la Revoluție. I-am cunoscut numai din vedere.

— Atunci de ce te frămînți atîta? Mereu cineva e ucis, oare nu-i așa?

Încercă s-o lămurească:

— E vorba de un caz excepțional. Nu de un simplu asasinat. Oare chiar nu-ți dai seama că astfel însuși trecutul este suprimat?! Dacă mai rămîne ceva din el, acele fragmente supraviețuiesc doar în lucruri, nicidecum în cuvînt. Ca, de pildă, în bucata ceea de sticlă... Nu cunoaștem mai nimic despre Revoluție, și mult mai puțin despre perioada ce a precedat-o. Toate documentele au fost distruse sau falsificate, toate cărțile au fost scrise din nou, toate pînzele repictate, monumentele, străzile și edificiile au căpătat alte nume și toate datele alterate. Iar procesul continuă zi de zi, minut de minut. Istoria a înțepenit locului. Nu există nimic, în afara unui nesfîrșit prezent, în care Partidul are întotdeauna dreptate. Eu știu, firește, că trecutul este falsificat, însă nicicînd nu aș putea-o proba, chiar cînd e vorba de falsificări făcute de mine. Căci de îndată ce le-am făcut, orice dovezi dispar. Singurele mărturii se află în capul meu, și nu pot afirma cu toată tăria că mai există și o altă persoană care să le păstreze în minte. Doar o dată, o singură dată în viață am deținut o probă irefutabilă de falsificare a trecutului, după ce evenimentul se consumase, cîțiva ani mai tîrziu.

— Ei, ei, și la ce ți-a folosit?

— Nu mi-a folosit la nimic, deoarece am distrus proba imediat. Astăzi, de-aș avea o ocazie asemănătoare, aș dosi neapărat hîrtia.

— Nici în ruptul capului n-aș face-o! zise Julia. Înțeleg și eu riscul, da nu chiar pentru o treanță de gazetă! Ei bine, s-o fi păstrat, ce făceai cu ea?!

— Nimic deosebit, probabil. Oricum, e vorba de o probă autentică, în măsură să trezească îndoiala... de m-aș hotărî s-o arăt cuiva. Nu cred că am reușit mare lucru.

Totuşi e posibil că ici-colo să ia fiinţă mici centre de rezistenţă, grupe de nemulţumiţi care treptat vor creşte şi, cine ştie, vor lăsa în urmă o moştenire pe care o va prelua generaţia viitoare, ce ne va continua opera.

— De generaţia viitoare, dragul meu, puţin îmi pasă. Ziua noastră de azi e totul ce mă interesează.

— Eşti o rebelă, însă numai de la brîu la vale, spuse el.

Gluma i se păru Juliei grozav de spirituală. Încîntată, îl îmbrăţişă cu toată ardoarea.

Julia nu se interesa deloc de sofisticatele structuri ale doctrinei de partid. Cînd Winston îi vorbea de principiile **INGSOC**-ului, de **dubla-gîndire**, de mutabilitatea trecutului sau de renegarea realităţii obiective, făcînd pe deasupra uz şi de cuvinte din **neolimbă**, fata se plictisea pe dată şi, ruşinată, se dezvinovăţea zicînd că nicicînd nu s-a aprofundat în asemenea materii. Cînd se ştie prea bine că toate astea-s nişte inepţii, la ce bun să-şi mai bată capul? Ştia cînd să strige **ura!** şi cînd să huiduie — ce-i trebuia mai mult? Şi dacă Winston stăruia totuşi să-i vorbească în asemenea teme, Julia de regulă adormea, lăsîndu-l cu gura căscată. Era una dintre acele persoane care pot dormi oricînd şi în orice poziţie. Din discuţiile cu ea Winston îşi dădu seama cît e de uşor să creezi aparenţa unui tip ortodox, fără a avea idee ce semnifică în realitate ortodoxia. Într-un anumit sens, viziunea asupra lumii, inventată de Partid, era îmbrăţişată mai ales **de** cei care n-o înţelegeau. Tocmai aceştia acceptă cele mai flagrante mistificări ale realităţii, deoarece nu-şi dau **sea**ma de întreaga enormitate a falsului şi, cum se interesează prea puţin de evenimentele publice, nu pricep nici măcar ce se întîmplă în jurul lor. De casa de nebuni îi scapă numai marea lor prostie. Înghit totul delaolaltă, iar ceea ce îngurgitează nu le face nici un rău, nu lasă în ei nici o otravă, tot aşa precum un bob de grîu poate trece, nedigerat şi fără a dăuna, prin măruntaiele unei orătănii.

VI

S-a întîmplat, în sfîrşit! Vestea cea mult aşteptată sosise. I se părea că de-o viaţă o tot aşteptase!

Străbătea lungul culoar al Ministerului şi, cînd să ajungă în locul unde Julia îi strecurase altădată bileţe-

lul cu declarația de dragoste, simți pe cineva, mult mai zdravăn, păşind din urma sa. Necunoscutul tuşi înfundat, ca atunci cînd doreşti să vorbeşti cuiva. Winston se opri locului şi se întoarse. Indărătul său era O'Brien.

Se aflau, în sfîrşit, între patru ochi; unicul impuls ce-l simțea Winston în acel moment era s-o ia la fugă. Inima i se zbătea cu înfrigurare. Nu ar fi putut vorbi nicicînd primul, fără îndoială. Atunci O'Brien, fără a se opri, îi puse prietenește mîna pe umăr şi merse alături de el. Grav şi delicat, prinse a-i vorbi cu amabilitatea sa caracteristică, ce-l deosebea de cea mai mare parte a membrilor Partidului Interior.

— Recunosc, am căutat prilejul să vă pot vorbi, zise el. Zilele trecute v-am citit articolul scris în **neolimbă,** publicat de **Times.** După cum mi-am putut da seama, manifestați pentru **neolimbă** interesul statornic al unui savant.

Intre timp, Winston îşi recăpătase parțial stăpînirea de sine.

— Da de unde! răspunse el. Nu sînt decît un amator Nu e specialitatea mea. Nu m-am ocupat niciodată de structura internă a idiomului.

— Totuşi articolul e scris cu multă eleganță, zise O'Brien. Nu e numai opinia mea. Am discutat de curînd cu un amic al dumitale, care-i specialist în chestiuni idiomatice. Nu-mi mai amintesc acum cum îi zice..

Winston avu o strîngere de inimă. O'Brien îl avea în vedere pe Syme, nu încăpea nici o îndoială. Dar Syme nu numai că murise, ci fusese desființat. Era o **nepersoană.** Orice referire la el, chiar şi voalată, abătea asupra-ți o primejdie de moarte. Care va să zică, aluzia lui O'Brien nu era altceva decît un semn tainic, o parolă. Comițînd față de el această măruntă **crimentală,** deveniseră complici. Continuau să păşească pe culoar alături, fără grabă, pînă O'Brien se opri. Işi îndreptă ochelarii pe nas cu gestul său obişnuit, de-o gentilețe dezarmantă, şi zise:

— De fapt, ceea ce vroiam să-ți spun e că am observat în articolele dumitale două cuvinte, astăzi deja învechite. Ce-i drept, au ieşit recent din uz. Apropo, ați văzut ediția a zecea a Dicționarului de Neolimbă?

— Nu, spuse Winston. Bănuiesc că, deocamdată, nici n-a văzut lumina tiparului. In Departament consultăm ediția a noua.

— Bine, bine, după cîte ştiu, va apărea abia peste

cîteva luni. Semnalele însă au şi fost de acum expediate. Am şi eu unul. Nu doriţi să-l vedeţi, nu-i aşa?

— Cum să nu, foarte mult, zise Winston, pricepînd de îndată încotro bate.

— Unele modificări sînt extraordinar de ingenioase. Cred că reducerea numărului de verbe vă va surprinde plăcut... Tii drăcie, dar cum să vi-l transmit?!... Poate ar fi mai bine printr-un curier? Mi-e teamă însă să nu uit; promisiunile de felul ăsta întotdeauna îmi zboară din cap. Sau treceţi pe la mine pe acasă la o oră ce vă aranjează? O clipă, vă rog. Să vă dau adresa, dacă îmi îngăduiţi...

Se opriseră chiar înaintea unui teleecran. Distrat, O'Brien se căută prin amîndouă buzunarele şi în cele din urmă scoase o mică agendă căptuşită cu piele şi un stilou de aur. Chiar sub ochiul teleecranului, astfel încît oricare ar fi putut vedea ce scrie, O'Brien notă cu cerneală violetă adresa, smulse foaia şi i-o înmînă lui Winston.

— Serile de obicei stau acasă, zise el. Dacă nu mă găsiţi, dicţionarul o să vi-l dea servitorul meu.

Şi merse mai departe, lăsîndu-l pe Winston cu hîrtia în mînă; de astă dată, nu era nevoit s-o ascundă. Totuşi Winston memoriză adresa şi cîteva ore mai tîrziu o aruncă în «gaura memoriei», împreună cu alte hîrţoage ce se adunaseră între timp.

Discuţia durase cel mult două minute. Scurtul episod putea avea doar o singură semnificaţie: întrevederea fusese aranjată pentru a i se comunica lui Winston adresa lui O'Brien. Era necesar să se procedeze anume astfel, căci, fără a întreba direct, nimeni nu putea şti unde locuieşte o altă persoană. De registre de adrese nici pomeneală! «De vei dori să ne întîlnim, mă găseşti la adresa cutare», era, de fapt, tot ce vruse să-i comunice O'Brien. Iar în dicţionar, pesemne, i se va strecura mesajul. În tot cazul, una îi era clar: conspiraţia la care visase atîta exista în realitate şi el intrase cu ea în contact.

Winston îşi dădea seama că, mai devreme sau mai tîrziu, se va supune indicaţiilor lui O'Brien. Poate va merge la el chiar mîine, poate mult mai tîrziu — nu era încă sigur. Ceea ce se întîmplase acum constituia culminaţia unei desfăşurări care începuse cu mulţi ani în urmă. Primul pas a fost un simplu gînd, involuntar şi tainic; cel de-al doilea — deschiderea Jurnalului. Gîndul se întrupase în cuvînt, iar acum trecea de la cuvinte la fapte. Ultima etapă avea să se desfăşoare la Ministerul Iubirii. În tot cazul, Winston acceptase perspectiva.

Orice sfîrşit se cuprinde în chiar sorgintea sa. Oricum, în Winston se cuibărise spaima; sau, mai exact, vedea moartea cu ochii şi parcă secase viaţa în el. Simţise cum îi îngheaţă sîngele în vine şi în timpul discuţiei cu O'Brien, atunci cînd pricepuse sensul invitaţiei sale. Era ca şi cum s-ar tot fi afundat într-un mormînt rece şi umed, iar groaza nu-l lăsa, chiar dacă ştiuse dinainte că mormîntul e pe aproape şi că-l aşteaptă de mult.

VII

Winston se trezise cu ochii în lacrimi. Ingăimînd somnoroasă: «Ce-i cu tine? Ce-ai păţit?», Julia se întoarse pe cealaltă parte.

— Am visat că... porni el să spună, însă amuţi. Era prea complicat; nici nu găsea cuvintele potrivite. Şi nu-l tulburase atît visul, cît nişte amintiri ce-i veniseră cîteva clipe după ce se deşteptase.

Continuă să stea întins pe spate, cu ochii închişi, învăluit încă de visul avut. Un vis lung şi luminos, în care parcă întreaga-i viaţă se desfăşura, înfloritoare, prin faţa ochilor, ca un peisaj de primăvară întîrziată după o ploaie curată. Şi totul se petrecea înăuntrul unui tampon de sticlă, a cărui curbură alcătuia, parcă, o boltă cerească, sub care se înstăpînise o lumină atît de clară şi de suavă, încît se vedea pînă hăt sub marginile cerului. Se făcea că maică-sa stătea cu el în braţe, descriind cu mîna acelaşi gest ocrotitor pe care, treizeci de ani mai tîrziu, avea să-l repete într-o cronică cinematografică evreica ce încerca să-şi ferească pruncul de gloanţe, înainte ca elicopterul să lanseze bomba şi să-i distrugă pe amîndoi.

— Ştii, zise Winston, pînă acum cîteva clipe credeam că mi-am ucis mama.

— Ai ucis?! Pentru ce? întrebă Julia, încă de pe somn.

— Ba nu, n-am ucis-o. Fiziceşte, nu.

In vis îşi amintise ultima dată cînd o văzuse pe maică-sa, iar în cele cîteva clipe pînă a se deştepta i se perindaseră pe dinainte tot şirul de amănunte legate de ea. După cum se vede, de-a lungul anilor îşi înăbuşise cu bună-ştiinţă acea aducere-aminte de demult. Nu era sigur cînd se întîmplase, dar trebuia să fi avut pe atunci vre-o zece, cel mult doisprezece ani. Tatăl său dispăruse ceva mai înainte; nu-şi mai putea aminti cînd anume. Greul vieţii de atunci i se împlîntase adînc în memorie:

ţinea minte panica periodică provocată de incursiunile aeriene şi fuga pînă la staţia de metro pentru a se adăposti, mormanele de moloz, apelurile neînţelese, încleiate la toate colţurile de cartier, bandele de haidăi îmbrăcaţi în cămăşi de aceeaşi culoare, cozile enorme la brutării, răpăitul îndepărtat al mitralierelor, dar mai ales foamea care-l urmărea peste tot.

Îşi amintea lungile după-amiezi, cînd, cu băieţi de seama lui, răscolea prin lăzile de gunoi şi prin gropile de lături, alegînd frunze de varză, coji de cartofi şi, din cînd în cînd, cîte o bucată de pîine tare ca piatra, pe care o curăţeau de cenuşă cu multă băgare de seamă; ieşeau, de asemenea, în calea camioanelor ce cărau nutreţ pentru dobitoace: hurducîndu-se pe drumul desfundat, din maşini se întîmpla să cadă vre-o mînă de borhot, de ghindă sau de ovăz.

Cînd dispăruse tatăl său, maică-sa nu se arătă nici surprinsă, nici nu-l jelise prea mult, însă se produsese în ea o schimbare subită. Parcă secase viaţa în ea. Chiar şi un copil ca Winston îşi dădea seama că ea aşteaptă inevitabilul. Ca şi mai înainte, făcea tot menajul: gătea, spăla, cîrpea, aşternea paturile, mătura şi ştergea praful, dar le făcea pe toate cu o încetineală neobişnuită, evitînd orice mişcări în plus, asemeni unei actriţe în scenă. Trupul ei maiestuos părea să aibă acum o înclinare firească spre nemişcare. Ore în şir, şedea în pat ca şi încremenită, în braţe cu soră-sa, o copiliţă de vre-o doi-trei ani, foarte tăcută şi cu o feţişoară ca de maimuţică. Uneori mamă-sa îl cuprindea şi îl lipea la trupul ei, fără a scoate însă un cuvînt. În pofida vîrstei crude şi a egoismului său firesc, infantil, Winston pricepea că toate astea au o legătură cu cele ce aveau să se întîmple.

Îşi amintea şi locuinţa lor de altădată — o odaie mohorîtă şi apăsătoare, în care patul acoperit cu o plapumă matlasată ocupa aproape tot spaţiul. Îşi amintea plita, poliţa pe care se păstrau alimentele, chiuveta cafenie de la palier, una pentru mai multe familii. Îşi amintea silueta statuară a mamei sale, veşnic aplecată asupra plitei de gaz, mestecînd ceva în cratiţă. Dar îşi amintea mai ales foamea ce-l chinuia fără curmare, sfezile dezgustătoare şi ciocnirile feroce în timpul mesei. Mereu căuta pricină mamei sale, cicălind-o de ce în casă nu-i îndeajuns de mîncare, bosumflîndu-se şi strigînd la ea. Biata femeie, şi aşa îi dădea de la gură bucăţica cea mai bună, însă Winston nu se mai sătura. Cînd se aşezau la masă,

maică-sa îl ruga de fiecare dată să nu fie atît de egoist, să se gîndească şi la soră-sa, care-i slabă de se prevede prin ea şi are nevoie de hrană; toate rugăminţile erau zadarnice. Mînios, sărea de pe scaun cînd mamă-sa nu-i mai punea în farfurie şi, ţipînd, îndîrjindu-se să-i smulgă din mîini cratiţa şi polonicul, se băga la soră-sa şi îi lua mîncarea dinainte. Îşi dădea seama că astfel îi face pe ceilalţi doi să tragă foame, însă nu se putea stăpîni; ba chiar credea că are dreptate. Durerea ce-l sugea la lingurică părea să-i dea întru totul dreptate. Iar între mese, cînd mamă-sa nu-l prea băga în seamă, încerca să ajungă pînă la poliţa cu provizii şi să şterpelească ceva de acolo.

Intr-o zi li s-a dat raţia de ciocolată. Trecuseră săptămîni, ba poate chiar şi luni, de cînd nu mai văzuseră ciocolată. Winston îşi amintea limpede acel preţios pătrăţel. Era o tabletă de două uncii[1] (pe atunci se mai cîntărea în uncii) ce trebuia împărţită la trei. Ca într-un vis, ca şi cum ar fi ascultat pe o altă persoană, îşi auzi deodată propriul glas, cerînd toată ciocolata. Mamă-sa încercă să-l înduplece să nu fie atît de lacom. Incepu o ceartă lungă şi umilitoare, cu ţipete şi cu vorbe de ocară, cu lacrimi şi cu rugăminţi. Intocmai ca o maimuţică, surioara se lipi de maică-sa, o cuprinse cu amîndouă mîinile, şi-l privea speriată de după umărul ei, cu ochi mari, plini de mahnă. In cele din urmă, mamă-sa frînse tableta şi îi dădu băiatului trei sferturi din ea, iar fetiţei ce mai rămăsese. Micuţa îşi luă ciocolata şi prinse a o examina cu indiferenţă; probabil că nici nu ştia ce e. Winston n-o scăpa din ochi. Deodată sări, înhăţă bucăţica de ciocolată din mînuţa copilei şi o ţîşni spre uşă.

— Winston! Winston! strigă mamă-sa din urmă. Intoarce-te! Dă-i fetei ciocolata!

Băiatul se opri locului, însă nu se întoarse înapoi. Mamă-sa îl privea cu ochi îngroziţi. Chiar şi acum, cînd scena era doar o amintire, nu-şi putea da seama de ce nu o ascultase atunci. Surioară-sa, pricepînd că fusese obijduită, izbucni în plîns. Mama o îmbrăţişă şi o strînse la piept. Era ceva în acel gest, care îl făcu şi pe Winston să înţeleagă că o primejdie de moarte se abătuse asupra surorii sale. Cu toate acestea, se întoarse şi coborî în fugă scările, strîngînd în pumn ciocolata ce prinsese a se topi...

---

[1] Veche măsură de greutate, a douăsprezecea parte a livrei romane (care era de 0,420 kg.), adică 35 gr., întrebuinţată mai mult de farmacişti.— n. t.

Mai mult nu o mai văzu pe mamă-sa. După ce-şi mîncă ciocolata, cuprins de ruşine, mai bătu vre-o cîteva ceasuri străzile, pînă cînd foamea îl făcu să se reîntoarcă acasă. Cînd intră în casă, maică-sa nu mai era. Dispariţiile de acest fel erau pe atunci ceva obişnuit. În locuinţă totul rămăsese neatins. Lipseau doar mamă-sa şi surioara. Hainele erau la locul lor, chiar şi trenciul mamei sale atîrna în cui... Nu era sigur nici acum că ar fi murit. Fusese mai degrabă expediată în vre-un lagăr de muncă forţată. Pe cînd soră-sa mai mică, asemeni lui Winston însuşi, trebuie să fi nimerit în vre-o colonie de copii orfani (numite şi Centre de Corecţie), care după războiul civil prinseră a răsări ca ciupercile după ploaie, dacă nu fusese dusă cu mamă-sa în lagăr şi lăsată în vre-un ungher să piară.

Visul mai stăruia în sufletul său, îndeosebi acel gest ocrotitor al mamei sale, ce i se părea a avea un adînc înţeles. Winston îşi aminti de un alt vis, pe care-l avusese acum două luni. Se făcea că maică-sa cu fetiţa în braţe şedeau în aceeaşi poziţie, însă nu pe pat, ci pe o corabie ce se scufunda; ducîndu-se mereu tot mai la fund, priveau ţintă la Winston prin apa ce se întuneca văzînd cu ochii.

Winston îi povesti Juliei istoria dispariţiei mamei sale. Fără a deschide ochii, ea se întoarse pe o coastă, găsindu-şi o poziţie mai comodă.

— Bună poamă, nimic de zis! Bănuiam eu că ai fost un purcel în toată legea, zise ea încă de pe somn. Toţi copiii sînt nişte porci.

— Aşa e, ai dreptate, însă toată povestea aceasta, de fapt...

După respiraţie, pricepu că Julia adormise din nou. Păcat... Ar fi vrut să-i mai povestească ceva despre mamă-sa. Din cele ce ţinea minte, îşi dădea seama că nu a fost o femeie ieşită din comun şi, se prea poate, nici prea inteligentă nu a fost. Cu toate acestea, avea un anumit fel de nobleţe, de puritate, iar temeiurile după care se călăuzise în viaţă izvorau din chiar inima ei. Sentimentele sale au fost întotdeauna adevărate, neprefăcute şi nu puteau fi schimbate dinafară. Ei nu i-ar fi trecut niciodată prin gînd că dacă o acţiune e ineficace, fără consecinţe practice, e şi lipsită de sens. Iubeşti fiindcă iubeşti, iar cînd nu mai ai nimic ce da, dai toată iubirea de care eşti în stare. Maică-sa, cînd n-a mai avut puterea să păstreze şi pentru fiică o bucăţică de ciocolată, a îmbrăţişat-o cu toată dragostea sa. Nimic nu schimba acel

gest — care nu aducea ciocolata înapoi şi nu putea scăpa de la moarte nici pe ea, nici fetiţa — totuşi pentru mamă-sa gestul era cît se poate de firesc. La fel îşi acoperise copilul cu mîinile şi refugiata din barcă, deşi gloanţele ar fi străpuns palmele sale întinse către cer ca pe o foaie de hîrtie. Aici era toată grozăvia. Partidul demonstrează neîncetat că pornirile cele mai fireşti şi sentimentele nu servesc la nimic, lipsindu-ne totodată de orice putere asupra lumii materiale. Iar dacă într-o bună zi ai nimerit în ghearele Partidului, nu are absolut nici o importanţă dacă simţi ceva sau dacă nu simţi, dacă ai făcut sau n-ai făcut ceva. Oricum, vei dispare fără de urmă, şi nimeni nu va şti nici despre că ai fost, nici despre ce ai simţit sau ai gîndit vre-odată. Vei fi zmuls din noianul istoriei. Şi cînd te gîndeşti că numai cu vre-o două generaţii în urmă oamenii nici să bănuie o asemenea primejdie. Ei nu ţineau să schimbe istoria. Ceea ce importa erau relaţiile umane, iar un gest zadarnic cu desăvîrşire, precum o îmbrăţişare, o lacrimă, un cuvînt spus unui muribund aveau o valoare în sine. Numai prolii, îl săgetă pe Winston, prin minte, îşi sînt credincioşi. Nu se devotează nici Partidului, nici ţării, nici unui careva ideal, ci unul altuia. Pentru prima dată în viaţă Winston se gîndi la proli fără a-i dispreţui şi fără a-i considera doar o masă inertă, care într-o bună zi se va deştepta din somnu-i de moarte şi va preschimba faţa lumii. Numai prolii au rămas oameni. Nu s-au încrîncenat, şi-au păstrat simţurile omeneşti (chiar dacă acestea-s primitive), simţuri pe care Winston trebuie să şi le însuşească printr-un efort conştient. Tot gîndind astfel, îşi aminti nitam-nisam că acum cîteva săptămîni văzuse pe pavajul străzii un braţ de om, zmuls de bombă; îşi aminti şi cum îi făcuse vînt cu piciorul în canalul de scurgere, de parcă acea mînă ar fi fost un cotor netrebuincios de varză.

— Prolii sînt umani, zise el cu voce tare. Pe cînd noi, noi nu mai sîntem oameni.

— De ce? întrebă Julia, care se trezise din nou.

Pentru o clipă Winston căzu pe gînduri.

— Nu ţi-a venit nicicînd în minte să fugim de aici cît mai e cu putinţă şi să nu ne mai întîlnim niciodată?

— Ba da, dragul meu, zise ea. Şi nu o singură dată. Totuşi n-am nici un chef s-o fac.

— Deocamdată norocul ţine cu noi, zise Winston, însă totu-i pînă la o vreme. Sîntem tineri. Arăţi bine, ai chiar un aer inocent... Şi dacă n-o să mai ai de a face cu

tipi alde mine, o mai duci la sigur vre-o cincizeci de ani.

— Ba nu. M-am gîndit şi eu la toate astea. Soarta ta e scrisă şi pentru mine. Hai, nu-ţi mai face atîta sînge rău, sînt făcută pentru viaţă.

— Am mai putea fi împreună şase luni, ei, un an... nu se ştie. Pînă la urmă tot ne vor înhăţa, negreşit. Îţi dai seama cît de singuri vom rămîne deodată. Nici tu, nici eu nu vom putea face nimic unul pentru altul, cînd ne vor lua. De-aş recunoaşte totul, de n-aş recunoaşte nimic — totuna te vor împuşca. Orice-aş, spune, orice-aş face, n-aş putea amîna moartea ta nici măcar cu cinci minute. Nu vom putea face absolut nimic, zadarnică străduinţă! Unicul lucru pe care-l ştim dinainte e că nu ne vom trăda, deşi nici aceasta nu ne va schimba situaţia nici măcar cît e negru sub unghie.

— De ne vor cere mărturii, rosti Julia în şoaptă, le vom depune, nu-i aşa? Toţi îşi recunosc vina, fără nici o excepţie. N-ai încotro, altminteri te torturează...

— Ba nu, n-am avut în vedere depoziţiile... A mărturisi la proces nu înseamnă a trăda. Nu are a face ce ai spus sau ai făcut. Importante sînt doar sentimentele. Dacă mă vor face să mă lepăd de tine, de iubirea mea, uite atunci aş trăda cu adevărat.

Julia reflecta la cele spuse.

— Pe asta ei n-o pot face, zise ea după cîteva clipe. E singurul lucru de care nu-s în stare. Omul poate fi silit să spună orice, dar cum îl poţi face să creadă în asta?! Înăuntrul tău nu se vor putea băga niciodată.

— Aşa e, ai dreptate, rosti Winston cu ceva mai multă nădejde în glas. În suflet nu ţi se pot vîrî. Dacă izbuteşti să te pătrunzi de simţămîntul că meriţi suferinţa de a fi om — chiar de nu dobîndeşti nimic prin aceasta — i-ai biruit!

Şi se gîndi din nou la teleecrane, la aceşti ochi neadormiţi. Te spionează încontinuu, zi şi noapte, totuşi, dacă ai cap, le poţi păcăli şi pe ele. Oricît de sofisticate, gîndul omului nu-l vor putea şti niciodată... Dar dacă nu-i chiar aşa? Nimeni nu ştie ce se face dincolo de pereţii Ministerului Iubirii, deşi nu-i atît de greu să-ţi închipui: torturi, droguri, instrumente fine de înregistrare a reacţiilor nervoase, epuizare progresivă după zile şi nopţi de nesomn, singurătate şi interogatorii obsesive. Faptele nu pot fi ascunse nicidecum: le comunică informatorii sau sînt smulse prin tortură. Totuşi dacă scopul pe care ţi-l propui nu e să-ţi salvezi viaţa, ci să rămîi om pînă la urmă,

atunci ce importanţă mai pot avea celelalte? Simţirea nu ţi-o poate schimba nimeni; nici tu însuţi n-ai putea-o face, chiar dacă ai dori-o. Desigur, ei puteau şti în cele mai mici amănunte tot ce ai făcut, ai spus sau ai gîndit, însă adîncul inimii, ale cărui mişcări rămîn o taină chiar şi pentru tine, mereu au fost un tărîm de nepătruns.

VIII

Ce avea să se întîmple, se întîmplase!

Winston şi Julia intraseră într-o odaie lungă, scălda tă de o lumină suavă. Teleecranul scotea doar un murmur uşor, înăbuşit. Sub picior, luxosul covor albastru era atît de moale, încît aveau impresia că păşesc pe catifea. In capătul odăii, sub o lampă cu abajur verde, îngropat în hîrtii, şedea la masă O'Brien. Cînd sluga intrase împreună cu Julia şi cu Winston, O'Brien nici măcar nu catadicsi să-şi ridice capul.

Inima lui Winston bătea să-i spargă pieptul. Se temea că nici n-o să poată vorbi. Ce ţi-i scris, în frunte ţi-i pus! doar la atît se putea gîndi acum Winston. Să calci pragul cabinetului lui O'Brien constituia un act de nemaipomenit curaj, iar să vii încoace împreună cu cineva e o nebunie curată. Ce-i drept, Winston şi Julia urmară pînă aici căi diferite şi se întîlniră doar lîngă uşa lui O'Brien, totuşi, simplul fapt de a intra în această casă îi costase un mare efort nervos. A pătrunde în cartierele locuite de membrii Partidului Interior (darmite în locuinţa căruiva dintre ei!) era ceva cu totul ieşit din comun. Atmosfera din imensul bloc în care nimeriseră, bogăţia şi încăperile largi, mirosurile — atît de puţin familiare — de mîncare bună şi de tutun scump, ascensoarele silenţioase şi incredibil de rapide, servitorii în uniforme de-un alb orbitor, într-un du-te vino neîncetat, totul îi intimida. Şi cu toate că aveau un motiv plauzibil de a veni încoace, Winston simţea la fiece pas cum îi îngheaţă sîngele în vine. Orice gardist în uniformă neagră îl putea reţine şi ordona să prezinte actele. Din fericire, servitorul lui O'Brien îi lăsă pe cei doi să intre neîntîrziat. Era un tip pirpiriu, cu părul negru, îmbrăcat într-o haină albă. Avea o faţă impenetrabilă, de chinez. Ii conduse pe un coridor aşternut cu covoare moi; pereţii erau împodobiţi cu tapete de culoare crem şi îmbrăcaţi în lambriuri albe. Curăţenia desăvîrşită îi înfricoşă şi mai tare. Winston nu-şi amintea să fi văzut

vreodată un coridor, ai cărui pereți să nu fie plin de siinul lăsat de atingerea corpurilor umane.

O'Brien ținea între degete o foaie de hîrtie. Părea s-o examineze cu multă luare-aminte. Fața sa grea, cărnoasă, înclinată astfel, încît i se vedea doar nasul, era înfricoșătoare și inteligentă. La vre-o douăzeci de secunde rămase încremenit, absorbit de hîrtie. Apoi se apropie de **logograf** și dictă un mesaj în jargonul hibrid al Ministerului:

Ref 1 virgulă 5 virgulă 7 aprobate complet. Eliminat sugestia doc 5 tangențial cu distrugerea crimentală. Construcția nu convine înaintea informației complete despre mașină punctfinal.

Se ridică apoi de pe scaun și, fără zgomot, păși pe covorul moale către cei doi. Un aer oficial părea să se instaleze între ei, poate din pricină că O'Brien tocmai terminase să-și dicteze mesajul în **neolimbă.** Avea fața mai aspră ca de obicei, de parcă era nemulțumit că fusese deranjat. Pentru moment, frica ce-l cuprinsese pe Winston părea să spargă orice hotare. După cît se vede, îl săgetă prin minte, face acum cea mai mare greșeală din viață. Ce dovezi avea că O'Brien ar fi un conspirator politic? O scînteiere în ochi și niște răzlețe observații echivoce? In afară de aceasta, toate presupunerile lui Winston porneau de la un vis. Nu-i putea spune nici măcar că venise după dicționar, căci cum ar fi justificat atunci prezența Juliei? Cînd trecu pe lîngă teleecran, O'Brien zăbovi un pic, de parcă-și amintise ceva. Se opri și apăsă un buton din perete. Se auzi un pocnet. Ecranul se stinse.

Julia scoase un țipăt înăbușit de uimire. Deși cuprins de panică, nu se putu stăpîni nici Winston:

— Puteți să-l închideți?

— Da, zise O'Brien. Putem să-l închidem. Avem acest privilegiu.

Acum stăteau față în față. Figura sa masivă îi domina, iar chipul îi rămînea tot atît de indescifrabil. Sever, îl aștepta pe Winston să-i vorbească. Ce-i putea însă spune un om speriat de moarte?! Winston înțelegea acum perfect că are înaintea sa doar un ins ocupat, care se întreba cu iritare de ce fusese întrerupt din trebi. Nu aveau ce-și spune. Teleecranul fusese închis și odaia părea cufundată într-o liniște mormîntală. Nemăsurate, imense, apăsătoare, secundele se scurgeau una după alta. Printr-un efort

enorm, Winston rezistă privirii autoritare a lui O'Brien. Deodată chipul întunecat al acestuia se însenină de un surîs abia schiţat. Cu gestul său caracteristic, O'Brien îşi potrivi ochelarii pe nas.

— Să încep sau începi dumneata? întrebă el ironic.

— Incep eu, răspunse imediat Winston. E într-adevăr închis?

— Da. In odaie nu funcţionează nici un aparat. Sîntem singuri.

— De fapt, am venit încoace, fiindcă...

Amuţi. Pentru întîia dată îşi dădea seama ce îndemnuri tulburi l-au adus pînă aici. Nu ştia exact ce ajutor aştepta de la O'Brien. Dar era tîrziu să dea înapoi. Aşadar, vorbi înainte, conştient că ceea ce spune sună vag şi prezumptios.

— Vedeţi, credem că în ţară există o mişcare clandestină, un fel de organizaţie secretă care acţionează împotriva Partidului, şi că dumneata eşti încadrat... Vrem şi noi să facem parte din ea şi să ajutăm mişcării cu ce vom putea. Sîntem duşmanii Partidului. Nu credem în principiile **INGSOC**-ului. Sîntem nişte criminali mentali. Mai mult decît atît sîntem adulteri. Vă mărturisesc acestea, deoarece am în dumneata toată nădejdea. De doriţi să recunoaştem orice alte păcate, sîntem dispuşi s-o facem...

Winston tăcu, aruncîndu-şi privirea îndărăt, peste umăr, către uşa ce se deschidea. In spatele său era un bărbat. Fără a bate, intrase sluga cu faţă de chinez. Aducea o tavă, cu o sticlă şi cu nişte păhăruţe pe ea.

— Martin e omul nostru, zise O'Brien impasibil. Pune aici băutura, Martin. Aici, pe masa rotundă. Avem destule scaune? Să şedem şi să vorbim în voie. Trage-ţi şi ţie unul, Martin. Pentru zece minute uită că eşti servitor. Avem treabă.

Omuleţul cu faţă galbenă se aşeză degajat, deşi pe chip i se mai citea aerul de slugă. Părea un lacheu căruia stăpînul îi acordase favoarea să şadă la o masă cu prietenii săi. Winston îl urmărea cu coada ochiului. Il admira pe acest om, a cărui întreagă viaţă era un rol şi care se temea să-şi lepede masca chiar şi pentru cîteva clipe.

O'Brien luă sticla de gît şi turnă în păhărele un lichid roşu-întunecat. Winston îşi aminti că văzuse ceva asemănător cu mulţi-mulţi ani în urmă; într-o reclamă luminoasă înfăţişînd o sticlă mişcătoare ce turna în nenumărate păhărele. Văzut de sus, lichidul părea aproape negru, pe cînd cel din sticlă bătea în rubiniu şi avea un buchet

astrigent — dulciu. Winston privi către Julia, care îşi ridicase păhăruţul în lumină, examinîndu-l cu multă curiozitate..

— Se cheamă vin, zise O'Brien cu un surîs subţire. Aţi citit, desigur, despre el în cărţi. Cred că membrii Partidului Exterior nu mai ajung să-l guste. Pe măsură ce ridica paharul, faţa i se făcea tot mai solemnă şi mai hotărîtă. Ei bine, vinul se bea în sănătatea cuiva. Cred că sîntem datori să închinăm primul toast pentru liderul nostru, pentru Emmanuel Goldstein!

Nerăbdător, Winston îşi bău păhărelul pînă la fund. Citise despre vin, ba îl şi visase! Asemeni tamponului de sticlă sau cîntecelelor aproape uitate ale domnului Charrington, vinul aparţinea unui trecut romantic, bunelor vremuri de odinioară... Ciudat, însă crezuse întotdeauna că vinul e dulce la gust, cam ca gemul de afine, şi că te îmbată dintr-o dată. Acum, cînd îl încercase pentru prima dată, rămase oarecum dezamăgit. După ce băuse atîţia ani gin **Victoria,** vinul i se păru fără de gust. Puse cu băgare de seamă pe masă păhărelul deşert.

— Care vasăzică, Goldstein există într-adevăr? întrebă el.

— Da, şi e un om în carne şi oase, nu o nălucă. E încă viu, însă unde trăieşte nu ştiu.

— Şi conspiraţia?..., organizaţia?... E autentică? Nu-i cumva doar o născocire a Poliţiei Gîndirii?

— Ba nu, e o realitate. Noi o numim Confrerie. Mai mult nu veţi afla însă nimic despre ea. Doar că există şi că facem parte din ea. De altminteri, voi mai reveni la acest subiect. Îşi consultă ceasul. Chiar şi membrilor Partidului Interior nu li se recomandă să închidă teleecranul mai mult decît pentru jumătate de oră. Nu trebuia să veniţi încoace împreună; veţi pleca pe rînd. Dumneata, tovarăşe, O'Brien se întoarse către Julia, vei ieşi prima... Mai dispunem de vre-o douăzeci de minute. Cred că vă daţi seama că sînt dator mai întîi să vă pun niscaiva întrebări. Nişte întrebări în termeni generali, desigur, să ştiţi de ce să vă pregătiţi.

— Sîntem gata de orice, zise Winston.

O'Brien se răsuci puţin în fotoliu, către Winston, aproape întorcîndu-i Juliei spatele. Considera, probabil, că Winston va răspunde şi pentru ea. Pentru o clipă îşi acoperi ochii cu palma, după care prinse a-şi pune întrebările cu o voce inexpresivă, monotonă. Era un chestionar de rutină, asemeni unui catehism.

— Sînteţi gata să vă jertfiţi vieţile?
— Da.
— Sînteţi gata să comiteţi un asasinat?
— Da.
— Dar să comiteţi acte de sabotaj ce ar putea cauza moartea a sute de oameni nevinovaţi?
— Da!
— Să vă vindeţi ţara şi să slujiţi puteri străine?
— Da, sîntem gata!
— Credeţi că aţi putea spune minciuni, falsifica, şantaja, corupe copii, răspîndi stupefiante, încuraja prostituţia, a-i molipsi pe alţii de boli venerice... într-un cuvînt, a face tot ce e în măsură să demoralizeze populaţia şi să slăbească puterea Partidului?
— Da, am putea.
— Dar dacă, de exemplu, interesele noastre v-ar cere să aruncaţi unui copil în faţă acid sulfuric, aţi fi capabili de aşa ceva?
— Da!
— Sînteţi gata să vă pierdeţi identitatea şi să vă trăiţi restul vieţii, să zicem, muncind ca chelneri sau hamali în port?
— Da!
— Dar să vă sinucideţi în chipul şi în ziua în care vi s-ar ordona?
— Da!
— Sînteţi însă gata, amîndoi, să vă despărţiţi şi să nu vă mai întîlniţi niciodată?
— Nu! interveni deodată Julia.

Winston avu impresia că trecuse o groază de timp pînă răspunse şi el. La un moment dat, i se păru că-şi pierduse darul vorbirii. Limba i se învîrtea în gură, dar nu putea scoate un sunet. Îi ieşea altceva decît vroia să spună. Nu ştia nici el ce avea să spună, pînă nu rosti cuvîntul:
— Nu, zise el în cele din urmă.
— Bine că m-aţi pus la curent, reluă O'Brien. E necesar să cunoaştem totul.

Se întoarse către Julia şi continuă cu o voce ceva mai însufleţită:
— Dumneata, îţi dai, desigur, seama că el, chiar dacă ar supravieţui, ar putea deveni cu totul alt om. S-ar putea întîmpla să fim obligaţi să-i dăm o nouă identitate. Să-i schimbăm chipul, mişcările, forma mîinilor, culoarea părului... pînă şi vocea! Ba şi dumneata te-ai putea transforma în altă persoană. Chirurgii noştri pot schimba

astfel omul, încît e cu neputință să-l recunoști. Ce să-l faci, din cînd în cînd operația e necesară... Uneori îți pot amputa chiar și vreun mădular. Sper că mă înțelegeți?...

Winston nu se putu stăpîni și aruncă din nou o privire piezișă la fața mongoloidă a lui Martin. Nu avea, pare-se, nici o cicatrice. Julia se făcuse atît de palidă, încît pe față i se deslușea limpede fiece pistrui. Cu toate acestea, nu-și pierduse curajul și-l privea pe O'Brien cu aceeași îndrăzneală. Bălmăji ceva. După cum se vede, era de acord cu el.

— Bine. Atunci le-am aranjat pe toate, zise O'Brien.

Pe masă era o tabacheră de argint. Cu un aer dezinvolt, O'Brien o împinse către cei doi, își luă apoi o țigaretă, se ridică în picioare și prinse a se plimba dintr-un colț în altul al cabinetului, de parcă astfel i-ar fi venit mai îndemînă să se gîndească. Țigaretele erau excelente, răsucite în hîrtie fină și bine umplute cu tutun. O'Brien se uită din nou la ceas.

— Întoarce-te la treburile tale, Martin, zise el. Peste un sfert de ceas includ teleecranul. Dar înainte de a ieși, uită-te și memorizează fețele tovarășilor. E posibil să vă mai întîlniți. Eu poate nu...

Exact ca și atunci cînd intraseră în casă, omulețul cu ochi întunecați își aținti pentru cîteva clipe privirea asupra Juliei și a lui Winston. Atitudinea sa nu trăda nici un dram de solicitudine. Înregistrase trăsăturile fețelor, însă nu arătase nici cel mai mic interes pentru cei doi (sau poate că impresia era înșelătoare?) După cum se vede, după o operație plastică, fața sa nu-și mai schimbă expresia, îi trecu lui Winston prin minte. Fără a scoate un cuvînt, fără a face la despărțire nici măcar un gest, Martin ieși, trăgînd neauzit ușa după el. Cu o mînă în buzunarul uniformei sale negre, iar în alta ținîndu-și țigara, O'Brien mai pendula dintr-un capăt al odăii în altul.

— Vreau să înțelegeți, zise el, că vă așteaptă o luptă oarbă, în întuneric. Mereu în întuneric. Veți primi ordine și le veți executa, fără a ști pentru ce. Mai tîrziu vă voi trimite o carte din care veți cunoaște tot adevărul despre societatea în care trăim, precum și strategia prin care urmează s-o distrugem. După ce veți citi-o, veți deveni membri deplini ai Confreriei. Dar între scopurile generale pentru care luptăm și sarcinile imediate, de moment, va exista un mare gol, pe care nu-l veți pătrunde niciodată, mă înțelegeți? Vă zic vouă: «Confreria există!», însă nu vă pot spune dacă e alcătuită dintr-o sută de membri sau

din zece milioane. De fapt, nici nu e neapărat să ştiţi cîţi sîntem, socotiţi că aveţi în organizaţie la vre-o duzină de membri. Trei sau patru persoane vor lua din cînd în cînd legătura cu voi, ca apoi să dispară. Cum sînt primul ce am contactat cu voi, vom menţine legătura. De veţi primi un ordin, să ştiţi că vine de la mine. De vom avea nevoie să comunicăm, vom face-o prin Martin. De-o să fiţi înhăţaţi, veţi mărturisi totul. După cum vă daţi seama, altă ieşire nu există. Veţi recunoaşte, însă, doar minimumul, doar ceea ce ţine de propria activitate. Nu veţi putea mărturisi mai mult decît ştiţi, nu veţi putea trăda decît o mînă de oameni, lipsiţi de orice importanţă. Nici pe mine, probabil, nu mă veţi denunţa. Pînă atunci sau voi pieri, sau voi deveni altul, cu o altă faţă.

Continua să păşească pe covorul moale. Cu toată corpolenţa sa, se mişca cu o graţie notabilă. O graţie ce se vădea şi în felul cum îşi băgase mîna în buzunar sau îşi ţinea ţigareta. Era aureolat de un aer de încredere în sine şi de o înţelegere ironică a lucrurilor, mai mult chiar decît de forţa sa. Cu toate că vorbea serios, nu-şi arbora nicicînd încăpăţînarea şi rigiditatea fanaticului. Mai mult decît atît, cînd lua vorba de omoruri, sinucideri, boli venerice sau operaţii plastice, o făcea pe un ton de glumă. «E ceva inevitabil, odată ce ne-am hotărît, părea să spună glasul său. Dar se va întoarce cîndva roata vremii. Uitavom atunci de toate astea, iar viaţa va merita a fi trăită».

Pe Winston îl cuprinse un val de admiraţie, aproape de adoraţie, pentru O'Brien. Uitase pentru moment chiar şi de sumbra personalitate a lui Goldstein. Contempla umerii zdraveni ai lui O'Brien, faţa sa ca şi tăiată în piatră, atît de aspră şi totodată atît de civilizată, şi nu-i venea a crede că omul acesta ar putea fi învins. Nu-şi putea închipui vre-o stratagemă sau vre-un pericol pe care să nu le poată înfrunta. Pînă şi Julia părea impresionată. Era numai ochi şi urechi; ţigareta din mînă i se stinsese. O'Brien continua:

— Aţi auzit, desigur, zvonuri despre existenţa Confreriei. Bănuiesc că aveţi despre ea şi un punct de vedere propriu. Credeţi, probabil, că e vorba de o lume subterană de conspiratori ce se adună în subsoluri, îşi scriu mesajele pe pereţi şi se recunosc între ei prin parole misterioase sau semne secrete. Ei bine, nimic din toate astea! Membrii Confreriei nu au nici un chip a se recunoaşte între ei şi niciunul dintre ei nu are legătura decît cu

vre-o cîţiva tovarăşi. Nici măcar Goldstein, de-ar fi să nimerească în labele Poliţiei Gîndirii, nu ar putea da o listă completă a membrilor organizaţiei sau informa cine ar putea face un asemenea serviciu. După cîte îmi dau seama, nici nu există o asemenea listă. Frăţia noastră nu poate fi distrusă, deoarece nu e o organizaţie în sensul obişnuit al cuvîntului. În afara ideii, nu ne uneşte nimic altceva, iar o idee e indestructibilă. Nu veţi avea nici voi un alt sprijin decît ideea. Nu veţi avea nici prieteni, nici susţinători. Aşa că nu aşteptaţi nici un ajutor, cînd în cele din urmă veţi fi înhăţaţi de Poliţie. Nu ajutăm niciodată pe tovarăşii noştri. Cel mult, dacă e absolut necesar ca cineva dintre cei arestaţi să tacă, introducem clandestin în celula acelui deţinut o simplă lamă de ras. E unicul ajutor pe care-l dăm cîteodată. Intr-un cuvînt, obişnuiţi-vă cu gîndul că de acum înainte veţi duce o viaţă fără de speranţă şi ale cărei roade nu le veţi vedea nicicînd. Veţi activa un anumit timp, apoi vă vor prinde, veţi mărturisi totul, după care veţi fi ucişi. E unicul rezultat palpabil de care înşivă vă veţi convinge. Atît cît vom mai trăi, nimic palpabil nu are şansa să se producă. Sîntem nişte morţi. Adevărata noastră viaţă e numai în viitor... Insă din noi va ajunge pînă acolo doar o mînă de ţărînă şi nişte oase măcinate. Nu avem de unde şti cît mai e pînă la el. Poate e un mileniu, cine ştie? Ceea ce putem face deocamdată e să extindem, puţin cîte puţin, aria bunului simţ. Colectiv nu putem acţiona. Putem doar transmite cunoştinţele noastre de la om la om, de la o generaţie la alta. Impotriva Poliţiei Gîndirii un alt mijloc nu există.

Se opri din nou şi îşi consultă ceasul pentru a treia oară.

— Ca să vezi, e aproape ora de plecare, tovarăşă, zise el către Julia. De altfel, mai aşteptaţi puţin, sticla e doar pe jumătate.

Turnă tuturor şi îşi ridică păhărelul.

— Pentru ce închinăm de astă dată? zise, cu aceeaşi ironie uşoară. Pentru deruta Poliţiei Gîndirii? Pentru moartea Marelui Frate? Pentru umanitate? Pentru viitor?

— Pentru trecut! propuse Winston.

— De bună seamă, trecutul e mai important, acceptă O'Brien cu toată seriozitatea.

Goliră paharele şi Julia se ridică să plece. O'Brien scoase dintr-un dulap o cutioară şi îi dădu tinerei o tabletă subţire şi albă.

— Ţineţi-o sub limbă, să nu se simtă miros de vin, căci serviciul de la ascensoare e atent peste măsură.

Nici nu dovedi Julia să închidă uşa, că O'Brien uitase de ea ca de cînd lumea. Mai făcu cîţiva paşi prin odaie şi se opri locului.

— Mai avem de pus la punct cîteva detalii, zise el. Sper că aveţi ceva condiţii, un ascunziş?

Winston îl lămuri că închiriase o odăiţă, deasupra prăvăliei de antichităţi a domnului Charrington.

— Pentru început e bun. Mai încolo îţi găsim noi altceva. Ascunzişurile trebuie schimbate cît mai des. Intre timp, voi încerca să-ţi transmit cît mai degrabă **cartea.** (Winston observă că pînă şi O'Brien accentua acest cuvînt, de parcă l-ar fi rostit în cursiv.) Mă refer la cartea lui Goldstein, cred că pricepeţi. V-o trimit de îndată ce o capăt, cred că peste vre-o cîteva zile. Vă daţi seama, probabil, că în circulaţie au rămas foarte puţine. Poliţia Gîndirii vînează fiece exemplar şi le distruge aproape tot atît de repede pe cît reuşim noi să le tipărim. Dar nu are a face. **Cartea** e indestructibilă. Chiar de dispare şi ultimul exemplar, putem s-o reconstituim după memorie aproape cuvînt cu cuvînt. Apropo, la serviciu mergeţi cu vre-o servietă?

— Da. Aproape întotdeauna.

— Cum e?

— Neagră, purtată şi răspurtată. Cu două curele.

— Neagră, două curele, foarte uzată... Bine. Zilele astea, nu-ţi pot da data exactă, unul din cilindrele ce-ţi vor sosi dimineaţă va conţine o greşeală, iar tu vei solicita repetarea mesajului. A doua zi vei merge la serviciu fără geantă. In drum spre Minister se va apropia de dumneata un om, care te va atinge de braţ şi îţi va spune: «Mi se pare că aţi scăpat jos servieta». Şi îţi va da una cu un exemplar al cărţii lui Goldstein. Veţi întoarce-o exact peste paisprezece zile, prin acelaşi procedeu.

Se înstăpîni un moment de tăcere.

— Mai aveţi vre-o două minute pînă la plecare, zise O'Brien. De se întîmplă să ne mai întîlnim, deşi e prea puţin probabil, atunci ne vom vedea într-un loc...

Winston îl privi fix şi continuă şovăitor:

— ...într-un loc unde nu va fi întuneric.

O'Brien încuviinţă, clătinînd din cap, fără a vădi însă nici un semn de mirare.

— Da, într-un loc unde nu va fi întuneric, repetă O'Brien, ca şi cum înţelesese aluzia. Iar acum, înainte de

a ne lua rămas bun, vreau să știu dacă mai aveți ceva întrebări? Doleanțe? Sau poate doriți să spuneți ceva?

Winston stătu pe gînduri. Întrebări nu avea. Și nici nu ținea să se lanseze acum în banale discuții abstracte. În afara oricărei legături cu O'Brien și cu Confreria, în minte îi răsări imaginea suprapusă a odăii întunecoase în care mamă-sa își dusese ultimele zile, dormitorul din casa domnului Charrington, tamponul de sticlă, gravura în oțel, înrămată în lemn de palisandru. Nu se putu stăpîni și întrebă:

— Poate cunoașteți un vechi cîntecel, care începe așa:

San Clemente sună pe vale,
Hai, veniți cu portocale!

O'Brien dădu iarăși din cap și, imperturbabil, continuă cu o mină aproape solemnă:

San Clemente sună pe vale,
Hai, veniți cu portocale!
De la San Martin — cling! cling!
Dă-mi, copile, un farthing!
Iar Old Bailey, mai dihai,
Datoria, cînd mi-o dai?!

— Știți și ultimul vers?! exclamă uimit Winston.

— Da, cunosc și ultimul vers. Însă e de acum timpul să plecați. O clipă, mai zăboviți o clipă! Luați mai întîi o tabletă!

După ce-i dădu tableta, O'Brien îi strînse mîna cu toată puterea, mai să i-o strivească. În prag Winston se întoarse. O'Brien se și cufundase în gîndurile sale. Aștepta, cu mîna pe butonul teleecranului. Winston văzu bircul luminat de lampa cu abajur verde, logograful, coșurile împletite din sîrmă, încărcate cu hîrțoage. Întîlnirea luase sfîrșit. Cel mult peste treizeci de secunde, se gîndi Winston, O'Brien își va relua importanta sa activitate în serviciul Partidului.

IX

Frînt de oboseală, Winston își simțea trupul nu numai sleit, ci și transparent, ca de răcitură. Avea impresia că de-ar ține palma înaintea unui bec aprins, s-ar prevede

prin ea. Munca peste puteri îl secătuise, îi storsese toată vlaga. Doar o alcătuire fragilă de nervi, oase şi piele rămăsese din el. Simţurile i se ascuţiseră în cel mai înalt grad. Uniforma îl strîngea în umeri, pietrele de caldarîm i se înfigeau în tălpi, pînă şi pentru a-şi strînge pumnii trebuia să facă un efort cumplit, de-i trosneau oasele.

Muncise în cinci zile nouăzeci de ore, ca şi toţi ceilalţi funcţionari de la Minister. Acum, slavă Domnului, terminase totul şi pînă a doua zi dimineaţă nu avea nimic de făcut. Şase ore putea petrece în odăiţa sa de la prăvălie, iar altele nouă — în patul său.

Sub soarele blînd, crepuscular, îşi purta paşii pe ulicioara sordidă ce ducea la anticăria domnului Charrington. Era mereu atent la patrule, deşi, în adîncul sufletului, era încredinţat că la această oră nu-l ameninţă aproape nici un pericol. Servieta grea îl bătea peste genunchi la fiece pas, iritîndu-i glezna bolnavă. În geantă avea **cartea.** O avea de acum de şase zile şi nici măcar n-o deschisese. Ba nici n-o văzuse cum arată.

În cea de-a şasea zi a Săptămînii Urii, după defilări, discursuri, strigăte, cîntări, stindarde, figuri de ceară, răpăit de tobe, răbufnituri de alămuri, tropăit de picioare obosite, scrîşnet de şenile, vuiet de escadrile şi salve de tunuri,... după toate acestea, cînd orgasmul ideologic atinsese punctul său culminant, iar ura generală împotriva Eurasiei căpătase o amploare atît de delirantă şi de exacerbată, încît dacă cele două mii de prizonieri eurasiatici ce trebuiau să fie spînzuraţi public în ultima zi de festivităţi ar fi fost daţi pe mîna mulţimii, aceasta i-ar fi făcut bucăţele într-o clipită... ei bine, tocmai atunci se anunţă că Oceania nu mai e în război cu Eurasia. Oceania lupta acum împotriva Asiei Orientale. Eurasia era aliată.

Nu se recunoscu, firește, că s-ar fi produs vre-o schimbare. Pur şi simplu, inamicul era acum altul, vestea împrăştiindu-se ca fulgerul în toate părţile. Winston tocmai participa la o manifestaţie în una din pieţele centrale ale Londrei, cînd survenise schimbarea. Amurgise şi lumina crudă, orbitoare a proiectoarelor smulgea din întuneric ba un chip ca de ceară, ba purpur de drapele.

În piaţă erau mii de oameni, printre care şi un grup de aproape o mie de elevi îmbrăcaţi în uniforma Cercetaşilor. De la o tribună drapată cu pînză roşie îşi ţinea discursul un orator din Partidul Interior. Era un individ slăbănog şi mic de stat, cu braţele lungi, disproporţionate, cu capul mare, chel, acoperit doar de cîteva smocuri răs-

firate de păr. Silueta sa pirpirie, tocmai strîmbată de ură, se vedea de departe. Cu o mînă înşfăcase microfonul, pe cînd pe cealaltă — nemaipomenit de lungă şi de osoasă — şi-o flutura ameninţător deasupra capului. Vocea sa metalică răbufnea din difuzoare; perora despre un şir nesfîrşit de atrocităţi, măceluri în masă, deportări de popoare, jafuri, violuri, torturări ale prizonierilor, bombardamente asupra populaţiei civile, agresiuni, propagandă mincinoasă şi tratate încălcate. Era aproape cu neputinţă a-l asculta, fără a te lăsa mai întîi convins, apoi a-ţi ieşi din minţi. Schimbîndu-se de la o clipă la alta, furia gloatei fierbea încontinuu, iar vocea oratorului era acoperită din cînd în cînd de urletul bestial, ţîşnind nestăvilit din mii de gîtleje. Mai înfiorător decît toţi strigau copiii.

Discursul dura de vre-o douăzeci de minute, cînd un curier se ridică grăbit la tribună şi îi înmînă oratorului un bileţel. Fără a-şi întrerupe oratoria, acela îl desfăcu şi îl citi. Nimic nu se schimbase în vocea sa, nici în gesturi, nici măcar în fondul discursului. Schimbate erau numai numele! Nu comunicase măcar ce se întîmplase, că valul unei înţelegeri generale prinse a creşte în sînul mulţimii. Oceania a intrat în război cu Asia Orientală! În clipa următoare efectul zguduitor al noutăţii atinsese punctul culminant. Mesajul tuturor lozincilor şi placardelor ce înfrumuseţau piaţa devenise pe dată echivoc! Sabotaj! Culpabili erau agenţii lui Goldstein! Şi piaţa, toată într-un freamăt şi într-o învolburare nemaipomenită, prinse a smulge placardele de pe pereţi, a rupe în bucăţi panourile şi lozincile. Totul fu călcat în picioare.

Ca întotdeauna, adevărate minuni făceau Cercetaşii. Se căţărau ca nişte maimuţe pe acoperişuri şi tăiau lozincile fixate între hogeacuri. În două-trei minute totul luase sfîrşit. Oratorul, tot mai strîngînd cu o mînă microfonul, vocifera înainte. În clipa următoare gloata scoase un zbierăt cumplit de ură, întocmai ca acum cîteva minute. Alţii erau duşmanii, ura era aceeaşi!

Amintindu-şi mai tîrziu de cele întîmplate, Winston înţelese ce-l uimise mai mult: omuleţul de la tribună prinse a-i afurisi pe noii duşmani chiar de la mijlocul frazei. Nici măcar nu se oprise, nu schimbase nici măcar construcţia frazei. În acel moment nu-i ardea însă de analiza fenomenului. Cînd prinseră a fi smulse şi aruncate la pămînt lozincile şi placardele, cînd se dezlănţuise de-a binelea vacarmul schimbărilor, un necunoscut îl tipări pe umăr şi îi zise: «Pardon, mi se pare că v-aţi pierdut ser-

vieta...». Fără a scoate un cuvînt, cu gîndul dus aiurea, Winston o luă. Ştia că abia peste cîteva zile o va putea deschide. De îndată ce manifestaţia luă sfîrşit, merse direct la Ministerul Adevărului, cu toate că era în jurul orei douăzeci şi trei. Întocmai procedase întreg personalul Ministerului. Ordinele de revenire neîntîrziată la locurile de lucru, pe care teleecranele le transmiteau periodic, erau, de fapt, de prisos. Oceania e în război cu Asia Orientală; Oceania a luptat întotdeauna împotriva Asiei Orientale! O bună parte din literatura politică din ultimii ani se învechise, devenind absolut netrebuincioasă. Documente şi informaţii, ziare, cărţi, broşuri propagandistice, filme, bande sonore, fotografii — totul trebuia rectificat sau distrus cu iuţeala fulgerului. Deşi nu fuseseră emise încă directivele de rigoare, se ştia că şefii de departamente hotărîseră ca cel mult într-o săptămînă să nu rămînă în întreaga Oceanie nici măcar o singură referire la războiul cu Eurasia sau la alianţa cu Asia Orientală. Urma să fie înfăptuită o muncă herculeană, unde mai pui că operaţiile ce urmau a fi executate nu erau pomenite niciodată cu numele lor adevărate.

În Departamentul de Registre se lucra cîte optsprezece ore din douăzeci şi patru, cu două pauze a cîte trei ore fiecare, pentru odihnă. Din subsolurile Ministerului au fost scoase saltele ce au fost aşternute chiar pe coridoare. Masa le-o aduceau în cărucioare ospătăriţele de la cantină şi era compusă din tartine şi cafea **Victoria.** De fiecare dată cînd îşi întrerupea lucrul pentru a se odihni cîteva ore, Winston se străduia să termine tot ce avea de făcut, ca pe biroul său să nu rămînă nici o hîrtie, iar cînd revenea după cele trei ore de somn, cu trupul veşted şi cu oboseala în oase, găsea alte maldăre de cilindri care, asemeni unor troiene, acopereau biroul, **logograful** şi podeaua dimprejur, astfel încît prima treabă pe care o avea de făcut era să-şi rînduiască locul de lucru. Pe deasupra, nu executa o muncă pur mecanică. I se nimereau, fără îndoială, şi hîrtii în care trebuia să schimbe doar un singur nume, totuşi de cele mai multe ori informaţiile amănunţite despre evenimente îi solicitau multă atenţie şi imaginaţie, inclusiv considerabile cunoştinţe de geografie, necesare pentru a strămuta teatrul de război dintr-o regiune a lumii în alta.

În cea de-a treia zi ochii îl dureau insuportabil. La fiece cinci minute îşi ştergea sticlele ochelarilor. Ca şi cum se înhămase la o muncă peste puteri; pe de o parte,

avea tot dreptul să lase totul baltă, pe de alta însă, dintr-o încăpăţînare nervoasă, n-o putea lăsa pînă n-o vedea scoasă în capăt. Curios, dar nu-l preocupa acum nici cîtuşi de puţin faptul că toate cuvintele pe care le murmura la **logograf,** fiece rînd scris cu stiloul era o minciună deliberată. Pe Winston, ca şi pe oricare alt funcţionar din Departamentul de Registre, îl încolţea doar teama că vre-o careva falsificare nu ar fi perfectă.

In dimineaţa celei de-a şasea zile torentul de cilindri prinse a slăbi din putere. Trecuse jumătate de oră, fără să iasă nimic din tub; apoi ţîşni un cilindru, după care urmă iarăşi o pauză. Ritmul muncii se potolise peste tot. Un adînc şi tainic suspin de uşurare părea să fi străbătut Ministerul. O faptă eroică ce nu va fi menţionată nicicînd, nicăeri, fusese, pare-se, săvîrşită. Acum nici un om de pe Pămînt nu ar fi putut proba documentar că războiul cu Eurasia a fost într-adevăr!

Pe neaşteptate, se anunţă că toţi lucrătorii Ministerului sînt liberi pînă a doua zi dimineaţa. Era amiază. Winston îşi luă servieta cu **cartea** (cît lucrase, o ţinuse permanent între picioare, iar cînd dormea o punea sub cap) şi merse acasă, se bărbieri şi cît pe ce să adoarmă în cada de baie, deşi apa era aproape rece.

Peste puţin, cu un sentiment voluptuos, scîrţîind din toate încheiturile, urca scara din dosul anticăriei domnului Charrington. Era obosit ca un cîine, însă nu vroia să doarmă. Deschise fereastra, aprinse slinoasa lampă de gătit şi puse de-o cafea. Julia trebuia să sosească din clipă în clipă. O aştepta, avea **cartea.** Se lăsă în vechiul fotoliu şi desfăcu curelele servietei.

Scoase un volum negru şi greu, legat de vre-un amator, pe a cărui copertă nu se vedea nici numele autorului, nici titlul. Semăna cu o ediţie samizdat. Filele erau şi ele oarecum ciudate. Ferfeniţite pe la margini, se deschideau cu uşurinţă, de parcă ar fi trecut printr-o mulţime de mîini. Pe foaia de titlu citi:

TEORIA ŞI PRACTICA COLECTIVISMULUI OLIGARHIC
de
EMMANUEL GOLDSTEIN

Winston citi:

«Capitolul 1

IGNORANŢA ESTE FORŢĂ

Din cele mai vechi timpuri fixate de istorie — probabil de pe la sfîrşitul perioadei Neoliticului — pe pămînt au existat trei pături: Cei-de-Sus, Cei-de-Mijloc şi Cei-de-Jos. De-a lungul vremurilor cele trei grupuri s-au amestecat între ele şi au purtat de la o epocă la alta nume felurite; s-a schimbat şi proporţia lor numerică, precum şi relaţiile reciproce, totuşi structura esenţială a societăţii a rămas mereu aceeaşi. Chiar şi după straşnice zguduiri, după transformări ce păreau irevocabile, aceeaşi structură continua să se impună, aidoma unui giroscop ce-şi recapătă poziţia de echilibru după ce a fost împins într-o parte sau alta.

Obiectivele urmărite de cele trei grupuri erau absolut ireconciliabile...».

Winston îşi întrerupse lectura; o făcuse mai ales pentru a se bucura din toată inima de uimitorul fapt că citeşte în linişte şi în siguranţă. E singur, fără teleecrane, fără ca nimeni să tragă cu urechea la uşă, fără a avea senzaţia că cineva i se uită pe deasupra umărului, fără a fi nevoit să acopere pagina cu palma. Doar adierea gingaşă a unui vîntişor îi mîngîia obrazul. Undeva în depărtare se auzeau strigăte de copii jucîndu-se. În odaie era o linişte desăvîrşită, doar tic-tacul ceasornicului răsuna abia auzit.

Se aşeză mai comod în fotoliu şi îşi întinse picioarele, sprijinindu-le pe grila şemineului. Era o binecuvîntare; era însăşi veşnicia! Deodată, cum se întîmplă de obicei cu cărţile pe care ştim dinainte că le vom citi şi răsciti, deschise volumul la întîmplare: nimerise tocmai la începutul capitolului al treilea. Continuă să citească:

«Capitolul III

RĂZBOIUL ESTE PACE

Dezbinarea lumii în trei mari supraputeri a constituit un eveniment ce putea fi prevăzut — de fapt, a şi fost prevăzut — şi s-a produs la mijlocul secolului XX. Odată cu înghiţirea Europei de către Rusia şi cu încorporarea

Imperiului Britanic de către Statele Unite, au luat ființă două puteri (din cele trei existente în momentul de față) — Eurasia și Oceania. Cea de a treia, Asia Orientală, s-a născut ca unitate independentă abia după un deceniu de lupte confuze. Frontierele între cele trei suprastate sînt arbitrare în unele zone, iar în altele variază în funcție de succesele militare, deși, în general, se mențin în limitele geografice cunoscute. Eurasia cuprinde toată partea nordică a continentelor european și asiatic, de la Portugalia pînă la strîmtoarea Bering. Oceania cuprinde cele două Americi, insulele din Atlantic, inclusiv Insulele Britanice, Australia și Africa Meridională. Asia Orientală, o putere mai mică decît celelalte două și cu hotarul vestic mai puțin delimitat, înglobează China și țările situate mai la sud de ea, Insulele Japoniei și o imensă parte — mereu trecînd dintr-o stăpînire în alta — din Manciuria, Mongolia și Tibet.

Intr-o combinație sau alta, cele trei supraputeri s-au aflat în ultimii douăzeci și cinci de ani într-o necurmată stare de război. Cu toate acestea, luptele purtate nu urmăreau nimicirea dușmanului, ca în primele decenii ale secolului XX. Era un război de rutină, cu obiective militare limitate, între părți incapabile să se distrugă între ele, fără a urmări interese materiale și fără deosebiri ideologice clare. Ceea ce nu ne permite să afirmăm că comportamentul în război sau atitudinea față de el ar fi mai puțin sîngeros sau mai cavaleresc. Dimpotrivă, peste tot în țările beligerante era aținută isteria militaristă și înfloreau consecințele acesteia: violența, jaful, masacrarea copiilor, înrobirea propriilor popoare. Se considerau ca normale și represaliile împotriva prizonierilor de război, ajungîndu-se pînă la aceea că erau arși sau îngropați de vii și, cînd aceste crime nu erau comise de inamic, erau considerate ca ceva meritoriu.

In ce privește acțiunile de război propriu-zise, ele afectau efective restrînse, alcătuite în special din specialiști bine pregătiți, iar pierderile în forță vie erau relativ mici. Luptele se dădeau pe pămînturi neutre sau pentru frontiere deocamdată nedelimitate, despre care puțini oameni din cele trei țări aveau habar unde se află pe hartă, sau în jurul fortărețelor plutitoare, care apărau punctele strategice de pe mare. In centrele de civilizație războiul însemna doar o continuă descreștere a nivelului de viață, precum și rare bombardamente cu rachete, ce-și luau ofrandă cîteva zeci de vieți. In realitate, războaiele își

schimbaseră caracterul. Mai exact, el varia în funcţie de importanţa cauzelor în măsură să-l dezlănţuie. Drept cauze dominante fuseseră recunoscute cu bunăştiinţă motivele ce rămîneau latente în marile războaie din prima jumătate a secolului XX.

Pentru a înţelege natura războiului modern — firește, luîndu-se în seamă şi regrupările ce intervin la fiece cîţiva ani, deşi războiul e mereu acelaşi — mai întîi de toate este necesar să înţelegem că o asemenea confruntare nu poate fi nicicînd decisivă. Nici unul dintre cele trei suprastate nu poate fi cucerit definitiv, nici chiar dacă două dintre ele s-ar fi aliat. Forţele celor trei sînt foarte bine simetrizate, iar potenţialul defensiv este extrem de puternic. Eurasia e apărată de necuprinsele sale spaţii terestre, Oceania de apele Atlanticului şi ale Pacificului, iar Asia Orientală rezistă datorită fecundităţii şi hărniciei populaţiei sale. În afară de aceasta, nici nu mai este pentru ce lupta, chiar sub aspect material. Odată cu dezvoltarea economiilor autarhice[1], lupta pentru pieţele de desfacere — una din cauzele principale ale războaielor de altădată — şi-a pierdut rostul, iar controversele cauzate de dominarea surselor de materii prime nu constituie o chestiune de viaţă sau moarte. Fiecare dintre cele trei state este atît de mare ca teritoriu, încît îşi poate dobîndi toate materiile necesare din interiorul propriilor hotare. De fapt, confruntarea armată urmăreşte doar dominarea pieţei forţei de muncă. Între frontierele supraputerilor, fără a aparţine statornic nici uneia dintre ele, se extinde un patrulater cu unghiurile în Tanger, Brazzaville, Darwin şi Hong-Kong, în care locuieşte aproape a cincea parte din populaţia Terrei. Cele mai îndîrjite lupte se poartă tocmai pentru cucerirea acestor regiuni dens populate, precum şi pentru stăpînirea zonelor polare. De altminteri, nici una dintre puteri nu e în măsură să controleze totalmente pămînturile disputate. Ba o parte, ba alta din ele trec mereu dintr-o stăpînire în alta, iar schimbările survenite în relaţiile dintre aliaţi erau determinate, de fapt, de tentaţia unei cuceriri fulgerătoare a unei sau altei palme de pămînt cu preţul trădării şi al intrigii politice.

Toate teritoriile disputate sînt bogate în zăcăminte de minerale preţioase, iar în unele din ele se cultivă im-

---

[1] Economii naţionale închise, izolate de economia altor ţări. n. t.

portante culturi agricole, ca de pildă arborele de cauciuc; în ţările cu climă rece acest produs se sintetizează prin tehnologii relativ costisitoare. Mai tentant însă decît orice era aici rezerva practic inepuizabilă şi ieftină de mînă de lucru. Cel care reuşea să-şi supună Africa Meridională, ţările din Asia Mică, India Meridională sau Arhipelagul Indoneziei, acela putea dispune de zeci, ba uneori chiar şi de sute de milioane de oameni buni de muncă şi prost plătiţi. Populaţia acestor regiuni, redusă într-o măsură mai mare sau mai mică la condiţia de sclav, trece mereu dintr-o stăpînire în alta şi, asemeni cărbunelui sau petrolului, e exploatată nemilos în industria armamentelor, pentru a cuceri noi pămînturi, pentru a dispune de mai multă forţă de muncă, pentru a produce şi mai multe arme, şi aşa la nesfîrşit.

E de remarcat, totodată, că luptele nu se poartă niciînd în imediata apropiere a frontierelor adevărate ale statelor beligerante. Astfel frontierele Eurasiei oscilează mereu între cursul rîului Congo şi coasta septentrională a Mediteranei; insulele din Oceanul Indian şi din Pacific sînt mereu cucerite sau pierdute ba de Oceania, ba de Asia Orientală; Mongolia, pe unde trece linia de demarcaţie între Eurasia şi Asia Orientală, nu cunoaşte în genere vre-o stăpînire cît de cît stabilă; în zona Polului Nord cele trei puteri pretind la imense teritorii, în bună parte nelocuite şi nevalorificate; cu toate acestea, echilibrul de forţe rămîne mereu acelaşi, iar metropolele cu neputinţă de cucerit. Mai mult decît atît, mîna de lucru a popoarelor exploatate din jurul Ecuatorului nu este, de fapt, necesară economiei mondiale. Ea nu sporeşte cu nimic bogăţia Pămîntului; tot ce se produce aici merge pentru nevoile războiului, care, la rîndul său, are drept scop pregătirea unui nou război. Prin munca sa, populaţia înrobită nu face decît să grăbească desfăşurarea războiului. Şi chiar de nu ar exista acest sprijin al robilor, în structura comunităţii internaţionale, precum şi în procesele prin care ea se menţine, nu poate surveni nici o schimbare de esenţă.

Finalitatea principală a războiului modern (potrivit principiilor **dublei-gîndiri,** scopul acesta e urmărit şi, totodată, ignorat de strategii din Partidul Interior) constă în folosirea producţiei maşinizate, fără a ridica prin aceasta nivelul general de viaţă. La începutul secolului al nouăsprezecelea societatea industrială prinse a fi confruntată cu problema latentă a supraproducţiei. Astăzi, deşi puţini

sînt acei ce pot mînca pe săturate, problema surplusurilor ar putea deveni destul de gravă, dacă nu s-ar uza de procesele unei frînări artificiale.

Lumea contemporană, dacă ar fi s-o comparăm cu cea din 1914, nu numai că e mai flămîndă şi mai dezbrăcată, ci şi mai dezolată ca oricînd (ca să n-o mai comparăm cu viitorul luminos, la care visau oamenii din acea vreme). De fapt, la începutul secolului XX, imaginea unei societăţi viitoare, nemaipomenit de bogată, bine orînduită, eficace, în care fiecare ar fi avut timp pentru toate, o lume scînteietoare şi antiseptică, zidită din sticlă, oţel şi beton alb ca neaua era un ideal împărtăşit de aproape toţi oamenii culţi ai timpului.

Ştiinţa şi tehnologia se dezvoltau vertiginos şi era firesc să crezi că procesul va înainta mereu. Totul a fost însă curmat; în parte, din cauza sărăciei survenite după o serie de războaie şi revoluţii, în parte fiindcă progresul ştiinţific şi tehnic se bazează pe gîndirea empirică, condamnată într-o societate strict reglementată. Într-un cuvînt, lumea contemporană e mai primitivă decît cea de acum cincizeci de ani. În unele domenii secundare se mai înregistrează progrese şi se mai fac unele descoperiri şi invenţii, însă toate sînt legate de război şi de spionajul politic. În afară de aceasta, experienţele ştiinţifice şi invenţiile nu-şi pot regăsi făgaşul după dezastrul din anii cincizeci, cauzat de războiul atomic.

Cu toate acestea, primejdia maşinismului persistă. Din clipa apariţiei primei maşini se spera, după cum era şi logic, că necesitatea de braţe de muncă, în special cele folosite la muncile grele, va dispare curînd, prin urmare, şi principala premiză a inegalităţii între oameni. Căci dacă maşinile ar fi fost folosite din plin la muncile pentru care erau destinate, atunci foamea, mizeria, analfabetismul, bolile şi muncile istovitoare ar fi fost eliminate din viaţa societăţii doar pe parcursul a cîtorva generaţii. În realitate, începînd cu sfîrşitul anilor cincizeci ai secolului trecut şi pînă la începutul secolului nostru anume astfel se şi desfăşurau lucrurile. Erau tot mai mult automatizate procesele necesitînd un mare volum de muncă şi se producea un asemenea belşug de produse, încît uneori distribuirea lor era aproape cu neputinţă. Care vasăzică, în primele decenii ale secolului douăzeci viaţa omului simplu atinsese un nivel nemaipomenit.

În acelaşi timp, era limpede că sporirea bunăstării în asemenea grad nemaivăzut ameninţă societatea ierarhică

cu distrugerea. Într-o lume în care fiecare lucrează doar orele ce-i asigură pîinea cea de toate zilele, unde fiecare locuieşte în case comode şi igienice, cu baie, încălzire centrală şi frigider, unde oricine poate avea o limuzină sau chiar un avion, trebuia să dispară forma cea mai bătătoare la ochi (şi, probabil, cea mai importantă) de inegalitate. Generalizîndu-se, bogăţia nu mai dă naştere la diferenţe sociale. Teoretic, ne putem, probabil, imagina o societate în care bogăţia — în sensul de a poseda ceva personal, un obiect de lux, de pildă — ar fi fost împărţită echitabil, în timp ce **puterea** ar deţine-o o minoritate, o restrînsă castă privilegiată. În realitate însă, o asemenea societate nu ar putea supravieţui prea mult. Cum odihna şi munca ar deveni la fel de atrăgătoare pentru toţi, uriaşe mase pauperizate s-ar alfabetiza şi ar începe, puţin cîte puţin, a-şi concepe propria condiţie, după care, mai devreme sau mai tîrziu, îşi vor da seama că minoritatea nu-şi merită privilegiile şi, prin urmare, le va lichida. Cu alte cuvinte, o societate ierarhică se poate menţine doar bazîndu-se pe sărăcie şi ignoranţă. Nu soluţiona problema nici reîntoarcerea la patriarhalism, la pămînt, după cum preconizau unii gînditori la început de secol. O asemenea cale venea în contradicţie cu tendinţa de industrializare, deja avînd un caracter ireversibil. Ţara care ar fi urmat-o, ar fi slăbit imediat sub aspect militar şi ar fi dispărut din cauza concurenţei tot mai strînse.

Problema nu poate fi dezlegată nici pe calea sărăcirii maselor, reducîndu-se producţia de mărfuri. Metoda fusese de acum încercată în mai multe rînduri, în ultimele faze ale capitalismului, cam între anii douăzeci şi patruzeci ai secolului nostru. O economie în stagnare, suprafeţe agricole necultivate, capitalul ce încetase a se mai acumula şi cea mai mare parte a populaţiei şomînd şi ducînd-o de azi pe mîine datorită ajutoarelor de stat — iată rezultatele acestei practici. O asemenea situaţie slăbea ţara şi din punct de vedere militar, dînd totodată naştere unei opoziţii inevitabile în sînul statului. Problema consta în a menţine societatea pe făgaşul industrial, fără a spori bogăţia ţării şi fără a ridica nivelul de viaţă al populaţiei. În practică, unicul sorţ de izbîndă rămînea războiul, de preferinţă unul neîntrerupt.

Finalitatea esenţială a unui război nu e numai distrugerea de vieţi omeneşti, ci şi nimicirea roadelor muncii lor. Războiul înseamnă mai întîi de toate cheltuieli pentru înarmare, zboruri în stratosferă şi imersiuni în adîncurile

oceanului, adică o modalitate de a risipi şi de a arunca la fund de mare mijloace care, în condiţii de pace, pot fi întrebuinţate la crearea unor comodităţi pentru mase, într-un cuvînt, pentru ceva raţional. Chiar şi atunci cînd armele nu sînt distruse pe cîmpul de luptă, fabricarea lor este deja o metodă eficace de ocupare a forţei de muncă, fără a se produce nimic trebuincios pentru oameni. Pentru construcţia unei fortăreţe plutitoare, de exemplu, e nevoie de tot atîtea mijloace cît pentru o sută de cargoboturi. Cînd fortăreaţa se învecheşte şi e dată la fier uzat, fără a fi adus nimănui nici un folos material, atunci se construieşte alta care, la rîndu-i, solicită alte nenumărate braţe de muncă. În principiu, cheltuielile de război sînt planificate astfel, încît să consume toate surplusurile, după ce a fost acoperit un minim necesar pentru populaţie. De fapt, acest minim se calculează întotdeauna mai scăzut decît este necesarul, astfel încît penuria cronică de produse să poată fi din cînd în cînd atenuată — tertip servit drept avantaj al sistemului. E o tactică deliberată ce împinge în pragul mizeriei chiar şi grupurile favorizate, întrucît numai în condiţiile unei sărăcii generale micile privilegii capătă o greutate deosebită, iar distincţiile dintre grupuri se reliefează cu şi mai multă pregnanţă. Astfel, în comparaţie cu nivelul de viaţă de la începutul secolului, un membru al Partidului Interior duce un trai auster şi laborios. Totuşi puţinul lux de care se poate bucura — un apartament spaţios şi confortabil, stofe şi alimente de bună calitate, băutură şi tutun, două sau trei slugi, un autoturism sau un elicopter propriu — îi conferă o situaţie mult mai înaltă faţă de un membru al Partidului Exterior, care, la rîndul său, are un avantaj similar în comparaţie cu masele de jos, cărora noi le spunem de obicei **proli.** Atmosfera socială e aceea a unui oraş asediat, unde doar faptul de a avea o bucată de carne de cal mai mult sapă o prăpastie de netrecut între oameni, între sărăcie şi bogăţie. Iar ideea că toate acestea se întîmplă în vreme de război, cînd societatea e ameninţată de un pericol real, conferă legitimitate puterii aflate în mîinile unei caste, ca o condiţie inevitabilă de supravieţuire. Se vede clar de aici că războiul nu numai realizează diferenţele sociale necesare, dar le şi întocmeşte într-un mod psihologiceşte acceptabil. În principiu, e mult mai simplu a irosi forţa de muncă excedentară la zidirea de temple şi de piramide, la săparea de şanţuri, după care să le astupi la loc, ba chiar la producerea unei imense

cantităţi de bunuri, după care să le dai foc. Procedînd astfel, creăm doar baza economică, nu şi cea emotivă a unei societăţi ierarhizate. Ceea ce contează nu e atît morala maselor — atît timp cît masele sînt absorbite de muncă, starea lor de spirit nu importă — ci morala Partidului însuşi. Se cere ca pînă şi cel mai umil membru de partid să fie competent, laborios şi destul de inteligent, dar totodată un fanatic ignorant şi credul, în sufletul căruia să precumpănească frica, ura, linguşeala şi o senzaţie orgiastică de triumf. Cu alte cuvinte, e necesar ca acest om să aibă o mentalitate tipică vremurilor de război. Pentru el nu importă dacă ţara e în război sau nu şi, cum o victorie decisivă nu e cu putinţă, dacă situaţia de pe fronturi e bună sau proastă. Unicul lucru pe care el îl ştie cu toată tăria e că patria e în război. Dedublarea conştiinţei, pe care Partidul o impune membrilor săi, reuşeşte mult mai bine în atmosfera de război şi e aproape universală, totuşi se reliefează cu mai multă pregnanţă pe măsură ce urcăm scara ierarhică. Se poate afirma cu toată hotărîrea că tocmai Partidul Interior e cel mai afectat de isteria militaristă şi de ura faţă de inamic.

Pentru a-şi exercita funcţiile administrative, orice membru al Partidului Interior trebuie să ştie care dintre informaţiile parvenite de pe fronturi sînt false; el poate chiar şti că pretinsul război nici nu există în realitate sau că a fost dezlănţuit în numele unor scopuri cu totul diferite de cele declarate.

Oricum, cunoştinţele acestora sînt lesne neutralizate cu ajutorul tehnicii bine însuşite a **dublei-gîndiri.** Astfel, e cu neputinţă să-l sminteşti pe un membru al Partidului Interior din credinţa sa mistică că războiul e o realitate şi că se va încheia victorios, cu dominaţia indiscutabilă a Oceaniei asupra lumii întregi.

Toţi membrii Partidului Interior cred în viitoarea victorie totală ca în ceva axiomatic, cu un sentiment aproape religios. Biruinţa poate fi înfăptuită sau prin achiziţionarea de noi teritorii, obţinîndu-se astfel o preponderenţă în forţă, sau prin descoperirea unei arme noi, secrete. Cercetările în domeniul armamentelor nu încetează nici pentru o clipă; e aproape unica sferă în care mai e necesar tipul creativ şi teoretic.

In Oceania de astăzi aproape că nu există ştiinţă (în sensul vechi al cuvîntului). In **neolimbă** nici măcar nu e fixat acest cuvînt — «ştiinţă». Metodelor empirice de gîndire, pe care s-au bazat toate realizările ştiinţifice din tre-

cut, le-au fost contrapuse principiile fundamentale ale INGSOC-ului. Progresul tehnic există doar în măsura în care noile invenţii pot fi aplicate la strîmtorarea libertăţii omului. Meseriile se află şi ele în stagnare, sau chiar în involuţie. Ogoarele sînt arate cu plugul tras de cai, în timp ce cărţile sînt scrise de maşini. Doar în domeniile vitale pentru stat, ca de exemplu în cel al spionajului militar sau politic, investigaţia empirică mai este stimulată sau, cel puţin, tolerată.

Cele două scopuri ale Partidului sînt cucerirea întregii lumi şi înăbuşirea pentru totdeauna a gîndirii libere. Prin urmare, există şi două mari probleme pe care Partidul trebuie să le rezolve. Una dintre ele de a şti, împotriva voinţei omului, ce gîndeşte acesta, cealaltă — a ucide în cîteva secunde, fără a avertiza, sute de milioane de oameni. Acestea sînt, în fond, obiectivele cercetărilor ştiinţifice. Actualul om de ştiinţă întruneşte calităţile psihologului şi ale inchizitorului şi studiază cu o minuţiozitate extraordinară semnificaţiile expresiilor feţei, gesturile, inflexiunile vocii, efectele drogurilor, cu care te fac să mărturiseşti adevărul, terapeutica şocului, a hipnotismului şi a torturii fizice; ori e chimist, fizician sau biolog, ocupîndu-se de acele ramuri ale specialităţii sale, care urmăresc scopul de a ucide. Numeroase echipe de asemenea tehnicieni lucrează fără preget în marile laboratoare ale Ministerului de Pace, în staţiuni experimentale, înfundate în selva braziliană, în deşerturile Australiei sau în insulele pierdute ale Antarcticii. Unii croiesc planurile viitoarelor războaie; alţii inventează rachete tot mai puternice, născocesc explozive tot mai eficiente şi cuirase de nepătruns; sînt şi din cei ce caută să descopere noi gaze şi otrăvuri ucigătoare şi să le producă în cantităţi atît de mari, încît să poată nimici vegetaţia unor întregi continente, sau cultivă viruşi imunizaţi împotriva tuturor antibioticelor posibile; alţii se străduie să proiecteze un vehicul ce s-ar deplasa pe sub pămînt asemeni submarinelor prin apă, sau avioane independente de baza lor; alţii prospectează posibilităţi mai îndepărtate, precum concentrarea razelor Soarelui cu ajutorul unor lentile gigantice, suspendate în spaţiu, la mii de kilometri de Pămînt, sau declanşarea unor cutremure artificiale, utilizînd căldura din miezul Terrei.

Totuşi nici unul dintre aceste proiecte nu s-a apropiat deocamdată de realizare şi nici unul dintre cele trei state nu a înregistrat vre-o prioritate definitivă faţă de cele-

lalte două. Realizarea cea mai importantă pe care cele trei puteri şi-au însuşit-o e, ca şi mai înainte, bomba atomică, creată în anii patruzeci şi aplicată pe larg un deceniu mai tîrziu. Atunci au fost lansate cîteva sute de bombe, în special asupra centrelor industriale din Rusia Europeană, Europa Occidentală şi America de Nord. Efectele bombardamentelor au convins grupurile guvernatoare din toate cele trei ţări că prelungirea unui asemenea război echivalează cu sfîrşitul cetăţii organizate, deci şi a propriei lor puteri. De aici încolo, deşi nu fusese semnat nici un acord formal, armele nucleare n-au mai fost folosite. Cele trei state continuă, totuşi, să le producă ca şi mai înainte, stocîndu-le în aşteptarea zilei cînd vor putea fi aplicate. De vre-o treizeci-patruzeci de ani arta militară bate pasul pe loc. Ce-i drept, în operaţiile militare se aplică mai frecvent elicoptere şi proiectile-rachetă autopropulsate, iar fragilele vase de război tradiţionale au fost înlocuite cu gigantice fortăreţe plutitoare, practic insubmersibile. Ca şi mai înainte, se produc masiv tancuri, submarine, torpile, mitraliere, ba chiar şi puşti, şi grenade de mînă. Cu toate acestea, mari bătălii ca în primele războaie de la început de secol, în care să piară în cîteva săptămîni sute de mii, iar uneori milioane de oameni, nu se mai repetă.

Nici una dintre cele trei puteri nu-şi poate îngădui vreo manevră în măsură să provoace debandadă în trupe. Cînd se realizează, totuşi, vre-o operaţie de mari proporţii, aceea e, de regulă, un atac prin surprindere împotriva unui aliat. Strategia pe care o promovează cele trei state — sau cel puţin pretind că o promovează — este mereu aceeaşi. Planul e de obicei următorul: confirmînd şi susţinînd tratatul de prietenie încheiat, în ascuns, statul strînge într-un inel de baze militare grosul trupelor aliate, după care încheie grabnic o pace cu inamicul şi atacă pe neaşteptate ţara prietenă. Înţelegerea de pace cu noul aliat durează, de regulă, pînă în momentul în care se reuşeşte a-i adormi vigilenţa, după care totul este reluat.

Lupte adevărate sînt purtate doar în zonele disputate de la Ecuator şi de la Pol, şi nu urmăresc niciodată invazia teritoriului străin. Prin aceasta se şi explică de ce în unele regiuni frontierele între suprastate sînt cu totul arbitrare. Mai mult decît atît, Eurasia, de exemplu, poate lesne cuceri Insulele Britanice, care, de altfel, geograficeşte fac parte integrantă din Europa. Sau, dimpotrivă, Oceania ar izbuti fără eforturi prea mari să-şi împingă

hotarele pînă la Rin, ba chiar pînă la Vistula. Însă astfel ar fi încălcat principiul (de toţi respectat, nicăieri formulat!) al integrităţii culturale. Dacă Oceania ar ocupa, să zicem, pămînturile cunoscute altădată sub numele de Franţa sau Germania, s-ar vedea nevoită să extermine toată populaţia — o sarcină dificilă chiar din punct de vedere tehnic — sau să asimileze o sută de milioane de oameni, care au atins cam acelaşi nivel de dezvoltare ca şi locuitorii Oceaniei. Cu aceeaşi problemă sînt confruntate şi celelalte două supraputeri. Iar dacă mai punem la socoteală că părţile sînt interesate să excludă orice contacte cu străinii, în afara unui număr redus de prizonieri de război şi sclavi de culoare, atunci sarcina nu e numai irealizabilă, ci şi indezirabilă. Cum cetăţeanului simplu din Oceania i se interzice a cunoaşte limbi străine, prizonierii de război nu prezintă nici un pericol pentru putere, deoarece nu se poate căpăta de la ei nici o informaţie despre Eurasia sau Asia Orientală. Cetăţeanul de rînd din Oceania nu a văzut niciodată vre-un semen al său din Eurasia sau Asia Orientală. Dacă relaţiile cu străinii ar fi permise, s-ar descoperi imediat că şi unii, şi alţii au aceeaşi condiţie, şi că aproape tot din ce se afirmă despre ei e doar un lung şirag de minciuni. S-ar sfărîma astfel lumea închisă în care îşi duce existenţa omul simplu, s-ar spulbera ura şi rigiditatea fanatică pe care i se întemeiază morala sa. Aşadar, fără a avea o înţelegere între ele, cele trei state hotărîră că e mult mai judicios să treacă din mînă în mînă Persia şi Egiptul, Java şi Ceylonul, decît să fie violate frontierele principale.

Sub toate astea se ascunde un fapt niciclnd dezbătut public, însă admis în mod tacit şi pe care se bazează tot comportamentul oficialităţilor: condiţiile de viaţă în cele trei suprastate sînt aproape aceleaşi. Politica Oceaniei se întemeiază pe ideologia numită **INGSOC**, în Eurasia predomină neobolşevismul, iar în Asia Orientală o doctrină cunoscută sub un nume chinezesc, care s-ar putea traduce ca «dorul de moarte» sau, şi mai potrivit, «îndepărtarea sinelui».

Cetăţeanului din Oceania îi este interzis să cunoască ceva despre celelalte două ideologii; e obişnuit să le condamne şi să le considere drept o insultă barbară adusă moralităţii şi bunului simţ. In realitate, cele trei ideologii se deosebesc foarte puţin între ele, iar sistemele sociale cărora le-au dat naştere sînt chiar identice. Peste tot afli aceeaşi structură piramidală, aceeaşi glorificare a unui

lider-semidivinitate, o economie identică, orientată spre susținerea unui război continuu. Prin urmare, nici unul dintre cele trei suprastate nu numai că nu poate învinge pe altul, dar nici trage ceva foloase, în cazul unei eventuale victorii. Dimpotrivă, rămînînd în veşnic conflict, reuşesc astfel să se sprijine reciproc, asemeni snopilor clădiți într-o căpiță.

Desigur, vîrfurile guvernante ale celor trei puteri ştiu şi nu ştiu — după împrejurări — motivul adevărat a ceea ce se întîmplă. Pe de o parte, îşi înşeală propriile popoare, afirmînd că o pace trainică reprezintă scopul lor primordial, pe de alta, sînt interesate ca războiul să dureze mereu, fără o victorie definitivă. Datorită faptului că pericolul dinafară a dispărut, acum e cu putință denegarea sistematică a realității — caracteristica principală a **INGSOC**-ului şi a sistemelor sale rivale. Aici e necesar să repetăm ce afirmasem mai sus: războiul şi-a schimbat în mod fundamental caracterul.

In vremurile de altădată războaiele semănau între ele şi, aproape prin definiție, mai devreme sau mai tîrziu se încheiau sau cu o victorie clară, sau cu o înfrîngere indiscutabilă. In afară de aceasta, în trecut războiul era unul din instrumentele principale cu care societatea umană venea în contact cu realitatea nedisimulată. Împărații şi cîrmuitorii din toate epocile au ținut să impună supuşilor o concepție falsă asupra lumii, dar nu şi-au îngăduit niciodată să hrănească vreo iluzie ce ar fi prejudiciat forța militară a țării. Atîta timp cît înfrîngerea în război semnifica pierderea neatîrnării sau altceva în acest gen, s-au luat cele mai serioase precauțiuni de a se evita înfrîngerea. Războiul constituia un fapt fizic ce nu putea fi nicidecum ignorat. In filozofie, în religie, în etică sau în politică se mai admite că doi ori doi fac cinci, pe cînd proiectînd un tun sau un avion aşa ceva nu e cu putință, aici rezultatul e neapărat patru. Națiunile slabe sînt nevoite mai devreme sau mai tîrziu să se supună celor puternice, iar capacitatea de contracarare a agresiunii nu se poate întemeia pe o iluzie. Iar afară de aceasta, pentru o apărare eficace mai e nevoie să-ți însuşeşti învățămintele istoriei, lucru cu neputință, fără a şti cît de cît ce s-a întîmplat în trecut. Ziarele, cărțile de istorie, după cum e şi firesc, au exagerat întotdeauna, dar o asemenea falsificare a evenimentelor ca în vremea noastră nu s-a practicat niciodată. Războiul a constituit dintotdeauna o garanție a cumpătării şi a dreptei judecăți, îndeosebi în ce-i priveşte

pe guvernanți. Atît timp cît un război putea fi cîștigat sau pierdut, nici o clasă guvernatoare nu-și putea îngădui o totală iresponsabilitate.

Însă cînd un război nu mai are sfîrșit, el încetează a mai fi periculos, întrucît dispare o asemenea noțiune ca necesitatea militară. Progresul tehnic încetează atunci, iar faptele cele mai evidente pot fi negate sau ignorate. După cum am văzut mai sus, se mai fac investigații, așazis științifice, dar numai în domeniul militar, iar iluzoriile rezultate ale acestor cercetări nu schimbă nimic. Eficacitatea și capacitatea nu mai sînt necesare. Totul merge de-a-ndăratelea în Oceania. Numai Poliția Gîndirii și-a păstrat eficiența.

Cum fiecare dintre cele trei supraputeri este invincibilă și alcătuiește un univers aparte, orice perversiune mentală e cu putință. Numai realitatea își mai exercită presiunea prin grijile vieții de zi cu zi: trebuie să mănînci, să bei, să ai un acoperiș deasupra capului; să nu iei cumva otravă și să nu te arunci de la etaj...

Între viață și moarte, între plăcerea fizică și durere mai există încă o deosebire, dar nimic mai mult. Lipsit de orice contacte cu lumea dinafară, dezmoștenit de trecut, cetățeanul Oceaniei seamănă cu unul ce a nimerit în spațiul interstelar și nu are idee unde e sus și unde e jos. Guvernatorii unui asemenea stat dețin o putere absolută, cum nici n-au visat vre-o dată faraonii sau caesarii. Se văd obligați a nu admite ca supușii lor să moară de foame într-un număr prea mare și să mențină la același nivel scăzut dezvoltarea tehnologiilor militare; în rest nimic nu-i oprește să se dedea deformărilor realității după bunul lor plac.

Așadar, față de războaiele de altădată, cel de astăzi e o înșelătorie curată. Ar putea fi comparat cu lupta dintre doi tauri, ale căror coarne sînt răsucite astfel, încît nu pot împunge. Cu toate acestea, deși ireal, războiul are totuși un sens. Pe de o parte, «înghite» toate bunurile supraproduse, pe de altă parte, conservă o anumită mentalitate, indispensabilă societății ierarhizate. După cum am văzut, războiul contemporan constituie exclusiv un subiect de politică internă. În trecut, deși vîrfurile din toate țările erau conștiente uneori că urmăresc aceleași interese (străduindu-se din această cauză să diminueze efectele dezastruoase ale confruntărilor armate), luptau totuși unii împotriva altora, iar învingătorul îl zdrobea pe învins. În vremea noastră nu mai luptă popor cu popor, ci elitele

conducătoare împotriva propriilor supuşi, scopul războiului nefiind nici cucerirea de pămînturi străine, nici apărarea ţării, ci doar menţinerea structurii sociale existente. Cum continuarea la nesfîrşit a confruntării armate asigura existenţa statului, însuşi cuvîntul «război» a căpătat un sens ambiguu. Nu vom păcătui, probabil, împotriva adevărului dacă vom susţine că, devenind permanent, războiul a încetat a mai exista. Presiunea pe care au exercitat-o războaiele asupra omenirii, începînd cu Neoliticul şi terminînd cu începutul secolului XX, a dispărut, substituindu-se cu ceva absolut diferit. Dacă cele trei supraputeri, în loc de a purta războaie între ele, ar încheia un acord — respectat — de pace şi de respectare a frontierelor, efectul ar fi acelaşi. În orice caz, fiecare dintre ele s-a transformat într-o lume aparte, zăvorîtă, nesupusă influenţei dezmeticitoare a pericolului dinafară. O pace cu adevărat permanentă este identică, de fapt, cu războiul permanent. Acesta e şi sensul profund (cu toate că majoritatea membrilor de partid îl înţeleg într-un chip mult mai superficial) al lozincii Partidului: **RĂZBOIUL ESTE PACE!»**

Winston îşi ridică ochii din carte. Se auzi o răbufnitură: undeva în depărtare explodase o bombă. Inefabila senzaţie că citeşte o carte interzisă, într-o locuinţă fără teleecrane, continua să-i inunde fiinţa, procurîndu-i un sentiment de adîncă satisfacţie. Singurătatea sa şi sentimentul de securitate le simţea ca şi materializate, fizic, învălmăşite cu oboseala trupului, cu moliciunea vechiului fotoliu, cu dezmierdarea vîntişorului adiind dinspre fereastră... Cartea îl fascinase sau, mai exact, îl liniştise. Nu aflase nimic nou, dar tocmai în aceasta consta farmecul ei. Vorbea despre lucruri pe care le-ar fi putut spune şi el, dacă ar fi putut să-şi ordoneze propriile gîndiri şi să le dea o expresie clară. Era rodul unei minţi asemănătoare cu a sa, însă mult mai puternică, mai sistematică şi mai descătuşată de frică. Cele mai grozave cărţi sînt acelea care vorbesc despre lucruri pe care le cunoaştem, îi trecu lui Winston prin minte.

Vru să ia cartea de la început, de la capitolul I, cînd auzi pe scări paşii Juliei. Se ridică din fotoliu, pentru a-i ieşi în întîmpinare. Tocmai în acest moment intră Julia, îşi zvîrli geanta cafenie pe podea şi se aruncă în braţele lui. Nu se văzuseră mai bine de o săptămînă.

— Am primit **cartea,** zise Winston, după ce se eliberară din lunga îmbrăţişare.

— Ah, de acum?! Minunat! zise ea fără prea mare interes şi se lăsă în genunchi lîngă lampa de gătit, să-şi prepare o cafea.

Lungiţi în pat, cam vre-o jumătate de oră nici nu-şi amintiră de **carte.** Seara era destul de răcoroasă şi se înveliră cu plapuma. De jos se auzea cîntecelul cunoscut şi paşi şîrîiţi pe pavajul curţii. Era aceeaşi muiere cu braţe roşii-cărămizii. Parcă se afla acolo de cînd lumea: trepădînd între albie şi frîngie, înşira rufele la uscat şi îngîna un cîntecel de mahala. Julia nici nu băgă în seamă gălăgia ce venea din curte. Se culcuşise la marginea patului şi picura de somn. Winston întinse mîna şi luă cartea de pe podea. Se ridică pe aşezate, rezemat de marginea patului.

— Trebuie s-o citim, zise el. Toţi membrii Confreriei sînt datori s-o citească.

— Citeşte tu, zise Julia, cu ochii închişi. Citeşte în glas, aşa e mai bine. Poţi chiar să-mi lămureşti ce e mai greu.

Acele ceasornicului arătau şase, adică optsprezece. Aveau la dispoziţie încă trei-patru ore. Winston sprijini cartea pe genunchi şi începu a citi:

«Capitolul I

IGNORANŢA ESTE FORŢĂ

Din cele mai vechi timpuri fixate de istorie — probabil de pe la sfîrşitul perioadei Neoliticului — pe pămînt au existat trei pături: Cei-de-Sus, Cei-de-Mijloc şi Cei-de-Jos. De-a lungul vremurilor cele trei grupuri s-au amestecat între ele şi au purtat de la o epocă la alta nume felurite; s-a schimbat şi proporţia lor numerică, precum şi relaţiile reciproce, totuşi structura esenţială a societăţii a rămas mereu aceeaşi. Chiar şi după straşnice zguduiri, după transformări ce păreau irevocabile, aceeaşi structură continuă să se impună, aidoma unui giroscop ce-şi recapătă poziţia de echilibru după ce a fost împins într-o parte sau alta.»

— Dormi, Julia? întrebă Winston.

— Ba nu, dragul meu, te ascult. Citeşte, citeşte. E nemaipomenit de interesant.

Winston continuă:

«Obiectivele urmărite de cele trei grupuri sînt absolut ireconciliabile. Cei-de-Sus vor să se menţină acolo unde se află. Cei-de-Mijloc rîvnesc să le ia locul. Pe cînd scopul Celor-de-Jos (atunci cînd îl au, deoarece principala lor caracteristică e împovărarea de greutăţile vieţii cotidiene) constă în abolirea tuturor discriminărilor şi crearea unei societăţi în care toţi oamenii ar fi egali. Cam în acest mod se desfăşoară lupta istorică, în mare, reluîndu-şi crugul la nesfîrşit.

Perioade îndelungate Cei-de-Sus deţin puterea. Vine însă un moment cînd îşi pierd încrederea în propriile forţe, sau capacitatea de a guverna, sau se vădesc în acelaşi timp ambele cauze. Sînt atunci răsturnaţi de la putere de Cei-de-Mijloc, care îi cheamă sub drapele pe Cei-de-Jos, încredinţîndu-i că luptă pentru libertatea şi justiţia universale. Însă de îndată ce îşi ating obiectivele, Cei-de-Mijloc îi abandonează pe Cei-de-Jos în vechea lor stare de aservire şi iau locul Celor-de-Sus. Numai Cei-de-Jos nu izbutesc nicicînd să cucerească puterea, nici măcar pentru un timp oricît de scurt. Cu toate acestea, am exagera afirmînd că Istoria nu cunoaşte progresul material. Chiar şi în vremea noastră, de profundă recesiune, omul simplu e mult mai bine asigurat decît acum cîteva secole. Totuşi nici o reformă, nici o revoluţie din cîte au fost nu au apropiat cu un dram egalitatea dintre oameni. Iată de ce din punctul de vedere al Celor-de-Jos nimic nu se schimbă în Istorie, în afară de numele stăpînilor.

La sfîrşitul secolului XIX mulţi au prins deja acest joc. Unii gînditori au şi început a interpreta Istoria ca pe un proces ciclic şi a susţine că inegalitatea constituie o legitate inalterabilă a speciei umane. Desigur, teoria aceasta şi-a avut întotdeauna partizanii săi, însă acum ea suferise o schimbare substanţială. Odinioară necesitatea unei structuri sociale ierarhice constituia doctrina privată a Celor-de-Sus, fiind profesată de regi, nobili, preoţi şi jurişti, de toţi cei care, de fapt, există pe baza ideii de inegalitate, în timp ce celorlalţi li se făgăduia o viaţă mai bună după moarte.

Cei-de-Mijloc, atîta timp cît luptau pentru putere, uzau adesea de termeni precum «libertate», «justiţie», «fraternitate». Astăzi însă conceptul de fraternitate umană e ata-

cat însă de oameni ce n-au deţinut nicicînd puterea, dar care speră s-o cucerească într-un viitor apropiat. În trecut, Cei-de-Mijloc îşi înfăptuiau revoluţiile sub stindardul egalităţii, ca mai apoi să-l arunce cît colo şi să înlocuiască vechea tiranie cu o alta nouă, proprie. Pe cînd actualii Cei-de-Mijloc nu mai jonglează cu cuvintele, ci îşi proclamă din capul locului tirania. Socialismul, teoria ce apăruse la începuturile secolului XVIII şi care constituia ultima verigă într-un lanţ de idei ce se trăgea tocmai de la răscoalele din antichitate ale robilor, era încă puternic infestat de vechiie utopii. Pe de altă parte, toate variantele de socialism ce-au apărut îndată după 1900 abandonează tot mai deschis pretenţiile teoriei de a instaura libertatea şi egalitatea. Noile mişcări din primeie decenii ale secolului — **INGSOC**-ul în Oceania, neobolşevizmul în Eurasia şi dorul de moarte (după cum i se zice) în Asia Orientală — urmăresc deja conştient eternizarea lipsei de libertăţi şi a inegalităţii sociale. Desigur, noile mişcări îşi trag rădăcina din cele vechi, de aceea ţin nu numai să le poarte numele, ci să le şi respecte, într-o măsură, şi ideologiile. Totuşi adevăratul obiectiv al Celor-de-Mijloc e doar blocarea dezvoltării şi, la un moment dat, imobilizarea Istoriei însăşi. «Pendulul» umanităţii ca şi cum urmează să mai facă o mişcare, ca apoi să înţepenească pentru totdeauna. Ca de obicei, Cei-de-Sus sînt răsturnaţi de Cei-de-Mijloc, care, la rîndul lor, devin Cei-de-Sus, însă de astă dată, printr-o strategie minuţios elaborată, aceştia din urmă îşi păstrează poziţia pentru vecie.

Noile doctrine au luat fiinţă în parte datorită acumulării de cunoştinţe istorice şi aprofundării gîndirii istorice, care pînă în secolul nouăsprezece au fost în mare măsură neglijate. Desfăşurarea ciclică a istoriei a fost în cele din urmă înţeleasă sau părea a fi înţeleasă; şi, odată înţeleasă, era cu putinţă modificarea ei. Totuşi cauza principală, ascunsă, era că deja la începutul secolului XIX devenise posibilă din punct de vedere tehnic realizarea unei relative egalităţi între oameni. Nu e vorba, desigur, de o egalitate adevărată, întrucît oamenii nu au aceleaşi facultăţi înnăscute, iar distribuirea funcţiilor şi specializarea presupun cu inevitabilitate favorizarea unora în detrimentul altora, ci doar de ştergerea diferenţelor de clasă şi patrimoniale. În trecut deosebirile de clasă nu numai că erau de neocolit, ci şi binevenite. Însă odată cu dezvoltarea industriilor maşiniste situaţia s-a schimbat. Acum, chiar dacă necesitatea diviziunii muncii mai există, nu este nea-

părat necesar ca oamenii să trăiască în condiţii sociale şi economice diferite. Totodată, din punctul de vedere al noilor grupări de la începutul secolului XX, aflate pe punctul de a pune mîna pe putere, egalitatea între oameni nu mai constituia un ideal jinduit, ci mai curînd un pericol ce trebuie evitat. În vremurile vechi, cînd o orînduire echitabilă şi paşnică nu era cu putinţă, era uşor, în schimb, să crezi în ea!

De-a lungul mileniilor imaginaţia oamenilor a fost obsedată de ideea raiului pe pămînt, în care toţi ar trăi ca fraţi, fără legi şi fără asuprire între semeni. Visurile acestea continuau să se perpetueze chiar şi în sînul grupurilor favorizate de transformările istorice. Succesorii revoluţiilor franceză, engleză şi americană mai credeau sincer în frazele privind drepturile omului, libertatea cuvîntului, egalitatea în faţa legii etcetera, iar în anumite perioade nu numai credeau, ci şi influenţau prin aceste idei administrarea societăţii. Însă pe la începutul celui de-al patrulea deceniu toate curentele politice principale erau deja autoritare, iar ideea paradisului terestru se prăbuşi tocmai în momentul cînd părea mai realizabilă ca oricînd. De aici încolo orice nouă teorie politică, indiferent de felul cum se chema, constituia un pas înapoi, restaurînd sistemul ierarhic. In consens cu înăsprirea generală, începînd aproximativ cu anul 1930, se revenea la practici de mult abandonate (unele chiar de secole) — încarcerarea fără proces, folosirea prizonierilor de război ca sclavi, execuţiile publice, tortura ca mijloc de a stoarce mărturii, luarea de ostatici şi, dacă era necesar, deportarea unor popoare întregi. Erau măsuri nu numai admise, ci şi susţinute cu înflăcărare de persoane ce se considerau şi culte, şi progresiste.

Abia după decenii de războaie, revoluţii şi contrarevoluţii **INGSOC**-ul, precum şi celelalte două teorii asemănătoare, s-au consolidat ca doctrine politice în toată puterea cuvîntului. Cele trei doctrine ca şi cum ar fi încununat diversele sisteme sociale ce au luat fiinţă la început de secol — numite în general totalitariste — şi care prefigurau viitorul ce avea să se nască din acel haos. Se vedea acum limpede şi cine sînt oamenii cu hăţurile astei lumi în mîini. Noua aristocraţie era alcătuită în marea sa majoritate din birocraţi, oameni de ştiinţă, ingineri, organizatori sindicali, specialişti în manipularea opiniei publice, sociologi, pedagogi, ziarişti şi politicieni profesionişti. Stirpea aceasta, care îşi trăgea obîrşia din tagma

funcționarilor și din pătura de sus a muncitorimii, s-a întemeiat în sînul neprimitor al industriilor monopolizate și al guvernelor centralizate. Față de precursorii lor, acești oameni erau mai puțini avari, mai puțin înclinați spre un trai de lux și de plăceri, în schimb erau mai rîvnitori de puterea «pură» și mai conștienți de ce au de făcut; prin urmare, erau mai hotărîți în lupta cu opoziția. Ultima deosebire era esențială. Tiranii trecutului, în comparație cu cei de astăzi, au fost niște bicisnici și niște neputincioși, iar grupurile guvernante (fie numai în frazeologie!) întotdeauna au fost contaminate de ideile liberale. Se preocupau doar de faptele deja comise și nu se interesau deloc ce gîndesc supușii lor. Raportată la ziua de azi, biserica catolică din evul mediu era pe cît se poate de tolerantă. Faptul se explică că în trecut nici un guvern n-a dispus de mijloacele necesare pentru a-și ține cetățenii sub o supraveghere necurmată. Pe cînd astăzi, odată cu dezvoltarea presei, opinia publică a devenit mai ușor manipulabilă; dezvoltarea radioului și cinematografului a accentuat și mai mult procesul. Odată cu apariția televiziunii și a unor mijloace de recepție și transmitere simultană a imaginii, spațiul uman privat a încetat să existe. Cetățenii, sau cel puțin toți acei ce aveau suficientă importanță pentru a merita să fie supravegheați, puteau fi ținuți zi și noapte sub observația constantă a poliției și îndopați cu propagandă oficială, în timp ce toate celelalte canale de legătură cu lumea dinafară le erau blocate.

Cum o supunere absolută voinței statului e de neconceput fără uniformitatea deplină a opiniilor, pentru întîia dată în Istorie exista acum posibilitatea unei constrîngeri totale.

După perioada revoluționară din anii cincizeci și șaizeci, societatea se regrupase din nou, ca de obicei, în Cei-de-Sus, Cei-de-Mijloc și Cei-de-Jos. Spre deosebire de precursori, noul grup cîrmuitor nu mai miza pe instinctul politic pentru a-și salvgarda pozițiile, ci pe forța reală. Noua aristocrație consideră că temelia cea mai sigură a oligarhiei este colectivismul. Bogățiile și privilegiile pot fi apărate mai ușor, cînd sînt posedate în comun. Așa-zisa «desființare a proprietății private», atît de dezbătută pe la mijlocul secolului, semnifica de fapt concentrarea proprietății în mîinile unui cerc mai restrîns decît odinioară, cu singura deosebire că noii proprietari alcătuiau acum un colectiv și nu o masă de persoane parti-

culare. Nici un membru al Partidului nu posedă în realitate nimic, în afara puţinelor obiecte de uz personal. În acelaşi timp, Partidul e stăpînul a tot ce există în Oceania. El controlează şi dispune de toate bogăţiile, după bunul său plac. În anii imediat următori Revoluţiilor acest grup şi-a consolidat puterea aproape fără a întîmpina vre-o rezistenţă, întrucît procesul fusese prezentat drept un act de colectivizare. Dintotdeauna s-a crezut că exproprierea capitaliştilor va fi urmată neapărat de socialism. Ei bine, clasa capitaliştilor era acum nimicită; fabricile, minele, pămînturile, imobilele, mijloacele de transport — totul le fusese luat. Nu aparţineau nimănui, prin urmare deveniseră o proprietate publică.

INGSOC-ul, descendent al socialismului timpuriu, moştenitor al frazeologiei acestuia, a realizat în fapt principiul socialist fundamental, cu rezultatul preconizat şi rîvnit: inegalitatea economică s-a statornicit pentru totdeauna.

Totuşi problema perpetuării unei societăţi ierarhizate se dovedi a fi cu mult mai complicată. Acum se vădise că grupul guvernant poate scăpa din mîini frînele puterii doar în patru cazuri: sau e învins de un duşman dinafară; sau guvernarea e atît de ineficientă, încît masele se răzvrătesc; sau s-a îngăduit formarea unui mediu puternic şi nemulţumit, care-l poate îndepărta din funcţii; sau îşi pierde încrederea în propriile forţe şi dorinţa de a cîrmui. Nici una dintre cele patru cauze nu se manifestă în stare pură: în fiece caz concret le vom afla, în diferite combinaţii, pe toate patru. Aşadar, reuşeşte să se menţină la putere doar clasa ce ştie să se apere de cele patru pericole. În ultimă instanţă, factorul decisiv îl constituie atitudinea mentală din sînul propriei clase guvernante.

În cea de a doua jumătate a secolului XX primul pericol dispăruse. Fiecare dintre cele trei state, după ce împărţiseră lumea între ele, devenise de nebiruit şi ar fi putut slăbi doar în urma unor lente schimbări demografice; totuşi un guvern cu împuterniciri atît de ample le-ar fi putut lesne evita.

Cel de-al doilea pericol era pur teoretic. Masele nu se ridică niciodată la luptă dintr-un impuls propriu şi nu se revoltă niciodată numai din motivul că sînt asuprite. Mai mult decît atît, nici nu bănuie că sînt oprimate, deoarece sînt lipsite de orice posibilitate de a compara. Periodicele crize economice din trecut au fost absolut inutile şi nu mai sînt admise, iar abuzurile ce se mai comit din cînd

în cînd, adeseori mai grave, probabil, decît o criză, nu au nici o consecinţă practică, întrucît lipsesc mijloacele necesare pentru canalizarea nemulţumirii. În ce priveşte problema supraproducţiei, latentă în societatea noastră, ea este soluţionată recurgîndu-se la războiul continuu (**vezi capitolul III**), care e chiar necesar, deoarece menţine moralul populaţiei la un înalt nivel.

Aşadar, din punctul de vedere al actualilor guvernanţi, unicul pericol autentic rămîne doar consolidarea unui nou grup de persoane înzestrate şi avide de putere sau creşterea spiritului liberal şi a scepticismului în sînul elitei conducătoare. Cu alte cuvinte, totul se reduce la o problemă de educaţie, la modelarea continuă a mentalităţii atît a grupului guvernant, cît şi a uriaşei armate de executanţi. În schimb, conştiinţa maselor e suficient să fie influenţată doar în plan negativ, restrictiv.

Cu această bază, se poate deduce structura generală a societăţii din Oceania. În vîrful piramidei se află Marele Frate. El e infailibil şi atotputernic. Orice realizare, succes, victorie, orice descoperire, în general, toată ştiinţa, toată înţelepciunea, toată fericirea şi toată virtutea se consideră că izvorăsc direct din iluminarea şi puterea Marelui Frate. Nimeni nu l-a văzut vre-o dată. Doar imaginea sa de pe placarde şi vocea-i la teleecrane. Deşi nu ştie nimeni cînd s-a născut, putem fi siguri că va trăi în veci. Marele Frate constituie un simbol prin care Partidul se înfăţişează lumii. Funcţia sa e de a focaliza asupra-şi toată iubirea, frica şi respectul, adică toate sentimentele umane, care se manifestă mai lesne faţă de un individ, decît faţă de o organizaţie.

După Marele Frate, urmează în piramidă Partidul Interior, al cărui număr e limitat la şase milioane de persoane, adică mai puţin de două procente din întreaga populaţie a Oceaniei. După Partidul Interior vine Partidul Exterior: dacă primul poate să-şi zică plastic «creierul statului», atunci cel de-al doilea se poate compara cu mîinile celui dintîi. În sfîrşit, vin masele amorfe, numite de obicei **proli**, care alcătuiesc circa 85 de procente din toată populaţia. Potrivit termenilor adoptaţi în clasificarea noastră anterioară, prolii sînt Cei-de-Jos, deoarece masele de sclavi de pe pămînturile ecuatoriale, care trec mereu dintr-o stăpînire în alta, nici nu fac parte din populaţia propriu-zisă.

În principiu, apartenenţa la unul dintre cele trei grupuri nu este ereditară. Un copil născut din părinţi-membri

ai Partidului Interior nu moşteneşte situaţia acestora. Intrarea în unul dintre partide se face după susţinerea unui examen, de la vîrsta de şaisprezece ani. Nu există, de asemenea, nici o discriminare rasială sau geografică. Adeseori funcţiile cele mai înalte în Partid sînt deţinute de evrei, negri, latinoamericani sau de amerindieni pur sînge. Cu toate acestea, e absolut obligatoriu ca guvernatorii să fie recruţaţi din populaţia autohtonă. In nici o provincie a Oceaniei locuitorii nu trebuie să aibă senzaţia că sînt o populaţie colonială, condusă de la centru. Oceania nu are capitală; nimeni nu ştie care-i oraşul de reşedinţă al şefului nominal al guvernului. Ţara nu e centralizată în nici un chip anume, cu singura excepţie că engleza este principala limbă vorbită, iar **neolimba** reprezintă idiomul oficial.

Pe cîrmuitorii din Oceania nu-i unesc legături de sînge, ci doar adeziunea la doctrina comună. Desigur, societatea e diferenţiată, împărţirea în straturi sociale fiind atît de rigidă, încît la prima vedere faptul ar putea fi luat drept o moştenire a trecutului. Pe scara socială se observă mult mai puţine mişcări în sus sau în jos decît în epoca capitalistă, ba chiar şi decît în cea postindustrială. Un anumit schimb de oameni se mai face între cele două ramuri ale Partidului, dar numai pentru a-i exclude din Partidul Interior pe cei incapabili, avansîndu-i în locul acestora (şi făcîndu-i astfel inofensivi) pe membrii cei mai ambiţioşi ai Partidului Exterior. Pentru proletari intrarea în Partid este, practic, inaccesibilă. Cei mai dotaţi dintre ei, cei care ar putea constitui nucleul unor eventuale rebeliuni, sînt trecuţi în evidenţă de Poliţia Gîndirii, ca mai apoi să dispară fără de urmă. De altminteri, starea aceasta de lucruri nu e permanentă şi nu reprezintă o chestiune de principiu. Partidul nu constituie o clasă în sensul vechi al acestui cuvînt; el nu-şi propune să transmită puterea propriilor copii. Cînd nu are nici un alt mijloc de a-i aduna pe culmile puterii pe cei mai capabili, Partidul e gata să recruteze o generaţie complet nouă din rîndurile fiilor de proletari. Faptul că Partidul nu e o formaţie ereditară a fost, în anii de cumpănă, un factor de supravieţuire hotărîtor. Socialiştii de şcoală veche, obişnuiţi să lupte împotriva a ceea ce se cheamă «privilegiul de clasă», insistau asupra ideii că permanent poate fi doar ce e moştenit. Nu înţelegeau că pentru o oligarhie nu e neapărat să se perpetueze biologiceşte, că aristocraţiile ereditare au avut întotdeauna o

viață scurtă, în timp ce organizațiile bazate pe adopțiune — biserica catolică, de exemplu — au durat sute, ba chiar mii de ani. Esența unei orînduiri oligarhice nu o constituie dreptul succesoral, ci tăria concepțiilor și a unui anumit mod de viață, pe care morții îl impun celor vii. Atîta timp cît e în măsură să-și numească succesorii, grupul guvernant se menține mereu pe culme. Partidul nu se preocupă de perpetuarea sîngelui său, ci de înveșnicirea propriei ființe. Nu importă **cine** deține Puterea, important e ca structura ierarhică să rămînă mereu aceeași.

Toate credințele, obiceiurile, sentimentele și mentalitățile care, după cîte s-ar părea, marchează vremea noastră, în realitate aureolează taina Partidului și ascund adevărata fire a societății în care trăim. Rebeliunea fizică (sau orice altă acțiune ce ar putea-o pregăti) nu mai e cu putință în zilele noastre. Proletariatul nu mai reprezintă nici un pericol pentru Putere. Lăsat în voia sa, marginalizat, nu știe altceva decît să muncească, să se înmulțească și să moară, fără a încerca nu numai vre-un careva impuls rebel, ci fără măcar să bănuie că lumea poate fi și alta decît o cunosc. Proiii ar putea deveni periculoși doar dacă progresul tehnic ar necesita un mai înalt nivel al învățămîntului general; însă de vreme ce rivalitatea militară și comercială și-a pierdut orice importanță, nivelul de instruire al maselor se află într-un declin continuu. Opiniile pe care le împărtășesc (sau nu le împărtășesc) masele nu au acum nici o importanță. Libertatea intelectuală este generos dăruită celor care nu au nevoie de ea. În schimb, unui membru de partid nu i se tolerează nici cea mai mică deviere ideologică.

Orice membru de partid trăiește de la naștere pînă la moarte sub ochiul atotveghetor al Poliției Gîndirii. Nici atunci cînd rămîne de unul singur, nu e sigur că nu e supravegheat. Oriunde s-ar afla: de doarme sau de e treaz, de lucrează sau de se odihnește, de e în cada de baie sau de e în așternut, oricînd i se poate face o inspecție, iar el nici măcar nu va ști că e observat. Pentru Poliția Gîndirii nu există lucruri lipsite de importanță. Prietenii și distracțiile membrului de partid, comportamentul în familie, atitudinea față de soție și copii, expresia feței cînd e de unul singur, cuvintele pe care le bîiguie prin somn, inclusiv mișcările caracteristice ale corpului — totul e analizat cu scrupulozitate. Sînt fixate și studiate cu tot interesul nu numai faptele individului, ci și cele mai

nevinovate ciudățenii, orice schimbare de deprinderi, orice gest nervos ce ar putea trăda o luptă lăuntrică. Un membru de partid e lipsit de orice libertate de decizie, de orice alternativă. Pe de altă parte, acțiunile sale nu sînt reglementate nici de o lege și nici de vre-un careva cod comportamental. În Oceania nu există legi. Opiniile sau acțiunile ce atrag asupra membrului de partid moartea nu sînt, de fapt, interzise, iar nesfîrșitele epurări, arestări, torturi, întemnițări și dispariții nu sînt aplicate persoanei ca pedeapsă pentru crima comisă, ci pentru a-i înlătura pe cei care, eventual, ar putea comite o crimă politică.

Unui membru de partid i se cere nu numai respectarea opiniilor considerate corecte, ci și autocultivarea unor instincte ortodoxe. Exigențele față de convingerile și atitudinile sale nu au fost fixate niciînd ca norme stricte și nici nu pot fi proclamate, fără a se vădi flagrante contradicții cu aceleași principii ale **INGSOC**-ului. O persoană cu adevărat ortodoxă (în **neolimbă** acesteia i se zice **cugetbun**) intuiește în orice împrejurări care opinie e cea justă și exprimarea cărui sentiment, adecvată. În tot cazul, un antrenament mental sofisticat, care începe încă din copilărie și se concentrează îndeosebi asupra unor asemenea idei din **neolimbă**, precum **paracrimă, negrualb** și **dubla-gîndire,** îl convertesc pe om, paralizîndu-i voința și făcîndu-l' incapabil de orice cugetare autentică.

Unui membru de partid i se cere, de asemenea, să nu fie tentat de nici un sentiment privat, în afara entuziasmului, care să-l stăpînească mereu. Se presupune că el își trăiește viața într-o continuă și frenetică ură împotriva dușmanilor dinafară și a trădătorilor din interior, într-o exaltare provocată de victoriile repurtate și într-o absolută umilință în fața forței și înțelepciunii Partidului. Insatisfacția cauzată de o viață atît de deșartă e înăbușită cu multă pricepere prin vibrația emoțională a Celor-Două-Minute-de-Ură, iar toate speculațiile în măsură să genereze o atitudine sceptică sau rebelă sînt omorîte din fașă prin disciplina internă, altoită fiecărui membru de partid încă din copilărie. Prima treaptă a acestei discipline, pe care și-o pot însuși pînă și copiii, se numește în **neolimbă paracrimă. Paracrima** înseamnă facultatea de a para, a evita, într-un chip quasiinstinctiv, orice gînd periculos de natură să producă stupefacția. Ea mai cuprinde capacitatea de a nu pricepe analogiile, a nu observa erorile de logică, a tălmăci pe dos judecățile cele mai

elementare, dacă acestea vin în contradicţie cu principiile **INGSOC**-ului, precum şi facultatea de a te plictisi şi a avea repulsie faţă de orice idee susceptibilă de erezie. Intr-un cuvînt, **paracrima** echivalează cu prostia ocrotitoare. Deşi numai prostia nu este suficientă.

Ortodoxia mai cere şi o severă stăpînire a propriei activităţi mentale, pe deplin comparabilă cu desăvîrşita stăpînire pe care o are un saltimbanc asupra propriului trup. Societatea oceanică se întemeiază, de fapt, pe credinţa că Marele Frate e atotputernic, iar Partidul e infailibil. Cum însă în realitate Marele Frate nu e omnipotent, iar Partidul are destule păcate, se impune o continuă flexibilitate în interpretarea faptelor. Soluţia a fost găsită în cuvîntul-cheie **negrualb.** Ca şi multe alte vocabule din **neolimbă, negrualb** cuprinde două sensuri contradictorii. Aplicat unui opozant, semnifică deprinderea de a afirma în modul cel mai impertinent că negrul este alb, în ciuda realităţii celei mai evidente. Aplicat unui membru de partid, înseamnă a susţine de bunăvoie şi loial că negrul este alb, atunci cînd disciplina de partid o cere. **Negrualb** indică de asemenea facultatea de a crede că negrul este alb; de a şti că negrul este alb şi a uita cu desăvîrşire că ai fi gîndit vre-odată altminteri. Un asemenea exerciţiu mental e de neconceput fără de alterarea continuă a trecutului, reclamînd un asemenea sistem de gîndire care le cuprinde pe toate celelalte şi care în **neolimbă** e numit **dubla-gîndire.**

Falsificarea şi rescrierea istoriei e necesară din două cauze. Una dintre ele e subsidiară şi, ca să zicem aşa, are o valoare profilactică. Astfel, membrul de partid, la fel ca şi proletarul, suportă mizeria cotidianului în mare parte fiindcă nu are nici un model pentru comparaţie. Toţi sînt lipsiţi de trecut şi n-au nici o legătură cu lumea dinafară, pentru a-i face să creadă că trăiesc mai bine decît strămoşii lor şi a le crea iluzia că nivelul de viaţă creşte neîncetat. Totuşi cauza principală ce implică «reclădirea» trecutului o constituie necesitatea de a salvgarda infailibilitatea Partidului. Toate discursurile, statisticile şi rapoartele sînt mereu reactualizate pentru a confirma împlinirea previziunilor Partidului. Nu se admite în nici un caz vre-o schimbare în doctrina politică a Partidului sau în preconizările sale, întrucît orice deviaţie a tacticii politice poate fi interpretată drept semn de slăbiciune. De exemplu, dacă Eurasia (sau Asia Orientală) e inamicul Oceaniei, toţi trebuie să creadă că aşa a fost

dintotdeauna. Iar dacă faptele demonstrează contrariul, urmează să fie schimbate faptele. Astfel Istoria e rescrisă la nesfîrşit. Falsificarea zilnică, tot mai masivă, a trecutului, executată de Ministerul Adevărului, este absolut indispensabilă stabilităţii regimului, ca şi reprimarea disidenţei şi spionajul total, înfăptuite de astă dată de Ministerul Iubirii.

Mutabilitatea trecutului constituie legea de căpetenie a **INGSOC**-ului. Evenimentele trecutului, susţine Partidul, nu au o existenţă obiectivă, ci sînt fixate doar de documente şi de memoria oamenilor. Care vasăzică, trecutul este doar ceea ce poate fi probat documentar sau reînviat de memorie. În vremea noastră, cînd Partidul deţine toate documentele istorice şi exercită, de asemenea, un control total asupra conştiinţei membrilor săi, trecutul este aşa cum îl doreşte Partidul. Orice fapt istoric, odată rectificat şi ajustat la actualitate, devine imediat istorie, altă versiune nemaifiind posibilă. Uneori unul şi acelaşi eveniment e alterat doar în decursul unui singur an în aşa măsură, încît nu mai poate fi recunoscut. Oricum, Partidul rămîne întotdeauna deţinătorul adevărului absolut, iar adevărul absolut, firește, nu poate fi altul decît cel de azi. Controlul asupra trecutului, evident, mai depinde într-o măsură hotărîtoare de dresajul memoriei. Căci reactualizarea tuturor materialelor în corespundere cu punctul de vedere ortodox, reclamat de circumstanţe, reprezintă, desigur, o muncă mecanică. Mai e necesar, de asemenea, **a ţine minte** că evenimentele s-au desfăşurat anume în lumina dorită. Prin urmare, dacă e necesar a adapta memoriile cuiva sau a falsifica un document, e neapărat necesar de asemenea **a uita** însuşi acest fals. Arta uitării poate fi învăţată ca şi oricare altă tehnică mentală. Majoritatea membrilor de partid şi-o însuşesc; şi intelectualii, şi ortodocşii o posedă la fel de bine. În vechea limbă trucul se numea fără ocolişuri: «controlul realităţii». În **neolimbă** i se zice **dubla-gîndire,** noţiunea fiind însă cu mult mai complexă.

Dubla-gîndire semnifică capacitatea cetăţeanului din Oceania de a susţine simultan două opinii divergente, de a împărtăşi concomitent două convingeri diferite şi, mai mult decît atît, a se călăuzi şi după una, şi după cealaltă. Un intelectual de partid e dator să ştie pe ce făgaş să-şi îndrepte activitatea mentală şi totodată e conştient că, de fapt, nu face decît să trucheze realitatea; în acelaşi timp, practicînd **dubla-gîndire,** e dator să-şi bage în cap

că realitatea în general nu poate fi supusă schimbărilor. Procesul acesta urmează a fi conştientizat, altminteri nu va avea nici un efect, şi totodată să se desfăşoare inconştient, ca să nu provoace un sentiment de falsitate, deci, şi de culpabilitate. **Dubla-gîndire** e înrădăcinată în chiar temeiurile **INGSOC**-ului: orice acţiune, oricît de neînsemnată, întreprinsă de Partid nu e decît o minciună conştientă, care, pe de altă parte, solicită un sprijin de o sinceritate autentică. A predica minciuna şi a crede în ea din toată inima; a da uitării orice fapt jenant, dar, totodată, a-l scoate din uitare cînd e necesar; a nega existenţa realităţii obiective fără a uita nici pentru o clipă că realitatea negată există..., sînt indispensabile **dublei-gîndiri.** Însuşi uzul termenului **«dubla-gîndire»** implică necesitatea **dublei-gîndiri,** deoarece, folosind cuvîntul, se admite că el denaturează realitatea; apoi vine un nou act de **dublă-gîndire,** care anulează falsul etcetera. Minciuna ca şi cum ar alerga mereu cu un pas înaintea adevărului. În definitiv, tocmai datorită **dublei-gîndiri** Partidul a reuşit (şi va reuşi, probabil, şi de acum înainte) să îngheţe cursul Istoriei.

Toţi oligarhii trecutului şi-au pierdut puterea fiindcă s-au anchilozat ori s-au ramolit peste măsură. Sau deveneau stupizi şi aroganţi, incapabili a se adapta la noile împrejurări, şi erau învinşi; sau, liberali şi fricoşi, făceau concesii acolo unde era necesar să uzeze de forţă, fiind numaidecît răsturnaţi. Unii şi-au pierdut puterea din exces de conştiinţă, pe cînd alţii, dimpotrivă, din o prea pură mărginire politică. Cu atît mai mare era meritul Partidului, cu cît izbutise a elabora un sistem de gîndire în care coexistau conştiinţa şi inconştienţa, solicitate fiind ba una, ba alta, după necesitate. Nici o altă bază intelectuală nu ar fi asigurat Partidului permanenţa. Pentru cel care rîvneşte să cîrmuiască şi să se menţină sus pentru totdeauna e absolut necesar să-şi pervertească însuşi simţul realităţii, deoarece secretul unei guvernări sigure constă în combinarea credinţei în propria infailibilitate cu capacitatea de a trage învăţăminte din greşelile trecutului.

Aşadar, cei mai subtili promotori ai **dublei-gîndiri** sînt tocmai cei de-au conceput-o, perfect conştienţi că ea deschide orizonturi nemărginite de mistificare totală. În societatea noastră, tocmai persoanele cele mai bine informate asupra actualităţii sînt în acelaşi timp incapabile a vedea lumea aşa cum este. În general, o mai bună înţelegere a lucrurilor presupune o mai adîncă autoînşelare; o

mai mare inteligență — o alienare desăvîrșită. Un exemplu cît se poate de clar în această privință îl constituie isteria de război, care crește în intensitate pe măsură ce suim scara socială. Atitudinea cea mai realistă față de război o au tocmai nenorociții locuitori ai teritoriilor disputate. Pentru ei războiul este o calamitate continuă, care izbește fără sfîrșit în bietele lor trupuri, asemeni valurilor mării. Cum pentru acești oameni schimbarea puterii înseamnă doar alți stăpîni, care îi vor oprima exact ca și cei vechi, pentru ei nu importă cine e învingătorul. Muncitorii ceva mai avantajați (pe care noi îi numim **proli**) au deja o altă atitudine față de război și îl observă doar din cînd în cînd. Cînd e necesar, li se poate lesne inocula frenezia urii și a fricii, iar dacă sînt lăsați în voia lor, uită pe multă vreme că undeva în țară se poartă lupte. Și doar feciorii Partidului — în special cei din Partidul Interior — nutresc un adevărat entuziasm războinic. Doar ei cred în cucerirea lumii, tocmai ei, care știu prea bine că așa ceva e cu neputință. Această bizară conexiune a unor elemente opuse — a științei și a ignoranței, a cinismului și a fanatismului — constituie una dintre trăsăturile distinctive a societății din Oceania.

Ideologia oficială abundă în contradicții. Astfel, Partidul neagă toate principiile pe care s-a întemeiat inițial socialismul, pronunțîndu-se totodată, oricît ar părea de ciudat, tocmai în numele socialismului. Predică disprețul față de clasa muncitoare (fără precedent în secolele trecute) și în același timp insistă ca membrii săi să poarte uniforma muncitorilor manuali de altădată, ca și cum ea ar fi o moștenire a Partidului. Subminează în mod sistematic solidaritatea familiei și în același timp se adresează șefului său suprem cu un nume ce evocă apropierea familială. Cinismul său precugetat se observă și în denumirile celor patru ministere ce guvernează astăzi Oceania. Ministerul de Pace se ocupă de război; Ministerul Adevărului cultivă minciuna, Ministerul Iubirii, tortura, iar Ministerul Belșugului organizează foametea. Contradicțiile acestea nu sînt întîmplătoare și nu rezultă dintr-o obișnuită ipocrizie. E însăși **dubla-gîndire** în acțiune. Totul e făcut cu bună-știință, deoarece puterea poate fi menținută doar prin reconcilierea contradicțiilor. Altminteri vechile structuri își vor relua crugul. Dacă principiul egalității între oameni va putea fi înlăturat pentru totdeauna, iar Cei-de-Sus, după cum le zicem noi, și-ar conserva puterea pentru vecie, în mințile oamenilor se va înstăpîni o nebunie controlabilă...

Ce-i drept, mai există o chestiune pe care pînă acum aproape că am neglijat-o. De ce trebuie înlăturată egalitatea între oameni? Presupunînd că mecanismul acestui proces a fost descris pînă aici cu destulă claritate, e necesar să ne punem întrebarea: care este motivul uriaşului efort, minuţios planificat, de îngheţare a Istoriei la un moment dat?

Tocmai aici am ajuns la secretul principal. După cum am văzut, taina Partidului, şi cu atît mai mult a Partidului Interior, constă în **dubla-gîndire.** Dar mai profund decît ea e motivul original, instinctul ce călăuzeşte însăşi cucerirea dintîi a puterii şi abia apoi dă naştere **dublei-gîndiri,** Poliţiei Gîndirii, războiului permanent şi tuturor celorlalte elemente ce constituie temeiurile Puterii. Această cauză constă, de fapt, în...»

Winston tăcu, mirat de liniştea desăvîrşită ce se lăsase. Percepea acea linişte deplină ca pe un sunet nou, necunoscut. I se păru că Julia adormise de mult. Învelită pînă la brîu, femeia dormea pe o parte, cu obrazul culcuşit în palmă, iar o şuviţă neagră îi acoperea pleoapele închise. Pieptul i se ridica ritmic, trădînd o respiraţie liniştită.

— Julia.

Nici un răspuns.

— Julia, eşti trează?

Tăcere. Adormise. Winston închise cartea, o puse cu grijă pe podea şi trase plapoma, învelindu-se şi învelind-o şi pe ea.

Ca să vezi, se gîndi el, nici acum nu cunoaşte secretul ultim. Înţelegea **cum;** nu înţelegea **de ce?** In capitolul I, ca şi în capitolul III, nu găsise nimic nou, ceva ce să nu fi ştiut. Atîta doar că-şi sistematizase cunoştinţele pe care deja le avea. Cu toate acestea, lectura îl încredinţă în convingerea că nu e nebun. Era în minoritate, poate chiar de unul singur, însă nu era nebun. Iţi ieşi din minţi doar cînd nu ştii unde-i adevărul şi unde-i minciuna. Iar dacă ştii care-i adevărul, chiar dacă o lume întreagă gîndeşte altminteri, încă nu eşti nebun. O rază de soare intră pieziş pe fereastră şi îşi prelinse aurul pe pernă. Winston închise ochii. Lumina soarelui bătîndu-i în pleoape, atingerea de trupul moale al femeii îi redară liniştea. Totul e bine; e în deplină siguranţă aici. Toropit de somn, adormi îngăimînd nedesluşit: «O minte sănătoasă n-are nimic cu statistica»; adormi încredinţat că observaţia sa cuprinde un adînc înţeles.

X

Se trezi cu senzaţia că dormise mult, însă vechiul ceasornic arăta doar douăzeci şi treizeci. Aţipi iarăşi pentru cîteva clipe; apoi îl deşteptă glasul cunoscut din curte:

N-a fost decît o stearpă nălucire,
Ce s-a topit ca ziua de april,
Dar ochiul tău şi şoapta-ţi de iubire
Au înrobit un suflet de copil.

Ca să vezi, cîntecelul ăsta stupid mai e încă popular! Se auzea pretutindeni. Avea o viaţă mai lungă chiar decît «Cîntecul Urii». Trezită şi ea, Julia se întinse încă de pe somn şi se dădu jos din pat.

— Mi-e foame, zise ea. Poate să mai fac cîte-o cafeluţă... Tii, drăcie! S-a stins lampa şi s-a răcit apa. Agită gazorniţa. Nu mai are gaz.

— Poate cerem oleacă de la domnul Charrington.

— Ciudat, o umplusem ochi... N-ar strica totuşi să-mi trag hainele. S-a lăsat răcoare, pare-se...

Winston se sculă şi se îmbrăcă şi el. Vocea continua:

De îmi vor spune: timpu-i leac la toate,
De îmi vor spune: uită, e tîrziu,
Ecoul vocii dulci de mult uitate
Şi azi în pieptul meu mai este viu.

Winston îşi încheie centura şi se dădu lîngă fereastră. Soarele scăpătase în dosul caselor şi peste curte se lăsase umbra. Lespezile de piatră erau ude, de parcă fuseseră spălate adineaori, iar cerul, albăstrind îndărătul hogeacurilor, era atît de limpede şi de curat, încît părea a fi spălat şi el. Femeia din curte alerga fără răgaz între albie şi frînghia de întins rufe, ba amuţind, ba pornind cîntecul din nou şi înşirînd la scutece în toată curtea. Winston se întrebă dacă femeia aceea îşi cîştigă existenţa spălînd rufe sau e pur şi simplu roaba a vre-o douăzeci-treizeci de nepoţei. Se apropie de fereastră şi Julia; fascinaţi, priveau împreună la muierea umblînd forfota. Contemplînd-o în atitudinea sa obişnuită — cu braţele-i puternice înălţate la frînghie şi cu mănoasele-i fese trăgînd-o îndărăt — Winston remarcă, mirat, că femeia e frumoasă. Nici să-i treacă prin minte vre-odată că trupul unei femei de cinci-

zeci de ani, diform, revărsat pînă la dimensiuni monstruoase după atîtea naşteri, înăsprit şi bolovănit de muncă, ar putea fi şi frumos. Însă era tocmai aşa. Şi de ce, mă rog, n-ar fi? se gîndi în sinea sa. Viguros şi colţuros asemeni unui bloc de granit, cu pielea înăspritä şi arsă de soare, trupul ei semăna la fel de puţin cu unul de fată, ca şi fructul măceşului cu floarea sa. Şi de ce fructul ar fi mai prejos decît floarea?!...

— Frumoasă-i, murmură Winston.

— Ehe, are nişte şoldoaie, zise Julia.

— Mă rog, aşa e stilul de frumuseţe.

Winston îmbrăţişă cu dreapta talia gingaşă a Juliei; ea-şi lipi şoldul de cel al bărbatului. Nicicînd însă trupurile lor nu vor zămisli un copil; nu le este dat. Taina lor ar putea dăinui doar prin cuvîntul rostit, împărtăşit de la inimă la inimă. Pe cînd pe femeia din curte n-o frămîntă defel subtilităţile mentale; ea are doar braţe puternice, o inimă iubitoare şi vintre roditoare. Oare la cîţi a dat viaţă? se întrebă Winston. Un muieroi ca ea poate răsturna şi vre-o cincisprezece plozi, fără îndoială. După o fugarnică înflorire ce a durat poate un an-doi, a prins a se îngrela aidoma unui strug de floare, trupul i s-a învîrtoşat, s-a făcut cărămiziu şi bolovănit, şi de atunci femeia s-a prins în hora unei vieţi în care a ştiut doar spălatul, dereticatul, cîrpitul, gătitul, măturatul... mai întîi pentru copiii săi, mai apoi şi pentru nepoţi — horă ce a învîrtit-o fără răgaz vre-o treizeci de ani, şi care nici astăzi nu s-a oprit. Şi după toate, mai cîntă! Veneraţia mistică pe care Winston o simţea, pentru ea avea o legătură nemijlocită cu priveliştea cerului palid şi transparent, boltindu-se deasupra hogeacurilor şi acoperişurilor, desfăşurîndu-se pînă în nemărginirea zărilor. Încercă o senzaţie ciudată la gîndul că peste întreaga lume se aşterne un singur cer, acelaşi pentru locuitorii Eurasiei şi Asiei Orientale, ca şi pentru cei din Oceania. Iar cei ce trăiesc sub acelaşi cer sînt peste tot foarte asemănători — există sute sau milioane asemeni acestei femei, oameni ce n-au nici o veste unii de alţii, răzleţiţi de ziduri de ură şi de minciună, şi care pretutindeni sînt aproape aceeaşi; deocamdată n-au învăţat să gîndească, însă în inimile şi în mădularele lor se adună puterea ce într-o bună zi va primeni lumea. Dacă mai este vre-o speranţă, ea vine numai de la proli! Numai prolii au viitor. Winston, deşi nu citise cartea pînă la capăt, ştia că tocmai cu acest mesaj urma să se încheie opera lui Gold-

stein. Totuşi era el oare sigur că, atunci cînd va veni şi timpul prolilor, lumea pe care aceştia o vor zidi nu va fi pentru el, Winston Smith, la fel de străină ca şi cea pe care o construise Partidul? Da, putea! Avea o asemenea încredere, căci noua lume se va statornici în cele din urmă pe temeiurile înţelepciunii. Mai devreme sau mai tîrziu energia lor înmagazinată se va transmuta în conştiinţă. Prolii sînt fără de moarte; contemplînd eroica figură din curte, adevărul acesta i se păru lui Winston în afara oricărei îndoieli. Cîndva prolii se vor trezi la o altă viaţă. Iar pînă la acea deşteptare, vor supravieţui înfruntînd toate suferinţele, transmiţînd de la trup la trup, asemeni păsărilor, puterea vieţii, care îi lipseşte Partidului şi pe care acesta nu-i în stare s-o distrugă.

— Îţi mai aminteşti, o întrebă el pe Julia, de mierliţa din poieniţă ce ne-a cîntat în prima zi?

— Ba nu, nu ne-a cîntat nouă, zise ea. Cînta de propriu-i dor. Pur şi simplu, cînta.

Păsările cîntă; prolii cîntă de asemenea; numai Partidul nu cîntă. Pe tot cuprinsul pămîntului, la Londra şi la New York, în Africa şi în Brazilia, în misterioasele ţări interzise, din afara hotarelor, pe străzile Parisului şi Berlinului, în cătunele din nemărginitele cîmpii ale Rusiei, în bazarurile Chinei şi ale Japoniei, pretutindeni regăseşti aceeaşi femeie de nebiruit, cu acelaşi trup desfigurat de naşteri şi de muncă, zbătîndu-se mereu între viaţă şi moarte, dar care totuşi cîntă! Şi va veni o zi în care pîntecele ei roditor va da fiinţă unei noi seminţii de oameni, înzestrate cu cuget. «Sîntem nişte morţi; al lor e viitorul, îi veni în gînd lui Winston. Dar să participi la acel viitor e cu putinţă numai dacă izbuteşti să rămîi cu mintea trează, după cum prolii ştiu să-şi perpetueze trupurile. Tot secretul constă în a transmite viitorimii doctrina tainică: doi ori doi fac patru».

— Sintem nişte morţi, zise el.

— Sîntem nişte morţi, repetă Julia, ascultătoare ca o elevă.

— Sînteţi nişte morţi, răsună dindărătul lor o voce ca de fier.

Winston şi Julia se dezlipiră unul de altul şi săriră speriaţi înapoi. Îi îngheţase sîngele în vine. Se uită înspre Julia şi o văzu cu ochii larg deschişi, cu faţa de un galben-lăptos. Rumeneala din obraji îi ieşise şi mai tare, părînd ceva deosebit de piele.

— Sînteţi nişte morţi, repetă vocea de fier.

— E de după gravură, zise Julia în şoaptă.

— E de după gravură, reluă glasul. Rămîneţi acolo unde sînteţi. Nici o mişcare!

Asta era! Începuse! Nu se mai putea face nimic; încremeniseră ţintuiţi locului şi doar priveau unul la altul cu ochi de piatră. Nici măcar nu le trecuse prin minte să scape cu fuga, să dispară de acolo cît nu era tîrziu. Totul era zadarnic, o ştiau. Li se părea absurd chiar gîndul de a nu da ascultare vocii din perete. Se auzi un zgomot, ca şi cum ar fi clănţănit o cleampă, apoi zornăit de sticlă spartă. Gravura căzu pe duşumea, descoperind teleecranul ascuns după ea.

— Acum ne văd, zise Julia.

— Acum vă vedem, zise vocea. Treceţi în mijlocul odăii! Spate la spate! Mîinile după cap! Nu vă atingeţi unul de altul!

Winston n-o atingea pe Julia, însă o simţea tremurînd ca varga. Sau poate că tremura el aşa?... Clănţănitul dinţilor şi-l mai putea stăpîni, nu şi tremurul din genunchi. Dedesubt, din casă, precum şi dinafară se auziră paşi grei de cizme. Curtea părea să se fi umplut de oameni; cineva era tîrît pe lespezile de piatră. Cîntecul femeii se curmase brusc. Se produse un zgomot asurzitor, ca şi cum albia de rufe, izbită de cineva, zburase cît era curtea de mare. Urmă un mare tărăboi, strigăte furioase, totul terminîndu-se cu un ţipăt de durere.

— Casa e încercuită, zise Winston.

— Casa e încercuită, rosti vocea.

Winston o auzi pe Julia zicînd:

— Cred că putem să ne luăm rămas bun.

— Puteţi să vă luaţi rămas bun.

Apoi interveni un alt glas, cu totul distinct, o voce fină şi cultă, pe care Winston părea s-o cunoască:

— Ei, uite că am ajuns şi la acest subiect: «Am aprins o lumînare, / Mergi, copile, la culcare! / Îmi scot sabia din cui, / Căpu-ţi este, capul — nu-i!

În spatele lui Winston ceva se prăbuşise cu zgomot pe pat. Pe peretele dinafară cineva ridicase o scară; capătul ei, rezemat în cadrul ferestrei, intrase în odaie. Cineva urca spre geam. Se auzea tropăit şi pe scara din casă. Deodată în odaie năvăliră bărbaţi zdraveni, în uniforme negre, încălţaţi în cizme cu potcoave de fier şi cu bastoane în mîini.

Winston nu mai tremura. Nici măcar nu clipea din ochi. Doar un singur lucru importa acum: să rămînă ne-

mişcat, neclintit, să nu le dea nici un motiv să-l bată! Un individ cu înfăţişare de campion la lupte libere şi cu gura semănînd mai curînd cu o spintecătură se opri înaintea sa, săltîndu-şi bastonul între degete, în timp ce părea, pentru moment, cuprins de gînduri. Winston îl privi drept în ochi. Senzaţia că e despuiat, cu mîinile după cap, cu faţa şi cu trupul neapărate, era aproape insuportabilă. Bărbatul îşi scoase vîrful limbii (o limbă albă-albă) se linse în locul unde ar fi trebuit să-i fie buzele şi merse mai departe, fără să-l bage măcar în seamă.

Apoi se auzi o altă pocnitură. Cineva înşfăcase de pe masă prespapierul de sticlă şi-l trîntise de şemineu, făcîndu-l ţăndări.

Un fragment de coral se rostogolise pe podea. Era un ciobuleţ roz, asemeni unei bucăţele de caramea dintr-o tortă. «Cît e de mic! se gîndi Winston. Cît e totuşi de mic!». Indărătul său se auzi o lovitură surdă şi un icnet înăbuşit; şi pe Winston îl loviră la merişoare cu atîta putere, încît mai să-l dea jos de pe picioare. Un poliţist o lovise pe Julia cu pumnul drept în plexul solar, făcînd-o să se strîngă în două, asemeni unui metru pliant. Se închircise de durere pe podea şi nu-şi putea trage răsuflarea. Winston nu se încumetă să întoarcă capul nici cu un milimetru, însă faţa ei lividă şi îndurerată nimerise tocmai în cîmpul său de vedere. Cu toată groaza ce-i îngheţa inima, simţi durerea ei măcinîndu-i propriul trup; o durere cumplită, dar nu mai straşnică decît senzaţia de sufocare. Winston ştia ce-i acea: cunoştea durerea, suferinţa teribilă de care nici măcar nu eşti conştient, deoarece pentru a o simţi trebuie mai întîi să respiri. Apoi doi bărbaţi au apucat-o de genunchi şi de umeri şi au scos-o din încăpere ca pe un sac. Winston îi zări chipul îngălbenit şi crispat, ochii închişi, obrajii ce nu-şi pierduseră încă rumeneala. O vedea, poate, pentru ultima dată.

Rămase ţintuit locului, înţepenit ca o statuie. Gînduri bezmetice, fără nici un şir, îi dădeau mereu tîrcoale şi nu izbutea nicidecum să scape de ele. Domnul Charrington a fost luat sau nu? se întrebă. Dar cu femeia din curte ce s-a făcut? Simţi dorinţa urgentă de a urina şi, cum ieşise numai cu vre-o două ore în urmă, rămase surprins. Luă aminte şi la ceasornicul de pe şemineu, care arăta ora nouă, adică douăzeci şi unu. In curte, însă, era încă luminos. Oare în august nu întunecă de acum la ora douăzeci şi unu? Se gîndi că, poate, Julia şi cu el încîlciseră şirul orelor, poate că-i furase somnul şi prin urmare nu

era, după cum credeau, douăzeci şi trei şi treizeci, ci ora nouă dimineaţă. Nu mai stărui însă asupra acestui gînd; era o idee lipsită acum de orice interes.

Din coridor se auziră alţi paşi, mai uşori. În camera intră domnul Charrington. Bărbaţii în uniforme negre se liniştiră pe dată. Înfăţişarea domnului Charrington era acum alta. Dădu cu ochii de tamponul sfărîmat.

— Strîngeţi sticlele, zise el cu asprime.

Un bărbat se aplecă supus şi aduna cioburile.

Accentul de londonez sadea al domnului Charrington dispăruse; pe Winston îl fulgeră prin minte că la teleecran răsunase glasul anticarului. Charrington mai purta haina sa veche, de catifea, însă părul, pînă adineaori aproape încărunţit, era acum negru ca pana corbului. Şi nici ochelari nu avea. Aruncă înspre Winston o privire scurtă şi străpungătoare, ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze că e anume el, după care nu-l mai băgă în seamă deloc. Desigur, Charrington putea fi recunoscut cu uşurinţă, totuşi nu era cel de altădată. Se îndreptase din spate şi se făcuse parcă mai mare. Deşi pe chipul său puteau fi observate doar nişte schimbări neînsemnate, faţa i se preschimbase aproape cu desăvîrşire. Sprîncenele sale negre nu mai păreau atît de stufoase, ridurile îi dispăruseră, altele erau pînă şi trăsăturile feţei: nasul părea să-i fie acum mai scurt. Era o faţă îngrijorată, nemiloasă, a unui bărbat de treizeci şi cinci de ani. Lui Winston îi trecu prin minte că vede pentru întîia dată un agent al Poliţiei Gîndirii în carne şi oase.

PARTEA A TREIA

I

Nu ştia unde e. După toate probabilităţile, fusese adus la Ministerul Iubirii; nu avea însă nici un chip să-şi verifice supoziţia.

Se afla într-o cameră cu tavan jos, fără ferestre, cu pereţi faianţaţi, de un alb scînteietor. Lămpi tăinuite revărsau în încăpere o lumină rece şi se auzea doar un vuiet înfundat, neîntrerupt; socoti că acel zumzet e produs de instalaţia de ventilare. De jur-împrejurul pereţilor era o bancă sau, mai bine zis, un fel de laviţă, întreruptă doar de cadrul uşii şi de hîrdăul din fundul celulei. Patru teleecrane, cîte unul în fiece perete, vegheau încăperea.

Simţea în burtă o durere surdă. Îi venise cînd îl împrînciseră în camionul cu care l-au cărat încoace. Îi mai era şi foame, o foame aprigă, chinuitoare. Trecuse o zi sau, poate, o zi şi jumătate, de cînd nu pusese fărîmă în gură. Nu ştia nici acum (şi probabil n-o va şti niciodată), cînd fusese arestat: dimineaţa? seara? De atunci nu i se dăduse nimic de mîncare.

Incet, pe cît putu de încet, se aşeză pe laviţa îngustă, cu mîinile pe genunchi. Invăţase de acum să stea cuminte. Dacă faci mişcări neaşteptate, teleecranele strigă la tine. Golul la stomac îl sugea tot mai tare. Tot ce-şi dorea acum era o bucată de pîine. I se năzări că în buzunarul uniformei ar avea nişte fărîmituri. Sau poate un cîrmoj întreg, căci ce altceva îl împunge din cînd în cînd la picior? În cele din urmă, ispita covîrşi frica; băgă o mînă în buzunar.

— Smith! răcni o voce din teleecran. 6079! Smith W.! În celulă nu se stă cu mîinile în buzunare!

Impietri din nou pe bancă, cu mîinile pe genunchi Inainte de a ajunge aici fusese cîteva ceasuri într-un alt loc, care trebuia să fi fost un penitenciar obişnuit sau arestul preventiv. Nu-şi putea da seama cît stătuse acolo,

în tot cazul, mai multe ore; fără ceas şi fără a vedea lumina soarelui e aproape cu neputinţă să urmăreşti scurgerea timpului. Mare tămbălău şi putoare acolo! Îl băgaseră într-o celulă asemănătoare, însă îngrozitor de murdară şi mereu plină de lume. Se înghesuiau în ea cel puţin zece-cincisprezece persoane, în majoritate criminali de drept comun, însă erau printre ei şi deţinuţi politici. Sprijinit de un perete, îngrămădit din toate părţile de corpurile jegoase ale celorlalţi deţinuţi, Winston şedea tăcut, prea copleşit de frică şi de durerea din burtă pentru a se interesa şi de cei din jurul său. Cu toate acestea, i se aruncă în ochi deosebirea surprinzătoare dintre comportamentul deţinuţilor-membri de partid şi al celorlalţi. Primii erau tăcuţi şi speriaţi, pe cînd criminalii comuni păreau a nu se teme de nimic. Îi insultau pe gardieni, opuneau o rezistenţă îndîrjită cînd li se lua din boarfe, scriau pe podeaua celulei obscenităţi, îşi mîncau merindele aduse dinafară, pe care le dosiseră în falduri misterioase, pe dedesubtul hainelor, ba chiar se încumetau să se răstească la teleecrane cînd acestea încercau să restabilească ordinea. Pe de altă parte, unii dintre ei păreau a fi prieteni la cataramă cu gardienii, îi numeau după porecle şi le cereau ţigări. Totodată şi gardienii erau cît se poate de îngăduitori cu criminalii ordinari, chiar şi atunci cînd erau nevoiţi să facă uz de forţă. Se vorbea mult aici de lagărele de muncă forţată, unde nădăjduiau să fie trimişi cei mai mulţi dintre arestaţi. Nu-i chiar atît de rău acolo, pricepu Winston din spusele lor, dacă ai pile şi te poţi învîrti. Înfloreşte acolo corupţia, favoritismul şi tot soiul de escrocherii, abundă homosexualitatea şi prostituţia, ba se găseşte chiar şi rachiu din cartofi. Toate slujbele mai importante sînt date criminalilor propriuzişi, în special bandiţilor şi ucigaşilor de toată mîna, aceştia constituind un fel de aristocraţie, în timp ce muncile cele mai grele şi mai umilitoare sînt făcute de deţinuţii politici.

Prin celula în care fusese închis se perindau într-un şuvoi neîntrerupt arestaţi de toate neamurile: traficanţi de droguri, hoţi, bandiţi, bişniţari, beţivi şi tîrfe. Uneori beţivanii erau atît de agresivi, încît celula era nevoită să-şi unească puterile pentru a-i domoli. Patru gardieni tăbîrciră înăuntru, ţinînd-o de mîini şi de picioare, un muieroi oribil, de vre-o şaizeci de ani, cu nişte sîni apocaliptici, surpaţi; muierea ţipa ca din gură de şarpe, da din picioare, iar părul cărunt i se desfăcuse din pieptănă-

tură şi-i acoperise faţa. Gardienii îi smulseră din picioare încălţămintea, cu care băbătia căuta mereu să-i lovească, şi-i făcură vînt peste genunchii lui Winston. Izbitura fu atît de puternică, încît mai să-i frîngă fluierele picioarelor. «Porci de cîini!» le strigă ea din urmă temnicerilor. Apoi, dîndu-şi seama că stă pe genunchii lui Winston, alunecă greoi pe bancă.

— Pardon, puişor, îi zise ea. N-am făcut-o înadins, lepădăturile astea m-au împins peste tine. Ai văzut cum ştiu a se purta cu doamnele? Pentru cîteva clipe amuţi. Îşi dădu lovituri în piept şi rîgîi zgomotos. Pardon, băiatule, zise, nu mă simt tocmai bine.

Apoi se aplecă înainte şi vomită copios pe podea.

— Tot e mai uşor acum, zise, rezemîndu-se cu spatele de perete şi închizînd ochii. Să nu ţii niciodată în tine, aşa socot eu. Să nu aştepţi pînă ţi se acreşte la stomac.

Femeia îşi mai venise oleacă în fire. Se răsuci către Winston, îl păroni cu privirea şi, brusc, o apucă o dragoste subită pentru el. Îl cuprinse pe după umeri cu braţul ei fleşcăit şi îl trase înspre ea, răsuflîndu-i în faţă abureală de bere şi de vomă.

— Şi cum zici că te cheamă, puiule?

— Smith, răspunse Winston.

— Smith?! repetă muierea. Nu mai spune! Şi mie-mi zice Smith. Şi, înduioşată, adăugă: Ca să vezi, mamă ţi-aş putea fi.

De bună seamă, se gîndi Winston, ar putea fi şi mama. Avea cam aceeaşi vîrstă şi aceeaşi constituţie fizică, iar după douăzeci de ani într-un lagăr de muncă forţată oamenii se mai şi schimbă, firește.

Mai mult nu vorbi cu nimeni. Era uimitor în ce măsură îi desconsiderau criminalii ordinari pe arestaţii-membri de partid. Îi numeau **politici** cu un dispreţ făţiş şi nu le păsa cîtuşi de puţin pentru ce fuseseră încarceraţi. Totodată membrii de partid se temeau straşnic să intre în vorbă cu cineva, şi mai tare ca orice, să contacteze între ei. Doar o singură dată, cînd doi membri de partid — femei — se înghesuiră pe bancă alături de el, Winston desluşi în vacarmul ce domnea în celulă cîteva frînturi de frază pe care le rostiră în şoaptă, grăbit, despre o oarecare «cameră unu-zero-unu». Nu pricepu la ce se puteau referi.

Se scurseseră două sau trei ceasuri de cînd fusese aruncat în noua celulă. Durerea surdă din burtă nu-l lăsa deloc. Totuşi din cînd în cînd suferinţa îl mai slăbea şi

atunci gîndurile ce-l copleşeau nu-i păreau chiar atît de negre. În schimb, cînd prindea să-l macine din nou, nu se gîndea decît la propria durere şi la golul din stomac. Cînd i se făcea iarăşi ceva mai bine, îl cuprindea panica. In unele clipe i se nălucea cu atîta limpezime ceea ce avea să i se întîmple, încît i se tăia răsuflarea, iar inima îi bătea să-i sară din piept. Simţea loviturile de baston peste coate, şi cele de bocanci grei, ferecaţi, date la merişoare. Se vedea răsucindu-se pe podea ca un şarpe, scuipîndu-şi dinţii dezbătuţi şi strigînd în gura mare îndurare. De Julia abia de-şi mai amintea. Nu izbutea nicidecum să-şi adune gîndurile. O iubea şi n-o va trăda nicicînd; totuşi acesta era doar un simplu fapt, pe care-l cunoştea ca pe o regulă de aritmetică. Nu simţea nici un fior de dragoste pentru ea, nu-l preocupa nici ceea ce i s-ar putea întîmpla în acel moment. Mai des îi răsărea în minte chipul lui O'Brien, mereu dătător de speranţe. O'Brien ştie neapărat pentru ce a fost arestat. Îi spusese din capul locului că Frăţia niciodată nu încearcă să-şi salveze membrii. Cu toate acestea, o lamă i-ar putea propune... Pînă intră gardienii în celulă trec cel puţin cinci secunde. Lama i se va împlînta în carne ca o flacără de gheaţă, va intra pînă la os şi în degetele cu care o va ţinea. Simţea aievea întregul coşmar, chircindu-se la cea mai mică durere şi tremurînd din tot trupul său chinuit. Nu era sigur că se va folosi de lamă dacă va reuşi s-o capete. E în firea omului să-şi urmeze existenţa sa momentanee, să accepte să-şi lungească viaţa şi cu zece minute, chiar dacă ştie că la capătul acelor lungi minute nu e nimic altceva decît un chin infernal.

Încercă de cîteva ori să numere plăcile de faianţă ce căptuşeau pereţii celulei. Nimic mai simplu, credea el; însă de fiecare dată pierdea numărul. Se întreba mereu unde se află şi ce oră e. Uneori i se părea că afară e soare, iar peste puţin era la fel de convins că e noapte în tot bunul. Avea totuşi intuiţia că într-un loc ca acesta lumina nu se stinge niciodată. Era locul unde nu e întuneric; abia acum îşi dădu seama de ce O'Brien pricepuse imediat aluzia sa. Ministerul Iubirii nu avea ferestre. Celula sa se putea afla în chiar inima edificiului, sau alăturată peretelui exterior, putea fi la etajul al zecelea sub pămînt sau la al treizecelea deasupra nivelului solului. Se strămută imaginar ba într-un loc, ba în altul, străduindu-se să ghicească după reacţiile nedesluşite ale corpului său

unde se află, sus, la înălțime, sau îngropat în adîncurile pămîntului.

Dinafară se auziră pași grei, măsurați. Ușa de oțel se deschise. Intră un tînăr ofițer îmbrăcat într-o impecabilă uniformă neagră; o figură a cărui piele părea să iradieze. Chipul său sever și palid semăna cu o mască de ceară. Înaintă cîțiva pași, apoi ieși pentru a ordona temnicerilor ce așteptau afară să-l introducă pe arestatul ce aștepta afară. Împleticindu-și picioarele, în celulă intră poetul Ampleforth. Ușa, trîntită, se închise la loc.

Poetul făcu două sau trei mișcări șovăitoare, ca și cum ar fi căutat încă o ușă, de ieșire, apoi prinse a măsura celula dintr-un capăt în altul. Pe Winston nu-l băgase deocamdată în seamă. Ochii săi neliniștiți lunecau tulburi pe pereții încăperii, la vre-un metru de asupra capului lui Winston. Ampleforth era descălțat; prin găurile ciorapilor îi ieșeau în afară degetele groase și murdare. Nu se bărbierise de mai multe zile și începutul de barbă ce-i acoperea fața pînă sub umerii obrajilor îi dădeau un aer de codoș ce nu se potrivea defel cu trupul său mare și dărăpănat, nici cu mișcările sale nervoase.

Winston se scutură, căutînd să iasă din starea de letargie. Trebuia să-i vorbească numaidecît lui Ampleforth, chiar dacă teleecranul strigă la el. Nu-i exclus că tocmai Ampleforth îi aduce lama.

— Ampleforth.

Teleecranul tăcea. Surprins, Ampleforth se opri locului. Își holbă ochii la Winston.

— A, Smith! zise el. Și tu ești aici?!

— Ce vi se incriminează?

— La drept vorbind... Poetul se lăsă greoi pe banca din fața lui Winston. Există doar un singur delict, oare nu-i așa?...

— Și dumneata l-ai comis?

— După cum vezi.

Își duse mîna la tîmplă și își apăsă cu degetele tîmpla, de parcă s-ar fi căznit să-și amintească ceva.

— După cum vezi, se întîmplă și așa ceva, începu el nehotărît. Aș putea să-mi amintesc o împrejurare... o posibilă împrejurare. A fost o nesăbuință din partea mea... o recunosc. Lucram la ediția definitivă a poemelor lui Kipling. La sfîrșitul unui vers am lăsat cuvîntul **God.** (Dumnezeu). Nu l-am putut evita! adăugă el aproape cu indignare, ridicîndu-și privirea la Winston. Cu neputință să schimbi acel vers! **God** rima cu **rod.** După cum știi, numai

douăsprezece cuvinte din limba noastră rimează cu **rod.** Mi-am frămîntat minţile cîteva zile în şir. Zadarnică osteneală! Alte rime nu există!

Se schimbase tocmai la faţă. Supărarea de pe chip i se spulberase şi, pentru moment, părea chiar mulţumit. Îl însufleţea un elan de intelectual, bucuria pedantului ce a mai fi descoperit vreun careva chiţibuş inutil. Entuziasmul său răzbătea chiar şi prin barba-i murdară şi aspră ca peria.

— Te-ai gîndit vreodată, îl întrebă, că toată istoria poeziei noastre este determinată de sărăcia de rime a limbii engleze?

Nu, o asemenea idee nu-i trecuse prin cap niciodată. Şi, în împrejurările date, nici nu-i părea a fi un subiect prea important sau interesant.

— Nu ştiţi ce oră e?

Ampleforth făcu din nou ochii mari.

— Nu ştiu, nu m-am gîndit la asta. M-au luat acum două zile, poate trei... Îşi roti privirea pe pereţii celulei, de parcă spera să afle, totuşi, o fereastră. Nu mai pricepi, cînd e zi, cînd e noapte... Nu-mi pot închipui cum s-ar putea afla aici ora.

Mai vorbiră încă vre-o cîteva minute, cînd deodată, fără vre-o pricină aparentă, un urlet din teleecran le porunci să tacă. Winston încremeni cu mîinile pe genunchi. Pe cînd Ampleforth, prea mare pentru a încăpea pe banca îngustă, nu-şi găsea locul şi se foia cînd într-o parte, cînd în alta, punîndu-şi mîinile cînd pe un genunchi, cînd pe celălalt. Un nou răcnet din teleecran le porunci să stea liniştiţi. Timpul se scurgea. Douăzeci de minute, o oră... nu-ţi puteai da seama. De afară se auziră iarăşi paşi de cizme. Lui Winston îi îngheţă inima de frică. Degrabă, foarte degrabă, poate acum, poate peste cinci minute, acelaşi tropăit de paşi va însemna că i-a venit şi rîndul lui.

Se deschise uşa. Ofiţerul cu chip de gheaţă trecu din nou pragul celulei. Cu o mişcare uşoară a mîinii, arătă la Ampleforth.

— Camera unu-zero-unu, zise el.

Schimbat la faţă, nedumerit, Ampleforth ieşi însoţit de gardieni.

Lui Winston i se părea că trecuse o veşnicie de cînd fusese arestat. La linguriţă îl sugea din ce în ce mai tare. Gîndurile îi stăruiau mereu asupra unora şi aceloraşi lucruri; asemeni unor bile pe o masă de biliard se rostogo-

leau şi cădeau în unele şi aceleaşi găuri. Avea doar şase gînduri: durerea din burtă; o bucată de pîine; sîngele şi răcnetele; O'Brien; Julia; lama de ras. Simţi din nou un spasm; se apropiau iarăşi paşii grei de cizme. Uşa se deschise vraişte şi un miros puternic, de sudoare rece, îl învălui. În celulă intrase Parsons. Era îmbrăcat în şortul său kaki şi în maiou.

Uimit peste măsură, Winston uitase pe o clipă pînă şi de amărîtele sale gînduri.

— **Tu?!** Aici?!

Parsons aruncă înspre Winston o privire în care nu se citea nici interes, nici mirare, ci doar necaz. Prinse a păşi nervos dintr-un colţ în altul. Nu avea nici o putere să se stăpînească. Se vedea cum îi tremură genunchii săi plini. Se holba fără ţintă drept înaintea sa, de parcă nu-şi putea lua ochii de la ceva aflat undeva în depărtare.

— De ce eşti acuzat?

— De **crimentală!** zise Parsons, cît pe ce să izbucnească în plîns. Tonul vocii sale trăda recunoaşterea deplină a clipei şi, totodată, oroarea incredulă că un asemenea cuvînt ar putea fi aplicat unui om ca el. Se opri faţă-n faţă cu Winston şi, frămîntat de nelinişti, prinse a-l întreba: Nu mă vor împuşca, nu-i aşa, Smith? La noi nu te împuşcă... dacă n-ai făcut nimic rău... numai pentru gînduri... Mă vor judeca cu toată nepărtinirea. Am toată nădejdea în ei. Îmi cunosc prea bine dosarul, nu-i aşa? Mă ştii şi tu cum am fost întotdeauna. Nu prea ajuns de cap, în schimb tare în celelalte. Nu mi-am precupeţit niciodată puterile pentru Partid, nu-i aşa? Încasez vre-o cinci ani, cum crezi? Sau poate zece. Un om ca mine poate fi de folos şi într-un lagăr de muncă forţată. Cred că n-o să mă împuşte pentru că m-am poticnit şi eu o dată?!

— Eşti vinovat de ceva? îl întrebă Winston.

— E clar că-s vinovat, mai încape vorbă?! exclamă Parsons, privind slugarnic înspre teleecran. Sau poate crezi că Partidul ar putea aresta pe unul fără de vină? Chipul său de broscoi se mai destinsese puţin, căpătase chiar o înfăţişare plină, de evlavie. Straşnică chestie, **crimentala!** rosti el sentenţios. Straşnică şi perfidă! Nici măcar nu poţi şti cînd se abate peste tine! Să-ţi spun cum am păţit-o? Prin somn! Da, da, aşa a fost! Lucrasem fără încetare ziua întreagă, îmi făcusem datoria cît putusem de bine şi, ca să vezi! nici cu gîndul că cel rău mi s-a strecurat în căpăţînă. Nici cu gîndul! Da noaptea am prins a bodogăni prin somn şi ştii ce m-au auzit vorbind?!

Își coborî vocea, asemeni unuia care, din anumite rațiuni, ține să-și răcorească inima printr-o înjurătură.

— Jos Marele Frate! Da, așa am zis! Și pare-mi-se că am repetat-o de mai multe ori. Fie vorba între noi, Smith, mă bucur că m-au luat dintr-o dată, n-au lăsat lucrurile să meargă prea departe. Știi ce le voi spune cînd mă vor aduce înaintea tribunalului? «Vă mulțumesc, le voi spune, vă mulțumesc că m-ați salvat înainte de a fi prea tîrziu!»

— Cine-a denunțat? întrebă Winston.

— Fiică-mea, zise Parsons cu un orgoliu îndurerat. Trăgea cu urechea la gaura cheii. A auzit totul și a doua zi m-a și dat pe mîna patrulelor. Nu-i deloc rău pentru o fetiță de șase ani, cum ți se pare? Dar să știi că nu-i port nici un rău, mititica! Dimpotrivă, sînt mîndru de ea! Se vede dintr-o dată că am educat-o așa cum trebuie!

Deodată Parsons prinse a nu-și găsi locul, tot dînd tîrcoale hîrdăului. Apoi își descinse zorit șortul și îl lăsă pe vine.

— Pardon, bătrîne! zise. Nu mă mai pot ține. E de prea mare tulburare, după cum se vede treaba, e de prea multă tulburare!

Și se lăsă cu zgomot cu poponeața grăsană pe gura hîrdăului. Winston își acoperi fața cu mîinile.

— Smith! urlă vocea din teleecran. 6079! Smith W.! Descoperă-ți fața! În celulă nu se stă cu fața acoperită!

Winston își descoperi fața. Parsons se uşura spornic și îmbelșugat. Peste puțin, altă năpastă: capacul nu venea întocmai la gura hîrdăului și mai multe ceasuri în șir în încăpere stărui o putoare îngrozitoare.

Apoi Parsons a fost dus. Prin celulă se perindară într-un chip misterios mai mulți arestați. O femeie fu trimisă în «camera unu-zero-unu» și Winston băgă de seamă cum se schimbase biata la față la auzul acelor cuvinte. Dacă fusese adus încoace dimineața, se gîndea Winston, atunci acum e după-amiază, probabil; dacă a intrat seara, ar trebui să fie miezul nopții. În celulă rămaseră numai șase arestați, bărbați și femei. În fața lui Winston se așezase un bărbat cu dinții lungi și cu bărbia retezată, semănînd cu un hîrciog mare și inofensiv. Obrajii săi pistruiați, bucălii, erau ca și umflați și dădeau impresia că individul ține ceva în gură. Ochii săi cenușii-deschiși alergau fără astîmpăr de la o față la alta, însă de îndată ce întîlneau privirea dreaptă a cuiva, căutau numaidecît în altă parte.

Se deschise ușa și mai intră un deținut. Înfățișarea

acestuia îl înfioră pe Winston. Era un bărbat obişnuit, un tip ordinar, neplăcut; putea fi un inginer sau ūn tehnician. Dar ceea ce uimea mai mult la el era faţa stoarsă, scheletică, semănînd cu un craniu. Era atît de slab, încît gura şi ochii săi păreau neobişnuit de mari. O ură neînfrînată, ucigătoare împotriva cuiva sau a ceva îi întuneca privirea ca o apă tulbure. ,

Nou-venitul se aşează pe bancă, nu departe de Winston. Winston nu se întoarse să-l privească, însă fáţa descărnată a bărbatului i se întipărise atît de tare, încît îi stăruia mereu în faţa ochilor. La un moment dat, îşi dădu seama de ce era vorba. Omul acela murea de foame. Acelaşi gînd, pare-se, îi străfulgerase şi pe toţi ceilalţi din celulă. O uşoară frămîntaıe se produse pe întreaga bancă. Cel cu mutra de hîrcíog trăgea din cînd în cînd cu coada ochiului la faţa scheletică, ca de fiecare dată, cu un aer vinovat, să-şi întoarcă privirea în altă parte. Apoi îl fixa din nou, ca şi cum acea fizionomie l-ar fi atras irezistibil. Prinse a se vînzoli şi a nu-şi afla locul. În cele din urmă se rıdică, străbătu celula cu paşi grei, clătinaţi, se căută în buzunarul uniformei şi scoase o coajă murdară de pîine, pe care i-o întinse timid celui înfometat.

Teleecranul scoase un răcnet furios, detunător. Bărbatul cu chip de hîrciog se întoarse la locul său cît ai clipi dın ochi. Scheleticul îşi trase mîinile îndărăt şi le ascunse la spate, ca şi cum ar fi arătat la toată lumea că refuzase ofranda

— Bumstead! strigă asurzitor vocea. 2713! Bumstead J.! Aruncă pîinea!

Nenorocitul scăpă pîinea pe podea.

— Toţi rămîn pe locurile lor! porunci vocea. Cu faţa înspre uşă! Nici o mişcare!

Bărbatul cu înfăţişare de rozător se execută numaidecît, obrajii bolfoşiţi îi tremurau. Scrîşni üşa. Intrase tînărul ofiţer care se dădu într-o parte, lăsînd să treacă pe un zdrahon de gardian, cu nişte braţe şi nişte spete înspăimîntătoare. Acesta se proţăpi drept înaintea bărbatului cu pîinea şi, la un semn al ofiţerului, îl trăsni drept în dinţi cu toată greutatea trupului său. Lovitura fusese atît de năprasnică, încît nenorocitul zbură tocmai în celălalt capăt al celulei, prăbuşindu-se lîngă hîrdău. Năucit, zăcea pe podea; din gură şi din nas îi ţîşnise sîngele întunecat. Apoi se răsuci pe burtă şi, gemînd, se ridică în brînci. Odată cu scuipatul şi sîngele şiroind, din gură îi căzu şi proteza dentară, frîntă în două.

Arestaţii şedeau muţi ca pămîntul, cu mîinile pe genunchi. Bărbatul se tîrî pînă la locul său. O falcă prinse a i se învineţi. Gura i se umflase, transformîndu-se într-o masă de carne strivită, vişinie, diformă, cu o gaură neagră la mijloc. Din cînd în cînd, picături de sînge îi cădeau pe pieptul uniformei. Ochii săi cenuşii tot mai alergau de la o faţă la alta, cu o expresie şi mai vinovată decît altădată, de parcă omul ar fi încercat să priceapă cît de mult îl dispreţuiesc ceilalţi pentru umilinţa sa.

Se deschise uşa. Ofiţerul făcu un gest uşor înspre omul-craniu.

— Camera unu-zero-unu, ordonă el.

Winston auzi de alături un oftat şi vînzoleală. Deţinutul căzuse în genunchi pe podea şi se ruga, cu palmele alăturate în dreptul pieptului.

— Tovarăşe! Ofiţer! dădu bietul glas. Nu mă trimiteţi încolo! Oare nu v-am mărturisit totul?! Ce mai vreţi să aflaţi de la mine? Vă spun tot ce doriţi, tot-tot! Spuneţi-mi numai ce anume! Scrieţi orice doriţi, semnez totul! Numai nu mă duceţi în unu-zero-unu!

— Camera unu-zero-unu! zise ofiţerul.

Faţa arestatului, şi aşa galbenă ca de ceară, căpătase acum o paloare incredibilă. Era verde.

— Faceţi din mine tot ce doriţi, ţipa el ca din gură de şarpe. M-aţi lăsat să crap de foame săptămîni în şir! Aveţi milă, lăsaţi-mă măcar să mor! Împuşcaţi-mă! Spînzuraţi-mă! Condamnaţi-mă la douăzeci şi cinci de ani! Pe cine trebuie să denunţ?! Arătaţi-mi-l şi vă mărturisesc tot ce vă trebuie! Nu-mi pasă cine e acela, nu-mi pasă ce veţi face cu el! Am soţie şi trei copii! Puteţi să-i luaţi pe tuspatru şi să-i înjunghiaţi faţă de mine, că nu zic nici mîrc! Numai nu mă duceţi la unu-zero-unu!...

— Camera unu-zero-unu! rosti ofiţerul.

Înnebunit, omul-schelet îşi purtă privirea pe feţele celorlalţi deţinuţi, cu nădejdea că ar găsi pe careva să-l dea în locul său. Ochii săi se opriră la faţa desfigurată a omului ce-i oferise adineaori coaja de pîine.

— Uite pe cine trebuie să-l luaţi, nu pe mine! strigă el. Nu l-aţi auzit ce spunea cînd i-aţi strîmbat fălcile?! Vă pot spune totul, cuvînt cu cuvînt. El e cel împotriva Partidului, nu eu!!!

Gardienii înaintară cîţiva paşi. Nenorocitul îşi înălţă şi mai tare vocea isterică.

— Nu l-aţi auzit ce spunea?! repetă el. Nu funcţiona bine teleecranul! El e, tocmai de el aveţi nevoie. Da, el,

el! Eu — nu!!!

Doi gardieni zdraveni se aplecară să-l înşface de mîini, dar tocmai în această clipă bărbatul se trînti pe podea, se agăţă cu toată puterea de piciorul de fier al băncii şi prinse a mugi ca un dobitoc. Gardienii îl înhăţară şi încercară să-l smulgă de la podea, însă individul se prinsese atît de tare de bara de fier, încît nici nu-l puteau clinti. De mirare de unde atîta putere într-o căzătură ca el! Vre-o douăzeci de minute în şir s-au tot căznit aşa. Arestaţii şedeau încremeniţi, cu mîinile pe genunchi, cu privirile pironite înainte. Mugetul încetă; după cum se vede, omul avea acum puteri numai pentru a se ţine de bară. Deodată se auzi un ţipăt cu totul diferit. Cu o lovitură de bocanc, un gardian îi zdrobise sărmanului degetele mîinii. Acum cei doi îl puseră pe picioare uşor, ca pe o păpuşă.

— Camera unu-zero-unu, zise ofiţerul.

Arestatul a fost scos; nu se mai împotrivea, înainta cu paşi năruiţi, cu capul plecat, sprijinindu-şi mîna betejită cu cea teafără.

Trecuse mult timp. Dacă omul-craniu fusese luat la miezul nopţii, atunci acum e dimineaţă; dacă îl luaseră însă dimineaţa, trebuie să fie înspre seară. Winston rămăsese singur în celulă de mai multe ore. Îi producea atîta durere şederea pe banca îngustă, încît se încumeta din cînd în cînd să se ridice şi să facă vre-o cîţiva paşi. Teleecranul nu urla la el. Coaja de pîine stătea neatinsă pe podea, în acelaşi loc unde o aruncase tipul cu faţă de hîrciog. La început, pentru Winston fu o mare caznă să nu privească la pîine, însă de la o vreme, mai tare decît foamea, prinse a-l chinui setea. O salivă vîscoasă, răumirositoare, îi năclăise gura. Zumzetul neîntrerupt al ventilaţiei şi lumina albă, invariabilă, îi dădeau o senzaţie de greaţă; capul i se părea deşert-deşert. Înţepenea pe banca incomodă şi, cînd nu mai avea puteri să rabde durerea de oase, se ridica, însă se aşeza la loc aproape imediat; îl luau ameţelile şi se temea să nu cadă. Cînd izbutea să-şi stăpînească măcar cît de cît suferinţele fizice, îl năpădea groaza. Cu o firavă nădejde, se gîndea uneori la O'Brien şi la lama de ras. S-ar putea ca lama să fie ascunsă în mîncarea ce i se dădea. La Julia se gîndea mai puţin, ca prin ceaţă. Suferă şi ea, ba poate mai tare decît el. Poate că tocmai în această clipă strigă de durere. În sinea sa, se gîndi: «Dacă Julia ar putea fi salvată cu preţul unor îndoite suferinţe, primi-le-aş

oare? Da, da, le-aş primi». Era însă o decizie pur mentală, luată numai fiindcă ştia că e dator s-o ia; în realitate, n-o simţea. Într-un loc ca acela nimic nu putea fi simţit, în afara durerii fizice şi a presentimentului suferinţei ce va să vină. Apoi, e cu putinţă oare, în timp ce înduri realmente o suferinţă, să-ţi doreşti dintr-un considerent sau altul un chin şi mai mare? La o asemenea întrebare nu era în măsură să răspundă.

Se auziră iarăşi paşi. Se deschise uşa. Intră O'Brien.

Winston sări în picioare. Era atît de zguduit că-l vedea aici, încît uitase de orice prudenţă. Pentru întîia oară în mai mulţi ani neglija prezenţa teleecranelor.

— Te-au luat şi pe dumneata?! exclamă el.

— Pe mine m-au luat mai de mult, îi răspunse O'Brien cu o ironie uşoară şi, totodată, cu o umbră de părere de rău.

Se dădu mai într-o parte, lăsînd să treacă pe un gardian spătos, în mînă cu un baston lung, negru.

— Ai ştiut că o să se întîmple anume aşa, Winston, spuse O'Brien. Nu te înşela pe tine însuţi. Ai ştiut-o... ai ştiut-o dintotdeauna.

Da, îşi dădea acum seama că o ştiuse dintotdeauna. Nu avea însă cînd stărui asupra gîndului. Vedea acum numai bîta balansînd în mîinile temnicerului. Putea fi lovit oriunde: în moalele capului, peste urechi, în antebraţ, la cot...

La cot! Aproape paralizat de durere, căzu în genunchi şi se apucă cu cealaltă mînă de cotul lovit. Vedea stele verzi în faţa ochilor. De necrezut, de necrezut ca o singură lovitură să facă atîta durere! Apoi i se lămuri înainte şi îi desluşi pe cei doi privindu-l de sus. Gardianul rîdea de zvîrcoleala lui Winston. Cel puţin, ştia acum un lucru. Niciodată, pentru nimic în lume, nu-ţi poţi dori o durere mai mare. În materie de suferinţă, doar un singur lucru îl poţi dori! să înceteze. Nimic mai îngrozitor pe lume decît durerea fizică! În faţa ei nu există eroi. «Nu există eroi!» repeta Winston pentru a cîta oară în sinea sa, zvîrcolindu-se pe podea şi ţinîndu-se de braţul stîng.

II

Winston stătea întins pe ceva asemănător cu un pat de campanie, numai că mult mai înalt şi făcut astfel, încît nu putea face o mişcare. O lumină mult mai puternică decît de obicei îi bătea în faţă. Alături, fixîndu-l de sus

cu privirea, stătea în picioare O'Brien. De cealaltă parte a patului era un bărbat în alb, cu o seringă în mînă.

Deşi avea ochii deschişi, nu-şi dădea încă întru totul seama de toate cîte-l înconjoară. Avea impresia că venise în această încăpere înot, dintr-o cu totul altă lume, o lume submarină, situată undeva dedesubt. Nu-şi putea da seama cît timp se aflase în acele străfunduri. De cînd fusese arestat, nu mai văzuse nici lumina zilei, nici întuneric. Pe deasupra, firul amintirilor i se curma mereu. Uneori cunoştinţa (chiar dacă era una asemeni celeia pe care o avem în somn) îl lepăda, ca după o prăbuşire în gol, ca după un răstimp să şi-o recapete. Dar cît durau acele goluri (secunde?, ore?, săptămîni?) nu avea cum şti.

Coşmarul începuse cu acea primă lovitură la cot. Mai tîrziu avea să-şi dea seama că tot ce i se întîmplase atunci era doar o uşoară preparare, un interogatoriu rutinar la care erau supuşi toţi arestaţii. Toţi ca unul trebuiau să recunoască că ar fi comis o serie întreagă de delicte: spionaj, sabotaj şi altele. Totuşi mărturisirile constituiau doar o simplă formalitate, în timp ce tortura era adevărată. Winston nu-şi putea aduce aminte nici de cîte ori fusese bătut, nici cît timp durase supliciul. Îşi amintea, în schimb, că era înconjurat mereu de cinci sau şase indivizi în uniforme negre. Uneori îl băteau cu pumnii, alteori cu bastoanele; îl băteau de asemenea cu vergi de oţel, cu picioarele. Se întîmpla uneori să se tăvălească pe podea cu impudoarea unui animal, răsucindu-se ca o zvîrlugă în strădania zadarnică de a evita loviturile, însă abătînd astfel şi mai mult asupra sa izbituri de cizmă şi de bîtă; în burtă, în coate, în fluierele picoarelor, în vintre, în crucea şalelor, în noadă. Alteori chinul i se părea nesfîrşit cît o veşnicie, iar lucrul cel mai îngrozitor, mai crud, mai de neiertat nu era bătaia neîntreruptă, ci faptul că nu-şi putea pierde în nici un chip cunoştinţa. În alte dăţi, cînd curajul îl părăsea, prindea a cere îndurare în gura mare, încă înainte de a fi bătut, şi doar la vederea pumnului ridicat era gata să recunoască orice delict, adevărat sau imaginar. Uneori se înverşuna să nu mărturisească nimic şi fiece cuvînt îi era smuls împreună cu un răcnet de durere; se întîmpla însă că, şovăielnic, îşi zicea în sinea sa: «Am să mărturisesc, dar nu dintr-o dată. Am să rabd cît am să pot. Încă trei lovituri, încă două, şi le spun tot ce doresc...» Alteori îl snopeau pînă cădea grămadă pe podeaua de piatră. Îl lăsau atunci să-şi vină în fire vre-o cîteva ceasuri, apoi totul era reluat. Se întîm-

pla, de altminteri, să fie lăsat în pace şi mai mult timp. Îşi amintea de aceste răgazuri ca prin ceaţă, căci era atunci sau adormit, sau cu mintea tulburată. Îşi amintea celula cu laiţa de scînduri fixată în perete, găleata igienică din tablă subţire, îşi amintea şi mîncarea ce i se dădea: pare-se, supă fierbinte cu pîine, iar uneori, cafea. Îşi amintea şi de un bărbier posac care venea să-i radă barba şi să-l tundă; şi de nişte bărbaţi cu aere de specialişti, dezagreabili, în halate albe, care-i luau pulsul, îi observau mişcările reflexe, îi întorceau pleoapele pe dos, îi pipăiau, cu degete grosolane, trupul, căutîndu-i oasele fracturate, sau îl adormeau cu injecţii făcute în braţ.

Acum era bătut mai rar; mai mult era ameninţat că dacă răspunsurile ce le va da nu vor fi satisfăcătoare, calvarul va fi reluat. Cei care-l interogau acum nu erau ticăloşii în uniforme negre, ci intelectuali ai Partidului — nişte tipi bondoci cu mişcări iuţi şi purtînd ochelari scînteietori. Aceştia, schimbîndu-se mereu, «lucrau» cu el cîte zece sau douăsprezece ore în şir (aşa i se părea lui Winston). Noii anchetatori aveau grijă ca deţinutul să simtă întruna o durere uşoară, deşi, pentru a-l forţa să facă depoziţii, nu se bazau doar pe durere. Îl pălmuiau, îi răsuceau urechile, îl păruiau, îl puneau să stea într-un picior, nu-i dădeau voie să urineze, îl ţineau în lumina orbitoare a reflectoarelor pînă prindeau să-i lăcrimeze ochii... Toate astea doar pentru a-l umili şi a distruge în el facultatea de a judeca şi a se împotrivi. Însă adevărata lor armă era interogatoriul nemilos, durînd ore în şir, plin de curse, schimonosind toate mărturiile sale, dovedindu-i-se la fiece pas că minte şi că se contrazice, pînă cînd Winston începea a plînge: de ruşine şi de epuizare nervoasă. Uneori plîngea de cinci-şase ori de-a lungul unei singure şedinţe. La orice frămîntare, oricît de mică, era aproape întotdeauna insultat şi ameninţat că-l dau din nou pe mîna gardienilor. Cîteodată survenea însă brusc o schimbare de ton; i se spunea atunci tovarăş, anchetatorii încercau să-l însufleţească în numele **INGSOC**-ului şi al Marelui Frate, era întrebat compătimitor de ce nu recunoaşte măcar acum tot răul pe care î făcuse. Cum era cu nervii distruşi după atîtea ceasuri d interogatoriu, reproşurile lor amicale îl făceau să plîngă şi mai tare. In cele din urmă, glasurile lor dojenitor-prieteneşti l-au frînt mai ceva decît pumnii şi cizmele înfierate ale temnicerilor. Făcuseră din el o paiaţă: o gură ce afirma tot ce i se cerea şi o mînă ce semna tot ce i se

punea înainte. Unica sa preocupare consta acum în a pricepe ce alte depoziţii i se mai cer, pentru a recunoaşte totul imediat, înainte de a fi ameninţat şi insultat din nou.

Mărturisi că asasinase membri de seamă ai Partidului, difuzase materiale subversive de propagandă, deturnase fonduri publice, vînduse străinilor secrete militare, sabotase pe toate căile. Mărturisi că încă din 1968 fusese spionul plătit al Asiei Orientale. Recunoscu de asemenea că e credincios, că admiră capitalismul şi că e pederast. Mărturisi că-şi asasinase soţia, deşi îşi dădea seama perfect (ca şi călăii săi, de altfel) că ea era în viaţă. Mărturisi că mai mulţi ani la rînd întreţinuse relaţii cu Goldstein, că a fost membrul unei organizaţii clandestine din care făceau parte toate persoanele pe care le cunoscuse în timpul vieţii. Cel mai uşor era să recunoşti totul — fie adevăr, fie minciună — şi să compromiţi pe toată lumea. Pe de altă parte, într-un anumit sens, totul era adevărat. Era într-adevăr duşmanul Partidului, iar Partidul nu face deosebire între gînd şi faptă.

I se întipăriseră în minte şi alte imagini, fără vre-o legătură între ele, asemeni unor tablouri răzleţe, încadrate de întuneric.

Iată-l într-o celulă ce poate fi întunecată sau luminată: nu-şi dă seama, deoarece tot ce vede sînt doar doi ochi. Alături răsună tic-tacul încetinit, ritmic, al unui aparat. Ochii se fac tot mai mari şi tot mai luminoşi. Deodată Winston prinde a se înălţa din locul lui şi, absorbit de acei ochi, a se scufunda în ei.

Iată-l ţintuit într-un fotoliu, în lumina unor becuri orbitoare, înconjurat din toate părţile de cadranele unor aparate. Un bărbat în halat alb urmăreşte gradaţiile. De afară se aude tropăit de cizme. Uşa se deschide vraişte. Însoţit de doi gardieni, intră ofiţerul cu chip de ceară.

— Camera unu-zero-unu, zice ofiţerul.

Omul în alb nu se întoarce. Nici măcar la Winston nu priveşte; îl preocupă doar cadranele.

Iată-l ducîndu-se de-a berbeleacul pe un coridor nesfîrşit, lung de vre-un kilometru şi scăldat de o lumină neobişnuită, ca o pulbere de aur, tăvălindu-se de rîs şi făcîndu-şi depoziţiile în gura mare. Destăinuie absolut totul, chiar şi ceea ce izbutise să ascundă în timpul torturilor. Întreaga poveste a vieţii sale şi-o dezvăluie unui public, care şi aşa o cunoaşte. Alături de el stau gardienii, ceilalţi călăi, cu ochelari, bărbaţii în halate albe,

O'Brien, Julia, domnul Charrington — au dat cu toţii busna în coridor şi se prăpădesc de rîs, ascultîndu-l. Winston are senzaţia că a scăpat de ceva îngrozitor, de ceva care-l aştepta în viitor şi care nu-l mai ameninţă de acum încolo. Toate s-au aranjat acum; nu mai are nici o durere; pînă şi cele mai neînsemnate amănunte ale vieţii sale au fost scoase în vileag, au fost lămurite şi iertate.

Iată-l că tresare şi încearcă a se ridica de pe laviţa de scînduri, aproape sigur că a auzit glasul lui O'Brien. Pînă acum nu l-a văzut la interogatorii nici măcar o singură dată, însă a avut mereu presimţirea că e undeva pe aproape, undeva în spatele său. O'Brien e cel ce dirijează totul. El i-a asmuţit pe gardieni asupra sa şi tot el îi opreşte să-l ucidă. El e cel care decide cînd Winston urmează să răcnească de durere, cînd să se odihnească, cînd să ia masa şi cînd să i se administreze un narcotic pentru a-l readuce în simţiri. El e cel ce sugerează întrebările şi răspunsurile. O'Brien îi este gîdele şi apărătorul, inchizitorul şi prietenul. Într-un rînd (Winston nu-şi mai amintea cînd se întîmplase: în timp ce dormea sub efectul drogurilor, într-un somn normal sau cînd era treaz) o voce îi şoptise la ureche: «Să n-ai nici o grijă, Winston, eşti sub ocrotirea mea. De şapte ani te urmăresc. Acum a venit şi clipa hotărîtoare. Te voi mîntui, te voi face un om desăvîrşit». Nu era sigur dacă vocea îi aparţinuse lui O'Brien, însă acum şapte ani acelaşi glas îi murmurase prin vis: «Ne vom întîlni într-un loc unde nu va fi atît de întuneric».

Nu-şi mai amintea cum se sfîrşise interogatoriul. O pîclă neguroasă se lăsă peste el, din care, peste un timp, prinse a se întrupa celula, sau odaia, în care zăcea. Stătea întins pe spate, fără a putea face o mişcare. Trupul îi era strîns lipit de pat. Chiar şi ceafa părea a-i fi prinsă din urmă. De sus, privea la el O'Brien. Era serios, aproape întristat. Văzută de jos, faţa sa părea colţuroasă şi veştezită, cu pungi sub ochi şi riduri de oboseală săpîndu-i chipul de la nas pînă la bărbie. Arăta mai în vîrstă decît crezuse Winston. Să fi avut vre-o patruzeci şi opt sau cincizeci de ani. Îşi sprijinea mîna pe o manetă ce mişca un ac de pe un cadran în formă de disc, marcat cu cifre.

— Ţi-am spus, rosti el în şoaptă, că dacă ne vom mai întîlni cîndva, ne vom întîlni aici.

— Da, zise Winston.

Fără vre-un careva avertisment, exceptînd o uşoară mişcare a mîinii lui O'Brien, un val de durere îi copleşi

trupul. Era o durere teribilă şi, cum nu putea pricepe de unde vine, avu senzaţia că e traumatizat mortal. Nu înţelegea dacă e o durere lăuntrică sau este efectul unei descărcări electrice, însă îşi simţea corpul contorsionat, iar încheieturile desfăcîndu-i-se încetul cu încetul. Sudoarea îi îmbrobonise fruntea. Mai tare ca orice îi era teamă că acuş-acuş i se va frînge şira spinării. Îşi încleştă dinţii şi, respirînd greu pe nas, se înverşună să nu strige.

— Ţi-e frică, zise O'Brien, observîndu-i faţa, că acuş-acuş ţi se rupe ceva. Mai ales de coloana vertebrală ţi-e teamă. Îţi închipui acum vertebrele desprinzîndu-se una de alta şi măduva ţîşnind în toate părţile. Nu-i aşa că la asta te gîndeşti, Winston?

Winston nu răspunse nimic. O'Brien dădu maneta îndărăt. Durerea îl lăsă aproape la fel de repede.

— Acum au fost patruzeci, spuse O'Brien. Dar scara e gradată pînă la o sută, după cum vezi. Cît vom conversa, să nu uiţi că am puterea să-ţi fac durere în orice clipă şi de orice grad doresc. De vei spune minciuni, de vei umbla cu fofîrlica sau vei răspunde sub nivelul dumitale normal de inteligenţă, de îndată răcni-vei de durere. M-ai înţeles?

— Da, spuse Winston.

O'Brien adoptă o atitudine mai puţin severă. Îşi îndreptă îngîndurat ochelarii şi făcu vre-o cîţiva paşi prin încăpere. Cînd îi vorbi din nou, vocea îi era blîndă şi îngăduitoare. Semăna acum cu un doctor, cu un învăţător, ba chiar cu un preot ce predică şi convinge, nu pedepseşte.

— Pierd atîta timp cu dumneata, Winston, zise el, fiindcă meriţi. Îţi dai perfect seama ce ţi s-a întîmplat. O ştii de mai mulţi ani, te înverşunezi însă să nu recunoşti. Ţi s-au tulburat minţile. Ai o memorie defectuoasă, de aceasta suferi. Eşti incapabil să-ţi aduci aminte evenimente reale şi stărui în convingerea că-ţi aminteşti lucruri ce nu s-au întîmplat niciodată. Din fericire, cazul tău e curabil. Pur şi simplu, n-ai dorit nicicînd să te vindeci. Era nevoie doar de un mic efort de voinţă. N-ai fost dispus să-l faci. Chiar şi acum, sînt sigur, te cramponezi de infirmitatea dumitale, ba o consideri drept o virtute. Uite un exemplu, ca să te convingi că e anume aşa. Cu ce ţară e în război acum Oceania?

— Cînd am fost arestat, Oceania era în război cu Asia Orientală.

— Cu Asia Orientală. Foarte bine. Oceania întotdeauna a luptat cu Asia Orientală, nu-i aşa?

Lui Winston i se tăie respiraţia. Deschise gura să răspundă, dar nu putea scoate un cuvînt. Nu-şi putea lua nicidecum ochii de la discul gradat.

— Adevărul, Winston, te rog! Adevărul tău. Spune ce crezi, ce-ţi aminteşti.

— Îmi amintesc că numai cu o săptămînă pînă la arestarea mea nu eram în război cu Asia Orientală. Dimpotrivă, eram aliaţi. Purtam atunci război împotriva Eurasiei. Un război ce durase patru ani. Iar mai înainte...

O'Brien îl opri cu o mişcare a mîinii.

— Un alt exemplu, zise el. Acum cîţiva ani te-a chinuit o obsesie foarte gravă. Îţi băgaseşi în cap că trei bărbaţi pe nume Jones, Aaronson şi Rutherford, foşti membri ai Partidului, executaţi pentru trădare şi sabotaj, după ce-şi recunoscuseră toate crimele comise, îţi băgasei în cap că cei trei nu erau culpabili de delictele ce li se incriminau. Crezusei că ai văzut o probă documentară de netăgăduit, care demonstra că toate depoziţiile lor fuseseră forţate şi false. Ţi se năzărise chiar şi o fotografie cu ei, credeai că o avuseseşi în mînă. Ia, o fotografie cam ca aceasta...

Între degetele lui O'Brien apăru o tăietură dintr-un ziar. Doar vre-o cinci secunde rămase ea înaintea ochilor lui Winston. Era o fotografie dintr-o publicaţie periodică, nu încăpea nici o îndoială din care anume. Da, era fotografia aceea, cu chipurile lui Jones, Aaronson şi Rutherford, adunaţi la o solemnitate a Partidului desfăşurată la New York. Era imaginea pe care o descoperise întîmplător acum unsprezece ani şi pe care o distrusese tot atunci. Iar acum o vedea din nou; era sigur că o văzuse! Făcu un efort deznădăjduit să-şi desprindă spinarea de pat. Nu se putu clinti din loc nici măcar cu un centimetru! Pentru moment, uitase chiar şi de maneta ameninţătoare. Un singur lucru dorea acum: să ia din nou fotografia în mînă şi s-o examineze pe îndelete.

— Ea există! strigă.

— Nu! zise O'Brien.

Străbătu camera. În peretele din celălalt capăt al încăperii era o «gaură a memoriei». O'Brien ridică grila subţire. Petecul de hîrtie fu absorbit de un val de aer ferbinte şi se mistui în flăcări.

— E cenuşă, zise. Ba nici măcar cenuşa nu s-a ales.

E praf şi pulbere. Fotografia nu există. N-a existat niciodată!

— Însă a existat! Există! Există în memorie! Eu mi-o amintesc! Ţi-o aminteşti şi dumneata de asemenea!

— Nu mi-o amintesc, spuse O'Brien.

Un gol i se puse lui Winston la inimă. Aceasta era **dublа-gîndire.** O amărăciune mortală îl invadă. Să fi fost sigur că O'Brien îl mintea, n-ar fi dat faptului nici o importanţă. Era însă foarte posibil că O'Brien uitase de fotografie cu adevărat. Iar în acest caz, uitase şi împotrivirea lui Winston, cînd acesta afirma că-şi aminteşte fotografia, uitase pînă şi faptul că uitase! Putea fi oare încredinţat că toate astea nu sînt decît un truc? Dar dacă o asemenea nemaipomenită scrîntеală e într-adevăr cu putinţă?! Era tocmai ceea ce-l descuraja mai tare.

O'Brien îl privea îngîndurat. Avea acum, mai mult ca oricînd, aerul unui dascăl ce se străduie să îndrume pe calea dreaptă un băieţel capabil, dar încăpăţînat.

— Există o lozincă a Partidului privind controlul trecutului, rosti el. Fii atît de bun, Winston, repet-o.

— Cel care controlează trecutul, acela controlează viitorul; cel ce controlează prezentul, acela controlează trecutul. Winston îşi reaminti, supus, sloganul.

Cel ce controlează prezentul, acela controlează trecutul. repetă şi O'Brien, clătinînd aprobator din cap. Şi care vasăzică dumneata, Winston, crezi că trecutul există într-adevăr?

Deznădejdea îl covîrşi din nou. Trase cu coada ochiului la discul gradat. Acum nu numai că nu ştia ce răspuns — «da» sau «nu» — poate să-l scape de durere, ci, în sinea sa, nu ştia nici măcar care dintre răspunsuri e cel adevărat.

O'Brien schiţă un surîs.

— Nu eşti un metafizician, Winston. Ca să vezi, pînă acum n-ai cugetat nici măcar o singură dată ce înseamnă a exista. Îţi voi lămuri eu. Să-mi spui, există oare un trecut palpabil, situat în spaţiu? Există oriundeva vre-un loc, sau o lume de corpuri fizice, în care trecutul să mai dăinuie?

— Nu.

— Atunci unde e el, dacă există?!

— În documente. Stă scris...

— În documente... Şi mai unde?...

— În minte, în memoria oamenilor.

— În memorie. Perfect. Dar noi, Partidul, deţinem toa-

te documentele şi controlăm toate minţile. Prin urmare, controlăm şi trecutul. Sau poate nu e aşa?

— Da, însă cum puteţi voi să opriţi amintirile, exclamă Winston, uitînd din nou de discul gradat. Memoria e un act involuntar. Nu poate fi oprită! Cum aţi putea controla memoria?! Memoria mea doar n-o puteţi stăpîni!

O'Brien se înnegură la chip. Îşi lăsă iarăşi mîna pe pîrghie.

— Dimpotrivă, zise el. Cel care n-o stăpîneşte eşti dumneata! Tocmai de aceea stai aici. Ai ajuns la noi, deoarece îţi lipsesc obedienţa şi autodisciplina. N-ai vrut să te supui, iar preţul nesupunerii este alienarea. Ai preferat să fii un nebun, un minoritar, chiar de unul singur. Însă s-o ştii de la mine, Winston, numai un spirit disciplinat e în măsură să perceapă realitatea. Pe cînd dumneata crezi că ea e ceva obiectiv, în afara subiectului, ceva ce există numai prin sine. Crezi de asemenea că firea firii se arată doar prin ea însăşi. Cînd, autoînşelîndu-te, ţi se pare că vezi ceva, crezi că şi toţi ceilalţi ar trebui să vadă acelaşi lucru. Dar te asigur, Winston, realitatea nu e în afară. Realitatea sălăşluieşte numai în conştiinţa omului, nicăieri în altă parte. Nu o minte individuală, strîmbă şi trecătoare, ci doar conştiinţa colectivă şi nemuritoare a Partidului e în măsură s-o capteze. Ceea ce Partidul susţine că e adevăr, e într-adevăr adevăr. E cu neputinţă să cunoşti realitatea, fără a o vedea cu ochii Partidului. E tocmai lucrul pe care urmează să ţi-l însuşeşti, Winston. Pentru aceasta e necesar din parte-ţi un act de autodistrugere, un efort de voinţă.

Tăcu, parcă aşteptîndu-l pe Winston să-i pătrundă spusele. După o scurtă pauză, continuă:

— Dacă-ţi mai aminteşti, zise el după o scurtă pauză, scrisesei odată în Jurnalul tău: «Libertatea e să poţi spune liber că doi ori doi fac patru»?

— Da, spuse Winston.

O'Brien îşi ridică mîna stîngă, cu dosul palmei către Winston şi cu degetul mare îndoiat, ascuns după celelalte patru.

— Cîte degete sînt aici, Winston?

— Patru.

— Da dacă Partidul zice că nu-s patru, ci cinci? Cîte-s atunci?

— Patru.

Ultima silabă o rostise sfîşiat de durere. Acul de pe discul gradat urcase pînă la cifra cinzeci şi cinci. Trupul

îi era lac de sudoare. Se sufoca şi, cu toate că-şi încleştase dinţii, nu-şi putea stăpîni geamătele. O'Brien îl privea ţintă, tot mai arătîndu-i cele patru degete desfăcute. Mişcă maneta şi durerea îl mai lăsă, însă nu de tot.

— Cîte degete-s, Winston?

— Patru.

Acul indicator ajunse la şaizeci.

— Cîte degete-s, Winston?

— Patru! Patru! Ce aş putea să vă mai spun?! Patru!!!

Acul probabil urcase şi mai sus, însă Winston nu-l mai privea. Vedea în faţa ochilor doar faţa aspră, grea, şi cele patru degete. Degetele îi stăruiau înaintea sa asemeni unor coloane: uriaşe, nedesluşite şi tremurătoare, dar erau cert numai patru.

— Cîte degete-s, Winston?

— Patru! Destul-mi-i, încetaţi, încetaţi odată!!! Cum de puteţi?!!!

— Cîte degete-s, Winston?

— Cinci! Cinci! Cinci!

— Ba nu, Winston, aşa nu merge. Spui minciuni. Tot mai gîndeşti că-s doar patru. Te rog, cîte degete-s?

— Patru! Cinci! Patru! Cîte doriţi, atîtea-s, numai încetaţi odată! Opriţi durerea!

Apoi se pomeni şezînd pe pat, iar O'Brien îl cuprindea pe după umeri cu braţul. După cum se vede, îşi pierduse cunoştinţa pentru vre-o cîteva secunde. Curelele ce-i încătuşau trupul fuseseră slăbite. Îi era tare frig, tremura ca varga, dinţii îi clănţăneau, iar lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraji. Se lipise de O'Brien ca un prunc, ogoit de braţul greu, puternic, care-i înlănţuise umerii. Avea acum senzaţia că O'Brien e apărătorul său, că durerea venise din altă parte, de undeva din afară, şi că numai O'Brien îl poate scăpa de suferinţă.

— Eşti un elev rămas la învăţătură, îi spuse O'Brien cu blîndeţe.

— Ce să mă fac?... îngăimă Winston printre lacrimi. Nu mă pot sili să nu văd ceea ce văd în faţa ocilor. Doi ori doi fac patru.

— Numai cîteodată, Winston. Uneori fac şi cinci, alteori trei, iar cîteodată fac şi patru, şi cinci, şi trei, în acelaşi timp. Dar e nevoie să-ţi dai toată silinţa. Nu-i uşor să-ţi recapeţi sănătatea minţii.

Îl întinse iarăşi în pat. Curelele de la mîini şi de la picioare îl imobilizaseră din nou, însă nu mai simţea nici durere, şi nici nu mai tremura. Era numai înţepenit

de frig şi neputincios. O'Brien făcu semn cu capul unui bărbat în halat alb, care pînă acum stătuse neclintit. Acela se înclină asupra lui Winston, îi examină îndeaproape ochii, îi luă pulsul, îşi lipi urechea de pieptul său şi-l ascultă, îl ciocăni ici-colo; apoi dădu afirmativ din cap către O'Brien.

— O luăm de la-nceput, zise O'Brien.

Durerea îi năboi din nou în trup. Acul de pe disc ajunsese, probabil, la şaptezeci sau şaptezeci şi cinci. Îşi strînse de astă dată pleoapele. Ştia şi aşa că erau tot atîtea degete ca şi mai înainte: patru. Important era doar să rămînă viu după convulsiile dureroase ce-l cutremurau. Nu-şi mai dădea acum seama dacă strigă sau nu. Apoi durerea se stinse din nou. Deschise ochii. O'Brien împinsese maneta în jos.

— Cîte degete-s, Winston?

— Patru! Mi se pare că-s patru. De-aş putea, aş vedea şi cinci. Voi încerca să văd cinci.

— Dar tu, ce doreşti tu?! Să mă faci pe mine să cred că le vezi, sau să le vezi într-adevăr?

— Să le văd într-adevăr.

— Încă o dată.

Probabil că acul arăta acum optzeci sau nouăzeci. Winston abia de-şi mai amintea (îi scăpăra prin minte doar din cînd în cînd) pentru ce îndură martiriul. Îndărătul pleoapelor sale închise o pădure de degete prinse a se mişca într-un dans straniu, nălucitor, ba îndesîndu-se, ba rărindu-se, ba mistuindu-se unul cîte unul, ba înfăţişîndu-se din nou. Ar fi vrut să le numere, însă nu-şi putea nicidecum aduce aminte la ce i-ar fi trebuit. Ştia doar că e cu neputinţă a le afla numărul din pricina unei misterioase identităţi între «patru» şi «cinci». Durerea îl lăsă din nou. Cînd desfăcu pleoapele, aceeaşi vedere i se deschise: nenumărate degete, aidoma unor arbori însufleţiţi, vrăjiţi, se învolburau în toate părţile, încrucişîndu-se, împreunîndu-se şi despreunîndu-se înapoi. Închise ochii din nou.

— Cîte degete îţi arăt, Winston?

— Nu ştiu, nu ştiu... Mă omorîţi, dacă mai încercaţi o dată... Patru, cinci, şase... pe cuvînt, nu ştiu.

— E mai bine, zise O'Brien.

În braţ i se înfipse acul seringii. Prin tot trupul i se revărsă de îndată o căldură binefăcătoare, tămăduitoare. Aproape-şi uitase durerea. Deschise ochii şi privi cu recunoştinţă la O'Brien. Faţa sa grea, brăzdată de riduri,

chipul său atît de urît şi atît de inteligent îi umplu inima de duioşie. De s-ar fi putut mişca, i-ar fi întins o mînă. Nicicînd nu-l iubise mai tare ca în acea clipă, şi nu numai pentru că O'Brien îi luase durerea. Sentimentul său de altădată, ideea că nu importă dacă O'Brien îi este prieten sau duşman, îi venise din nou. O'Brien era persoana cu care se putea vorbi. Căci un om îşi doreşte nu atît iubire, cît înţelegere. Totodată O'Brien îl torturase pînă mai să-l scoată din minţi şi era sigur că degrabă îl va ucide. Ce are însă a face? Într-un fel, ceva mai mult decît o prietenie îi lega pe amîndoi. Erau intimi; exista totuşi un loc pe pămînt unde se puteau întîlni şi sta de vorbă, chiar dacă cele mai importante cuvinte nu vor fi rostite în glas niciodată. O'Brien se uita la el de sus, cu o privire înţelegătoare, de parcă aceleaşi gînduri îi veniseră şi lui. Apoi prinse a-i vorbi pe un ton cald, prietenesc:

— Ştii unde te afli, Winston?

— Nu ştiu. Presupun doar. La Ministerul Iubirii.

— Şi de cînd eşti aici?

— Nu ştiu. De zile, săptămîni, luni... cred că de luni.

— Dar cum îţi închipui, pentru ce îi aducem pe oameni încoace?

— Pentru a-i face să depună mărturii.

— Ba nu, nu de aceea. Mai gîndeşte-te.

— Pentru a-i pedepsi.

— Nu! exclamă O'Brien. Avea glasul neobişnuit de schimbat, iar faţa i se făcuse numaidecît severă şi însufleţită totodată. Nu! Nu te-am adus aici numai pentru a-ţi smulge mărturisiri, nu numai pentru a te pedepsi! Să-ţi spun pentru ce te ţinem aici?! Ca să te vindecăm! Să-ţi băgăm minţile în cap! Şi trebuie să-ţi dai seama, Winston, că nici unul dintre cei ce au trecut prin mîinile noastre, nici unul n-a ieşit de aici nevindecat. Delictele voastre stupide nu ne interesează! Partidului nu-i pasă de actele făţişe; gîndul omului, iată ce ne preocupă! Nu numai că-i nimicim pe adversarii noştri, noi îi şi schimbăm! Înţelegi ce vreau să-ţi spun?

Se aplecă asupra lui Winston. De aproape, faţa sa părea enormă, iar privită dedesubt, îngrozitor de urîtă. Totodată chipul său era schimonosit de exaltarea şi fervoarea unui nebun. Winston avu din nou o strîngere de inimă. Să fi fost cu putinţă, ar fi dat înapoi. Era sigur că O'Brien, nu numai dintr-un capriciu, va mişca maneta. Acesta însă îi întoarse spatele. Făcu vre-o cîţiva paşi din-

tr-un capăt în altul al încăperii, după care continuă, dar fără vehemenţa de altădată:

— Primul lucru pe care trebuie să ţi-l bagi în cap e că aici nu e un loc de martiraj. Ai citit, desigur, cum erau persecutaţi odinioară credincioşii. În veacul de mijloc se ocupa inchiziţia de ei. Dar ce folos?! În strădania ei de a dezrădăcina erezia, pînă la urmă a înveşnicit-o. În locul fiecărui eretic ars pe rug se ridicau alţii, mii. De ce? Fiindcă inchiziţia îşi nimicea duşmanii deschis, fără ca aceştia să se căiască; de altminteri, tocmai fiindcă, nu se căiseră îi şi ucidea. Oamenii mureau, dar fără a se lepăda de credinţa lor. Firește, victimele rămîneau astfel nimbate de glorie, în timp ce oprobriul revenea inchizitorului, călăului. Mai tîrziu, în secolul douăzeci, au existat aşa-zisele regimuri totalitariste: naziştii germani şi comuniştii ruşi. Nici o inchiziţie nu i-a prigonit pe eretici cu o mai mare cruzime decît ruşii. Aceştia îşi închipuiau că trăseseră toate învăţămintele din greşelile trecutului. Oricum, ştiau cel puţin să nu plodească alţi mucenici. Înainte de a le face un proces public, ruşii făceau totul pentru a-şi lipsi victimele de orice demnitate. Prin tortură şi încarcerare, cei arestaţi erau istoviţi moraliceşte şi fiziceşte, pînă erau convertiţi în nişte marionete jalnice, servile, în stare să facă orice depoziţii, să se autodefăimeze şi să se acuze reciproc, milojindu-se şi cerînd îndurare. Cu toate acestea, peste o samă de vreme povestea se repeta. Morţii deveneau martiri, iar dezonoarea lor era dată uitării. Ei bine, de ce totul era reluat din nou? Mai întîi, deoarece mărturiile lor erau smulse cu forţa şi erau false. Asemenea greşeli noi nu mai comitem. Toate mărturisirile ce se fac aici sînt adevăr curat. Noi le facem să fie adevărate. De altminteri, să laşi orice speranţă, Winston, că posteritatea îţi va da dreptate. Ea nici nu va auzi de dumneata. Vei fi smuls pe veci din puhoiul Istoriei! Te vom preface într-un gaz şi-i vom da drumul în stratosferă. Nimic nu va rămîne din tine: nici numele pe hîrtie, nici chipul în memoria celor vii. Răzăluit vei fi şi din trecut, şi din viitor. Ca şi cum nu vei fi fost niciodată pe lume!

«Atunci la ce bun să mă mai torturaţi?» se gîndi cu amărăciune Winston. O'Brien rămase deodată mut, ca şi cum îi auzise gîndurile. Mijind, se băgă peste el cu faţa sa mare, urîtă, şi-i spuse:

— Dumneata gîndeşti că, odată ce ne-am propus să te nimicim, şi cum astfel nu mai au importanţă nici cu-

vintele, nici acţiunile dumitale, la ce atîta caznă cu ancheta? Nu-i aşa că la asta te gîndeai?

— Da, răspunse Winston.

O'Brien se zîmbi a rîde şi continuă:

— Să-ţi lămuresc de ce ne căznim să te îndreptăm. Dumneata, Winston, eşti un cusur în urzeala rînduielilor noastre. O pată ce trebuie scoasă. Oare nu ţi-am vorbit chiar adineaori ce deosebire e între dumneata şi martirii din trecut? Pe noi nu ne îndestulează nici obedienţa negativă, nici măcar supunerea cea mai umilitoare. Cînd în cele din urmă ni te vei da nouă, o vei face numai din proprie voinţă. Noi nu-i nimicim pe eretici fiindcă se împotrivesc. Dimpotrivă, atîta timp cît se împotrivesc, le păstrăm viaţa. Noi îi convertim, le furăm sufletele, îi preschimbăm. Pe ereticii politici îi facem să se lepede de tot răul, de toate iluziile deşarte; îi tragem de partea noastră, însă nu în aparenţă, ci într-adevăr, cu trup şi suflet. Facem din eretic unul dintr-ai noştri, şi abia după aceea îl ucidem. E de neîngăduit pentru noi ca în vre-o careva parte de lume să existe măcar un gînd ironic, oricît de tăinuit, oricît de inofensiv. Nici măcar în ceasul morţii, nu vom tolera cuiva vre-o abatere. Ereticul din vremurile de altădată se înălţa pe rug, însă propovăduindu-şi erezia şi entuziasmîndu-se de ea. Chiar şi victima epurărilor ruseşti mai putea tăinui în scăfîrlie un gînd rebel cînd străbătea lungile coridoare, aşteptînd să ia un glonte în ceafă. Pe cînd noi mai întîi desăvîrşim creierul, şi abia după aceea îl zdrobim. Porunca tuturor despoţilor de odinioară era: «Să nu îndrăzneşti!» Vocea autoritară a totalitarismului afirma: «Eşti obligat!» Pe cînd cuvîntul nostru de ordine, iată-l: «**Eşti!**» Din cei care au trecut pe aici, nici unul nu ne-a putut ţine piept. Le-am spălat creierele, le-am scos toată nebuneala din cap. Chiar şi pe acei trădători mizerabili, în nevinovăţia cărora ai crezut — Jones, Aaronson şi Rutherford — chiar şi pe ei i-am frînt pînă la urmă. Însumi am participat la interogatoriul lor. I-am văzut cedînd puţin cîte puţin, apoi suspinînd, plîngînd cu hohote; înspre sfîrşit lacrimile lor nu trădau nici durerea, nici frica, ci numai vinovăţia şi pocăinţa. Cînd am încheiat-o, nu erau decît nişte găoace. Nimic nu mai rămăsese într-înşii. Numai părerile de rău şi iubirea pentru Marele Frate. Era mişcător să-i vezi cît de mult îl iubeau. Rugau să fie împuşcaţi mai degrabă, cît li-s curate sufletele. Le era teamă că ar putea să şi le murdărească din nou.

Vocea lui O'Brien devenise visătoare, iar chipul său îşi recăpătase entuziasmul şi fervoarea fanatică. «Nu se preface, se gîndi Winston, nu e un ipocrit; crede în tot ce zice». Îl deprima conştiinţa propriei inferiorităţi intelectuale. Urmărea silueta greoaie, dar totuşi graţioasă, a lui O'Brien, care se plimba dintr-un colţ în altul al încăperii, ba intrînd, ba ieşind din raza sa de vedere. O'Brien îi era superior, în toate privinţele. Orice idee pe care Winston a avut-o sau ar fi putut-o avea, O'Brien de acum o şi cunoscuse, o şi respinsese. Mintea acestui bărbat **o cuprindea** şi pe a sa. Într-un asemenea caz, cum putea fi O'Brien un nebun? Nebun, pesemene, era el, Winston. O'Brien se opri şi îl privi fix. Îi vorbi cu aceeaşi voce dură.

— Să nu-ţi închipui, Winston, că te vei salva. Chiar şi cu preţul lepădării de sine. Din cei o dată rătăciţi, nu se salvează nimeni. Nu vei scăpa de noi, chiar dacă îţi vom îngădui să-ţi trăieşti viaţa înainte. Ceea ce ţi se întîmplă acum, aici, e pentru totdeauna. S-o ştii din capul locului. Te vom strîmba, să nu te mai poţi îndrepta niciodată. Ţi se vor întîmpla nişte lucruri din care nu-ţi vei mai reveni, de-ai trăi după asta măcar cît bradu-n munte. Nicicînd nu vei mai încerca din nou un sentiment omenesc. Va muri în tine totul, Winston. Niciodată nu vei mai fi capabil de dragoste, prietenie, de a te bucura de viaţă, a rîde, a fi curios, curajos sau cinstit. Vei fi deşert, Winston. Te vom goli pînă la ultima picătură şi apoi te vom umple cu ... noi.

Tăcu. Făcu un semn bărbatului în halat alb. Winston avu nedesluşita senzaţie că îndărătul său fusese apropiat un aparat mare. O'Brien se aşezase lîngă pat; faţa sa venea acum cam în dreptul feţei lui Winston.

— Trei mii, îi spuse el omului în alb, peste capul lui Winston.

Două comprese moi, care i se părură lui Winston umede, i-au fost aplicate la tîmple. Winston se cutremură. O altă durere îl aştepta. O'Brien îl linişti, luîndu-i mîna în a sa.

— De astă dată nu te va durea, îi zise. Uită-te în ochii mei.

În acest moment se produse o explozie devastatoare, sau ceva asemănător cu o explozie, deşi Winston nu era sigur dacă auzise şi vre-o răbufnitură. O izbucnire orbitoare se întîmplase însă neîndoielnic. Nu fusese rănit nicăieri; era numai sleit de puteri. Deşi în momentul irup-

ţiei sta întins pe spate, avea ciudata senzaţie că cineva îl izbise şi-l răsturnase în acea poziţie. Fusese strivit de un şoc teribil, nedureros. I se întîmplase, de asemenea, ceva în cap. Cînd i se limpezi înaintea ochilor, îşi aduse aminte cine e şi unde se află, recunoscu faţa ce îl privea cu luare-aminte, însă undeva înăuntru — nu-şi dădea bine seama unde anume — simţea un mare gol. Era ca şi cum fusese lipsit de o bucată de creier.

— O să-ţi treacă, îi zise O'Brien. Nu ţine mult. Uită-te în ochii mei. Cu ce ţară e Oceania în război?

Winston se gîndea. Înţelegea ce înseamnă «Oceania», ştia că e cetăţean al acestei ţări. Îşi amintea de asemenea că există şi Eurasia, şi Asia Orientală; însă nu ştia cine cu cine luptă. De fapt, nici nu-şi dădea seama că undeva ar putea fi război.

— Nu-mi aduc aminte.

— Oceania e în război cu Asia Orientală. Ţi-ai amintit acum?

— Da.

— Oceania a fost întotdeauna în război cu Asia Orientală. Din prima zi a vieţii tale, de la înfiinţarea Partidului, de la începuturile Istoriei, războiul a fost purtat neîncetat, unul şi acelaşi război. Ţi-ai amintit?

— Da.

— Cu unsprezece ani în urmă dumneata ai născocit o legendă despre trei oameni ce au fost condamnaţi la moarte pentru trădare. Ţi-ai băgat în cap precum că ai văzut un material ce le-ar fi probat nevinovăţia. N-a existat nicicînd acel material, acea hîrţoagă. E o invenţie de-a dumitale, pe care ai crezut-o. Acum îţi aminteşti clipa în care ai născocit-o dintîi, ţi-o aminteşti.

— Da.

— Adineaori îţi pusesem înaintea ochilor degetele mîinii. Erau cinci. Îţi aduci aminte?

— Da.

O'Brien îi arătă mîna stîngă; degetul cel mare era ascuns.

— Aici sînt cinci degete. Vezi cinci degete?

— Da.

Şi, pînă a-şi veni cu totul în fire, cîteva clipe fugarnice le văzuse într-adevăr. Vedea limpede cinci degete şi nu băga de seamă nici o înşelăciune. Apoi totul îşi recăpătă deodată starea normală şi se simţi iarăşi covîrşit de spaimă, ură şi descumpănire. Cu toate acestea, avusese un anumit moment — nu-şi dădea seama cît să fi durat,

poate vre-o jumătate de minut — o certitudine luminoasă, cînd toate sugestiile lui O'Brien veneau să-i umple golul din cap, preschimbîndu-se în adevăr absolut. În acele clipe doi ori doi puteau face şi trei, şi cinci, şi oricît ar fi fost necesar. Iluzia se spulberă încă înainte ca O'Brien să-i lase mîna; deşi era cu neputinţă s-o mai trăiască o dată, îşi amintea acea stare cum ţi-ai aminti o experienţă îndepărtată din propria viaţă, cînd ai devenit un cu totul alt om.

— Acum cel puţin îţi dai seama, zise O'Brien, că aşa ceva e cu putinţă.

— Da,— răspunse Winston.

O'Brien se ridică cu un aer satisfăcut. În stînga sa Winston îl zări cu coada ochiului pe omul în halat alb preparînd o injecţie. O'Brien îşi aruncă înspre Winston privirea surîzătoare. Cu gestul său inconfundabil, îşi îndreptă ochelarii pe nas.

— Îţi mai aminteşti ce-ai scris despre mine în Jurnal? Că n-are nici o însemnătate de ţi-s prieten sau duşman, importă doar că-s un om ce te înţelege şi cu care se poate sta de vorbă. Ai avut dreptate, să ştii. Îmi place să discut cu dumneata. Mă simt atras de mentalitatea dumitale. Pare să gîndim la fel, cu singura deosebire că dumneata eşti nebun. Şi, înainte de a încheia şedinţa de astăzi, poţi să-mi pui şi nişte întrebări, dacă doreşti.

— Orice întrebări?

— Da, orice întrebări doreşti. Băgă de seamă că Winston caută cu ochii la discul gradat. Acum nu funcţionează. Ei, care-i prima întrebare?

— Ce-aţi făcut cu Julia? zise Winston.

O'Brien zîmbi din nou.

— Te-a trădat, Winston. Te-a trădat imediat, fără rezerve. Arareori mi s-a întîmplat să văd ca cineva să cedeze atît de repede. S-o fi văzut, nici n-ai fi recunoscut-o. Toată răzvrătirea, minciuna, nebunia, stricăciunea ei: toate au fost stîrpite, ca şi cum nu le-ar fi avut niciodată. Am avut cu ea o conversaţie ideală; un caz numai bun de introdus în manuale.

— Aţi torturat-o?

O'Brien nu răspunse aici nimic.

— Cealaltă întrebare, zise el.

— Marele Frate există?

— Desigur. Există Partidul, iar Marele Frate e întruchiparea Partidului.

— Există în sensul în care exist eu?

— Dumneata nu exişti, îi zise O'Brien.

O teribilă senzaţie de abandon se abătu asupra-i. Ştia, îşi dădea seama în ce chip îi vor dovedi că nu există; totul însă i se părea doar un joc stupid de cuvinte. Nu era oare o enormă absurditate însăşi afirmaţia «Dumneata nu exişti»? Zadarnice erau însă toate. Îi sta mintea-n loc, numai gîndindu-se la argumentele irefutabile, demenţiale, cu care O'Brien avea să-l distrugă.

— Eu cred că exist, rosti Winston, vlăguit. Am deplina conştiinţă a propriei mele identităţi. M-am născut şi voi muri. Am mîini, am picioare. Ocup un loc concret în spaţiu. Nici un alt corp solid nu l-ar putea ocupa în acelaşi timp cu mine. În acest sens există Marele Frate?

— Ce are a face? El există.

— Marele Frate va muri vre-odată?

— Desigur că nu. Cum să moară?! Hai, întrebarea următoare.

— Confreria există?

— Uite, pe asta n-o vei şti niciodată. Dacă vom hotărî să te eliberăm, cînd vom scoate-o în capăt cu tine, şi vei ajunge să trăieşti nouăzeci de ani, nici atunci nu vei şti cum să răspunzi la această întrebare — da sau nu. Te vei zbate să-i găseşti dezlegarea cît vei fi şi vei trăi.

Winston zăcea fără a scoate un cuvînt. Respiraţia îi era ceva mai grăbită. Încă nu pusese întrebarea ce-l măcina de la bun început. Ar fi trebuit s-o pună, dar nu i se întorcea limba în gură. O'Brien părea amuzat. Pînă şi ochelarii păreau să-i scînteieze ironic. «Ştie! îl străfulgeră deodată pe Winston. Ştie perfect ce vreau să-l întreb!». Acum nu se mai putu stăpîni:

— Ce e în camera unu-zero-unu?

Expresia feţei lui O'Brien rămase neschimbată. Răspunse sec:

— Ştii prea bine ce e în camera unu-zero-unu, Winston. Toată lumea o ştie.

O'Brien îi făcu din deget bărbatului în alb. Şedinţa, neîndoielnic, luase sfîrşit. Winston simţi în braţ înţepătura seringii. Aproape imediat, se cufundă într-un somn adînc.

III

— Sînt trei etape în reintegrarea dumitale, zise O'Brien. Prima e învăţătura, apoi vine înţelegerea şi, în sfîrşit, acceptarea. E tocmai momentul să trecem la cea de a doua.

Ca de obicei, Winston stătea întins pe spate. Curelele nu erau însă atît de strînse. Deşi prins de pat ca şi mai înainte, putea totuşi să-şi mişte oleacă genunchii, să-şi întoarcă capul într-o parte şi în cealaltă şi să-şi ridice antebraţele. Pe deasupra, nici maneta cu discul gradat nu-l mai înfricoşa ca altădată. Cu puţină abilitate, izbutea să scape de durere, căci O'Brien îl pedepsea acum numai pentru lipsă de inteligenţă. Unele şedinţe treceau fără ca acul indicator să se clintească din loc măcar o singură dată. Nu-şi mai aducea aminte cîte întrevederi avuseseră. Întreg procesul dura de un timp îndelungat, infinit — de mai multe săptămîni, probabil — iar intervalele între şedinţe erau uneori de cîteva zile, alteori de o oră sau două.

— Cît te-ai aflat aici, îi spuse O'Brien, te-ai întrebat adeseori, ba m-ai iscodit chiar şi pe mine, pentru ce iroseşte Ministerul Iubirii cu dumneata atîta timp şi trudă. De fapt, aceeaşi întrebare te preocupa şi pe cînd erai în libertate. Dumneata pricepi mecanismul societăţii în care trăieşti, nu însă şi motivele subterane ale acestuia. Dacă îţi mai aminteşti, notasei în Jurnal: «Înţeleg **cum**; nu înţeleg **de ce?**». Cînd te-a frămîntat acest «de ce?», atunci te-ai îndoit pentru întîia dată de propria normalitate. Ai citit **cartea,** cartea lui Goldstein sau, cel puţin, o parte din ea. Ai aflat ceva ce nu ştiai?

— Ai citit-o şi dumneata? întrebă Winston.

— Eu am scris-o. Mai bine zis, am participat la redactarea ei. După cum ştii, nici o carte nu se scrie de unul singur.

— Ceea ce cuprinde... e adevărat?

— Capitolele descriptive, da. Pe cînd programul pe care îl prezintă e o stupiditate. Acumularea secretă de cunoştinţe... iluminarea maselor... şi, în cele din urmă, răscoala proletară şi zdrobirea Partidului. Ţi-ai dat seama ce e mai departe şi fără a o citi. O prostie curată. Proletarii nu se vor răscula niciodată. Nici peste o mie de ani, nici peste un milion. Nu-i ţine cureaua. N-are nici un rost să-ţi explic cauza; dumneata o cunoşti. Şi dacă te-ai hrănit vreo dată cu nădejdea unei rebeliuni

violente, ar trebui să te laşi de ea. Partidul nu poate fi răsturnat în nici un chip. Legile sale, înstăpînirea sa sînt pentru totdeauna. Acesta ar trebui să-ţi fie punctul de plecare în toate meditaţiile dumitale.

O'Brien se dădu mai aproape de pat.

— Pentru totdeauna, repetă el. Iar acum să revenim la chestiunile «cum» şi «de ce?». Zici că ai înţeles cum reuşeşte Partidul să se menţină la putere. Acum să-mi spui de ce ne cramponăm de putere, de ce stăruim cu tot dinadinsul să n-o scăpăm din mîini? Care-i motivul?... Hai, vorbeşte odată, îl îndemnă el pe Winston, văzîndu-l că tace.

Totuşi Winston întîrzia să răspundă. Se simţea covîrşit de o enormă senzaţie de oboseală. Pe cînd în ochii lui O'Brien se aprinsese din nou focul îndrăcit al unui entuziasm delirant. Ştia dinainte ce avea să-i spună O'Brien: că Partidul nu caută puterea pentru sine, ci pentru binele celor mulţi. Că Partidul e interesat să ţină în mîinile sale frînele puterii, deoarece cei mai mulţi dintre oameni sînt nişte creaturi pricăjite şi fricoase, pentru care libertatea şi adevărul sînt de nesuferit, şi tocmai de aceea trebuie stăpîniţi şi înşelaţi sistematic de cei mai puternici ca ei. Că umanitatea urmează a alege între libertate şi fericire, iar pentru majoritatea covîrşitoare fericirea e preferabilă. Că Partidul e ocrotitorul dintotdeauna al celor slabi, că e o sectă ce face rău în numele binelui, care-şi jertfeşte propria fericire în numele fericirii celor mulţi. Mai îngrozitor, se gîndi Winston, ceea ce într-adevăr e mai îngrozitor, e că în momentul cînd le va rosti pe toate acestea, O'Brien le va şi crede. O'Brien ştie totul. De o mie de ori mai bine decît Winston ştie cum e lumea de fapt, cunoaşte mizeria în care-şi duc oamenii zilele, precum şi toată minciuna şi cruzimea prin care Partidul reuşeşte să-i stăpînească. O'Brien a pătruns şi a cîntărit totul şi, nu încape nici o îndoială, e de neclintit în convingerile sale: finalitatea îndreptăţeşte totul. Ce se poate face, se gîndi Winston, împotriva unui smintit mai deştept decît tine, care te ascultă cu pacienţă şi continuă totuşi să stăruie în nebunia sa?

— Ne conduceţi... făcînd-o pentru binele nostru, zise Winston cu jumătate de gură. Credeţi că oamenii nu-s în stare să se călăuzească singuri şi de acea...

Tresări; cît pe ce să strige. O durere ascuţită îi străpungea trupul. O'Brien apăsase manela. Acul arăta treizeci şi cinci.

— Prostii, Winston, prostii! exclamă el. De la dumneata aşteptam un răspuns mai deştept.

Împinse maneta îndărăt şi continuă:

— Acum am să-ţi răspund eu la întrebare. Ascultă! Partidul stăruie în a deţine puterea numai de dragul puterii în sine. Nu ne preocupă bunăstarea cuiva; ne preocupă numai puterea. Nici bogăţia, nici luxul, nici viaţa îndelungată, nici fericirea — doar puterea, puterea pură. Noi ne deosebim de toate oligarhiile din trecut prin aceea că ştim ce facem. Toţi ceilalţi, chiar şi cei asemănători nouă, au fost nişte fricoşi şi nişte ipocriţi. Prin metodele lor, naţional-socialiştii germani şi comuniştii ruşi erau foarte aproape de noi, însă niciodată n-au avut curajul să-şi recunoască propriile mobiluri. Pretindeau — sau poate că o credeau sincer — că luaseră puterea în mîini împotriva voinţei lor, pe un timp limitat, şi că înainte, la o aruncătură de băţ, cum se zice, se şi întrevede un paradis în care toţi oamenii vor fi liberi şi egali. Noi nu sîntem ca ei. Puterea niciodată nu e cucerită pentru a renunţa la ea. Puterea nu e un mijloc, ci un scop în sine. O dictatură nu se decretează pentru a salvgarda revoluţia, dimpotrivă, revoluţiile se fac pentru a instaura dictatura. Scopul represiunii nu e altul decît represiunea însăşi. Cel al torturii e tortura. Iar finalitatea puterii nu e decît puterea. Acum mă înţelegi?

Pe Winston îl uimi — nu era pentru întîia dată — oboseala de pe chipul lui O'Brien. Avea o faţă puternică, cărnoasă şi brutală, o faţă inteligentă şi răspîndind în jur un fel de pasiune stăpînită, înaintea căreia Winston se simţea dezarmat; cu toate acestea, era o faţă obosită. Sub ochi avea pungi, iar obrazul îi era veşted. Ca şi cum ghicindu-i gîndurile, O'Brien se aplecă şi mai mult asupra-i.

— Te gîndeşti, îi spuse el, că am o faţă bătrînă şi obosită. Uite-l, îţi zici tu în sinea ta, uite-l cum îmi vorbeşte despre putere, şi nu e în stare să împiedice nici măcar ramolirea propriului trup. Oare nu-ţi dai seama, Winston, că individul nu e decît o celulă? Oboseala celulei presupune vigoarea organismului. Cînd ţi se taie unghiile, mori?

Se întoarse şi, cu o mînă băgată în buzunar, prinse a umbla din nou dintr-un colţ în altul.

— Noi sîntem sacerdoţii puterii, rosti O'Brien. Puterea e Dumnezeu. În ce te priveşte, pentru tine puterea e deocamdată doar un simplu cuvînt. E tocmai momentul

să-ţi lămuresc ce înseamnă puterea. Primul lucru de care trebuie să-ţi dai seama e că puterea-i colectivă. Un individ o deţine numai în măsura în care s-a lepădat de sine. Cunoşti, desigur, lozinca Partidului: «Libertatea este robie». Nu ţi-a trecut vre-o dată prin minte că fraza ar putea fi şi răsturnată? Da, da, de bună seamă — robia face puterea. Cel care-i singur, chiar dacă-i liber, e mereu înfrînt. De altminteri, e şi firesc să se întîmple anume aşa, căci cu o moarte datori sîntem cu toţii, şi aceasta-i cea mai mare meteahnă a omului. Dar dacă ştii să te supui întru totul, deplin, să renunţi la propria identitate, dacă poţi să te contopeşti cu Partidul astfel încît să fii Partid, atunci eşti atotputernic şi nemuritor. Cel de-al doilea lucru pe care urmează să-l înţelegi e că puterea înseamnă a avea putere asupra oamenilor. Asupra trupurilor, dar mai cu seamă asupra minţilor acestora. A stăpîni materia sau, cum îi zici dumneata, realitatea dinafară, nu are pentru noi nici o importanţă. Controlul nostru asupra materiei e absolut.

Pentru cîteva clipe Winston uitase de manetă. În zadar îşi încordase toate puterile, căznindu-se să se ridice pe şezute. Îşi făcuse numai durere.

— Ei bine, dar cum puteţi voi stăpîni materia?! exclamă Winston, fără a se mai putea reţine. Nici măcar clima, nici măcar legea gravitaţiei nu o puteţi controla. Apoi mai sînt bolile, durerea, moartea...

Cu o mişcare a mîinii, O'Brien îl făcu să tacă.

— Noi controlăm materia, fiindcă controlăm conştiinţa. În ţeastă-i realitatea! Cu timpul o vei pricepe şi pe asta, Winston. Nimic cu neputinţă pentru noi. Invizibilitatea, levitaţia... în fine, totul! De-aş dori, m-aş desprinde chiar acum de la podea şi m-aş înălţa ca un balon de săpun. N-o doresc însă, fiindcă n-o doreşte Partidul! E timpul să te lepezi de ideile secolului XIX privind legile Naturii. Cei care dictează legi naturii sîntem noi!

— Ba nu, nu le dictaţi! Nu sînteţi stăpîni nici măcar pe această planetă. Ce-mi puteţi spune de Eurasia, de Asia Orientală?! Deocamdată nu le-aţi cucerit.

— N-are a face. Le vom cuceri, de vom avea nevoie. Şi chiar dacă nu le vom supune niciodată, ce importă? Le putem elimina din viaţa noastră, le putem face ca inexistente. Oceania înglobează întreaga lume!

— Da, dar şi lumea în sine nu e decît un firicel de praf. Iar omul e o nimicnicie. De mult s-a luat oare pe lume? Pămîntul a fost nepopulat milioane de ani.

— Ce prostie! Pămîntul e de-o seamă cu noi! Cum ar putea fi mai de demult?! În afara conștiinței umane nimic nu există!

— Totuși, rocile sînt pline de oasele unor animale dispărute... de mamuți, mastodonți, de uriașe reptile ce au trăit pe pămînt în vremi imemorabile, cu mult înainte de apariția primului om.

— Ai văzut vreo dată oasele acelea, Winston? Nu, fără îndoială! Le-au născocit biologii din secolul XIX. Înaintea omului n-a fost nimic. Și de s-o întîmpla să i se stingă neamul, nu va fi nimic nici după el. În afara omului nu-i nimic!

— Un întreg Univers e în afara noastră! Uită-te la stele! Pînă la unele din ele e cale de milioane de ani-lumină. Nicicînd nu le-om putea ajunge!

— Ce sînt stelele? zise O'Brien cu indiferență. Ia, niște bulgări de foc, la niște kilometri, colea, depărtare de noi. Putem să le atingem sau chiar să le stingem prin a le înăbuși în conștiință. Centrul Universului este Pămîntul. Soarele și stelele se rotesc în jurul nostru.

Căutînd din nou să se ridice, Winston făcu o mișcare convulsivă. De astă dată nu zise nimic. O'Brien continuă, ca și cum ar fi contestat presupusa obiecție a lui Winston.

— Bineînțeles, uneori poate fi adevărat și ceea ce afirmi dumneata. Cînd navigăm pe mare sau prezicem o eclipsă, ne convine mai tare să dăm drept adevăr că Pămîntul se învîrtește în jurul Soarelui, iar de stele ne despart milioane și milioane de kilometri. Ei și?! Nu cumva gîndești că n-am fi în stare să elaborăm un sistem astronomic dual?! Stelele ar putea fi îndepărtate și apropiate, după necesitate. Crezi că matematicienii noștri nu ar putea-o scoate în capăt cu o asemenea problemă? Nu cumva ai uitat de **dubla-gîndire**?!

Winston se ghemui în patul său. Orice ar fi spus, răspunsul fulgerător al lui O'Brien, asemeni unei lovituri de bîtă, îl dobora de fiecare dată; cu toate astea, știa — **știa** — că are dreptate. Nu avea nici o îndoială că este vre-un mod de a demonstra că ideea precum că în afara conștiinței noastre nu există nimic e absolut falsă. Oare nu a fost dovedit încă în vremurile de demult că e o teorie absurdă? Ba are chiar și un nume; îi ieșise acum din minte. O'Brien îl fixa de sus. Pe buze îi juca un zîmbet subțire.

— Îți spuneam eu, Winston, că nu metafizica e calul

tău de bătaie. Cuvîntul pe care te căzneşti să ţi-l aduci aminte e «solipsism». Cu toate astea, te înşeli. Nu e vorba de solipsism. De un solipsism colectiv, mai bine zis. E totuşi altceva; de fapt, e vorba de ceva cu totul contrar. În fine, ne-am cam abătut, adăugă O'Brien pe un alt ton. După o pauză luă din nou aerul unui profesor ce examinează pe un elev capabil: Ia să vedem, Winston, ştii cum îşi arată un om puterea sa asupra altuia?

Winston se gîndi oleacă, apoi răspunse:

— Făcîndu-l să sufere.

— Exact. Făcîndu-l să sufere. Însă numai supunerea nu ajunge. Cînd un om nu suferă, cum poţi fi sigur că te ascultă pe tine şi nu-şi face poftele inimii? Puterea constă în a pricinui durere şi a umili. În a sfîşia spiritele în bucăţi, iar apoi a le orîndui din nou, după forma care-ţi vine la socoteală. Îţi dai seama acum ce lume zidim? E contrariul, e absolut contrariul acelor stupide utopii hedoniste, plăsmuite de reformatorii de altădată. O lume a fricii, a hainiei şi a nenorocului, o lume a celor ce calcă şi a celor ce sînt călcaţi în picioare, ce striveşte şi este strivită, o lume tot mai cumplită pe zi ce trece. Progresul societăţii noastre se întemeiază pe o tot mai mare suferinţă. Civilizaţiile de odinioară susţineau că sînt statornicite pe iubire şi pe dreptate. Noi ne bazăm pe ură. În lumea noastră nu vor fi alte emoţii şi simţiri decît frica, mînia, triumful şi umilirea de sine. Pe toate celelalte le vom stîrpi. Vom distruge totul! Totul! Suprimăm toate deprinderile de muncă intelectuală, rămase încă de pînă la Revoluţie. Am rupt orice legături ce uneau părinte de copil, om de om, bărbat de femeie. Nimeni nu se mai poate încrede nici în soţie, nici în copil, nici în prieten. Curînd, însă, nu vor mai fi nici soţii, nici prieteni. Vom lua pruncii de la mame cum scoţi ouăle din cuibarul găinii. Vom dezrădăcina instinctul sexual. Procreaţia va constitui o simplă formalitate anuală, asemeni celei de reînnoire a cartelelor. Vom suprima orgasmul. Neurologii noştri lucrează deja în acest domeniu. Nu va exista nici o altă fidelitate decît cea faţă de Partid, şi nici o altă iubire decît iubirea pentru Marele Frate. Nu va răsuna nici un rîs, în afara rîsului triumfător, asupra duşmanului doborît la pămînt. Nu va exista artă, nici literatură, nici ştiinţă. Cînd vom deveni atotputernici, nu vom avea nevoie de ştiinţă. Între urît şi frumos nu va exista nici o deosebire. Va dispare curiozitatea, viaţa îşi va fi sieşi de prisos. De asemenea, vom pune capăt tutu-

ror bucuriilor vieţii. Dar întotdeauna ia aminte, Winston, întotdeauna va exista rîvna după putere, setea de dominare, mereu în creştere, mereu tot mai subtilă. Pururi va exista bucuria covîrşitoare a celui biruitor, plăcerea de a zdrobi pe un duşman neputincios. Dacă doreşti să-ţi faci o idee de cum va fi viitorul, imaginează-ţi o cizmă călcînd faţa unui om... strivind-o veşnic.

Tăcu, de parcă ar fi aşteptat răspunsul lui Winston. Acesta însă se ghemuise şi mai tare în patul său. Nu avea ce-i răspunde. Inima îi era sloi de gheaţă. O'Brien continuă:

— Şi să mai iei aminte, Winston, că aşa va fi în veci de veci. Întotdeauna vom găsi o faţă numai bună de călcat în picioare. Un eretic, un duşman al societăţii îl vom avea întotdeauna în mîini: pentru a-l înfrînge şi a-l înjosi iar şi iar. Tot ce-ai tras de cînd eşti la noi, totul va continua şi de acum înainte, numai că şi mai cumplit. Spionajul, trădările, arestările, torturile, execuţiile şi dispariţiile se vor perpetua necurmat. O lume a terorii şi în acelaşi timp o lume triumfală se va deschide vremurilor. Cu cît mai puternic va fi Partidul, cu atît va fi mai puţin tolerant; pe cît de slabă va fi opoziţia, pe atît de neiertător despotismul. Goldstein şi ereziile sale vor trăi veşnic. În fiece zi, în fiece clipă ele vor fi distruse, discreditate, ridiculizate, împroşcate cu noroi, dar cu toate astea vor trăi mereu. Drama pe care am jucat-o cu dumneata şapte ani de-a rîndul pururi fi-va pusă în scenă, generaţie după generaţie, şi de fiecare dată într-o regie tot mai ingenioasă. Întotdeauna vom avea la cheremul nostru un eretic care să ţipe de durere, să fie înfrînt şi vrednic de milă şi, în cele din urmă, căindu-se din toată inima, să se lepede de sine şi de greşelile sale şi să se gudure de bunăvoie la picioarele noastre. Iată lumea pe care o vom înălţa, Winston. O lume de nesfîrşite victorii şi de nesfîrşit triumf, o lume care să excite necontenit, necurmat, mereu nervul puterii. Văd că prinzi a pricepe cum va arăta. Totuşi mai încolo nu numai că o vei înţelege, ci o vei accepta, o vei primi încîntat, vei deveni parte din ea.

Winston îşi mai venise în fire şi replică, însă fără destulă energie:

— Nu veţi reuşi.

— Ce vrei să spui prin cuvintele astea, Winston?

— Nu veţi izbuti să creaţi o lume, aşa cum aţi descris-o. Nu e decît un vis, o imposibilitate.

— De ce?

— Cu neputinţă să întemeiezi o civilizaţie pe frică, ură şi cruzime. Nu ţine.

— De ce?

— Fiindcă-i fără de viaţă. O asemenea lume se va destrăma, îşi va face singură seama.

— Fleacuri! Ţi-ai băgat pur şi simplu în cap că ura istoveşte mai tare decît iubirea. De unde, mă rog, ai luat-o?! Şi chiar de-ar fi aşa — parcă are a face? Ei bine, să zicem că astfel ne irosim, ne uzăm mai repede. Să zicem că astfel grăbim **ritmul** vieţii umane, astfel încît la treizeci de ani omul e de acum senil. Ei şi?! Oare să nu-ţi dai seama că moartea unui individ nu înseamnă moarte? Partidul e nemuritor!

Ca de obicei, vocea lui O'Brien îl descurajă. Pe de asupra, îi mai era şi teamă că dacă va continua să-l contrazică, O'Brien va trage din nou maneta. Totuşi nu se putu stăpîni să nu vorbească. Obosit, fără argumente, fără a avea nici un sprijin, în afara unui nespus dezgust pe care i-l trezise cuvintele lui O'Brien, Winston îşi reluă atacul:

— Nu ştiu... mi-e totuna. Oricum, veţi da faliment. Ceva totuşi vă va înfrînge. Vă va înfrînge viaţa.

— Noi, Winston, controlăm viaţa la toate nivelurile sale. Îţi închipui că ar exista ceva ce se cheamă firea omului, căreia i se va urî de ceea ce facem şi se va răzvrăti împotriva noastră. Uiţi însă că tocmai noi sîntem cei ce creăm această fire. Omul e o argilă infinit modelabilă. Sau poate tot te mai hrăneşti cu nădejdea că proletarii sau robii se vor răscula într-o bună zi şi ne vor răsturna?! Lasă-te de această idee. Prolii sînt blînzi ca nişte dobitoace. Umanitatea o constituie Partidul. Ceilalţi, cei dinafară, nu înseamnă nimic.

— Totuna. Pînă la urmă, ei vă vor învinge. Mai devreme sau mai tîrziu îşi vor da seama cine sînteţi şi vă vor sfîşia în bucăţi.

— Ai poate şi careva probe în acest sens? Sau poate vre-o careva motivare a ceea ce se poate întîmpla?

— Nu. Cred în asta. **Ştiu** că veţi suferi eşec. Există ceva în Univers, nu ştiu ce anume... un spirit, un principiu, împotriva căruia sînteţi neputincioşi.

— Poate crezi în Dumnezeu, Winston?

— Nu.

— Atunci care e principiul care ne va învinge?

— Nu ştiu. Spiritul omului.

— Şi tu te consideri un om?

— Da.

— Dacă dumneata eşti un om, Winston, apoi eşti ultimul om. Specia dumitale s-a stins; noi îi sîntem moştenitorii. Îţi dai seama că ai rămas singur, absolut singur? Eşti în afara istoriei, nu exişti. Deodată îşi schimbă tonul şi atitudinea şi întrebă cu asprime. Te consideri moralicește mai presus decît noi, cei... mincinoşi şi cruzi?

— Da, mă socot mai presus.

O'Brien păstră tăcere. În continuare prinseră însă a vorbi alte două voci. Curînd Winston recunoscu că una dintre ele era vocea sa. Se derula o bandă de magnetofon cu imprimarea conversaţiei pe care o susţinuse cu O'Brien în seara cînd intrase în Confrerie. Se auzea pe sine însuşi, făgăduind solemn să mintă, să fure, să comită falsuri, să asasineze, să favorizeze narcomania şi prostituţia, să răspîndească boli venerice şi să arunce acid sulfuric în faţa unui copil. O'Brien flutură nerăbdător din mînă, ca şi cum ar fi dat să se înţeleagă că demonstrarea îl face să sufere. Apăsă apoi pe un buton şi vocile amuţiră.

— Scoală-te, zise el.

Legătorile ce-l ţineau se desfăcură. Winston îşi lăsă picioarele pe podea, apoi se ridică anevoie.

— Dumneata eşti ultimul om, spuse O'Brien. Eşti depozitarul spiritului uman. Ei bine, ar trebui să te vezi cum arăţi în realitate. Dezbracă-te!

Winston dezlegă bucata de sfoară ce-i susţinea uniforma-salopetă. Fermoarul îi fusese demult rupt. De cînd fusese arestat, nu ţinea minte să se fi dezbrăcat vreo dată în pielea goală. Sub uniformă trupul îi era înfăşurat în nişte zdrenţe gălbui; Winston recunoscu cu greu în ele lenjeria sa de corp. Cînd lăsă toate acele cîrpe să cadă pe podea, Winston băgă de seamă lîngă peretele din fundul odăii o oglindă cu trei feţe. Se apropie de ea şi rămase înmărmurit. Nu-şi putu stăpîni un strigăt involuntar.

— Hai! Hai! îl îndemnă O'Brien. Treci între oglinzi, să te vezi şi dintr-o parte.

Winston înlemni îngrozit. Din oglindă îi venea în întîmpinare o arătare scheletică, cocîrjată şi bătînd în cenuşiu. Figura îl înspăimîntase nu numai pentru că se recunoscuse în ea, ci prin însăşi înfăţişarea sa. Se dădu mai aproape de oglindă. Capul acelei creaturi atît de bizare părea deformat şi întins înainte; atît era de gîrbovit. Era chipul unui ocnaş, cu fruntea rîpoasă şi cu craniul absolut chel, cu nasul încovoiat şi umerii obrajilor zdro-

biți, cu privirea sălbăticită și neliniștită. Riduri adînci îi brăzdau obrajii, gura i se scofîlcise. Nu încăpea nici o îndoială, era fața sa, totuși Winston avea impresia că pe dinafară se schimbase mai tare decît pe dinăuntru. Ceea ce-i era săpat pe chip nu putea corespunde cu ce simțea într-adevăr. Era acum aproape chel. Crezuse la început că mai și încărunțise, însă cenușie îi era doar pielea capului. Acoperit de un strat gros de praf, cenușiu îi era tot trupul, în afara mîinilor și a feței. De sub murdărie se vedeau ici-colo cicatricele roșii ale rănilor, iar ulcerul varicos de la merișoare se transformase într-o masă inflamată, de pe care se descojea o piele solzoasă. Dar mai mult ca orice îl înspăimîntă slăbiciunea sa. Era numai piele și oase. Picioarele i se uscaseră în așa măsură, încît genunchii îi erau mai groși decît coapsele. Abia acum își dădu seama de ce O'Brien îi spusese să se privească dintr-o parte. Bicisnicii săi umeri îi ieșeau atît de mult înainte, încît pieptul părea o groapă; gîtul subțiratic i se încovoia sub greutatea capului. Să nu fi știut că acela e trupul său, Winston ar fi zis că are în față un bătrîn de șaizeci de ani, care suferă de vre-o boală cumplită.

— Uneori ți-a trecut prin minte, zise O'Brien, că fața mea, fața unui membru al Partidului Interior, arată îmbătrînită și obosită. Cum ți se pare, însă, fața dumitale?

Îl înșfăcă pe Winston de umeri și îl întoarse către el.

— Ca să vezi, în ce hal ai ajuns, Winston! spuse O'Brien. Cît de jegos ești! Ce murdărie ai adunat între degetele de la picioare! Și ulcerul ăsta puroind de la gambă, ia vezi-l! Știi că de la tine aduce ca de la un țap puturos? Cred că te-ai și obișnuit cu mirosul. Uită-te cît ești de jigărît! Vezi?! Îți cuprind brațul numai cu degetul mare și cu cel arătător. Ți-aș putea frînge gîtul ca pe un morcov. Știi că de cînd ești în mîinile noastre ai pierdut douăzeci și cinci de kilograme? Pînă și părul îți cade, smocuri întregi. Uită-te! O'Brien îl apucă pe Winston de păr și îi smulse un smoc. Deschide gura! Ți-au rămas nouă... zece... unsprezece dinți. Cîți ai avut cînd te-am arestat? Ba nici cei cu care ai mai rămas nu se mai țin în gură. Ia vezi!

Îi băgă două degete în gură. O durere cumplită îi străfulgeră maxilarul. O'Brien îi smulsese cu tot cu rădăcină un dinte din față și-l zvîrli cît colo pe podeaua camerei.

— Ești un putregai, Winston. Praf și pulbere se alege din tine. Ia te uită ce-ai ajuns?! Un sac cu rahat! Hai,

mai întoarce-te o dată la oglindă! Îl vezi pe cel dinaintea ta? E ultimul om. Iar după cum e Omul, aşa e şi Omenirea. Acum, hai, îmbracă-te!

Winston prinse a-şi trage hainele pe el cu mişcări încetinite, neîndemînatice. Parcă nu băgase de seamă pînă acum cît de slab şi de fără vlagă era. Un singur gînd îi stăruia în minte: ca să vezi, se aflase în acel loc al suferinţei cu mult mai mult timp decît îşi închipuise! Şi deodată, în vreme ce îşi înfăşura pe el acele zdrenţe mizerabile, o neţărmurită milă pentru sărmanul său trup îl năpădi. Fără a-şi da seama de ce face, se prăbuşi pe taburetul de lîngă pat şi izbucni în plîns. Era întru totul conştient de urîciunea sa, de caracterul ruşinos al acelei scene — un schelet viu, învelit în nişte cîrpe murdare, care stă şi plînge sub lumina strălucitoare, albă; cu toate acestea, nu se putea stăpîni. Aproape cu blîndeţe, O'Brien îi puse mîna pe umăr.

— Asta n-o să ţină veşnic, îi zise el. Oricînd îi poţi pune capăt. Totul depinde de tine.

— Vinovat eşti dumneata,— rosti Winston printre suspine.— Dumneata m-ai adus în halul acesta!

— Ba nu, Winston, ţi-ai făcut-o cu mîna ta. Ai îmbrăcat această cămaşă în momentul cînd te-ai contrapus Partidului. Tot ce a urmat se cuprindea deja în acel dintîi pas rebel. Le prevăzusei din capul locului pe toate cîte aveau să ţi se întîmple.

După o scurtă pauză, O'Brien continuă:

— Da, Winston, te-am bătut, te-am înfrînt. Ai văzut ce trup ai? Ei bine, mintea ţi-e în aceeaşi stare, s-o ştii de la mine. Slabă nădejde să mai fi rămas în tine vre-o tărie. Ai fost lovit şi insultat, ai răcnit de durere, te-ai zvîrcolit ca şarpele pe podea, în propriul sînge şi în propria vomă, ai scîncit ca un ţînc cerşind îndurare şi ai trădat pe toţi şi totul delaolaltă. Cum crezi, ar putea ajunge cineva mai prejos decît ai ajuns tu?!

Winston se opri din plîns, totuşi ochii îi mai erau plini de lacrimi. Îşi înălţă privirea către O'Brien.

— Eu n-am trădat-o pe Julia, rosti Winston.

Dus pe gînduri, O'Brien se uită înspre el.

— Da, de bună seamă, zise el. Asta-i adevărul curat. Pe Julia n-ai trădat-o...

Inima lui Winston se umplu din nou de un sentiment de preţuire pentru O'Brien, sentiment pe care nimic nu părea în stare să-l spulbere. «Ce inteligent, se gîndi, ce inteligent e acest bărbat!». Nu s-a întîmplat vreo dată ca

O'Brien să nu-l înţeleagă. Oricare altul în locul său i-ar fi răspuns că o trădase şi pe Julia. Sub tortură ţi se poate smulge orice! Le mărturisise absolut totul ce ştia despre ea: despre deprinderile, caracterul şi trecutul ei; le povestise în cele mai mici amănunte tot ce se întîmplase între ei, tot ce-i vorbise el şi tot ce-i vorbise ea lui, le descrisese cinele lor în doi, cu provizii cumpărate la piaţă neagră, relaţiile lor sexuale, nedesluşita lor conspiraţie împotriva Partidului — totul. Cu toate acestea — în sensul în care înţelegea acum acest cuvînt — n-o trădase pe Julia. Nu încetase s-o iubească; inima sa pentru ea rămăsese neschimbată. O'Brien pricepuse totul, fără nici o lămurire.

— Spuneţi-mi, murmură Winston, cînd mă vor împuşca?

— Mai ai mult pînă atunci, răspunse O'Brien. Eşti un caz dificil. Dar nu pierde nădejdea. Pînă la urmă, se corijează toţi ca unul. Atunci te vom împuşca.

IV

Se simţea mult mai bine. Începu a prinde la carne şi a se înzdrăveni pe zi ce trecea, deşi nu e tocmai exact a vorbi aici de perindarea zilelor.

Ca şi mai înainte, lumina albă ardea mereu, iar zumzetul înfundat nu înceta nici pentru o clipă. Totuşi noua sa celulă era ceva mai confortabilă decît celelalte în care stătuse. Patul de scînduri avea pernă şi saltea; în încăpere era şi un taburet pe care se putea şede. Era dus la baie, ba i se dădea voie destul de des să se spele într-un lighean. Chiar şi apă caldă i se aducea. I se dăduse o uniformă curată şi lenjerie de corp nouă. Ulcerul varicos i-a fost uns cu o alifie lenitivă şi bandajat. În afară de aceasta, dinţii rămaşi i-au fost zmulşi, fiind înlocuiţi cu proteze.

Trecuseră, probabil, cîteva săptămîni sau, poate, luni. Să fi vrut, ar fi putut ţine acum seama zilelor, întrucît mesele îi erau aduse regulat. Socoti că e hrănit de trei ori în douăzeci şi patru de ore; nu ştia însă cînd anume — ziua? noaptea? Mîncarea era foarte bună, cu carne la fiecare a treia masă. Într-un rînd i se dădu chiar şi un pachet de ţigarete. Chibrituri nu avea, însă gardianul ce-i aducea mîncarea şi care nu vorbea niciodată îi dădu un foc. Cînd încercă să fumeze de prima dată, i se făcuse rău,

totuşi se îndărătnici să tragă mai departe. Fuma cu socoteală, cîte o jumătate de ţigaretă după fiecare mîncare, şi pachetul îi ajunse pentru mult timp.

I s-a dat de asemenea o placă de scris, cu un creionaş legat cu o sfoară de un capăt. La început nu-i folosea la nimic. Se afla într-o continuă stare de toropeală. Putea sta întins aşa, în pat, de la o mîncare la alta, fără a face o mişcare, ba aţipind, ba cuprins de apele unei tulbure uitări, cînd chiar şi pentru a deschide ochii trebuia să facă o mare sforţare. Se obişnuise de mult să doarmă cu lumina puternică, care-i bătea drept în faţă. Nu simţea nici o deosebire dormind astfel, doar că visele îi erau ceva mai cu şir. În tot acest timp visa mult, şi de fiecare dată numai vise bune. Se făcea văzîndu-se în Ţara-de-Aur sau printre nişte enorme ruine, magnifice şi însorite, împreună cu maică-sa, cu Julia şi cu O'Brien, fără a face nimic, şezînd pur şi simplu la soare şi discutînd în tihnă. Deşteptîndu-se, rămînea îndelung dus pe gînduri asupra celor visate. Acum, cînd stimulentul durerii dispăruse, părea să-şi fi pierdut facultatea efortului intelectual. Nu-i era însă urît. Nu vroia să converseze cu nimeni şi nici să se distragă asupra a altceva. Îşi dorea numai să fie lăsat în pace, să nu fie bătut şi interogat, să aibă destulă mîncare şi să fie curat.

Treptat prinse a dormi mai puţin, dar tot nu avea nici un chef să se dea jos din pat. Marea sa dorinţă era să rămînă culcat în voie şi să simtă cum îşi recapătă puterile. Îşi pipăia mereu trupul pentru a se încredinţa că nu e o iluzie, că într-adevăr muşchii i se rotunjesc, iar pielea i se face tot mai netedă. În cele din urmă constată cu bucurie că, de bună seamă, coapsele îi erau acum mult mai groase decît genunchii. După aceea — la început nu cu prea multă tragere de inimă — Winston prinse a face cu regularitate şi nişte exerciţii. Măsurase cîţi paşi are celula de jur-împrejur şi curînd putea face zilnic cîte trei kilometri. Puţin cîte puţin i se îndrepta şi spatele. Încercă atunci să execute exerciţii ceva mai complicate şi, uimit şi umilit, văzu că nu poate face aproape nimic. Se putea mişca doar la pas; nu putea ţine taburetul în mîna întinsă şi nici sta într-un picior fără să cadă jos. Se lăsă în pirostrii şi abia de se putu ridica. În pulpe şi în coapse simţi o durere teribilă. Se întinse pe podea cu faţa în jos şi încercă să se ridice în mîini. Zadarnică osteneală! Nu se putu desprinde de podea nici măcar cu un centimetru. Totuşi peste cîteva zile, după mai multe prîn-

zuri şi dejunuri, izbuti şi aceasta. Mai trecu ceva timp şi executa de acum exerciţiul tocmai de şase ori. Prinse a fi mîndru de trupul său, iar cîteodată avea nelămurita iluzie că şi chipul îşi recapătă înfăţişarea de altădată. Însă într-o zi, atingîndu-şi din întîmplare cu mîna capul chel, îşi aduse deodată aminte de faţa sa brăzdată de cicatrice şi schimonosită ce-l privise nu demult din oglindă.

I se înviorase în parte şi mintea. Se aşeza în pat, cu spatele rezemat de perete şi cu tăbliţa de scris pe genunchi, şi se deda sîrguincios autoeducaţiei.

Capitulase; era un lucru hotărît. În realitate — după cum îşi dădea seama acum — era dispus să capituleze cu mult înainte de a lua această decizie. Încă din momentul cînd fusese adus la Ministerul Iubirii, ba chiar din acele minute cînd Julia şi cu el stăteau neputincioşi spate la spate în mijlocul odăii, iar vocea de fier din teleecrane le ordona ce să facă; încă de atunci avusese deplina înţelegere a superficialităţii şi frivolităţii încercării sale de a se confrunta cu Partidul. Acum ştia că de-a lungul a şapte ani Poliţia Gîndirii îl supraveghease mereu, ca pe o insectă ţinută sub lupă. Toate acţiunile sale fizice, toate cuvintele spuse, toate atitudinile sale mentale Partidul le înregistrase şi le dăduse dezlegare. Chiar şi firicelul de praf alb pe care-l punea pe coperta Jurnalului era aşezat cu grijă la locul său. În timpul interogatoriilor i-au fost derulate imprimări, i-au fost demonstrate fotografii. Între ele fotografii cu Julia alături de el. Da, da, aveau şi asemenea imagini... Nu putea lupta mai mult împotriva Partidului. Mai ales că Partidul avea dreptate. Cum ar putea să greşească un creier nemuritor şi colectiv?! După care criterii dinafară ar putea fi confirmate judecăţile sale? O minte sănătoasă e totuşi o chestiune de statistică. Pentru a gîndi ca ei e nevoie, pur şi simplu, să înveţi. Doar atît...

Căpeţelul de creion i se păru gros şi neîndemînatic între degetele sale înţepenite. Prinse a înşira tot ce-i venea în minte. Scrise mai întîi cu litere mari şi strîmbe:

LIBERTATEA ESTE ROBIE

Aproape fără să se oprească, dedesubt scrise:

2×2=

Se împotmolise. Cugetul său, ca şi cum ar fi mers de-a-ndărătelea, refuza să se concentreze. Nu-şi aducea aminte ce trebuia să urmeze, cu toate acestea era sigur că ştie. În cele din urmă îşi reaminti, însă nu în mod spontan, ci doar prin mijlocirea raţionamentelor. Scrise:

PUTEREA ESTE DUMNEZEU

Acceptase totul. Trecutul e alterabil. Trecutul nu a fost niciclnd alterat. Oceania e în război cu Asia Orientală. Oceania a fost întotdeauna în război cu Asia Orientală. Jones, Aaronson şi Rutherford sînt culpabili de crimele pentru care au fost judecaţi. Nu văzuse niciodată fotografia ce dovedea nevinovăţia lor. N-a existat niciclnd o asemenea fotografie, a inventat-o el. Îşi amintea că altădată gîndise contrariul, însă acelea erau nişte false amintiri, un produs al autoînşelării. Ce simple erau toate! Numai predă-te, că toate celelalte îţi vin singure! E ca şi cum ai înota împotriva unui curent care, oricît te-ai sili, totuna te dă înapoi, ca deodată să abandonezi lupta şi să te laşi purtat de apă la vale. Nu se schimbă, de fapt, nimic, în afară de propia ta atitudine. Mă rog, ce ţi-i scris, în frunte ţi-i pus... Acum nici măcar nu-şi dădea bine seama — ce-i venise să se răzvrătească?... Toate erau atît de simple, în afară de...!

Adevăr ar putea fi orice. Aşa-zisele legi ale Naturii nu sînt decît nişte prostii. Legea gravitaţiei e o neghiobie. «De-aş dori, îi spusese O'Brien, m-aş desprinde chiar acum de la podea şi m-aş înălţa asemeni unui balon de săpun». Winston dezvoltă ideea: «Dacă el crede că se înalţă de asupra podelei, iar eu, simultan, cred că-l văd zburînd, atunci faptul se întîmplă într-adevăr». Însă deodată, asemeni unei epave ce iese la suprafaţă, în minte îi răsări un alt gînd: «Ba nu, aşa ceva e cu neputinţă. Ne închipuim numai. E o halucinaţie». Renunţă însă îndată la acel gînd bezmetic. Era o greşeală evidentă, întrucît presupunea că undeva, în afara sinelui, ar exista o lume «reală» în care se întîmplă fapte «reale». Cum, însă, ar fi putut exista o asemenea lume? Despre lucruri cunoaştem doar aceea ce e înmagazinat în conştiinţă. Totul ce se întîmplă, se întîmplă numai în conştiinţă. Ceea ce se produce în conştiinţa tuturor, se produce şi în realitate.

Descoperise greşeala fără prea mari dificultăţi şi nu-l mai păştea primejdia să cadă din nou în ea. Totodată îşi

dădu seama că asemenea gînduri nici nu trebuiau să-i treacă prin minte. De îndată ce i-ar fi venit un gînd periculos, în măsură să-i tulbure conştiinţa, creierul său urma să lanseze o pată, care să-l astupe. Procesul trebuia să fie automat, instinctiv. În **neolimbă** i se zicea **paracrimă;** te ferea de orice fapte delictuoase.

Începu a se antrena, a-şi însuşi **paracrima.** Îşi propunea afirmaţii, precum: «Partidul zice că Pămîntul nu e rotund», «Partidul zice că gheaţa e mai grea decît apa»— şi se exercita în a nu observa şi a nu înţelege argumentele ce le contraziceau. Nu-i venea deloc uşor. Trebuia să dea dovadă de agerime şi de o mare capacitate de improvizare. Iar problemele de aritmetică ce derivau, de exemplu, din afirmaţia că doi ori doi fac cinci îi solicitau o pregătire intelectuală peste puterile sale. Se cerea aici o minte cu adevărat atletică, o iscusinţă deosebită de a aplica într-un anumit moment logica, iar în clipa următoare a trece cu vederea cele mai grosolane greşeli de logică. Prostia îi era la fel de necesară ca şi inteligenţa, şi nu era deloc o treabă uşoară să le îmbine pe amîndouă.

În acelaşi timp, în minte îi stătea mereu ca un cui întrebarea: cînd îl vor împuşca? «Totul depinde de tine», îi spusese O'Brien, totuşi Winston îşi dădea prea bine seama că nu ar reuşi să apropie acea clipă nici printr-un act conştient. Execuţia ar putea să se întîmple atît peste zece minute, cît şi peste zece ani. Ei pot să-l ţină închis ani la rînd, pot să-l expedieze într-un lagăr de muncă forţată, dar s-ar putea, pentru un scurt timp, să-l pună în libertate, după cum s-a mai întîmplat şi cu alţii. Totodată era absolut posibil ca înainte de a fi împuşcat să fie jucată din nou întreaga dramă a arestării, a interogatoriilor etc. Sigur era doar un singur lucru: moartea nu vine niciodată cînd o aştepţi. Tradiţia, o tradiţie nemărturisită, secretă — de unde o luase Winston, căci nu auzise niciodată vorbindu-se de aceasta, fiind mai degrabă o presimţire nedesluşită — era că eşti împuşcat întotdeauna din spate, trăgîndu-ţi un glonte în ceafă. O împuşcătură pe neprins de veste, în vreme ce eşti mutat dintr-o celulă în alta şi străbaţi coridorul.

Într-o bună zi («zi», de altminteri, nu e tocmai cuvîntul potrivit, căci putea fi şi noapte) pe Winston îl doborî un somn ciudat, hipnotic. Se visă că mergea pe un coridor şi îşi aştepta glontele în ceafă. Ştia că avea să dispară dintr-o clipă în alta. Totul fusese aranjat, pus la punct; între el şi Partid nu rămăsese nimic nereconciliat.

Se simţea sănătos şi plin de puteri. Păşea cu sprinteneală, bucuros de mişcare şi, pare-se, de soarele ce-şi revărsa din tării razele. Insă nu mergea acum pe coridorul îngust şi alb din Ministerul Iiubirii, ci printr-un enorm culoar, scăldat de soare şi larg de vre-un kilometru; înainta prin el ca narcotizat, ca într-un delir. Se afla în Ţara-de-Aur şi îşi purta pasul pe cărăruia ce străbătea bătrîna luncă, cu iarbă păscută de iepuri. Sub picior brazda de iarbă era moale, iar faţa îi era mîngîiată de lumina dulce a soarelui. Un şir de ulmi fremătau uşor în adierea vîntului, iar undeva pe aproape curgea rîuleţul cu zătoane pline de peşte, dosite sub ramuri de sălcii.

Deodată tresări şi se trezi îngrozit. Spatele îi era numai o apă. Se auzi pe sine însuşi strigînd:

— Julia! Julia! Julia! Dragostea mea! Julia!...

Cîtva timp avu halucinanta impresie că Julia e cu el. Şi nu numai că e cu el, ci înăuntrul său. Era ca şi cum se întrupaseră într-o singură fiinţă, sub aceeaşi piele. O iubea, o iubea ca niciodată în acea clipă, mai tare decît atunci cînd erau împreună. Totodată ştia că ea e undeva în preajmă, că e vie şi că are nevoie de ajutorul său.

Se trînti din nou în pat şi încercă să-şi adune gîndurile. Ce făcuse?! Cîţi ani de robie îşi mai adăugase prin acest minut de slăbiciune?

Acuşi va răsuna în coridor şi tropăitul de cizme. Cu neputinţă să rămînă nepedepsită o asemenea ieşire. Acum vor şti — dacă n-o ştiau şi mai demult — că încălcase înţelegerea tacită pe care o avea cu ei. Se supusese Partidului, însă continua să-l urască ca şi mai înainte. Pînă acum îşi tăinuise spiritul eretic sub o aparenţă conformistă. Dar acum va mai ceda un pas: îşi va vinde şi judecata, cu nădejdea că va izbuti, totuşi, să-şi păstreze inima întreagă. Ştia că situaţia sa e echivocă, totuşi stăruia în propria greşeală. Oricum, îl vor înţelege. O'Brien îl va înţelege. Şi cînd te gîndeşti că l-a dat de gol un strigăt prostesc!

Va trebui să ia totul de la început. Va avea nevoie, probabil, de ani şi ani. Îşi trecu palma pe faţă, străduindu-se să-şi dea seama cum arată acum. Riduri adînci îi brăzdau obrajii, pometii i se ascuţiseră, iar nasul i se păru zdrobit. Ultima oară se privise în oglindă încă înainte de a purta proteze dentare. Nu-i uşor să rămîi impenetrabil, cînd habar n-ai cum arăţi. In tot cazul, nu e de ajuns numai o bună stăpînire a mimicii. Îşi dăduse acum seama pentru prima oară că cel mai grozav mod de a as-

cunde un secret e să-l tăinuiești mai întîi de tine însuți. Vei ști; desigur, că taina există undeva, totuși atîta timp cît nu ți-e de trebuință, n-o vei conștientiza în nici un caz, în măsura în care s-o exprimi prin cuvinte. De acum încolo va trebui nu numai să gîndească ortodox, ci să și simtă, să și viseze corect, iar ura își va zăvorî-o în adîncul sufletului ca pe o formațiune ce face parte din trupul tău și, totodată, nu e legat de el — ceva asemeni unui chist.

Într-o bună zi vor hotărî să-l împuște, nu avea nici o îndoială. Cu neputință să afle cînd avea să se întîmple, i se părea, totuși, că ar fi presimțit-o cu cîteva secunde înainte. Împușcă întotdeauna din spate, în timp ce treci pe coridor. Zece secunde îi ajung prea bine. Și atunci, pe neașteptate, fără a scoate un cuvînt, fără a-i șovăi pasul sau a se schimba la față... atunci își va lepăda deodată tot camuflajul și, năprasnic, își va da frîu slobod și va trage din toate bateriile sale de ură. Da, da, în cele cîteva secunde înainte de moarte ura îl va năvăli pe de-a-ntregul, asemeni unui foc cumplit, mistuitor. Și aproape în aceeași clipă — bang!— își va primi glonțul, prea tîrziu sau, poate, prea devreme. Îi vor zbura creierii înainte de a-i fi fost corijat. Cugetul său eretic va trece dincolo nepedepsit, nepocăit, și ei nu vor mai avea nici o putere asupra-i. Cu o singură împușcătură își vor găuri propriul ideal. Să mori, urîndu-i, iată libertatea!

Închise ochii. Își propunea o sarcină mai grea decît oricare disciplină intelectuală. Trebuia să se înioșească, să se automutileze definitiv. Să se cufunde în rahat pînă la gît. Ce putea fi mai oribil? Se gîndi la Marele Frate. Fața sa enormă (cum o vedea mereu pe placardele propagandistice, își imagina că în realitate are un metru lățime) cu mustăți negre, stufoase, și cu privirea ce te urmărea pretutindeni îi apăru involuntar în fața ochilor. Care erau, totuși, adevăratele sale sentimente pentru Marele Frate?

În coridor răsunară pași grei. Ușa de metal se deschise cu scrîșnet. În celulă intră O'Brien. În urma sa venea ofițerul cu chipul de ceară și gardieni în uniforme negre.

— Ridică-te, zise O'Brien. Vino încoace.

Winston se apropie. O'Brien îl apucă de umeri cu labioaiele sale și îl privi țintă:

— Ai vrut să mă înșeli, zise. Mare prostie din partea ta Stai drept. Și nu-ți feri ochii.

După un moment de tăcere, continuă pe un ton mai blînd:

— Arăţi mult mai bine. Intelectualiceşte te-ai făcut aproape sănătos. Nu însă şi din punct de vedere emoţional. Ia să-mi spui, Winston — numai ia aminte, să nu mă minţi; ştii prea bine că îţi descoper orice minciună — să-mi spui, ce sentimente îţi inspiră într-adevăr Marele Frate?

— Îl urăsc.

— Îl urăşti? Bine. Atunci e tocmai momentul să-ţi aplicăm şi ultimul mijloc. Pe Marele Frate trebuie să-l iubeşti. Nu e destul să i te supui; trebuie să-l iubeşti.

Îi eliberă umerii şi îl împinse uşor înspre gardieni.

— Camera unu-zero-unu, rosti el.

V

In fiece etapă a detenţiei sale Winston ştia — sau credea că ştie — cam unde se află în enormul şi orbul edificiu ministerial. După cum se vede, simţea diferenţele de presiune atmosferică. Celulele unde gardienii îl snopiseră în bătăi erau sub nivelul solului. Odaia în care îl interogase O'Brien se afla sus, aproape de acoperiş. Pe cînd camera în care se găsea acum era adînc sub pămînt, poate chiar lîngă talpa clădirii.

Era o încăpere spaţioasă, mai largă decît aproape toate celulele prin care trecuse. Observă aici doar două măsuţe acoperite cu postav verde. Una stătea chiar în faţă, la vre-un metru sau doi de el, cealaltă era ceva mai departe, lîngă uşă. Îl aşezară într-un fotoliu şi-l legară atît de strîns, încît nu putea face o mişcare; nici măcar capul nu şi-l putea întoarce. I-l fixaseră din urmă pe un fel de perniţă, astfel încît putea privi numai înainte.

Pentru cîteva minute rămase singur. Apoi se deschise uşa şi intră O'Brien.

— Mă întrebasei într-un rînd, zise el, ce e în camera unu-zero-unu. Ţi-am spus că ştii. O ştiu toţi. In camera unu-zero-unu e tot ce-i mai straşnic pe lume.

Uşa se deschise din nou. Intrase un temnicer, care adusese ceva, un obiect făcut din sîrmă; ceva ce semăna cu un coş sau cu o colivie. Il puse pe măsuţa de lîngă uşă. O'Brien îi stătea în faţă şi Winston nu putea să vadă ce-i aceea.

— Iar ceea ce-i mai straşnic pe lume, continuă O'Bri-

en, variază de la individ la individ. Pentru unii poate fi îngropatul de viu sau arderea pe rug, pentru alţii înecul sau tragerea în ţeapă ş. a. m. d. Însă cîteodată e vorba de vre-un lucru lipsit de importanţă, care nici măcar mortal nu e, însă pentru individul dat e ceea ce-i mai îngrozitor pe lume.

Se dădu într-o parte şi Winston băgă de seamă ce e pe masă. Era o cuşcă lungăreaţă, cu un mîner deasupra, pentru a o transporta. O latură a ei semăna cu o mască de scrimă, cu partea concavă în afară. Deşi pînă la cuşcă erau vre-o trei sau patru metri, Winston observă că e împărţită în două, iar în ambele compartimente ceva se mişcă. Erau şobolani!

— În cazul dumitale, zise O'Brien, lucrul cel mai straşnic pe lume sînt şobolanii.

Un fior rău-prevestitor, o frică nelămurită în faţa necunoscutului îl cuprinse chiar din clipa în care zărise cuşca. Însă acum, cînd pricepuse la ce slujea acea mască de scrimă, îi îngheţaseră ficaţii de frică.

— Nu o veţi face! strigă Winston ca din gură de şarpe. Cu neputinţă! Nu veţi face aşa ceva!

— Îţi mai aminteşti, zise O'Brien, clipele de panică ce te năpădeau uneori în visele tale? Zidul de beznă din faţă şi acel vuiet în urechi? Iar de cealaltă parte a peretelui e ceva cumplit, îngrozitor. Îţi dădeai seama că ştii ce e dincolo, totuşi nu te-ai încumetat niciodată s-o recunoşti. Ei bine, de cealaltă parte a zidului erau nişte guzgani.

— O'Brien! zise Winston, într-un deznădăjduit efort de a-şi stăpîni glasul. Ştiţi doar prea bine că nu e necesar. Ce mai vreţi de la mine?

O'Brien nu-i dădu un răspuns direct. Îşi arboră aerul său de profesor şi prinse a-i vorbi cu glas povăţuitor. Privea în gol, dus pe gînduri, ca şi cum s-ar fi adresat unuia aflat în spatele lui Winston.

— Numai durerea... nu e întotdeauna suficientă. Se întîmplă uneori că individul e în stare să înfrunte durerea pînă în pragul morţii. Pentru fiecare dintre noi există, totuşi, ceva anume ce nu poate fi suportat, ceva atît de nesuferit, încît nici măcar să te gîndeşti la acel lucru nu eşti în stare. Nu e vorba aici nici de curaj, nici de frică. Atunci cînd cazi de la o mare înălţime şi te agăţi de o frînghie ce ţi se nimereşte în cale, nu e vorba de frică. Precum cînd tragi aer în plămîni, ieşind la suprafaţă de la fundul unui rîu. E doar un instinct, şi să nu i te

supui e cu neputință. Cu șobolanii ți se întîmplă acum același lucru. E tocmai ceea ce nu poți suferi. O formă de presiune căreia, oricît te-ai strădui, nu-i poți contrapune nimic. Așadar, vei face tot ce ți se cere.

— Dar ce, ce anume mi se cere?! Cum aș putea face ceva, fără a ști ce anume?!

O'Brien luă cușca și o mută pe măsuța de lîngă Winston. O puse cu grijă pe postavul verde. Winston își auzi zvîcnetul sîngelui în urechi. Mai înstrăinat, mai singur pe lume ca acum nu se simțise niciodată. Era singur-singurel, pe un șes nesfîrșit și pustiu, într-un deșert peste care soarele își revărsa darnic razele, iar toate sunetele ce ajungeau pînă la el păreau să vină din niște depărtări fără de margini. Cu toate acestea, pînă la cușcă erau doar vre-o doi metri. Șobolanii erau enormi. Tocmai atinseseră vîrsta cînd au boturile îngroșate și feroce, iar blana din cenușie se face cafenie-închisă.

— Șobolanul, predica O'Brien, adresîndu-i-se aceluiași public invizibil, deși e un rozător, mai e și carnivor. Dumneata o știi. Ai auzit, probabil, ce se întîmplă în cartierele sărace din orașul nostru? În unele străzi femeile nu se încumetă să-și lase copiii mici în casă nici măcar pe cinci minute. Șobolanii îi atacă neapărat și, cît te-ai șterge la ochi, nu rămîne din prunci decît oasele. Se năpustesc de asemenea și peste cei bolnavi și pe moarte. Dau dovadă de o neobișnuită inteligență, cînd e vorba să-l recunoască pe cel neputincios.

Șobolanii prinseră a chițcăi în cușca lor. Winston le auzea țipetele, ca și cum venind de la o mare depărtare. Animalele se băteau între ele; încercau să treacă prin plasa de sîrmă și să se întorloace. Mai auzi de asemenea și un geamăt adînc, deznădăjduit. Cel care gemuse era el!

O'Brien ridică sus cușca și apăsă ceva deasupra. Era un resort. Winston făcu o sforțare neomenească să se smulgă din fotoliu. Zadarnic! Toate părțile corpului, inclusiv capul, îi erau imobilizate. O'Brien dădu cușca mai aproape. O ținea la cel puțin un metru de fața lui Winston.

— Am apăsat primul resort, zise O'Brien. Cred că ai priceput cum e construită cușca. Masca îți va cuprinde întreaga față, fără putință să ți-o desprinzi. Cînd voi apăsa celălalt resort, ușa cuștii se va ridica. Jigodiile, de altfel, sînt hămesite de foame și se vor arunca asupra ta ca din pușcă. Ai văzut vreo dată cum sare șobolanul? Așa-ți vor sări în față și te vor încolți și pe dumneata. Uneori se

aruncă în primul rînd asupra ochilor. Alteori îţi rod numai obrajii şi îţi devorează limba.

Cuşca se apropia tot mai mult; acuşi-acuşi avea să-i prindă faţa. Auzi nişte strigăte sfîşietoare; păreau să vină de undeva de sus. Nu-i păsa însă de ele; desperat, lupta cu propria panică. Să nu-şi piardă cumpătul, să gîndească, chiar dacă i-a mai rămas o singură secundă... Să-şi pună mintea la treabă, să gîndească era acum unica salvare! Deodată îi dădu în nas miros puturos de şobolan. Simţi că-i vine a vărsa; mai-mai să-şi piardă cunoştinţa. I se făcu negru înaintea ochilor. I se luaseră pentru o clipă minţile, se preschimbase într-un animal înnebunit ce ţipa fără nici o nădejde. Totuşi se smulse din noianul de beznă; ieşi din el şi cu o idee. O cale de salvare exista totuşi! Exista totuşi un chip de mîntuire! Între şobolani şi el trebuia pus altcineva, **trupul** altui om!

Ovalul măştii se apropiase atît de mult, încît îi acoperise totul înaintea ochilor. Uşiţa de sîrmă era la două şchioape de faţa sa. Şobolanii păreau să fi priceput ce avea să urmeze. Unul din ei sărea nerăbdător pe loc, în timp ce altul, mai bătrîn, îşi sprijinise labele roze în plasa de sîrmă, adulmecînd şi fornăind zgomotos. Winston îi vedea mustăţile şi dinţii galbeni. O neagră panică îl covîrşi din nou. Era orbit, fără nici o rază de speranţă, cu mintea întunecată.

— De altminteri, era o pedeapsă obişnuită în China imperială, zise O'Brien, didacticist ca întotdeauna.

Masca îi cuprinse faţa. Sîrma cuştii îi atingea de acum obrajii. Şi deodată!... Nu, nu era salvarea, ci doar o speranţă, un sîmbure de speranţă. Dar era prea tîrziu: era, poate, prea tîrziu. Îl străfulgeră înţelegerea că în întreaga lume există doar **o singură** fiinţă ce ar putea lua asupra-şi pedeapsa sa, doar un singur trup ce l-ar putea feri de şobolani. Prinse a striga fără încetare, frenetic:

— Faceţi-i-o Juliei! Faceţi-i-o Juliei! Nu mie! Juliei! Nu-mi pasă ce o să faceţi din ea! Sfîşiaţi-i faţa, mîncaţi-i oasele! Numai nu mie! Juliei! Nu mie!...

Cădea cu spatele îndărăt, cădea în genune, iar şobolanii se îndepărtau de el cu o repeziciune uimitoare. Mai era încă prins în fotoliu, dar se prăbuşea prin podea, prin pereţii clădirii, îl înghiţea pămîntul, oceanele, străbătea atmosfera, spaţiile interstelare, depărtîndu-se de şobolani tot mai mult şi mai mult. Se afla la mulţi ani-lumină de ei, deşi O'Brien tot mai era alături, iar plasa rece de sîr-

mă îi mai atingea obrazul. În valul de întuneric ce-l copleşise auzi un pocnet metalic; înţelese că uşiţa nu avea să se mai deschidă.

VI

Cafeneaua «La castani» era aproape pustie. O rază piezişă de soare intrase prin geam şi îşi juca lumina aurie pe suprafeţele prăfoase ale meselor. Era ora cincisprezece, o oră solitară. Teleecranele transmiteau muzică uşoară.

Winston şedea în colţul său, cu ochii pironiţi la paharul gol. Din cînd în cînd îşi ridica privirea la chipul ce îl fixa de pe peretele din faţa sa. MARELE FRATE TE VEDE, zicea inscripţia dedesubt. Fără să fi fost chemat, se apropie un ospătar şi îi umplu paharul cu gin **Victoria,** adăugîndu-i şi cîteva picături dintr-o altă sticlă, cu un tub subţire băgat prin dop. Era zaharină aromatizată cu cuişoare, specialitatea casei.

Winston îşi ciuli urechile. Teleecranul transmitea deocamdată numai muzică, dar din clipă în clipă trebuia să urmeze un comunicat special al Ministerului de Pace. Veştile ce veneau de pe frontul african erau foarte alarmante. De dimineaţă se gîndea mereu numai la ele. Trupele eurasiatice (Oceania era în război cu Eurasia; Oceania a purtat întotdeauna război cu Eurasia) înaintaseră fulgerător pe direcţia sud. Buletinul de ştiri de la amiază nu se referise la nici o zonă concretă, însă era foarte probabil că la acea oră luptele se desfăşurau de acum în estuarul rîului Congo. Brazzavillul şi Leopoldvillul erau în pericol. Nu avea nevoie de o hartă pentru a-şi da seama ce semnificaţii comporta acea situaţie. În joc nu era numai Africa Centrală. Pentru întîia dată în acel război erau ameninţate pămînturile Oceaniei însăşi.

Un sentiment violent — nu era atît frică, cît un fel de tulburare nelămurită — izbucni în pieptul său, ca apoi să se stingă. Nu se mai gîndea la război. Mai mult de cîteva secunde nu-şi putea fixa acum gîndul nici asupra unui subiect. Luă paharul şi-l dădu peste cap. Se încreţi ca de obicei. Simţi că-i vine un rîgîit. Băutura era oribilă.

Cuişoarele şi zaharina, ele însele greţoase, nu puteau astupa mirosul respingător, uleios, al ginului; şi mai îngrozitor decît toate era că acest miros ce-l urmărea zi şi

noapte era inseparabil legat în mintea sa de putoarea acelor...

Nu-i numea niciodată, nici măcar în gîndurile sale cele mai tăinuite. Era ca un tărîm de care nu era pe deplin conştient; o nelămurită stare de cacosmie ce-i dădea mereu tîrcoale. Ginul nu-i venise bine la stomac şi Winston rîgîi, pungindu-şi buzele roşii. De cînd fusese pus în libertate, se îngrăşase, îşi recăpătase rumeneala în obraji, care erau chiar mai rumeni decît altădată. Trăsăturile feţei i se înăspriseră, nasul şi umerii obrajilor îi erau zgrunţuroşi şi roşii, ba chiar şi chelia îi căpătase o culoare ceva mai roză. Un ospătar îi aduse — iarăşi fără a fi solicitat — o tablă de şah şi numărul din acea zi a ziarului **Times** îndoit astfel, încît să fie la vedere pagina cu problema de şah. Apoi, văzîndu-i dinainte paharul gol, reveni cu o sticlă de gin şi i-l umplu. Nu avea nevoie să roage pentru nimic. Toată lumea îi cunoştea tabieturile. Tabla de şah îl aştepta întotdeauna, şi întotdeauna îi era rezervată masa din colţ. Chiar şi atunci cînd cafeneaua era plină, masa sa era liberă. Alături de el nu se încumeta să se aşeze nimeni. Niciodată nu socotea de cîţi bani a băut. Din cînd în cînd i se punea pe masă o hîrtie murdară, căreia-i ziceau «cont», însă Winston avea impresia că de fiecare dată i se ia mai puţin decît consumase. Ce avea a face! Să-i fi luat mai mult, totuna nu i-ar fi păsat. Acum avea bani berechet. I se dăduse o altă funcţie — o sinecură — şi era mult mai bine plătit decît în vechea slujbă.

Muzica încetă şi din teleecran răsună o voce. Winston îşi ridicase capul şi asculta. Nu, nu era un comunicat de pe front, ci doar o scurtă informaţie a Ministerului Belşugului: în trimestrul ce trecuse planul la şireturi în cél de-al zecelea Trienal fusese depăşit în proporţie de nouăzeci şi opt la sută.

Studie problema de şah şi aşează piesele. Era un final ingenios. «Albele joacă şi fac mat din două mutări». Îşi ridică din nou ochii la portretul Marelui Frate. Albele cîştigă întotdeauna, se gîndi Winston cu un sentiment mistic. Intotdeauna, fără nici o excepţie; aşa le este datul. De cînd e lumea, în nici o problemă de şah, negrele n-au cîştigat nici măcar o singură dată. Să reprezinte oare albele simbolul imuabilului triumf al Binelui asupra Răului? Enormul chip privea către Winston cu calmul său covîrşitor. Da, albele fac mat întotdeauna.

Teleecranul amuţi pe o clipă, apoi continuă să vor-

bească pe un alt ton, mult mai grav. «Atenţiune! La ora cincisprezece şi treizeci de minute vom transmite un comunicat important. Informaţii extraordinare. Vă rugăm să nu le scăpaţi! Reţineţi: ora cincisprezece şi treizeci!».

Şi răsună din nou aceeaşi muzică optimistă.

Parcă-i trecuse cu un fier roşu prin inimă. Va urma comunicatul de pe front; instinctu-i zicea să aştepte veşti proaste. Încă dezdedimineaţă, cuprins de nelinişte, revenea mereu cu gîndul la ideea unei posibile înfrîngeri în Africa. Vedea aevea hoardele de eurasiatici trecînd frontiera Oceaniei, inviolabilă pînă atunci, şi împrăştiindu-se pe pămînturile ei asemeni unei puzderii de furnici. Să nu fie oare cu putinţă un atac din flanc?! În faţa ochilor îi răsări cu toată claritatea configuraţia coastei Africii de Vest. Luă calul alb şi îl mută în alt colţ al tablei. **Acolo** îi era locul. În timp ce vedea hoardele negre înaintînd spre sud, i se arătă şi o altă forţă, reunită într-un chip misterios în spatele inamicului, care deocamdată prinde viaţă şi îi retează toate comunicaţiile terestre şi maritime. Simţea cum dă viaţă acelor armate salvatoare numai prin forţa sa de voinţă. Trebuia să acţioneze, să acţioneze fără de întîrziere. Dacă inamicul izbuteşte să stăpînească întreaga Africă, dacă reuşeşte să cucerească aerodromurile şi bazele de submarine din Capul Bunei Speranţe, Oceania rămîne tăiată în două. Aceasta putea însemna orice: înfrîngere, o nouă reîmpărţire a lumii, prăbuşirea Partidului! Winston respiră adînc. Un ghem de sentimente i se încîlcise în piept. În realitate, însă, nu era o încîlceală, ci o succesiune sau straturi de simţiri, şi era cu neputinţă să-ţi dai seama care dintre ele predomină.

Spasmul îi trecuse. Mută calul alb înapoi, la locul său. Nu reuşea nicidecum să se concentreze asupra problemei de şah. Aproape inconştient, scrise cu degetul pe faţa prăfuită a mesei:

$$2\times2=5$$

«Înăuntrul tău nu se vor putea băga niciodată», îi spusese Julia.

Ei bine, se băgaseră!

«Ceea ce ţi se întîmplă acum, aici, ţi se întîmplă **pentru totdeauna»**, îi spusese O'Brien. Adevăr îi vorbise! Există ceva — propriile fapte — după care nu mai e cu putinţă să-ţi revii. Moare în pieptul tău ceva; ceva ce se pierde, se preface în scrum.

Winston o văzuse; chiar vorbise cu ea. Nu se primejduia cu nimic. Inima îi spunea că acum aproape nu se mai interesează de el. Putea să-i mai dea o întîlnire, dacă ar fi dorit-o. Se întîlniseră întîmplător. Era în Parc, într-o zi tăioasă, urîtă de martie, cînd pămîntul înghețat pare tare ca fierul, iar iarba e încă moartă. Din noroiul amorțit răsăriseră în bătaia vîntoaselor doar cîteva firicele de șofrănel. Winston pășea grăbit, cu mîinile înghețate și cu ochii înlăcrimați de vîntul rece, cînd deodată o zări pe Julia la vre-o zece metri de el. Rămase uimit cît de mult se schimbase, cu toate că nu-și dădea seama în ce anume consta acea indefinibilă schimbare. Trecură unul pe lîngă altul ca doi necunoscuți; apoi el se întoarse și o ajunse din urmă, deși fără un interes prea mare. Știa că nu riscă nimic; cui îi mai pasă de ei?! Julia păstra tăcere. Coti pieziș, pe gazon, ca și cum ar fi vrut să scape de el, însă după vre-o cîțiva pași păru a se fi împăcat cu gîndul că Winston pășește alături. În cele din urmă ajunseră sub niște arbori golași, ce nu-i puteau feri nici de ochi străin, nici de vînt. Se opriră. Era un frig strașnic. Vîntul vîjîia printre ramuri și apleca la pămînt firele rare, murdare de șofrănel. Winston îi cuprinse mijlocul cu brațul.

Teleecrane nu erau, totuși pe undeva prin preajmă trebuia să fi fost ascunse microfoane. În afară de aceasta, puteau fi văzuți de trecători. Nu-i păsa. Nu-i păsa acum de nimic. Să fi vrut, s-ar fi putut culca cu ea chiar acolo, pe pămînt, și face cu ea orice. Îl furnică pe la spate numai gîndindu-se la o asemenea perspectivă. Julia nu răspunse în nici un fel la îmbrățișarea sa; nu încercă nici măcar să se elibereze. Abia acum își dădu seama care era acea schimbare. Avea fața trasă, pămîntie, și o lungă cicatrice, în parte acoperită de o șuviță de păr, îi brăzda fruntea pînă înspre tîmplă. Însă adevărata schimbare era alta: talia i se îngroșase și, spre marea lui uimire, parcă înțepenise. Winston își amintise cum ajutase odată, după explozia unei bombe, să scoată un cadavru de sub ruine și cum rămase atunci mirat nu atît de grelimea de necrezut a acelui trup, cît de rigiditatea lui, precum și de dificultatea cu care tăbîrcise acea povară. Aceeași senzație îi producea acum trupul Juliei. După cum se vede, și pielea îi e acum cu totul alta, îi trecu lui Winston prin minte.

Nu încercă nici măcar s-o sărute, nici măcar să-i vorbească. Cînd străbăteau alături gazonul, Julia i se uită

pentru întîia oară drept în ochi. A fost doar o privire fugară, plină de dispreţ şi de silă. Winston se întrebă dacă acea aversiune îşi are izvorul în relaţiile lor de altădată, sau e inspirată de asemenea de chipul său desfigurat şi de lacrimile ce-i împăienjeneau ochii. Se aşezară pe două scaune alăturate, de fier. Winston înţelese că Julia e pe punctul de a-i vorbi. Ea îşi mişcă înainte cu vre-o cîţiva centimentri pantoful grosolan şi strivi intenţionat o rămurea de jos. Winston băgă de seamă că are talpa piciorului mult mai lată. În sfîrşit, Julia rosti doar atît:

— Te-am trădat.

— Şi eu, şi eu te-am trădat, zise el.

Julia îl privi din nou, cu silă.

— Uneori, zise ea, te ameninţă cu ceva anume... cu ceva absolut insuportabil, ce-ţi îngheaţă sîngele în vine numai încercînd a ţi-l închipui. Şi zici atunci: «Nu faceţi asta cu mine, faceţi-i-o altcuiva, faceţi-i-o lui Cutare!!!». Apoi, mai tîrziu, te prefaci şi stărui în sinea ta că nu a fost decît un truc, că ai spus ce ai spus numai pentru a scăpa de supliciu şi că gîndul tău cel adevărat era altul. Dar nu, nu-i adevărat! Cînd ţi se întîmplă aşa ceva, doreşti tocmai acest lucru. Crezi atunci că nu există nici o altă cale de scăpare şi consimţi să te salvezi astfel. Doreşti din toată inima ca acea grozăvie să i se întîmple unei alte persoane, nu ţie. Nu-ţi pasă nici cît e negru sub unghie de suferinţele altuia. Te gîndeşti atunci numai la tine.

— Te gîndeşti numai la tine, repetă Winston ca un ecou.

— Iar după aceea nu mai poţi avea pentru acel om sentimentele de altădată.

— Da, zise el. Nu le mai poţi avea.

Nu mai aveau ce-şi spune. Vîntul le mula pe corpuri uniformele subţiri. Deodată tăcerea deveni împovărătoare pentru amîndoi. Pe deasupra, era prea frig pentru a sta locului. Julia bălmăji ceva, zise că scapă trenul la metro, şi se ridică să meargă.

— Ar trebui să ne mai întîlnim o dată, zise el.

— Da, zise ea, odată ar trebui să ne mai întîlnim.

Descumpănit, Winston o însoţi. Rămînea în urma ei cu jumătate de pas. Nu schimbară mai mult nici un cuvînt. Deşi nu-i spusese să se despartă, Julia grăbea pasul mereu, evitînd ca el să meargă alături. Winston hotărîse s-o conducă pînă la staţia de metro. Însă la un moment dat ar fi dat totul pe lume, numai să nu-şi bată picioarele

pe un frig ca acela. Dorea nu atît să se despartă de Julia, cît să se înapoieze la cafenea. Nicicînd nu-l trăsese mai tare într-acolo decît în acele clipe. Îl copleşi viziunea nostalgică a mesei sale din colţ, cu ziarele, tabla de şah şi paharul de gin mereu plin. În afară de aceasta, acolo era cald. Apoi îl răzleţi de ea — şi nu numai dintr-o întîmplare — o îngrămădire nu prea mare de oameni. Făcu totuşi un moleşit efort s-o ajungă dar pînă la urmă micşoră pasul, apoi se întoarse şi o luă în direcţie opusă. Merse vre-o cincizeci de metri şi privi îndărăt. Deşi strada nu era aglomerată, n-o putu deosebi. Julia putea fi oricare femeie din acea duzină de figuri nedeslu-şite, ce se grăbeau înspre staţia de metro. Sau poate că nu mai putea acum recunoaşte de la spate trupul ei îngrăşat, deformat.

«Cînd ţi se întîmplă aşa ceva, îi spusese ea, doreşti tocmai acest lucru». I se întîmplase şi lui. Nu numai că zisese aşa, ci o dorise sincer. Dorise să sufere ea, nu el...

În muzica ce ţîrîia din teleecran se produse o subtilă schimbare. Apăru în ea ceva persiflant, batjocoritor, «o notă galbenă», un ton de bulevard. O voce — care poate i se nălucise numai, poate că era doar o amintire pe care acea melodie i-o trezise — prinse a cînta:

Sub castanul cel rotat
Te-am trădat şi m-ai trădat...

Îi dădură lacrimile. Ospătarul ce trecea pe alături bă-gă de seamă paharul gol şi se întoarse cu o sticlă de gin.

Winston ridică paharul şi mirosi băutura. Cu cît o bea mai mult, cu atît i se părea mai greţoasă, totuşi era un element de care nu se mai putea lipsi. Era viaţa, era moartea şi învierea sa. Ginul îl cufunda în fiece noapte într-un somn amorţitor, şi tot ginul era cel ce-l trezea la viaţă în fiece dimineaţă. Deşteptîndu-se — arareori înain-te de ora unsprezece — cu pleoapele boţite, lipicioase, cu gura coclită şi cu o asemenea durere în spate, încît pu-teai crede că-şi frînsese şira spinării, nici nu s-ar fi pu-tut da jos din pat dacă n-ar fi avut mereu alături, pe măsuţa de noapte, o sticlă de gin şi o ceşcuţă. Cu ochi sticloşi şi în mînă cu nelipsita-i sticlă de gin, îşi petrecea prima jumătate a zilei ascultînd teleecranul. De la ora cincisprezece era la cafeneaua «La castani», unde şedea pînă la închidere. Era lăsat acum în pace; dimineţile nu-l trezea nici un fluierat şi teleecranul nu-l chema la ordine

De două ori pe săptămînă mergea la Ministerul Adevărului, la un birou colbuit, ce părea mai degrabă un ungher uitat, unde lucra puţin, dacă aceea putea fi numit lucru. Fusese numit membru într-un subcomitet al altui subcomitet, care, la rîndu-i, era subordonat unuia dintre nenumăratele comitete ce se ocupau de problemele secundare privind ediţia a unsprezecea a Dicţionarului de Neolimbă. În acel moment tocmai lucrau la redactarea aşa-numitei Informaţii preliminare, deşi Winston nu pricepuse ce urmează a informa. Îşi dădeau avizul în chestiuni cam de felul: unde să se pună virgula — înainte de paranteză sau după ea? În acel subcomitet mai erau patru indivizi, toţi în situaţii asemănătoare cu cea a lui Winston. În unele zile se reuneau la birou, ca să se împrăştie aproape de îndată, recunoscînd sincer că n-au nimic de făcut. Alteori însă se puneau pe treabă cu toată rîvna, făcînd lungi treceri în revistă şi redactînd întinse informaţii, pe care nu le terminau niciodată. În acele zile tratau îndelung asupra subiectului pe care urmau să-l dezbată, ajungînd astfel la sofisticate argumentaţii şi subtile precizări, cu nesfîrşite digresiuni, controverse şi ameninţări, inclusiv că vor apela la instanţele superioare. Însă la un moment dat părea să sece viaţa din ei, şi rămîneau înţepeniţi, privindu-se cu ochi stinşi, asemeni unor strigoi pe care-i prinde în dimineaţă cîntatul cocoşului.

Pentru un moment teleecranul amuţi. Winston îşi ridică din nou capul. Comunicatul?! Dar nu, era doar o schimbare de muzică. În faţa ochilor îi stătea harta Africii. Deplasarea trupelor şi-o imagina grafic: o săgeată neagră, coborînd vertical înspre Sud, şi altă săgeată albă, înaintînd pe verticală înspre Est şi retezînd-o pe prima. Ca şi cum pentru a-şi da curaj, îşi înălţă privirea la chipul rece de pe portret. De neconceput ca cea de a doua săgeată să nu existe!

Deodată îl părăsi iarăşi orice interes. Trase un gît de gin, luă calul alb şi făcu o încercare de mutare. Nu era însă mutarea cea justă, deoarece...

Pe neprins de veste în minte îi răsări o icoană din copilărie. Vedea o odaie luminată de flăcăruia palidă a unei lumînări, un pat mare, de lemn deschis, şi pe sine, un băieţel de vre-o nouă sau zece ani; şedea pe podea şi cobîlţîia păhărelul cu zaruri, rîzînd înveselit. Mamă-sa şedea în faţa sa şi rîdea şi ea.

Să fi fost, probabil, cu vre-o lună înainte de dispariţia ei. După cum se vede, era într-un moment de împăca-

re și voie bună, cînd pe Winston nu-l chinuia acea foame nepotolită și era din nou «băiatul mamei». Își amintea bine acea zi ploioasă și posomorîtă. Apa de ploaie se prelingea pe sticlele ferestrelor și în casă era o lumină atît de slabă, încît nici nu se putea citi. Cei doi copii mureau de urît în mohorîta lor locuință. Winston scîncea și era capricios; cerea în zadar să i se dea de mîncare, nu-și afla locul și întorcea totul în casă cu fundul în sus, bătea cu piciorul în lambriuri, astfel încît vecinii protestau, ciocănind de cealaltă parte a peretelui, în timp ce surioara sa mai mică se umfla de plîns. În cele din urmă maică-sa își pierdu răbdarea și îi zise: «Dacă ai să fii cuminte, am să-ți cumpăr o jucărie. Da, da, o jucărie frumoasă... așa cum îți place ție». Ieși pe ploaie afară și merse la un magazin din apropiere, încă deschis la acea oră. Se întoarse cu o cutie de carton, conținînd un joc numit «Șerpi și scări». Își aducea și acum aminte mirosul cartonului umezit de ploaie. Jocul era confecționat peste măsură de prost. Tabla de carton era ruptă, iar zarurile de lemn fuseseră tăiate atît de neglijent, încît mai se rostogoleau de la sine. Bosumflat, Winston examină jocul fără nici un interes. Atunci maică-sa aprinse un căpețel de lumînare și se așeză pe podea să joace cu el. Curînd jocul îl captivase și Winston rîdea din toată inima, urmărind fisele ce ridicau scările, spre victorie, sau coborînd pe serpentine îndărăt, către punctul de pornire. Surioara sa, încă prea mică pentru a pricepe jocul, privea de la o parte și rîdea, fiindcă îi vedea rîzînd pe ei. Astfel au petrecut acea seară, fericiți tustrei, cum nu mai fuseseră de mult, de cînd era mic de tot.

Goni însă din minte acea imagine. Era o falsă aducere-aminte. Din cînd în cînd falsele amintiri îl mai asaltau. Nu punea prea mare preț pe ele. Ce a fost, a fost. Winston își fixă din nou atenția asupra tablei de șah, luă iarăși piesa albă. Dar în aceeași clipă o scăpă din mînă. Tresăltă, de parcă fusese împoldit cu un ac.

Un sunet ascuțit de trompetă curmase liniștea din cafenea. Era comunicatul! Victoria! Chemarea trompetei înaintea buletinului de știri semnifică întotdeauna biruință. Toți cei aflați în cafenea fură străbătuți ca de un curent electric. Pînă și ospătarii tresăriră și își ciuliră urechile.

Cîntecul trompetei dezlănțuise un vacarm inimaginabil. O voce tulburată prinse a vorbi din telecran, fiind de îndată acoperită de larma înspăimîntătoare ce răzbătea din stradă. Vestea se răspîndise cu iuțeala fulgerului.

Winston nu deslușì prea multe din cele comunicate, destul însă pentru a-și da seama că totul se desfășurase după cum prevăzuse: o uriașă armadă, reunită în secret, o lovitură neașteptată în spatele inamicului, săgeata albă retează coada săgeții negre. În gălăgia nemaipomenită, prindea doar frînturi de frază: «Amplă manevră strategică... perfectă cooperare... derută totală... jumătate de milion de prizonieri... demoralizare completă... control asupra întregii Africi... războiul se apropie de final... victorie... cea mai mare victorie în istoria omenirii... victorie, victorie, victorie!»

Sub masă, picioarele lui Winston prinseră a se mișca convulsiv. Nu, nu se clintise de pe scaun, însă cu închipuirea alerga de acum, alerga în goana mare, era în stradă, cu mulțimea, striga, asurzit de propriul glas. Privi din nou la portretul Marelui Frate. Era un colos ce domină lumea! O stîncă de care se sfărîmă hoardele asiatice. Se gîndi că doar cu zece minute în urmă — doar cu zece minute!— sta cu inima în două, îndoindu-se dacă știrile de pe front vor vesti victoria sau înfrîngerea. Ah, între timp fuseseră spulberate nu numai armatele eurasiatice! Multe se schimbaseră în el din acea primă zi la Ministerul Iubirii, însă abia acum se produsese ultima și necesara cicatrizare, vindecarea mîntuitoare.

Vocea din teleecran tot mai continua să dea amănunte: despre prizonieri, trofee, uciși. Larma din stradă se mai potolise. Ospătarii își reluară munca. Unul dintre ei se apropie cu o sticlă de gin. Covîrșit de beatitudine, Winston nici nu băgă de seamă cînd îi fusese umplut paharul. Nu se mai vedea alergînd și strigînd împreună cu mulțimea. Era acum la Ministerul Iubirii, și toate îi fuseseră iertate și date uitării, iar sufletul îi era neprihănit, alb ca neaua. Se vedea pe banca acuzaților, mărturisind totul și pierzîndu-i pe toți. Înainta prin culoarul faianțat, luminos, cu senzația că merge spre soare, și în urma sa pășește un gardian. Și mult jinduitul glonte îi intră, în sfîrșit, în creier...

Contemplă enormul chip. Patruzeci de ani i-au trebuit pentru a înțelege ce zîmbet ascunde sub neagra-i mustață! Ce crudă și deșartă neînțelegere! Ce nesăbuită încăpățînare, de a se înstrăina de acea inimă iubitoare! Două lacrimi, înmiresmate de gin, i se prelinseră pe obraji. Acum toate se aranjaseră, totul își recăpătase desăvîrșirea. Lupta era încheiată. Se învinsese definitiv. Îl iubea pe Marele Frate.

CUPRINS

PARTEA INTII 5

PARTEA A DOUA 91

PARTEA A TREIA 191

Orwell George

O 82 1984: Roman. Coleg. de red.: V. Beşleagă şi a; Trad. de Igor Nagacevschi. Prez. graf. de V. Melnik.— Ch: Hyperion, 1990.—250 p. (Col. «Mari prozatori ai secolului XX»).

ISBN 5—368—01027—3

George Orwell (1903—1950), nume de primă mărime al literaturii engleze, este un maestru recunoscut şi un clasic al genului de anticipaţie socială.

Marele său roman «1984» demitizează ideologiile violente, generatoare de regimuri autoritare, şi arată tragedia omului lipsit de sine, transformat într un simplu şurubaş în angrenajul maşinii satanice a totalitarismului.

O $\frac{4703010100—22}{M\ 756(10)—91}$ 105—91 CBB 84.4Bl-44

Литературно-художественное издание

ДЖОРЖ ОРУЭЛЛ

«1984»

(на румынском языке)

Перевод чик

Игор Григоре Нагачевски

Издательство «Hyperion»
277004, Кишинев, пр. Штефан чел Маре, 180
Redactor: Valentina Buzilă
Redactor artistic: Vladimir Melnic
Tehnoredactor: Maria Strungaru
Corector: Vasilisa Perju

Fl 4502

Dat la cules 23.10.90. Bun de tipar 28.01.91
Formatul 84×108¹/₃₂. Hîrtie de tip. №2.
Garnitură literară. Tipar înalt.
Coli de tipar 13,44. Coli editoriale 15,34.
Impr. crom. conv. 13,23. Tiraj 20000.
Comanda 853. Preţul 3 r.

Editura «Hyperion»,
277004, Chişinău, b-dul Ştefan cel Mare, 180.
Tiparul executat la:
Tipografia Centrală, 277068, Chişinău, str. Florilor, 1.
Departamentul de Stat al R.S.S.M. pentru edituri,
poligrafie şi difuzarea cărţilor.

GEORGE ORWELL

Mari

prozatori

ai secolului

XX